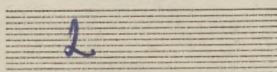

JAMES JOYCE:
ULYSSES

*Ez a könyv ezer számozott
példányban készült*

szám

JAMES JOYCE

ULYSSES

FORDÍTOTTA

GÁSPÁR ENDRE

Első kötet

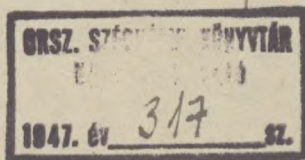

NOVA IRODALMI INTÉZET

Az ULYSSES 1932-ben megjelent
tizenkettedik angol kiadásából készült
jogosított magyar fordítás

Copyright by
Nova Irodalmi Intézet
Budapest 1947

161089 /1

Felelős kiadó: Müller Pál

Nyomta Kalász könyvkiadó rt. könyvnyomdája Felelős vezető: Elbert Nándor

I.

A köpcös, vaskos Buck Mulligan lejött a felső lépcsőkről, kezében borotválkozó csésze, rajta keresztben tükör és borotvakés. Övetlen, sárga fésülködő köpenyét szeliden duzzasztotta hátul a reggeli szél. Magasra emelte a csészét és rázendített:

— *Introibo ad altare Dei.*

Megállt, lenézett a sötét csigalépcsőn és rekedten kiáltotta:

— Gyere fel, Kinch. Gyere, te göthös jezsuita.

Ünnepélyesen tovább ment és fellépett a kerek lőtalpra. Körülszemlélődött és méltóságteljesen háromszor megáldotta a tornyot, a környező vidéket és az ébredő hegyeket. Aztán, hogy meglátta Stephen Dedalust, meghajolt felé és gyors keresztteket vetett a levegőbe, gurgulázott és fejét rázta. Stephen Dedalus kelletlenül, álmosan a lépcső tetejére könyökölt és könnyel nézte a rezgő, gurgulázó, lószerűen hosszúkás arcot, amely megáldotta, és a világos, tonzurátlan, halvány tölgyfaszínű és csomós haját.

Buck Mulligan egy pillanatra a tükör alá kukkantott, aztán fürgén befedte vele a csészét.

— Vissza a szállásra — mondta komoran.

Papi hangon folytatta:

— Mert ez, oh én szeretteim, az igazi kereszténylegesség: test és lélek és kutyagumi. Lassú zenét kérek. Csukják be a szemüket, uraim. Egy pillanat. Törődjünk egy kicsit a fehér vérsejtekkel. Csend, mindenki.

Rézsut felnézett és hosszú halk füttyjelet adott, aztán révült csendben állott egy ideig, egyenletes fehér fogai közt itt-ott aranypontok csillogtak. Aranyszáj. Két erős, éles fütty felelt a csenden át.

— Köszönöm, öreg fiú — kiáltotta élénken. — Elég már. Csavard le a léghuzatot, jó?

Leszökkent a lőtalpról és komolyan nézte szemlélőjét, miközben a köpeny laza ráncait összefogta lábán. Vaskos, árnyékolt arca a duzzogó tojásdad állkapoccsal prelátusra emlékeztetett, középkori műpártolóra. Ajkán kedves mosoly ült ki.

— Micsoda humor — mondta vígan. — Képtelen neved van, ógörög.

Barátságos tréfálkozással megfenyegette és magában nevetve, a korláthoz lépett. Stephen Dedalus feljebb jött, fáradtan követte

félúton és leült a lőtalp szélén. Elnézte, hogyan támasztja tükrét a korláthoz, mártja az ecsetet a csészébe és szappanozza be arcát és nyakát.

Buck Mulligan vidám hangja folytatta:

— Az én nevem is lehetetlen: Malachi Mulligan, két daktilusz. De hellén csengése van, úgye? Szökdelő és jókedvű, mint egy bak. Buck — bak. Menjünk Athénbe. Eljössz velem, ha kívágok a nénimből húsz foncsit?

Félretette az ecsetet és kedélyes nevetéssel szólt:

— Vajjon az a szikkadt jezsuita jön-e?

Elhallgatott, nagy gonddal borotválkozni kezdett.

— Mondd csak, Mulligan — szólt Stephen csöndesen.

— Mit, szívem?

— Meddig marad Haines itt a toronyban?

Buck Mulligan leborotvált arcot mutatott a jobbválla fölé.

— Szörnyű alak, úgye? — mondta fesztelenül. — Nagyképű szász. Téged nem tart uriembernek. Ezek az átkozott angolok! Dagadnak a pénztől és a gyomorajtól. Mert Oxfordból jön. Tudniillik neked, Dedalus, valódi oxfordi modorod van. Nem tud kiokosodni belőled. Mégis én adtam neked a legjobb nevet: Kinch penge.

Óvatosan borotválta az állát.

— Egész éjjel valami fekete párducról őrgöngött — szólt Stephen. — Hol a pisztolytáskája?

— Holdkóros szegény — szólt Mulligan. — Drukkoltál?

— Meghiszem azt — felelte Stephen határozottan és növekvő félelemmel. — A sötétben egy ismeretlennel, aki őrgöng és valami fekete párduc lelövéséről nyöszörög. Te fuldoklókat mentettél ki. De én nem vagyok hős. Ha itt marad, odébbállok.

Buck Mulligan dühösen nézte a szappanhabot a borotvakésen. Lecsuszott gubbasztóhelyéről és mohón keresgélni kezdett a nadrágzebeiben.

— Gané! — kiáltotta zsírosan.

Odament a lőtalphez és Stephen felsőzsebébe nyulva, ezt mondta:

— Add kölcsön az ormánytörlőd, le akarom törölni a borotvám.

Stephen hagyta, hogy kihúzzon és csücskénél fogva magasra emeljen egy gyűrött, piszkos zsebkendőt. Buck Mulligan akkurátusan letörölte a borotvát. Aztán megnézte a zsebkendőt és kijelentette:

— A bárd ormánytörlője. Új színárnyalat ír költőink számára: takonyzöld. Szinte érzi az ember az ízet, nem?

Újra a korláthoz ment és lenézett a dublini öbölre. Szőke tölgyszínű haja gyöngén felborzolódott.

— Egek — mondta csöndesen. — A tenger valóban az, aminek Algy mondja: édes ősz anya. A takonyzöld tenger. A scrotumszűkítő tenger. *Epi oinopa ponton*. Oh, Dedalus, a görögök! Meg kell téged tanítanom, hogy eredetiben olvasd őket. *Thalatta! Thalatta!* Ó a mi nagy édesanyánk. Gyere, nézd.

Stephen felállt és odament a korláthoz. Rákönyökölve, lenézett a vízre és a kingstowni kikötő szájából kifutó postahajóra.

— A mi hatalmas anyánk — folytatta Buck Mulligan.

Hirtelen a tengerről Stephen arcára fordította nagy, firkésző szemét.

— A nénikém azt hiszi, te ölted meg az anyádat — mondta.

— Ezért nem akarja, hogy veled érintkezzem.

— Valaki megölte — mondta Stephen sötéten.

— Letérdelhettél volna, ördögbe is, Kinch, ha a haldokló anyád azt kérte tőled — szólt Buck Mulligan. — Én is vagyok olyan kőszívű legény, mint te. De ez már sok, az anyád utolsó lélekzetével kér, hogy térdelj le és imádkozz érte. Te pedig megtagadod. Van benned valami baljós...

Elnémult és újra könnyedén beszappanozta a másik arcát. Ajka elnéző mosolyra görbült.

— De kedves alak — mormolta magában. — Kinch, a legkedvesebb alak.

Simán és figyelmesen borotválkozott, csöndben és komolyan.

Stephen, félkönyökével a töredezett grániton, homlokára tette tenyerét és fényes fekete kabátujja kifoszlott szélét nézte. Bánat, de még nem szerelmi bánat rága szívét. Halott anyja csöndesen eljött egyszer hozzá álmában, lengő barna halotti ruhával elnyűtt testén, melynek viasz- és rózsafaszaga volt; némán, szemrehányóan fölébe hajló lehelletéből nedves hamú távoli illata áradt. A feslett kabátujjon át látta a tengert, amelyet a jól-táplált hang mellette mint nagy édesanyát üdvözölt. Az öböl és látóhatár között tompazöld folyadék. A halottas ágy mellett akkor fehér porcelláncsésze állott, zöld, kocsonyás epével, amelyet hangos, nyöszörgő hányásrohamokkal csikart ki rothadó májából.

Buck Mulligan újra letörölte a borotvát.

— Szegény dög — mondta nyájasan. — Maradj, hogy adjak neked egy inget és néhány ormánytörlőt. Hogy szolgál a másodkézből való nadrág?

— Elég jól áll rajtam — felelte Stephen.

Buck Mulligan az alsóajka alatti gödörre támadt.

— Micsoda humor — mondta elégedetten —, azt kellene mondani: másodlábról való. Isten tudja, melyik koszos fráter hordta. Van egy remek darabom, szürke, hajszálcsíkkal. Klassz lesz benne. Tréfa nélkül, Kinch. Ha öltözködöl, igazán jóvágású fiú vagy.

— Köszönöm — szólt Stephen. — Nem viselhetem, ha szürke.

— Nem viselheti — mondta Buck Mulligan a tükörből kinéző arcához. — Első az etikett. Megöli az anyját, de nem viselhet szürke nadrágot.

Gondosan becsukta a borotvát és végigtapogatta ujjával sima bőrét.

Stephen elfordította tekintetét a tengertől, rá a vaskos arcra a két füstkéék mozgékony szemmel.

— A fickó, akivel tegnap este a Shipben voltam, — mondta

Buck Mulligan — úgy véli, hogy e. á. p.-ben szenvedsz. Conolly Normannal van a Gügyevárban. Elmebajosok általános paralízise.

Félkörben meglegette a tükröt, mintha kijelentéseit akarná kisugározni a tengeren ragyogó napfénybe. Legörbült borotvált ajka mosolygott, akárcsak fehér villogó fogai széle. Egész jókötésű törzsét hatalmába ejtette a nevetés.

— Nézd meg magad, te szörnyű bárd — mondta.

Stephen előrehajolt és belenézett az odatartott tükörbe, melyen görbe repedés húzódott végig, égnek álló hajjal. Így látnak ő és mások. Ki választotta nekem ezt az arcot? Ezt a tetvezni való dögöt? Ez is azt kérdezi tőlem.

— A topa szobájából csórtam — mondta Buck Mulligan. — Neki ez is jó. A néni mindig csunyácska cselédek fogad Malachi miatt. Ne vidd őt kísértésbe. Ursulának hívják.

Újból nevetett és elvette a tükröt Stephen fürkésző szeme elől.

— Caliban dühe, hogy nem látja saját arcát a tükörben — szólt. — Ha Wilde élne és láthatna!

Stephen hátralépett, a tükörré mutatott és keserűen jegyezte meg:

— Ez az ír művészet jelképe. Egy cseléd repedt tükre.

Buck Mulligan hirtelen Stephen karjába öltötte karját és körüljárta vele a tornyot, miközben a borotva és a tükör csörömpölt zsebében, ahová bedobta őket.

— Nem szép tőlem, hogy így ugratlak, Kinch — mondta nyájasan. — Isten a tanum, hogy több sütnivalód van akárkinél.

Újra kiparírozta. Eppúgy fél művészetem lancettáitól, mint én az övéitől. A hideg acéltoll.

— Egy cseléd repedt tükre. Mondd el ezt annak a tökfilkónak odalenn és vágj ki belőle egy guineát. Felveti a pénz és nem tart téged uriembernek. Az örege azzal kereste a dohányt, hogy julupót adott el a zuluknak, vagy más efféle szélhámosságokat csinált. Istenem, Kinch, ha mi ketten együtt dolgozhatnánk, tehetnénk valamit a szigetért. Hellenizálhatnánk.

Cranly karja. A karja.

— Szörnyű, ha meggondolom, hogy ezektől a disznóktól kell koldulnod. Én vagyok az egyetlen, aki tudom, mi lakik benned. Miért nincs több bizalmad hozzám? Miért húztad fel az orrod? Haines miatt? Ha megmukkan, lehozom Seymourt és úgy ellátjuk a baját, mint Clive Kempthorpenak a multkor.

Pénzes hangok fiatal csengése Clive Kempthorpe szobáiban. Sápadtképűek fogják oldalukat a nevetéstől, egyik beleragad a másikba, oh, végem van! Közöld vele a hírt kíméletesen, Aubry! Végem! Szakadt inge cafatjai söprik a levegőt, miközben az asztal körül ugrál és botladozik, nadrágja leesett a sarkára, és Ades a Magdalenből a nagy szabászollóval kergeti. Riadt, lek-várral aranyozott borjúarc. Nem engedem, hogy lehúzzák rólam a nadrágot! Ne játssz velem kergebirkát!

A nyitott ablakból kiáltások hessentik fel a négyszögletes udvar estéjét. Egy süket kertész, Matthew Arnold álarcával az

arcán, tolja a kaszálót a sötét gyepen és figyelmesen nézi a fűszálak táncoló foszlányait.

Nekünk... új pogányság... Omphalos.

— Ugyan hagy már — mondta Stephen. — Nincs vele semmi baj, csak éjjel.

— Hát akkor mi az? — kérdezte Buck Mulligan türelmetlenül. — Köpd már ki. Én mindig őszinte vagyok hozzád. Mi kifogásod van ellenem?

Megálltak, nézték a Bray Head tompa fokát, amely úgy feküdt a vízen, mint az alvó cethal ormánya. Stephen csöndesen kihúzta a karját.

— Igazán mondjam meg? — kérdezte.

— Igen, mi az? — felelte Buck Mulligan. — Én nem tudok semmiről.

Miközben beszélt, Stephen arcába nézett. Halk szél suhant el a homloka mellett, lágyan meglegyintette fésületlen haját és az aggodalom ezüst villózását verte fel szemében.

Stephen, a saját hangjától elcsüggesztve, ezt mondta:

— Emlékszel az első napra, mikor anyám halála után hozzád mentem?

Buck Mulligan gyorsan összeráncolta a szemét és így szólt:

— Mit? Hol? Nem emlékszem semmire. Csak ideákra emlékszem és érzéketekre. Hogyan? Mi történt hát, az Isten szerelmére?

— Teát főztél éppen — mondta Stephen — és én kimentem még egy kis meleg vizért. Anyád valami vendéggel kijött a nappaliból. Megkérdezte tőled, ki van a szobádban.

— Ugy? — szólt Buck Mulligan. — És mit mondtam rá? Én már nem tudom.

— Azt mondtad — felelte Stephen —: *Oh, csak Dedalus, akinek olyan rondán halt meg az anyja.*

Buck Mulligan arcába egy kis pirosság szökött, amely fiatalabbnak és megnyerőbbnek mutatta.

— Ezt mondtam? — kérdezte. — Na és? Mi rossz van ebben?

Idegesen lerázta magáról zavarát.

— Mert hát mi is az a halál — kérdezte —, az anyádé vagy a tiéd, vagy az enyém? Te csak a mamádat láttad meghalni. Én minden nap látom, hogy gebbednek meg a Materben és Richmondban és hogy vagdalják őket széjjel a boncolóteremben. Egy rondaság az egész, nem más. Egyszerűen nem érdemel szót. Mikor anyád kért, nem akartál letérdelni és érte imádkozni. Miért? Mert benned van az az átkozott jezsuitaság, csak rosszul oltották beléd. Nekem csak humor az egész vagy rondaság. Az agylebenyei nem működnek. Elhivatja Sir Peter Teazle doktort és pityangot szed a paplanról. Járj a kedvében, míg vége nincs. Te nem teljesítetted az utolsó kívánságát és most murizol velem, mert nem fanyalgok, mint Lalouette valamelyik gyászvitéze. Marhaság! Mondjuk, hogy mondtam. Nem akartam vele a mamád emlékeit megsérteni.

Saját beszéde felháborította. Stephen pajzsát a tátongó sebek elé tartotta, amelyet szavai ütöttek szívében, és ridegen mondta:

- Nem arról van szó, hogy az anyámat megsértetted.
- Hanem miről? — kérdezte Buck Mulligan.
- Arról, hogy engem sértettél meg — válaszolt Stephen.
- Buck Mulligan sarkon fordult.
- Képtelen alak! — kiáltotta.

Gyorsan végigment a korlát mellett. Stephen csak állott a helyén, a nyugodt tengeren át a hegységre bámult. A tenger és a hegység most elmosódott. Szemében erek lüktettek, elfátyolozták tekintetét, érezte arcán a lázat.

A toronyban hangosan kiáltotta valaki:

— Odafele vagy, Mulligan?

— Megyek már — felelte Buck Mulligan.

Stephenhez fordult és ezt mondta:

— Nézd meg a tengert. Mit bánja az, ha megsértik? Lököd partra Loyolát, Kinch, és gyere le szépen. A százsz a reggeli szalonnáját sürgeti.

Feje egy pillanatra újra megállott a lépcső fölött, egy vonalban a tetővel.

— Ne morfondírozz ezen egész nap — mondta. — Következetlen vagyok. Hagyd abba a kesergést.

Feje eltűnt, de lefelé szálló hangja a lépcsőtorkolat felől dörgött:

*Ne fordulj el s ne tépelődj
Fájó szerelmi titkokon,
Míg Fergus ül ércfogatán.*

Erdők árnyai lebegtek el csöndesen a reggeli békén át a lépcsőház tetejéről a tenger felé, ahová bámult. A partszálon és odébb a víztükör átfehérlött, mintha könnyűsarújú, siető lábak taposnák. Sötét tenger fehér keble. Párosan kulcsolódó hangok. Hárfahúrt pengető kéz párosítja az iker-akkordokat. Habféhér, összeházasított szavak, ahogy megcsillannak a sötét hullámbáton.

Lassanként felhő fedte el a napot, mélyültebb zöldre árnyékolva az öblöt. Ott feküdt mögötte, fájó vízű csésze. Fergus dala: egymagamban énekeltem szobámban, elnyujtva a hosszú sötét akkordokat. Anyám ajtaja nyitva volt: hallani akarta a muzsikát. Félelemtől és részvéttől némán mentem ágya mellé. Sírt azon a nyomorúságos ágyon. Igen, ezek a szavak rikatták meg, Stephen: fájó szerelmi titkok.

Hát most hová?

A titkai: régi toll-legyezők, mósuszillatú bojtos táncrendek, borostyánkő csecsebecsék a lezárt fiókban. Otthon náluk lánykorában kalitka volt kiakasztva a napos ablakba. Hallotta énekelni az öreg Royce-ot a Rettenetes Turko című táncjátékban és nevetett a többiekkel, mikor azt énekelte:

*Az vagyok, aki
Láthatatlanságát
Jól használja ki.*

Kísértet-vígasság, elrakosgatva, mosuszparfőmben.

Ne fordulj el s ne tépelődj.

Elrakosgatva a természet emlékezetében játékszereivel együtt. Emlékek tolulnak Stephen töprengő agyába. A vizes pohara a konyhai polcra, mikor áldozásra ment. Belül üres alma, barna cukorral tele, sül neki egy sötét őszi este a kandallón. Formás körmei pirosak a gyerekek ingén elnyomott tetvek vérétől.

Álmában jött el Stephenhez csöndesen, lengő halotti lepelben, viasz- és rózsafaszagúan; némán, szemrehányóan fölébe hajló lehelletében nedves hamu távoli illatával és néma, titokzatos szavakkal.

Halálból meredt rám üveges szeme, hogy megrázza és megtörje a lelkem. Csak rám. Síri gyertya világította meg haláltusáját. Síri fény az elgyötört arcon. Hangos, hörgő lehellete riadtan zörgött, míg mind térden imádkoztak. Szeme rajtam, hogy lerogyasszon. *Liliata rutilantium te confessorum turma circumdet: iubilantium te virginum chorus excipiat.*

Vámpír! Hullarágó!

Nem, anyám. Hagyj engem és engedj élni.

— Hó, Kinch!

Buck Mulligan hangja zendült a toronyban. Közelebb jött a lépcsőn, újból hívta. Stephen, aki még reszketett lelke kiáltásától, melegen áradó napfényt hallott és a levegőben maga mögött baráti szavakat.

— Dedalus, embereld meg magad és gyere le. Kész a reggeli. Haines bocsánatot kér, hogy az éjjel felkeltett bennünket. Minden rendben.

— Jövök — mondta Stephen és megfordult.

— Gyere az Istenért — mondta Buck Mulligan. — Értem és mindannyiunkért.

Feje eltűnt és újból feltűnt.

— Elmeséltem neki az ír művészet jelképét. Azt mondja, nagyon ügyes. Vágj ki belőle egy foncsit. Azaz hogy egy guineát.

— Ma reggel pénzt kapok — mondta Stephen.

— Az iskolában? — mondta Buck Mulligan. — Mennyit? Négy foncsit. Adj kölcsön egyet.

— Ha kell — mondta Stephen.

— Négy fényes sovereign — kiáltott Buck Mulligan elragadtatással. — Iszunk egy ragyogót, hogy a kehes druidák is eltátsák a szájukat. Négy mindenható sovereign.

Meglóbálta a kezét és lefelé lépkedett a kőlépcsőn, miközben jasszos kiejtéssel hamisan énekelte:

*Hogyne volna muri máma,
Whisky, sör, bor dézsaszámra,
Koronázás estelén,
Estelén?
Koronázás estelén?*

Meleg napfény vidámkodott a tengeren. A nikkelt borotválkozószerűen elfelejtetten fénylett a korláton. Mért hoznám le onnan? Vagy hagynám ott egész nap, elfelejtett barátságnak?

Odament, egy darabig a kezében tartotta, érezte hűvösségét, a pépes szappanhab szagát, a beledugott ecsettel. Így vittem valaha a tömjéntartót Clongewesben. Most más vagyok és mégis ugyanaz. Megint szolga. Egy szolgáló szolgálja.

A homályos, boltozatos toronyszobában Buck Mulligan köpenyes alakja fürgén mozgott ide-oda a tűzhely körül, elfedve és feltárva sárga izzását. Két nyaláb enyhe napvilág hatolt a magas lőrésekről a kőkockás padlóra; ahol sugaraik találkoztak, szénfüst és főtt zsír párafelhője úszott kanyarogva.

— Megfulladunk — mondta Buck Mulligan. — Nem nyitnád ki az ajtót, Haines?

Stephen a szekrényre tette a borotválkozó csészét. Magas alak kelt fel a függőágyból, amelyen ült, odament a bejáratához és egy lökéssel kinyitotta a belső ajtót.

— Nálad a kulcs? — kérdezte egy hang.

— Dedalusnál van — mondta Buck Mulligan. — Márjám-anyám, megfulladok.

Fel sem nézve a tűzről, üvöltötte:

— Kinch!

— Benne van a zárban — szólt Stephen, miközben közelebb jött.

A kulcs kétszer csikorogva megfordult, és mikor a nehéz ajtó feltárult, üdvöz napfény és világos levegő hatolt be. Haines a bejáratnál állott és kinézett. Stephen az asztalhoz húzta fejére állított bőröndjét és várakozón leült. Buck Mulligan rákaparta a sült tojást a táltra. Aztán odahozta a tálát és a nagy teásfazekat az asztalra, súlyosan rátette és megkönnyebbülten sóhajtott.

— Elolvadok — mondta —, szólt a gyertya, mikor... De pszt. Egy szót se többet erről. Kinch, ébredj fel. Kenyér, vaj, méz. Haines. gyere be. Kész a kaja. Áldj meg, Uram, minket, és amit adtál. Hol a cukor? Gutaütés, nincs tejünk.

Stephen hozta a szekrényből a kenyeret, a mézes lábast és a vajhűtőt. Buck Mulligan hirtelen duzzogással leült.

— Micsoda cafra némben ez? — mondta. — Megmondtam neki, hogy nyolc után jöjjön.

— Megihatjuk feketén is — mondta Stephen. — A szekrényben még van egy citrom.

— Vigyen el az ördög a párizsi rögeszméiddel — szólt Buck Mulligan. — Nekem a sandycove-i tej kell.

Haines bejött az ajtótól és csöndesen mondta:

— Jön már a tejesasszony.

— Hogy az a jó Isten áldjon meg — kiáltotta Buck Mulligan, felugorva székeről. — Ül le. Töltsd be a teát. A cukor ott van a zacskóban. Nem tudom szétvágni ezt az istenverte tükörtojást.

Döfködte a tálon a sült tojást és rácsapta három tányérra. Közben ezt mondta:

— *In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.*

Haines leült, hogy betöltse a teát.

— Két kockát kaptok fejenként — mondta. — Hanem Mulligan, nem főzöd te ezt a teát túlerősre?

Buck Mulligan éppen vastag karéjokat szelt a kenyérből és öregasszonyosan nyafka hangon mondta:

— Ha teát főzök, hát teát főzök, mint az öreg Grogan anyó mondta. És ha vizet forralok, hát vizet forralok. *minden pirolt a vizet*

— Jupiterre, ez tea — mondta Haines.

Buck Mulligan tovább szelte a kenyeret és tovább nyafkált:

— *Azt én, Mrs. Cahill, aszongya. Jesszusom, jó asszony,* mondja rá Mrs. Cahill, *csak nehogy egy fazékban főzze a kettőt.*

Átnyujtott egy késére tűzött vastag karéj kenyeret előbb egyik, majd másik asztaltársának.

— Nesze neked néprajz — mondta igen komolyan — a könyvedért, Haines. Öt sor szöveg és tíz lap jegyzet Dundrum lakosságáról és hal-isteneiről. Nyomtatott a bűvös banyáknál a nagy szél esztendejében.

Stephenhez fordult és vékony, találgató hangon, szemöldökét ráncolva, mondta:

— Nem emlékszel, testvér, hol van szó Grogan anyó teás és vizes fazekáról, a Mabinogionban vagy az Upanisádokban?

— Kétlem — mondta Stephen komolyan.

— Kétled? — mondta Buck Mulligan ugyanazon a hangon. — Mely alapon, ha szabad tudnom?

— Nézetem szerint — mondta Stephen evés közben — nem létezett sem a Mabinogionban, sem azon kívül. Grogan anyó hihetőleg Mary Ann rokona volt.

Buck Mulligan derűsen mosolygott.

— Gyönyörű — mondta édeskés hangon, miközben fehér fogait mutatta és vidáman hunyorgatott. — Igazán azt hiszed? Igazán gyönyörű.

Aztán hirtelen elsötétült az arca és miközben újra kenyeret szeletelt, rekedtes hangon dünnyögte:

— *Mary Annra fittyet*

Hány, a szája biggyed,

Felemeli a szoknyáját...

Teletömte a száját főtt tojással és csámcsogva ette.

Belépő alak sötétítette el az ajtónyílást.

— Itt a tej.

— Lépjen be, asszonyság — szólt Mulligan. — Kinch, hozd a korsót.

Egy öregasszony közelebb jött és megállott Stephen könyökénél.

— Remekszép reggel van — mondta. — Istennek hála.

— Kinek? — mondta Mulligan és ránézett. — Ja úgy, persze.

Stephen hátranyult és kivette a tejes korsót a szekrényből.
— A szigetlakók — szólt oda Mulligan mellékesen Hainesnek — számos legendát tudnak a fitymagyűjtőről.

— Mennyi legyen? — kérdezte az öregasszony.

— Egy negyed — mondta Stephen.

Nézte, hogyan önti bele a mérőbe, onnan a korsóba a kövér fehér tejet, a másét. Töpörödött banya. Újra teletöltötte a mérőt és még egy löttynit. Vénen és titokzatosan lépett be egy reggeli világból, talán hírhozónak. Miközben öntötte, dicsérte a tej jóságát. Virradatkor leguggol egy türelmes tehénhez a nedves mezőn, boszorkány a bolondgombán, ráncos ujjait gyorsan mozgatva a csorgó tőgyön. A harmatselymes jóság ismerte már, körülbőgte. Tehénselyem és szegény öregasszony, ahogyan valaha régen hívták. Vándorszípirtyó, szegényes alakot öltött halhatatlan, aki szolgálja parancsolóját és vidám elcsábítóját, mindannyiunk ágyasa, a titokzatos reggel hírhozója. Szolgálni-e vajjon, vagy vádolni, Buck nem tudta volna megmondani. De méltóságán alulinak tartotta, hogy kegyét kérje.

— Tényleg az, asszonyság — mondta Buck Mulligan, miközben beöntötte a tejet a csészébe.

— Tessék csak megkóstolni — mondta az asszony.

Mert kínálta, ivott.

— Ha mindig ilyen jó táplálékon élénk — mondta neki kissé hangosan —, nem volna tele az ország korhadt fogakkal és rothadt belekkel. Pocsolyában élünk, olcsó ételt eszünk, és az utcák burkolata por, lótrágya és tüdőbajos köpet.

— Az úr orvos? — kérdezte az öregasszony.

— Az, asszonyság — felelte Buck Mulligan.

Stephen gúnyosan hallgatott. Öreg fejét meghajtja egy hang előtt, amely hangosan beszél hozzá: a csontigazító és gyógybűvész előtt. Engem fumigál. A hang előtt, amely gyóntatni fogja és a sír számára felkenni mindazt, ami van belőle, csak tisztátalan női lágyékát nem, mert ember husából való, de nem Isten képmása, hanem kígyó martaléka. És meghajlik a hangos hang előtt, amely most csöndre inti, tétova, ámult szemmel.

— Érti, mit mond ez az úr? — kérdezte Stephen az asszonyt.

— Az urak franciául beszélnek, úgye? — fordult az Haineshez.

Haines megint hosszasan és bizalmasan beszélt vele.

— Írül — mondta Buck Mulligan. — Ismeri a keltát?

— Gondoltam, hogy ír — mondta az asszony —, a hangzásáról. Az úr nyugatról jön?

— Angol vagyok — felelte Haines.

— Angol — szólt Buck Mulligan — és azt hiszi, Írországból írül kellene, hogy beszéljünk.

— Kellene bizony — mondta az öregasszony — és szégyellem is, hogy nem tudom a nyelvet. Akik tudják, azoktól hallom, hogy remek nyelv.

— Remek nem szó rá — mondta Buck Mulligan. — Egyszerűen csodálatos. Tölts még egy kis teát, Kinch. Nem inna egy csészével, asszonyság?

— Nem, köszönöm — mondta az öregasszony. Karját a tejeskanna fogójába dugta és indulni készült.

Haines utána szólt:

— Elhozta a számlát? Kifizethetnénk, Mulligan, nem gondolod?

Stephen megtörölte a három csészét.

— A számlát, kérem — mondta az és megállott. — Hét reggel egy pint két pennyjével, az hétszer kettő, annyi mint egy shilling két penny, hozzá most három reggel egy-egy negyed négy pennyjével, az három negyed, annyi mint egy shilling, még egy shilling kettő, az annyi mint két shilling kettő, kérem.

Buck Mulligan sóhajtott és miután szájába dugott egy két oldalán megvajazott kenyérhéjat, kinyújtotta a lábát és keresgélni kezdett a nadrágzsebében.

— Fizess és vágj hozzá jó képet — mondta Haines mosolyogva.

Stephen harmadszor töltött be, a vastag, zsíros tejet; egy kanál tea színezte halványan. Buck Mulligan egy kétshillingest húzott elő, megforgatta az ujjai között és felkiáltott:

— Csoda!

Az asztalon odadobta az öregasszony felé és ezt mondta:

— Többet ne kérjen tőlem, angyalom. Amit tudok, odaadom.

Stephen beletette a pénzdarabot az asszony mohótlan kezébe.

— Két pennyvel jövünk — mondta.

— Nem sürgős, kérem — mondta, elvéve a pénzt. — Nem sürgős. Jó reggelt.

Bókolt és kiment, míg mögötte Buck Mulligan érzelmes éneke hangzott:

— *Ha volna több, szívem szíve,
Azt raknám lábaidhoz.*

Stephenhez fordult és ezt mondta:

— Komolyan, Dedalus, cudarul leégtem. Rohanj az iskolába és hozz nekünk egy kis pénzt. A bárdoknak ma inni kell és nőzni. Írország elvárja, hogy ma minden ember megtegye a kötelességét.

— Erről jut eszembe — mondta Haines —, el kell ma men-nem a nemzeti könyvtárakba.

— Előbb fürdjünk — mondta Buck Mulligan.

Stephenhez fordult és gúnyosan kérdezte:

— Ez a havi mosakodónapod, Kinch?

Aztán Hainesnek mondta:

— A tisztátalan bárd ragaszkodik hozzá, hogy havonként egyszer megmosakodjék.

— A Golf-áramlat egész Írországot mossa — szólt Stephen, miközben mézet csepegtetett egy szelet kenyérre.

Haines a sarokban lazán nyakkendőjét kötött tenniszinge bő gallérjára és megjegyezte:

— Ha megengedi, gyűjteni fogom a kiszólásait.

Hozzám beszél. Mosakodnak, fürödnek, súrolják magukat. Lelkifurdalás. Lelkiismeret. De azért van itt egy folt.

— A cseléd repedt tükre, mint az ír művészet jelképe pokolian jó volt.

Buck Mulligan megrugta Stephen lábát az asztal alatt és meleg hangon szólt:

— Hát még ha Hamletről hallanád beszélni, Haines.

— Szeretném — mondta Haines, még mindig Stephenhez fordulva. — Éppen gondoltam is rá, mikor az öreg néni bejött.

— Kereshetnék vele pénzt? — kérdezte Stephen.

Haines nevetett és miközben levette szürke puhakalapját a függőágy kampójáról, ezt mondta:

— Azt igazán nem tudom.

A bejáráshoz sétált. Buck Mulligan odahajolt Stephenhez és nyers nyomatékkal mondta:

— Felrugtad a köcsögöt. Mért mondtad ezt most?

— Mért ne mondtam volna — felelte Stephen. — A cél ez: pénzt szerezni. Kitől? A tejesasszonytól vagy tőle. Szerintem egy kutya.

— Dicshimnusz zengnek neki rólad — szólt Buck Mulligan —, te pedig jössz a hülye sandításoddal és azzal a savanyú jezsuita képeddel.

— Nem sokat várok — mondta Stephen — sem tőle, sem a tejesasszonytól.

Buck Mulligan tragikusan sóhajtott és Stephen karjára tette kezét.

— Csak tőlem, Kinch — mondta.

Hirtelen megváltozott hangon hozzátette:

— Megmondom neked a tiszta igazságot: lehet, hogy igazad van. Csak erre jók, a többi smafu. Miért nem kezeled őket úgy, mint én? Pokolba minddel! Másszunk ki ebből az egész pocsolnyából.

Felállott, kicsomózta övét, levetette a köpenyt és lemondóan megjegyezte:

— Mulligan kibujt mezéből.

Kirakta az asztalra, ami zsebeiben volt.

— Itt van az ormánytörlőd — mondta.

És mialatt felvette kemény gallérját és a makrancos nyakkendőt, beszélt hozzájuk, szidta őket és fityegő óraláncát. Keze belenyúlt a bőröndbe, kotorászott benne, közben tiszta zsebkendő után kiabált. A lelkiuradalás tövise. Istenem, csak valahogy öltöztessük fel a színészt. Bolhaszínű kesztyűt és zöld cipőt szeretnék. Ellentmondás. Ellentmondok magamnak? Jó, hát ellentmondok magamnak. Merkuriális Malachi. Fekete lövedék röppent ki beszélő kezeiből.

— Ehol a Quartier latin-kalapod — mondta.

Stephen elvette és a fejére tette. Haines bekiáltott hozzájuk az ajtóból:

— Jöttek, fiúk?

— En mehetek — felelte Buck Mulligan, az ajtóhoz közeledve. — Gyere, Kinch. Gondolom, mindent megettél már, amit meghagytunk.

Rezignáltan kísétált, komoly szavakkal és tartással, szinte bánatosan jegyezte meg:

— És menetközben találkozott Butterlyvel.

Stephen magához vette kőrisfabotját dülőhelyéről, követte a másik kettőt és miközben lefelé másztak a létrán, behúzta és bezárta a lassú vasajtót. A hatalmas kulcsot belső zsebébe dugta.

A létra alján Buck Mulligan megkérdezte:

— Hozod a kulcsot?

— Nálam van — mondta Stephen és eléjük került.

Tovább ment. Hallotta maga mögött, amint Buck Mulligan nehéz fürdőtörülközőjével a páfrány- és fűfejeket leütögette.

— Le, le! Hogyan meri ezt tenni, uram?

Haines megkérdezte:

— Fizetnek ezért a toronyért lakbért?

— Tizenkét foncsit — mondta Buck Mulligan.

— A hadügyi államtitkárnak — tette hozzá Stephen félvállra fölött.

Megálltak, miközben Haines szemügre vette a tornyot és végül ezt mondta:

— Kissé zordon lehet télen. Martellónak hívjátok?

— Billy Pitt építette — mondta Buck Mulligan —, mikor a franciák a tengeren voltak. De miénk az *omphalos*.

— Szóval mi a véleménye a Hamletről? — kérdezte Haines Stephentől.

— Nem, nem — kiáltotta Buck Mulligan fájdalmasan. — Nem bírnám ki Aquinói Tamást és az ötvenöt érvet, amellyel alátámasztja. Várj, míg egy pár pintet lenyelek.

Stephenhez fordult és miközben sárgászöld mellénye csücskeit gondosan lehuzgálta, ezt mondta:

— Három pintnél kevesebbkel képtelen volnál belefogni, Kinch, nemde?

— Elég ideje vár már — mondta Stephen közömbösen —, várhat tovább is.

— Falajzotta a kíváncsiságomat — mondta Haines előzékekenyen. — Valami paradoxon?

— Bah! — mondta Buck Mulligan. — Kinőttünk Wilde-ből és a paradoxonokból. A dolog egyszerű. Matematikai alapon bebizonyítja, hogy Hamlet unokája Shakespeare nagyapja, ő maga pedig a tulajdon apja szelleme.

— Mit? — mondta Haines és Stephenre mereedt. — Ő maga?

Buck Mulligan stólaszerűen nyakára csatolta a törülközőt és laza nevetésre fakadva, Stephen fülébe súgta:

— Oh, idősb Kinch árnyéka! Az apját kereső Japhet!

— Reggel mindig fáradtak vagyunk — mondta Stephen Hainesnek. — És a mondanivalóm hosszadalmas.

Buck Mulligan, aki ismét elől ment, felemelte kezét.

— Csak a szent pint oldhatja fel Dedalus nyelvét — mondta.
— Ez a torony — magyarázta Haines Stephennek mögötte
— és ezek a szirtek, mondhatnám, valahogyan Helsingörre emlé-
keztetnek. *That beetles o'er his base into the sea*, nem igaz?

Buck Mulligan hirtelen egy pillanatra Stephen felé fordult,
de nem szólt. A fényes, szótlán pillanatban Stephen magamagát
látta olcsó, poros gyászruhában a másik kettő vidám öltözete
között.

— Csodálatos történet — mondta Haines, miközben újra
megállásra készítette őket.

Halvány szem, mint a széltől üdített tenger, halványabb,
szilárd és okos. A tengerek uraként tekintett délre az öböl fölött,
melyen csak a postahajó füstbokrétája volt látható elmosódot-
tan a fényes látóhatáron és egy vitorlás, amely a Muglinok
közelében uszkált.

— Olvastam valahol egy theológiai magyarázatot róla —
mondta elmélázva. — Az Atya-Fiú-idea. A Fiú igyekszik ki-
engesztelődni az Atyával.

Buck Mulligan hirtelen derűs, szélesmosolyú képet öltött.
Rájuk nézett, boldogan felnyitotta jórajzú száját, szemében,
melyből egyszerre kivont minden elmésséget, bolondos öröm csil-
logott. Bábmódra ingatta fejét, hogy panamakalapja pereme
libeggett és nyugodt, bolond-boldog hangon rákezdedt:

— *Furcsább fiú nem volt a földön se tán,
Zsidó az anyuskám, madár a papám.
Józseffel, az áccsal nem egyezve meg,
Kálvária sorsom s a hívősereg.*

Intőn emelte fel mutatóujját.

— *Ki bennem nem látja az 'égi fiat,
A jó csoda-borból csöppet sem íhat,
Vizet vedel az, nem kap mást a botor,
Míg újra nem válik vízzé az a bor.*

Búcsúképpen gyorsan megrántotta Stephen kőrisfabotját,
odaszaladt a szirt szélére és oldalt lóbálta kezét, mintha fel-
szállásra készülő uszonyok vagy szárnyak volnának, és tovább-
énekelte:

— *Agyó! Amit mondtam, írjátok le ám,
Hadd tudja Tom és Dick, hol lelhet reám.
Felszálltam az égbe, volt bennem erő,
S szél fújta az olajfák hegyén. No, agyó.*

Ugrándozott előttük a negyven láb mély szakadék szélén,
szárnykezeit lóbálva, fürgé viháncolással, míg Merkur-kalapja lo-
bogott a friss szélben, mely elvitte hozzájuk kurta madárszerű
rikkantásait.

Haines, aki óvatosan nevetgélt hozzá, Stephen mellé ment és ezt mondta:

— Azt hiszem, nem volna szabad nevetnünk. Ez egy kicsit istenkáromlás. Tudniillik, én a magam részéről nem vagyok hívő. De vidámsága valahogyan ártalmatlanná teszi a dolgot. Hogy is mondta? Józseffel, az áccsal...

— Ez a tréfás Jézus balladája — felelte Stephen.

— Oh — mondta Haines — maga már hallotta?

— Háromszor naponta, étkezés után — mondta Stephen szárazon.

— Ön sem hívő, úgye? — kérdezte Haines. — A szoros értelmében véve a hívőséget. A semmiből való teremtéssel, a csodákkal és a személyes Istennel.

— En azt hiszem, a szónak csak egy értelme van — mondta Stephen.

Haines megállott, hogy elővegyen egy sima ezüst tárcát, amelyben zöld kő villogott. Felpattintotta a hüvelykujjával és odakínálta.

— Köszönöm — mondta Stephen és kivett egy cigarettát.

Haines is vett egyet és lekattantotta a tárcát. Visszadugta az oldalszébe, aztán előhúzott mellényzsebéből egy nikkel öngyújtót, azt is felnyitotta és miután rágyújtott, odatartotta Stephennek az égő belet tenyerének kagylójában.

— No persze — mondta, miközben továbbmentek. — Az ember vagy hisz vagy nem hisz. Jőmagam nem igen tudom beszopni a személyes Isten eszméjét. Gondolom, ön sem ragaszkodik hozzá.

— Bennem — mondta Stephen dühös kelletlenséggel — a szabadgondolkodás szörnyű példáját láthatja.

Tovább sétált, várta hogy szóljanak hozzá, oldalt húzta maga után kőrísfabotját. A botocska könnyedén követte az úton, mindenütt a sarkában. A komornyikom van mögöttem és azt mondja: Steeeeeeeephenn. Tétova vonal az úton. Ma éjjel, ha a sötétben erre járnak, rá fognak taposni. A kulcs kell neki. Enyém, én fizettem ki a házbért. Most a keserű kenyerét eszem. A kulcsot is adjam oda neki. Mindent. Kérni fogja. A szemében volt.

— De hát végre is... — kezdte Haines.

Stephen megfordult és látta, hogy a hideg pillantás, amely végigmérte, nem barátságtalan.

— De hát végre is, azt hiszem, az ember felszabadíthatja magát. Az ember a maga ura, gondolom.

— En két úrnak vagyok a szolgája — mondta Stephen —, egy angolnak és egy olasznak.

— Olasznak? — mondta Haines.

— És van még egy harmadik is, az fölös munkákra használ.

— Olasznak? — ismételte Haines. — Mire gondol?

— A brit császári birodalomra — válaszolta Stephen, mi-

közben arcába szökött a vér — és a római katolikus apostoli szentegyházra.

Haines néhány dohányszálat szedett le alsójakáról, mielőtt szólt.

— Ezt teljesen megértem — mondta csöndesen. — Egy írnek alighanem így kell gondolkoznia. Mi Angliában érezzük, hogy meglehetősen csúnyán bántunk önökkel. Nyilván a történelem felelős érte.

A büszke, hatalmas szólamok bronzharangjaik diadalát kongatták Stephen emlékezetében: *et unam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam*: a ritus és dogma lassú növekedése és változása, mint saját ritka gondolatai. Az apostolok szimbóluma a Marcellus pápáért mondott misében, az egyedül hangos hitvallást éneklő hangok egybecsendülése: és énekük mögött a militáns egyház őrangyala fegyverezte le és fenyegette eretnekeit. Egy horda eretnekség, félrebillent mitrával menekülve: Photius és a gunyolódók fajzata, akikhez Mulligan is tartozott és Arius, aki egy életen át hadakozott a Fiúnak az Atyával való egytlényűsége ellen, és Valentinus, aki elvetette Krisztus földi testét, és az éleseszű afrikai eretnek, Sabellius, aki azt vallotta, hogy az Atya önmagának Fia. Csúfolódó szavak, amelyeket Mulligan mondott egy pillanattal azelőtt az idegennek. Hiú csúfolódás. Minden bizonnyal az űr várja mindazokat, akik a szelet szövik: fenyegetés és lefegyverzés és legyőztetés az Egyház ama harcias angyalai részéről, Mihály seregétől, amely vész idején mindig megvédi lándzsáival és pajzsával.

Hogy volt, hogy volt! Hosszantartó taps. *Zut! Nom de Dieu.*

— En, igaz, ánglius vagyok — mondta Haines hangja — és annak is érzem magam. En sem szeretném, ha azt látnám, hogy hazám német zsidók kezére jut. Félek, pillanatnyilag ez a nemzeti problémánk.

Két ember állott a szikla peremén és figyelt: kereskedő, hajós.

— Bullock Harbourba tart.

A hajós kissé megvetően az öböl északi oldala felé bökött fejével.

— Öt öl mély a víz ott — mondta. — Biztos, hogy perrefelé sodorja, ha egy tájban beáll az áradás. Ma kilenc napja már.

A vízbefult. Egy vitorlás kering az üres öbölben és várja, hogy majd csak felbukkan egy duzzadt batyu és a nap felé fordítja püffedt, sótól fehér arcát. Itt vagyok.

Tovább mentek a kanyargó úton az öböl felé. Buck Mulligan egy kövön állott ingujjban, megkötetlen nyakkendője a vállán libegett. Egy fiatalember, aki hozzá közel egy szikla-ormányba fogódzott, lassan, békamódra mozgatta zöld lábát a víz mély kocsonyájában.

— Megjött a testvéred, Malachi?

— Lenn van Westmeathben. Bannoneknál.

— Még mindig? Most kaptam egy lapot Bannontól. Azt írja, egy édes kislányt talált odalenn. Photo-girlnek hívja.

— Pillanatfelvétel, mi? Keveset exponálva.

Buck Mulligan leült, hogy kifűzze cipőjét. Egy idősebb férfi tűnt fel a sziklakiugró mellett puffadt vörös képpel. Felmászott a köveken, miközben kopasz fején és szürke hajkoszorúján vízcsöppek csillogtak, melléről és pocakjáról víz csöpögött és lefolyt lötyögő fekete ágyékkötőjén.

Buck Mulligan utat engedett a mellette eltötyögő férfinak és egy pillantással Hainesre és Stephenre, hüvelykujja körmével jámboran keresztet vetett homlokára, szájára és mellére.

— Seymour visszajött a városba — mondta a fiatalember, ismét átkulcsolva a sziklakiugrót. — Sutba dobta az orvostudományt és megy a hadseregbe.

— Pokolba vele — mondta Buck Mulligan.

— Jövő héten kezdi a gürcölést. Ismered a vörös Carlisle-lányt, Lilyt?

— Ismerem.

— Tegnap este vele mórlikált a mólón. Az apja belefullad a pénzbe.

— Így lecsuszott?

— Kérdezd meg Seymourt.

— Seymour, mint angyalbőrös senki — mondta Buck Mulligan.

Bólintott magában, miközben lehúzta nadrágját és felállott, kijelentve:

— A vörös nők megvesznek a hímért.

Ijedten elhallgatott és oldalához kapott a leffedő ing alatt.

— A tizedik bordám eltűnt — kiáltotta. — Én vagyok az übermensch. A fogatlan Kinch és én, a felsőbbrendű ember.

Kikászolódt az ingből és odadobta maga mögé, ahol a ruhája feküdt.

— Itt akarsz bemenni, Malachi?

— Itt. Húzdj beljebb az ágyban.

A fiatalember hátrált a vízben és két nagy, szép tempóval az öblöske közepén volt. Haines leült egy kőre és cigarettázott.

— Hát te nem jössz be? — kérdezte Buck Mulligan.

— Később — mondta Haines. — Reggeli után rögtön nem. Stephen elfordult.

— Én megyek, Mulligan — mondta.

— Add ide azt a kulcsot, Kinch, — mondta Buck Mulligan, — nehezek kell az ingemre.

Stephen odanyújtotta a kulcsot, Buck Mulligan keresztben rátette halomba rakott ruhájára.

— És két pennyt egy pintre. Hajítsd ide.

Stephen rádobott két pennyt a puha halomra. Öltözés, vetkőzés. Buck Mulligan összetett kézzel állott előtte és ünnepélyesen mondta:

— Aki a szegényektől lop, bizony mondom, az Úrnak ad kölcsönt. Imígyen szóla Zarathustra.

Vaskos teste a vízbe cuppant.

— Viszontlátásra — mondta Haines megfordulva és mosolyogva az ír mondáson, míg Stephen visszafelé haladt az úton. Ökörszarv, lópatkó, szász mosoly.

— A Shipben — kiáltott Buck Mulligan. — Féltizenkettőkor.

— Jó — mondta Stephen.

Ment tovább a felkanyargó úton.

Liliata rutilantium.

Turma circumdet.

Jubilantium te virginum.

A pap szürke dicsfénye egy fülkében, ahol diszkréten öltözködött. Nem akarok itt hálni ma. Haza sem mehetek.

Egy édeszöngéjű, elnyújtott hang kiáltott felé a tenger felől. A kanyarnál befordulva, kezével intett. Újra kiáltott. Sima, barna fókafej, messze a vízben, kereken.

Bitorló.

* * *

— No, Cochrane, melyik város kért tőle segítséget?

— Tarentum, sir.

— Nagyon jól van. És?

— Ütközet volt, sir.

— Nagyon jól van. Hol?

A fiú üres arca az üres ablakot kérdezte.

Az emlékezés leányainak regéje. Pedig volt valahogy, ha nem is úgy, ahogyan az emlékezés regéli. Akkor egy türelmetlen mondat, Blake túlzás-szárnyainak zúgása. Hallom minden tér összeomlását, csörömpölő üveget és beszakadó falat, az idő pedig csak fakó, kihunyó láng. Mi marad hát?

— A helyét elfelejtettem, sir. 279-ben Krisztus előtt.

— Aesculum — mondta Stephen, egy pillantást vetve a névre és az évszámra a vérforradásos könyvben.

— Igen. És akkor azt mondta, hogy: *még egy ilyen győzelem, és végünk.*

Ezt a mondatot megjegyezte a világ. A szellem tompa kényelmessége. Hullákkal beszórt sík fölött egy dombról egy hadvezér beszél a tisztjeihez, lándzsájára támaszkodva. Akármelyik hadvezér akármilyen tisztekhez. Azok hallgatják.

— Armstrong! — mondta Stephen. — Mi lett végül Pyrrhusszal?

— Pyrrhusszal?

— Én tudom. Tessék engem kérdezni — mondta Comyn.

— Várj. Mondd meg te, Armstrong. Tudsz valamit Pyrrhusról?

Egy zacskó fügekenyér lapult meg Armstrong táskájában.

Időnként megforgatott egyet a tenyerében és csöndesen eszegette. Morzsák tapadtak ajkához. Cukrozott gyermeklehellet. Tehetős emberek, akik büszkék arra, hogy legidősebb fiúk a tengerészeknél szolgál. Vicoroad, Dalkey.

— Pyrrhusról, sir? Pyrrhus, az egy *pier*.

Mindenki nevetett. Örömtelen, hangos, rosszmájú nevetés. Armstrong osztálytársaira nézett, bamba örömmel az arcán. Egy pillanat múlva még hangosabban fognak nevetni, ha ráeszmélnek, hogy nem tudok tekintélyt tartani és a papájuk fizet.

— Hát akkor mondd meg — szólt Stephen és rábökött a könyvvvel a fiú vállára —, mi egy *pier*?

— Pier az — mondta Armstrong —, ami kinyúlik a vízből. Olyan hídféle. Mint a Kingstown-pier, sir.

Néhányan erre is nevettek, örömtelenül, de szántsándékkal. Ketten a hátsó padban összesúgtak. Igen. Ezek tudták: sohasem tanultak, de ártatlanok sem voltak soha. Valamennyien. Irígyen nézte az arcukat. Edith, Ethel, Gerty, Lily. Ezek is olyanok: az ő lehelletük is teától és jamtól édes és karperecük csörög verekedés közben.

— Kingstown-pier — mondta Stephen. — Igen, kiábrándult híd.

Szavai megzavarták az osztály nézését.

— Hogyan, sir? — kérdezte Comyn. — De hisz a híd egy folyón át visz.

Ez is Haines gyűjteményébe való. Nincs itt senki, aki hallja. Ma este megint vad evés és duma, hogy átüssön szelleme sima páncélján. És akkor? Bohóc a gazdája udvarán, aki megtúrten és lenézetten, dicséretet kap jóindulatú gazdájától. Miért választották ők mind ezt a szerepet? Nem csak azért, hogy megveregessék a tomporukat. A történelem nekik is olyan mese volt, mint bármely más, túlgyakran hallott; országuk pedig zálogház.

Ha Pyrrhus nem esik el Argosban egy hárpia kezétől vagy Julius Caesart nem szurkálják agyon! Nem lehet úgy tenni, mintha nem éltek volna. Az idő pecsételte őket és most bilincsre verve lakják a végtelen lehetőségek kamaráját, amelyeket kiakolbólitottak. De hát lehetségesek voltak-e ezek a lehetőségek, tekintve, hogy sohasem voltak? Vagy csak az volt lehetséges, ami meg is történt? Szelek szövője, szőjj.

— Tessék valamit mesélni.

— Igen, kérjük szépen. Valami kísértethistóriát.

— Hol tartottunk itt? — kérdezte Stephen, miközben felnyitott egy másik könyvet.

— *Weep no more* — mondta Comyn.

— Folytasd hát, Talbot.

— És a mese, sir?

— Aztán — mondta Stephen. — Folytasd, Talbot.

Egy barna fiú felnyitott egy könyvet és ügyesen táskája

fedelének támasztotta. Itt-ott belekukkantott a szövegbe, miközben felmondta a verset:

— *Ne sírj tovább, bús pásztorom, ne sírj,
Mert Lycidas, kit gyászolsz, nem halott,
Takarja bár a nedves szemfödél...*

Minden bizsonnyal mozgás van, a lehetségesnek mint lehetségesnek valósága. Aristoteles mondata alakot öltött a lehervadt versekben és kiáradt a Sainte Geneviève-könyvtár szorgos csöndjébe, ahol Párizs bűneitől védetten, estéről-estére olvasott valaha. Mellette egy törékeny számi böngészett egy stratégiai tankönyvet. Körülöttem táplált és tápláló agyak, izzólámpák alatt, felgombostúzve, gyöngén lüktető csápokkal: és szellemem sötétjében egy alvilági lajhár, tétova fényiszonnyal tolva előre sárkánypikkelyeit. Nyugodt világosság. A lélek bizonyos értelemben minden létező: a lélek a formák formája. Nyugalom, hirtelen, roppant, sugárzó nyugalom: a formák formája.

Talbot ismételte:

*Szent erejével annak, aki járt
Hátán a víznek...*

— Fordíts — mondta Stephen nyugodtan. — Nem látok semmit.

— Mit, sir? — kérdezte Talbot egyszerűen és előrehajolt.

Keze lapozott egyet. Visszadőlt és folytatta, mint akinek épp most jut az eszébe valami. Annak, aki járt hátán a habnak. Ezeken a csüggeteg szíveken is ott van az árnyéka és a csúfolódó szíven és ajkán, akár az enyémen. Ott van azok mohó arcán is, akik az adópénzt kínálták neki. A császárnak, ami a császáré, Istennek, ami Istené. Hosszú pillantás sötét szemből, rejtélykedő mondás, amelyen az egyház rokkái szőnek és szőnek. Bizony.

*Találj ki, találj ki, tal-túl-tel.
Apámtól a mag, hogy vessem el.*

Talbot táskájába csusztatta becsukott könyvét.

— Mindent hallottam?

— Igen, sir. Tízkor hockey, sir.

— Félnap, sir. Csütörtök.

— Ki fejt meg egy találós kérdést? — kérdezte Stephen.

Elpakolták a könyveket, ceruzák kopogtak, lapok zörögtek. Csoportba verődve szíjjazták és csukták le táskájukat és vígan csacsogtak:

— Találós kérdést? Tessék engem kérdezni.

— Nem, engem tessék.

— De nehéz legyen, sir.

— A találós kérdés ez — mondta Stephen —:

*Kakas kukorékolt
Szép kék volt az égbolt.
A harangok fönny az égből
Tizenegyet vertek éppen.
Ideje már, hogy megtérjek
Mennybe, szegény lélek.*

— Mi az?

— Mi, sir?

— Még egyszer, sir. Nem hallottuk.

Szemük tágabbra nyílt, mikor elismételte a sorokat. Egy kis szünet után Cochrane megszólalt:

— Mi az, sir? Nem tudjuk megfejteni.

Stephen viszkető torokkal felelt:

— A róka eltemeti nagyanyját egy magyalbokor alá.

Felállott és idegesen nevetett a gyerekek megrökönyödött visszhangjára.

Egy bot ütődött az ajtónak és a folyosón egy hang kiáltotta:

— Hockey!

Szétszaladtak, oldalt kimászva vagy kiugorva a padokból. Egyszeriben künn voltak, és a szertárból botok kopogása, cipők és nyelvek zaja hallatszott.

Sargent, aki egyedül maradt vissza, lassan előrejött és kinyitott füzetét mutatta. Kócos haja és sovány nyaka habozásról tanuskodott és gyöngye szeme könyörgőn nézett párás szemüvege mögül. Tompa, vértelen arcán egy apró tintafolt volt, datolyaformájú, friss és nedves, mint egy csiga fekhelye.

Odatartotta füzetét. Legfelül ez a szó volt olvasható: *Feladatok*. Alatta dűledező számjegyek és a lap alján görbe, kaeskarin-gós aláírás mellett egy pacni. Cyril Sargent: név és pecsét.

— Mr. Deasy azt mondta, írjam le mindet újra — mondta — és mutassam meg a tanár úrnak.

Stephen a füzet széléhez nyult. Haszontalanság.

— Most már tudod, hogy kell csinálni? — kérdezte.

— Tizenegyedtől tizenötig — felelte Sargent. — Mr. Deasy azt mondta, másoljam le őket a tábláról, sir.

— És magad meg tudod csinálni? — kérdezte Stephen.

— Nem tudom.

Csunya és haszontalan: vékony nyak és kócos haj és egy tintafolt, csigaágy. Mégis valaki szerette, a karján hordozta és a szíve alatt. Nélküle a világ hajszája letaposta volna ezt a szétlötytyent csonttalan csigát. Az a valaki szerette a fiú gyöngye savós vérét, amely az övéből való. Hát ez a valóság? Az egyetlen igaz az életben? A tüzes Colombanus szent vakbuzgalmában rálépett anyja elterült testére. Nem volt többé: tűzredobott rőzse reszkető váza, rózsa és nedves hamu szaga. Megmentette attól, hogy lábbal tapossák őt, aztán elment, mikor még alig volt.

Szegény égbeszállt lélek: és egy pusztán, hunyorgó csillagok alatt egy róka, a rablás vörös gőzével a bundáján, könnyörtelen fényes szemmel kapart a földbe, fülelt, felkaparta a földet, fülelt, kapart és kapart.

Stephen melléje ült és megoldotta a feladatot. Ő, aki matematikailag bebizonyítja, hogy Shakespeare szelleme a Hamlet nagyapja. Sargent ferde szemüvegén át sandított rá. Hockeybotok kopogtak a szertárban: egy labda üres puffanása és a játszótérről kiáltások.

A lapon komor arabs táncot jártak a jelképek, jelmezes betűk, fura négyszögletes és kúpalakú kalappal a fejükön. Kezet nyujtanak egymásnak, átmennek, meghajolnak — így: arabs képzeletből termett manók. Ők is eltűntek a világból, Averroes és Moses Maimonides, sötét arcú és mozgású férfiak, akik csufondáros tükrükben felvillantották a világ világtalan lelkét, világosságban fénylő sötétség, amelyet a világosság nem tudott megérteni.

— Mostmár érted? Meg tudod oldani a következőt magad?

— Meg, sir.

Hosszú, rezgő vonásokkal Sargent lemásolta az adatokat. Folyton segítő szóra várva, keze hűségesen mozgatta az állhatatlan jelképeket, miközben halvány szégyenpír rebbent meg bágyadt bőre mögött. *Amor matris*: alanyi és tárgyi genitivus. Az anyja gyöngé vérével és savós tejével táplálta és eldugta pelenkáit mások szeme elől.

En is olyan voltam, mint ez, ugyanezek az esett vállak, ez a bájtalanság. A gyermekkorom hajlik le mellettem. Túlmessze tőlem ahhoz, hogy a kezemmel még egyszer gyöngén megérintsem. Az enyém messze van, és az övé titkos, mint a szemünk. Csendes, megkövesült titkok ülnek mindkettőnk szívének sötét csarnokában: zsarnokságukba fáradt titkok, zsarnokok, akik szeretnék, ha letaszítanák őket trónjukról.

A feladat elkészült.

— Igazán egyszerű — mondta Stephen és felállott.

— Igenis. Köszönöm — felelte Sargent.

Leitatta a lapot egy ív vékony itatóssal és visszavitte füzetét a padba.

— Most jó volna, ha vennéd a botodat és kimennél a többiekhez — mondta Stephen, miközben az ajtóig követte a fiú kecsstelen alakját.

— Igenis.

A folyosón neve hallatszott, a játszótérről hívták.

— Sargent!

— Szaladj — szólt Stephen. — Mr. Deasy hív.

A kapuban megállott és nézte lajháros sietését a szétdúlt játszótér felé, ahol éles hangok kaptak össze. Csapatokra voltak osztva, és Mr. Deasy fűcsomókon át lépett gamásnis lábbal. Mikor elért az iskolaépülethez, újra veszekedő hangok kiáltottak utána. Hátrafordította dühös fehér bajuszát.

— Mi az már megint? — kiáltott egyfolytában, oda sem hallgatva.

— Cochrane és Halliday egy csapatban vannak — kiáltotta Stephen.

— Várjon egy pillanatig az irodámban — mondta Mr. Deasy —, míg rendet csinállok itt.

És míg tettekre készen visszament a térre, öregemberes hangja mogorván kiáltott:

— Mi az? Mi van itt megint?

Az éles hangok egyszerre kiabáltak körül mindenfelől: a sokféle alak köréje gyűlt, tűző napfény fakította rosszul festett fején a mézet.

Az irodában fanyar dohányfüstös levegőben a székek barna, kopott bőrének szaga uszált. Mint az első napon, mikor itt alkudozott velem. Most is úgy van, mint a legelején. A komódon a tálcá a Stuart-pénzekkel, egy mocsár hitvány kincsével. És ez mindig így lesz. A kifakult vörös plüssel fedett polcon pedig a tizenkét apostol, aki minden pogánynak prédikált: a világnak nem lesz vége.

Sietős léptek a kapualj kövén és a folyosón. Ritkás bajuszát felfúva, Mr. Deasy megállt az asztalnál.

— Először rendezzük a kis pénzügyünket — mondta.

Bőrszíjjal átkötött noteszt húzott ki a kabátjából. Felnyitotta és kivett belőle két bankjegyet, melyek közül az egyik két félből volt összeragasztva, és óvatosan az asztalra tette.

— Kettő — mondta, bekapcsolta a noteszt és eltette.

És most a páncélszekrényhez az aranyért. Stephen zavart keze a hideg kőmozsárban felhalmozott kagylók felé nyult: kürtcsigák és kaurikagylók és leopárdkagylók, ez meg úgy csavardik, mint egy emir turbánja, idébb pedig Szent Jakab fésűje. Valami öreg zarándok zsákmánya, holt kincs, üres kagylók.

Egy fényes új sovereign esett az asztalterítő puha alapjára.

— Három — mondta Mr. Deasy és kezében forgatta kis perselyét. — Ezek igen kényelmesen kezelhető dolgok. Nézze. Ez a része a sovereigneknek. Ez a shillingeknek, a hat-pennyseknek, a félkoronásoknak. Ez meg a koronásoknak. Nézze.

Kiugratott belőle két koronást és két egyshillingest.

— Három tizenkettő — mondta. — Azt hiszem, rendben van.

— Köszönöm, sir — mondta Stephen, miközben félénk sietőséggel összeszedte a pénzt és úgy, ahogy volt, a nadrágzsebébe dugta.

— Nincs mit köszönnie — mondta Mr. Deasy. — Megdolgozott érte.

Stephen ismét felszabadult keze visszatért az üres kagylókhöz. Ezek is a szépség és hatalom jelképei. Egy kis csomó a zsebemben. Kapzsiság- és nyomorfoltság jelképek.

— Ne hordja így magánál — mondta Mr. Deasy. — Valahol ki találja húzni és elveszti. Vegyen maga is egy ilyen gépet. Meglátja, milyen jól kezelhető.

Válaszoljunk valamit.

— Az enyém sokszor volna üres — mondta Stephen.

Ugyanaz a szoba és óra, ugyanaz a bölcsesség; és én ugyanaz. Most háromszor. Három hurok körülöttem. Sebaj. Ha akarom, ebben a pillanatban eltépem.

— Mert nem takarékos — mondta Mr. Deasy és felemelte az ujját. — Maga még nem tudja, mi az, hogy pénz. A pénz hatalom, csak legyen olyan idős, mint én. Én már tudom. Bár csak a fiatalság is tudná! De mit mond Shakespeare? *Tégy tarsolyodba pénzt.*

— Jago — mormolta Stephen.

Felemelte tekintetét az üres kagylókról az öregember meredt szemére.

— Ő tudta, mi a pénz — mondta Mr. Deasy. — Pénzt csinált. Költő, de angol is. Tudja, mi az angolok büszkesége? Tudja, mi a legbüszkébb szó, amit egy angol szájából valaha hallani fog?

A tengerek ura. Tengerhideg szeme az üres öbölre nézett: a történelem hibája: rám és szavaimra, gyűlölet nélkül.

— Hogy a Birodalomban — mondta Stephen — sohasem megy le a nap.

— Bah! — kiáltott Mr. Deasy. — Ez nem angol. Ezt egy francia kelta mondta. — Hüvelykujja körmével rákoppantott a perselyre.

— Megmondom magának — mondta ünnepélyesen — mivel kérkedik legjobban. *Mindent megfizettem.*

Jó ember, jó ember.

— *Mindent megfizettem. Soha életemben nem kértem kölcsön egy shillinget.* Erzi, mit jelent ez? *Nem tartozom semmivel.* Erzi?

Mulligan, kilenc font, három pár zokni, egy pár lábbeli, nyakkendő. Curran, tíz guinea. McCann, egy guinea. Fred Ryan, két shilling. Temple, két ebéd. Russel, egy guinea, Cousins, tíz shilling, Bob Reynolds, egy félguinea, Köhler, három guinea, Mrs. McKernan, ötheti koszt-kvártély. A kis csomó a zsebemben semmit sem ér.

— Pillanatnyilag nem — felelte Stephen.

Mr. Deasy nagy örömmel nevetett, miután letette perselyét.

— Tudtam én azt — mondta vidáman. — De egy nap majd érezni fogja. Mi nagylelkű nép vagyunk, de azért igazságosaknak kell lennünk.

— Félek ezektől a nagy szavaktól, — mondta Stephen, — ezek tesznek bennünket szerencsétlenekké.

Mr. Deasy néhány pillanatig a kandalló tetején álló skótszoknyás, jónövésű férfialakra bámult: Albert Edward walesi herceg.

— Vén vaskalaposnak és öreg torynak tart — mondta töprengő hangon. — Három nemzedéket láttam O'Connel óta. Emlékszem a nagy éhségre. Tudja, hogy az orangista páholyok húsz évvel azelőtt az unió megszüntetéséért agitáltak, mielőtt O'Connel

elkezdte vagy mielőtt az ön hitvallásának prelátusai demagógia miatt feljelentették? Önök fenianusok sokat elfelejtenek.

Dicső, kegyeletes és halhatatlan emlékek. A pazar Diamond-páholy Armaghban teleaggatva pápista-hullákkal. Az álarcos és fegyveres angol bérlők rekedt esküje. A fekete Észak és igazi kék bibliája. Tonzurás lázadók, adjátok meg magatokat!

Stephen rövid gesztust jelzett.

— Bennem is van lázadó vér — mondta Mr. Deasy. — Anyai ágon. De egyik ősöm az a Sir John Blackwood, aki megszavazta az uniót. Valamennyien írek vagyunk, királyi sarjak.

— Sajnos — mondta Stephen.

— *Per vias rectas* — mondta Mr. Deasy szilárdan — volt a jelszava. Megszavazta, felvette a magasszárú csizmáját és az Ards of Downtól Dublinig lovagolt, csak ezért.

*Trapp, trapp, trararapp,
Köves út a dublini.*

Dörmögős lovak lóháton fényes csizmában. Szép időnk van, nagyságos úr... Szép... Szép... Két magasszárú csizma zötyög Dublin felé. Trapp, trapp, trararapp.

— Erről jut eszembe — mondta Mr. Deasy. — Egy sziveséget kérek öntől, Mr. Dedalus. Szóljon egy pár íróbarátjának. Egy levelem van itt a sajtó részére. Üljön le egy percre. Most kopogom le éppen a végét.

Az ablaknál álló íróasztalhoz ment, kettőt tölt a széken és az írógépe hengerén lévő lapról néhány szót olvasott le.

— Üljön le. Bocsásson meg, — mondta a vállán keresztül, — *a józan ész követelménye*. Egy pillanat.

Bozontos szemöldöke alól belenézett a könyökénél fekvő kéziratba és mosolyogva, lassan nyomkodni kezdte a merev billentyűket, néha fujt is hozzá, ha visszafelé forgatta a hengert, hogy kijavítson egy hibát.

Stephen nesztelenül leült a fejedelmi közelségben. A falon körül ünnepelt lovak képei függöttek bekeretezve, szelíd fejüket magasra emelve: Lord Hastings Repulse, a westminsteri herceg Shotover és Beaufort herceg Ceylon nevű paripája, *prix de Paris* 1866. Rajtuk törpe lovasok, várva a jelre. Láttá iramukat, megtette a király színeit és együtt kiabált a rég eltűnt tömeggel.

— Pont — parancsolta Mr. Deasy a billentyűknek. — De ennek a fontos kérdésnek szellőztetése...

Ahová Cranly vitt, hogy gyorsan meggazdagodjam; a sárral fröcskölt kocsik között hajszolta a nyerőket, ordító bukik zsivajában, kantinok gőzében, tarka pocsolyán át. Fair Rebel dupla pénz, mezőny tíz az egyre. Kockavető és bűvészek mellett rohantunk el a patkók, versengő sipkák és kabátok után, a húsosképű asszonyosság mellett, egy hentesné mellett, aki szomszajosan szopogatta gerezd narancsát.

Rikoltó láрма hangzott a fiúk játszótéren felől és berregő fütty.

Újra gól. Ott vagyok közöttük, verekedő testük gomolyában, az élet tornáján. Azt a gacsos mamlaszt gondolod, akinek nyilván hiányzik egy kereke? Torna. A meglökött idő visszapattan, lökés lökésre. Torna, csaták csatakja és zsivaja, megöltek fagyott halálköpete, véres emberi belekbe mártogatott lándzsák zöreje.

— Így — mondta Mr. Deasy és felállott.

Az asztalhoz ment és összetűzte a lapokat. Stephen felállott.

— Dióhéjban kell elintéznem az ügyet — mondta Mr. Deasy. — A száj- és körömfájásról van szó. Fussa át. Ebben a kérdésben nem lehet kétféle vélemény.

Engedje meg, hogy b. lapjuk értékes hasábjain. A *laissez faire* álláspontja, mely történelmünkben már annyiszor. Állatkereskedelmünk. Ipari gyártmányaink régi útja. A liverpooli ring, amely a Galway-kikötő tervét meghiúsította. Európai konflagráció. Gabonaszállítmányok a szűk csatornán át. A földművelésügyi minisztérium tökéletes nemtörődősége. Engedtessek meg egy klasszikus utalás. Cassandra. Egy nő, aki nem volt jobb kelle-ténél. Hogy a vitás pontra térjek.

— Nem teszek a számra lakatot, ügye? — kérdezte Mr. Deasy, míg Stephen továbbolvasott.

Száj- és körömfájás. Koch-készítmény név alatt ismert. Szérum és vírus. Immunizált lovak. Marhavész. A császári lovak Mürzstegben, Alsóausztria. Állatorvosok. Mr. Harry Blackwood Price. Barátságos felhívás egy elfogulatlan kísérletre. A józan ész követelménye. Rendkívüli fontosságú kérdés. A szó szoros értelmében gyökerén kell megfogni a dolgot. Köszönöm a b. lapjuk hasábjain élvezett vendégszeretetet.

— Azt akarom, hogy lejöjjön és olvassák — mondta Mr. Deasy. — Meglátja, a legközelebbi járványnál el fogják tiltani az ír marhakivitelt. Pedig gyógyítható. Gyógyítják is. Unoka-fivérem, Blackwood Price írja Ausztriából, hogy ott az állat-orvosok rendszeresen kezelik és gyógyítják. Hajlandók idejönni. Megpróbálom, hogy rávegyem a kormányt. Most a nyilvánosságot próbálom felrázni. Mindenfelől nehézségekbe ütközöm... intrikákba... suba alatti befolyásokba...

Felemelte mutatoujját és öregesen meglóbálta a levegőben, mielőtt folytatta.

— Jegyezze meg, amit mondok, Mr. Dedalus — mondta. — Anglia zsidó kézben van. Az összes vezető pozíciók: a pénzügyek, a sajtó. És ez a nemzeti hanyatlás jele. Ahol ezek összegyűlnek, kiszívják a nemzet életerejét. Én már évek óta előrelátom. A zsidó kereskedők megkezdték destruktív munkájukat, ez olyan biztos, mint hogy itt vagyunk. A vén Anglia haldoklik.

Néhány gyors lépést tett, szemébe kék életet lopott egy széles napsugár. Ide-odajárált.

— Haldoklik — mondta —, ha ugyan nem halt meg máris.

*Utcák során szajhák szava
Szó szemfedőt rád, Anglia!*

Látomásra táguult szeme mereven keresztülnézett a napsugáron, amelyben állott.

— Kalmár — mondta Stephen — az, aki olcsón vesz és drágán ad el, akár zsidó, akár pogány, nemde?

— Vétkeztek a világosság ellen — jelentette ki Mr. Deasy komoran. — És látni a szemükben a sötétséget. Ezért vándorolnak a földön mind a mai napig.

A párizsi tőzsde lépcsőin aranybőrű emberek drágaköves ujjakkal árfolyamokat jegyeznek. Libagágogás. Hangosan, zordonan rajzanak a templom körül, fejük az ormóttan selyemkalapok alatt tele fondorlatokkal. Nem övük a ruha, a beszéd, a taglejtés. Súlyos, lassú szemük meghazudtolja szavukat, mohó és ártatlan gesztusaikat, de ismerik a gyűlöletet, amely körülöttük tornyosul, és tudják, hogy buzgalmuk hasztalan. Hiú türelemmel halmoznak és gyűjtenek. Az idő majd szétszór mindent. Utcaszélen felhalmozott kincs: szétszedik az arramenőket. Szemük ismeri a vándorlás éveit és türelmesen ismerik húsuk szégyenét.

— Ki nem tette ugyanezt? — mondta Stephen.

— Hogyan gondolja? — kérdezte Mr. Deasy.

Előbbrejött egy lépéssel és megállt az asztalnál. Állkapcsa bizonytalanul félrebillent. Régi bölcsesség ez? Várja, hogy tőlem hallja.

— A történelem — mondta Stephen — lidércnyomás, amelyből igyekszem felébredni.

A játéktéren a fiúk elordították magukat. Berregő fütty: gól. És ha a lidérc hátulról beléd rúgna?

— A Teremtő útjai nem a mi útjaink — mondta Mr. Deasy. Az egész történelem egy nagy cél felé halad, Isten kinyilatkoztatása felé.

Stephen hüvelykujjával az ablak felé bökött és ezt mondta:

— Ez Isten.

Hurrá! Hó! Brrr-hi!

— Micsoda? — kérdezte Mr. Deasy.

— Kiáltás az utcán — felelte Stephen vállat vonva.

Mr. Deasy a földre nézett és rövid ideig ujjai közé csipte orrcimpáit. Mikor felnézett, eleresztette.

— Boldogabb vagyok önnél — mondta. — Sok tévedést követünk el és sok bűnt. Egy asszony hozta a bűnt a világba. Egy asszonyért, aki nem volt jobb a hírénel, Menelaus szökött feleségeért a görögök tíz esztendeig ostromolták Tróját. Egy hűtlen hitves hozta először az idegeneket ezekre a partokra, MacMurrough felesége és a szeretője, O'Rourke, Breffni hercege. Ugyancsak asszony okozta Parnell vesztét. Sok tévedés, sok botlás, de az az egy bűn nem. Magam még ma, pályám végén is harcos vagyok. Mindvégig harcolni fogok a jogért.

Mert Ulster vívni fog

És Ulsteré a jog.

Stephen felemelte kezében a papírlapokat.

— Hát kérem — kezdte.

— Előre látom — mondta Mr. Deasy —, nem fog soká megmaradni e mellett a munka mellett. Ön nem született tanítónak, azt hiszem. Lehet, hogy csalódom.

— Inkább tanulónak — mondta Stephen.

Es ugyan mit akarsz itt még tanulni?

Mr. Deasy fejét rázta.

— Ki tudja? — mondta. — Aki tanulni akar, legyen alázatos. De a nagy tanító az élet.

Stephen újra zörgette a papírlapokat.

— Ami ezt illeti — kezdte.

— Igen — mondta Mr. Deasy. — Két példányt adtam oda. Jó volna, ha egyszerre jelentethetné meg.

Telegraph. Irish Homestead.

— Megpróbálom — mondta Stephen — és holnap megmondom. Két főszerkesztőt ismerek felületesen.

— Az elég lesz — mondta Mr. Deasy élénken —, tegnap este írtam Mr. Fieldnek, a képviselőnek. A marhakereskedők egyesülete ma ülésezik a City Arms Hotelben. Megkértem, hogy terjessze leveletem az ülés elé. Ön igyekezzen elhelyezni a két lapban. Melyek azok?

— Az *Evening Telegraph*...

— Az jó — mondta Mr. Deasy. — Csak sürgős a dolog. Most még válaszolnom kell az unokaöcsém levelére.

— Szolgája, uram — mondta Stephen, zsebredugva a lapokat. — Köszönöm.

— Nincs mit — mondta Mr. Deasy és íróasztalán keresgélt a papírok között. — Öreg vagyok, de szeretek egy kis eszmecserét.

— Szolgája, uram — mondta Stephen újra és meghajolt görnyedt háta felé.

Kiment a nyitott kapun, le a kavicsos úton a fák alatt, hallotta a kiáltó hangokat és a botok koppanását a játszótér felől. A kapun kimenve, látta a heverő oroszlánokat az oszlopokon; fogatlan rémek. Azért segíteni fogok neki harcában. Mulligan új nevet fog rámakasztani: a bikabarát bárd.

— Mr. Dedalus!

Szalad utánam. Remélem, nincs több levél.

— Egy pillanatra.

— Kérem — mondta Stephen, miközben visszafordult a kapunál.

Mr. Deasy megállt. Nehezen lélegzett és nyelte a levegőt.

— Csak ezt akartam mondani — mondta. — Írország tudvalevőleg az egyetlen ország, amely azzal dicsekedhetik, hogy sohasem üldözte a zsidókat. Tudja ön ezt? Nem. És tudja, miért?

Összeráncolt szemmel nézte a fénylő levegőt.

— Vajjon miért? — kérdezte Stephen és elmosolyodott.

— Mert sohasem eresztette be őket — mondta Mr. Deasy ünnepélyesen.

Nevető köhögés ugrott ki labdásan a torkán, csörömpölő

köpetláncot húzva maga után. Hirtelen megfordult, köhögött, nevetett, felemelt karját lóbálta a levegőben.

— Sohasem eresztette be őket — kiáltotta újra nevetésén keresztül, miközben gamászlis lábával az út kavicsain lépkedett. — Ezért.

A levelek intarziáin keresztül bölcs vállaira aranycsillámot, táncoló pénzdarabokat szórt a nap.

* * *

Kijátszhatatlan módozata a láthatónak: legalább ezt, ha többet nem, a nememen át gondolom. Hányféle dolog szignatúráját kell itt olvasnom: tengeri ikra és hinár, a közeledő áradás, ez a rozsdaszínű cipő. Takonyzöld, ezüstkék, rozsdaszín: színes jelek. Az átlátszóság határai. De hozzáteszi: testekben. Tehát előbb észrevette őket mint testeket, mint színességüket. Hogyan? Úgy, hogy beléjük ütközött a kobakjával, természetesen. Lassan csak. Kopasz volt és milliomos, *maestro di color che sanno*. Az átlátszó határa benn. Miért benn? Átlátszó, átlátszatlan. Ha öt ujjunkat átdughatjuk rajta, kapu, ha nem, ajtó. Csukjuk be a szemünket és lássunk.

Stephen behunyta a szemét, hogy hallja cipője csikorgását a kagylókon és iszalagon. Valamimód csak átsétálsz rajta. Át, egy lépéssel egyszerre. Nagyon kurta időtartam, nagyon kurta téridőkön át. Ót, hat: a *nacheinander*. Pontosan így — és ez a hallható kijátszhatatlan módozata. Nyisd ki a szemed. Nem. Jézusom! Ha elbuknám egy szirten, amely alapján túl kinyúlik, kijátszhatatlanul átesném a *nebenainanderen*. Egészen jól elbotorkálok így a sötétben. Kőrísfakardom oldalamon függ. Tapogassunk vele: azok ezt teszik. Két lábam cipőben a lábszára végén van, *nebeneinander*. Szolidan hangzik: gyártotta a *Los Demiurgos* fakalapácsa. Hátha az öröklétbe sétálok a sandymounti part mentén? Kruss krak, krik, krik. Vadtengeri pénz. Deasy tanár úr tudja itt a dörgést.

*Sandymountba jer velem,
Kanca Madeline.*

Látod, a ritmus alakul. Katalektikus tetrameter haladó jambuszokból. Nem, ügetőkből: *ca Madeline*.

Nyisd most ki a szemed. Jó. Egy pillanat. Minden eltűnt azóta? Ha kinyitom és örökre a fekete átlátszatlanságban vagyok? *Basta!* Látni akarom, látok-e.

Most látod. Az egész idő alatt volt nélküled és örökre lesz; végnélküli világ.

Vigyázatosan jöttek le a Leahy's Terrace lépcsőjén. *Frauen-*

zimmer; és a lejtős parton lefelé, ficamos lábuk cuppanva süpped az iszapos porba. Mint én, mint Algy, útban hatalmas anyánkhoz. Numero egy nehézkesen lóbálta a bábatáskáját, a másiknak az ernyője beleszurkált a fövénybe. A Liberties-ből kimenőn. Mrs. Florence MacCabe, a nagy részvétet keltett Bride-streeti boldogult Patk MacCabe hátramaradottja. Engem is valamelyik nővérük húzott ki vinnyogón az életbe. Teremtés a semmiből. Vajjon mi van a táskájában? Egy szörnyszülött lógó köldökszínórral, vörhenyes vattába csucsujgatva. Mindenki zsinórja hátrafelé fonódik, minden élő hús összegubancolt fonala. Innen a misztikus szerzetesek. Akartok Istenhez hasonlókká lenni? Nézzetek az omphalosotokba. Hello. Itt Kinch. Kössön össze Eden-ville vonalával. Aleph, alpha: nulla, nulla, egy.

Adam Kadmon hitvese és élettársa: Heva, pucér Éva. Nem volt köldöke. Nini. Kifogástalan has, domború, kifeszített bárszonypajzs, nem, fehérhalmú gabona, hajnali és halhatatlan, mindöröktől fogva mindörökre. Bűn méhe.

Én is bűnös méh sötétjében gubbasztottam, csináltak, nem nemzettek. A férfi a magam hangjával és szemével és a kísértet-asszony, akinek lehellelte hamuszagú. Ölelkeztek, elváltak, azt tették, amit a kerítő akart. Az idők kezdete előtt Ő már akart engem és nem akarhat most nemlévőnek. Egy *lex eterna* áll körülötte. Ez hát az isteni szubstancia, amelyben az Atya és Fiú egylényegű? Hol a szegény jó Arius, hogy következtetni próbáljon? Világéletében hadakozott a contrasmagnificandjudaeotamtamtialitással. Rosszcsillagú eretnek. Egy görög vécében lehelte ki a lelkét: euthanasia. Gyöngyös mitrával és püspökbottal, ülve trónszékén, egy özvegy püspöki szék özvegye felgyúrt omphorionnal, lucskos hátsóval.

Szelek cicáztak körülötte, metsző, mohó szelek. Jönnek a hullámok. A fehérsörényű tengeri mének, fényszélzabolát harapdálva, Mananaan paripái.

Nehogy elfelejtsem a sajtóhoz írott levelet. És aztán? Fél-tizenkettőkor a Ship. Mellékesen, vigyázzunk arra a pénzre, ifjú és okos kelekótya. Igen, vigyázzunk.

Léptei meglásszubbodtak. Itt vagyok. Elmegyek Sara nénihez vagy sem? Egylényegű atyám hangja. Láttad mostanában művésztestvéreidet, Stephent? Nem? Biztos, hogy nincs odalenn Strasburg Terrace-on Sally néniével? Nem tehetne ennél okosabbat, mi? És és és és beszéld el, Stephen, hogy van Si bácsi? Oh te könnyesisten, mibe másztam itt bele! A fiúk odafönn a szénapadláson. A részeges kis számkukac és fivére, a kornétás. Minden tiszteletre méltó társaság. És a kancsi Walter, aki egyfolytában urazza az apját, olcsóbban nem adja, apámuram erre meg arra: igen, sir, nem, sir. Jézus sírt, és nem is csoda, a krisztusát.

Meghúzom a kehes csengőt ablaktáblás kunyhójukon és várok. Végrehajtónak néznek, kikandikálnak egy arravaló résen.

— Stephen jön, sir.

— Ereszd be. Ereszd be Stephent.

Egy zárt eltolnak, és Walter fogad.

— Azt hittük, valaki más vagy.

Széles ágyában párnásan, takarósan Richie bácsi, vastag karját térde dombja fölé nyújtja. Tisztamellű. A felső fertályt megmosta.

— ...pot, öcsém.

Félreteszi az ölbevaló deszkát, amelyen költségszám'ákat csinál Goff mesternek és Shapland Tandy mesternek, összerakja az egyezkedéseket, az információkat és egy idézést elővezetés terhe alatt. Kopasz feje fölött tölgyfaráma: Wilde *Requiescat*-ja. Félrevezető fütyölésének zaja visszahozza Waltert.

— Igen, sir?

— Malátapálinkát Richienek és Walternek, szólj a mamának. Hol van?

— Crissiet fürdeti, sir.

Papa kis ágytársa. Szerelemcsomó.

— Ne, Richie bácsi...

— Nevezz csak Richienek. Pokolba a szódavizetekkel. Lehangel. Whuskyt!

— Richie bácsi, igazán...

— Ül le, vagy a herkópáterre, leütlek.

Walter hiába bandzsit egy széket után.

— Nincs amire leülhetne, sir.

— Nincs, ahová letehetnél egy széket, semmirekellő. Hozd be a chippendaleszéket. Akarsz valami harapnivalót? Ne vágj olyan mafla képet, egy jó darab sült szalonnát heringgel? Nem, biztos? Annál jobb. Az egész házban nincs más, mint pirula hátfájás ellen.

All' erta!

Ferrando *aria di sortita*-jának néhány taktusát sziszegi. A legnagyobb szám az egész operában, Stephen. Idehallgass.

Újra felhangzik dallamos fütyölése, finom árnyalatokkal, fúj a levegőbe, öklével kipárnázott térdein dobol.

Ez a szél enyhébb.

Omladozó házak, az enyém, az övé, mind. Azt mondtad a Clongowes-füűknak, hogy van egy bíró nagybátyád meg egy tábornok nagybátyád. Hagyj fel velük, Stephen. Nem ebben van a szépség. Nem is a Marsh-könyvtár pocsolyás ölében, ahol Joachim Abbas sápadt jövődöléseit olvastad. Kinek? A százfejú csőcseléknek a székesegyház előtt. Egy olyanfajtájú gyűlölködő elszaladt tőlük a téboly erdejébe, holdba habzó sörénnyel, csillagokkal a szeme helyén. Houyhnhnm, lóorrúan. A tojásdad lóarcok, Temple, Buck Mulligan, Foxy Campbell. Lámpaképűek. Abbas atya, dühöngő esperes, micsoda sértés gyújtott tüzet az agyukban? Paiff! *Descende, calve, ut ne nimium decalveris*. Nézd, ahogy sűrke hajkoszorúval fenyegetett fején lecsászkal az utolsó oltárlépcsőn (*descende*), megmarkolva a monstranciát, bazilisk-szemmel. Gyere le onnan, kopasz fej! Kar adja vissza a fenyegetést és a visszhangot, segít az oltárnál, zugpapok orrhangú

latinsága, akik lomhán mozognak miseruhájukban, tonzurás és felkent, kövér búzán hízott eunuchok.

Es ugyanebben a pillanatban talán itt a sarkon túl egy pap éppen felemeli. Dringdring! És két utcával odébb egy másik éppen elzárja a pyxisbe. Dringdring! És egy Máriakápolnában egy másik egymaga vecsernyéz. Dringdring! Le, fel, előre, hátra. Dan Occam gondolt erre, a legyőzhetetlen tudor. Egy ködös angol reggel az ördöngős hypostasis megcsiklandozta az agyát. Letette ostyáját, letérdelt és hallotta, hogyan egyesül második harangja az elsővel a kereszthajóban (felemeli a magáét) és felállva, hallotta (most én emelem), hogy a két harang (letérdel) kéthangúan csendült.

Stephen öcsém, tebelőled se lesz soha szent. Szentek szigete. Cudarul bigott voltál, ügye? A Szent Szűzhöz imádkoztál, hogy ne legyen vörös az orrod. Az ördöghöz imádkoztál a Serpentine avenuen, hogy a kövér özvegy odaatról még jobban felemelje a szoknyáját a csatakos utcán. *O si, certo!* Add el értünk a lelked ezekért a gombostűvel női derekakra tűzött tarka rongyokért. Mesélj még, mesélj csak! A Howth-fram tetején egyedül elkiáltani magad az esőben: *pucér nők!* Hát ezzel mi van?

Mivel? Mire találták ki őket, ha nem erre?

Két-két oldalt olvasol minden este hét könyvből, ügye? Fiatal voltam. Meghajoltál magad előtt a tükörben, előre léptél, hogy komolyan tapsolj, impozáns arc. Hurrá, éljen az istenverte hülye! Huj! Senki se látta, ne mondd el senkinek. Könyveket akartál írni cím helyett betűkkel. Olvastad tőle már az F-et? Igen, igen, de én többre tartom a Q-t. Szép, de az a W remek. Persze, a W. Gondolj vissza zöld ovális lapokra írott mélységesen mély epiphaniáidra, ezekből halálod után másolatokat kellett volna küldeni a világ összes nagy könyvtárainak, beleértve az alexandriait. Valaki majd elolvasta volna őket néhány ezer év múlva, egy mahamanvantara. Amolyan Pico della Mirandola. Igen, afféle cethal. Ha az ember ilyen fura írásokat olvas valakitől, aki régen elment, az ember egynek érzi magát egy emberrel, aki egyszer...

A recsegő por eltűnt a lábai alól. Cipője újra nedves, cuppanós sárban járt, borotvakagyló-héjakon, csikorgó kavicsokon, mindenben, ami a megszámlálhatatlan kavicshoz verődik, szúrágta fa, elveszett Armada. Egészségtelen homokmezők várták, hogy beszívják lelépő talpát, kloákaszagot árasztva magukból. Kikerülte őket, óvatosan járt. Egy sörösüveg felállt, feltápászkodott derékig a kalácstészta homokban. Őrszem: a szörnyű szomszéd szigete. Eltört hordóabroncsok a parton; a földön sötét, ármányos hálók szövedéke; távolabb krétával befirkált hátsó ajtók és még odább a parton ruhaszáritó kötél két keresztrefeszített inggel. Ringsend: barna kormányosok wigwamjai és vén tengeri fókákéi. Emberi kagylók.

Megállott. Túlmentem a Sara néni utcáján. Nem megyek hozzá? Úgy látszik, nem. Senki körül. Északkeletnek fordult és a szilárdabb homokon át a Pigeonhouse felé tartott.

— *Qui vous a mis dans cette fichue position?*

— *C'est le pigeon, Joseph.*

Patrice, mikor szabadságon volt, velem nyalogatta a meleg tejet a MacMahon-bárban. Vadlúd fia, Kevin Egan Párizsból. Madár az apám, nyalogatta az édes *lait chaud*-t a fiatal vörös nyelvével, a bamba nyusziarcával. Nyúl nyal. Azt reméli, megüti egyszer a *gros lot*-t. A nők természetéről olvasott Micheletnél, de el kell, hogy küldje nekem azt a könyvet: *La Vie de Jésus*, írta Léo Taxil. Kölcsönadta a barátjának.

— *C'est tordant, vous savez. Moi je suis socialiste. Je ne crois pas en l'existence de Dieu. Faut pas le dire à mon père.*

— *Il croit?*

— *Mon père, oui.*

Schluss. Nyalogat.

A quartier latin-kalapom. Jó Isten, öltözni kell a szerephez. Bolhaszínű kesztyűket akarok. Hiszen diák voltál, vagy mi? Aztán mit tanultál, a teremtését? Pécéennet. P. C. N. annyi mint: *physiques, chimiques et naturelles*. Ahá. Etted az olcsó *mou en civet*-t, Egyiptom husos fazekainál, böffögő kocsisok lökdösése közben. Mondd csak egészen természetes hangon: mikor Párizsban voltam, *boul' Mich'*, így szoktam. Igen, kilyukasztott jegyeket hordtál magadnál, hogy alibit igazolj, ha elfognak valahol gyilkosságért. 1904 február 17-én vádlottat két tanú látta. Más tette: egy másik én. Kalap, nyakkendő, orr. *Lui, c'est moi*. Úgy látszik, szórakoztál.

Peckes járás. Kit szerettél volna utánozni a járásoddal? Felejtsd el: kitagadott. A mama utalványával, nyolc shilling, a posta kapusa becsapta orrod előtt az ajtót. Éhség, fogfájás. *Encore deux minutes*. Órára nézni. Meg kell kapnom. *Fermé*. Fixfizetéses állat! Lődd véres cafattá egy pukkanó puskával, hogy a cafat és a rézgombok a falra löttyenjenek. A darabok krrrhupp megint összehuppannak. Nem rémült meg? Nem, rendben van. Kézrázás. Hiszen érti, hogy mit gondoltam, nemde? Hogyne, rendben van. Rázaráz. Minden a legszebb rendben.

Csodákat akartál művelni, ugyebár? Európai misszionárius a tüzes Columbanus nyomdokain Fiacre és Scotus mennyei vezeklőszékünkön kidöntötték a korsót hangos latin neveltükben: *Euge! Euge!* Úgy tettél, mintha törnéd az angolt, mikor a bőrdökeket vitted, három penny a hordár, végig a csatakos newhaveni mólón? *Comment?* Ugyan gazdag zsákmánnyal jöttél haza; *Le Tutu, a Pantalon Blanc et Culotte rouge* öt összegyűrt száma, meg egy kék francia sürgöny, mutogatni való érdekesség:

— Mama halálán gyere haza apád.

A néni azt hiszi, te ölted meg az anyádat. Ezért nincs inyére.

Éljen a Mulligan néni!

Megmondjam-e, miért? Mivel

A Hannigan-ház erkölceire

E tisztos hölgy ügyel.

Lába hirtelen kackiás ütemben lépdelt a homokos árkokon át, a déli fal sziklatömbjei mentén. Büszkén nézte őket, ezeket az egymásra rakott kő-mamutkoponyákat. Aranynap a vizen, homokon, kőfalon. Nap van, karcsú fák, citromsínű házak.

Párizs nyersen ébred, vad napfény a citromsínű utcákon. Lucskos kenyérbél, békazöld absinth, reggeli tömjéne udvarol a levegőnek. Belluómó kiszáll az ágyból neje szeretőjének neje mellől, a kendős háziasszony már fenn van, egy csupor ecetsav a kezében. Rodotnál Yvonne és Madeleine nyúlt bájaikat frissítgetik, aranyfogaik kalácstésztából sült *chausson*-okat örölnék, a *pus flan breton*-jától sárga szájukban. Párizsi képű emberek mennek el, elbűvölt bűvölők, fürtös conquistadorok.

Szendergő dél. Kevin Egan porcigarettát sodor nyomdafestékes ujjával, szürcsöli a zöld gyönyört, mint Patrice a fehéret. Körülöttünk nagyétűek villázzák le torkukon a fűszeres babot. *Un demi setier!* Kávégőz páráz a kifényesített főzőből. Az asszony Kevin intésére kiszolgál. *Il est irlandais. Hollandais? Non fromage. Deux irlandais, nous, Irlande, vous savez? Am oui!* Azt hitte, holland sajtot akarsz. A postprandiumod, ismered ezt a szót? Postprandium. Ismertem egy fiút Barcelonában, ez hívta mindig postprandiumnak. Szóval: *slaint!* A márványasztalok körül boros lehellek és karcos torkok kavara. Lehellek mártásfoltos tányérjaink fölött lebeg, a zöld tündér agyara ajka között döföl. Irland, Dalcassiak, remények, összeesküvések, most meg Arthur Griffith. Igázzanak igástársává, bűneink közös ügyünk. Az apád fia vagy. Ráismerek a hangjára. Vervirágos fustian-ingén reszketnek a spanyol bojtok a titok elmondásakor. Tudod, minek nevezte Drumont, a híres ujságíró, hogy ez a Drumont minek nevezte Viktória királynét? Sárgafogú vén banyának. *Vieille ogresse aux dents jaunes.* Maud, remek nő. *La Patrie, Millevoys, Félix Faure,* tudod, hogy halt meg? Kicsapongó emberek. A froeken, *bonne à tout faire*, aki férfiúi csupasztságot dörgöl le az uppsalai fürdőben: *Moi faire*, mondta. *Tous les messieurs.* Ezt a *monsieur*t nem, mondtam én. Erkölcstelen szokás. A fürdés igazán magánügy. A testvéremet sem hagynám, a saját testvéremet, igazán trágár valami. Zöld szem, látlak. Agyar, érezlek. Trágár emberek.

A kék kanóc halálosan ég a kézben és fényesen ég. Laza dohánylevelek tüzet fognak: láng és csipős füst világítja meg a sarkot. Durva pofacsontok az összeesküvőkalap alatt. Hogyan ugrott meg a főkolompos, hivatalos hír. Fiatal menyasszonynak öltözve, ember, fátyol, narancsvirág, robogott az úton Malahide felé. Isten ugyse. Eltűnt vezetők, becsapottak, vad menekülések. Álruhák, elcsípve, illa berek, volt, nincs.

Kiebrudalt szerelmes. Jóvágású fickó voltam akkoriban, hidd el, megmutatom egyszer a fényképet. De igazán. Szerelmes volt, a nő kedvéért mászkált Richard Burke ezredessel, a család hitbizományosával, Clerkenwell falai alatt és lesunyva látták, hogyan sodorja fel őket egy bosszuláng a ködben. Üvegszilán-

kok, összeomló fal. A víg Pareeban bújik el, Egan Párizsból, senkisémet keresi, csak én. Végigcsinálja a napi menetrendet, a piszkos szedőszekrény, a három kocsmá, a montmartrei odú, ahol röviden meghál, rue de la Goutte d'Or, az elmentek légy-maszatos arcán. Szerelem, föld, nő nélkül. Az meg egészen jól éli világát kitagadott embere nélkül, önagysága a rue Git-le-Coeurben, kanári és két kemény albérló. Barackarc, zebra-szoknya, pajzán, mint egy süldő lány. Kiebrudalva és nem esve kétségbe. Mondd meg Patnak, hogy láttál, jó? Szerettem volna valami állást találni szegény Patnak. *Mon fils*, francia katona. Énekelni tanítottam. *The boys of Kilkenny are stout roaring blades*. Ismerem ezt a régi dalt? Megtanítottam rá Patricet. Vén Kilkenny: Szent Canisius, Strongbow kastélya a Nore partján. Így szól. O, O. Megfogja, Napper Tandy, a kezem.

O, O, the boys of
Kilkenny...

Vézna, aszott kéz az enyémen. Elfelejtették Kevin Egant, az őket nem. Emlékezik rád, óh Sion.

A tenger széléhez ért, nedves homok szörcsögött a cipője körül. Új levegő köszöntötte, vad idegeken hárfázva, fénymag-magvakból kikelő vad levegő szele. Hé, nem a kishi világító-toronyhoz megyek itt? Hirtelen megállott, lába lassan süppedni kezdett az ingoványos talajban. Hátra arc.

Megfordult, fürkészve nézte a déli partot, miközben lába megint új lyukakba süppedt. A torony hideg boltozatos szobája várja. A lőrésen át folyton jönnek-mennek a fénydár-dák, lassan, ahogyan a lábam süpped, alkonyatfelé csúsznak a számlapos padlón. Kék alkony, sötétedés, mély kék éj. A boltozat sötétjében várnak a hátrahagyott székek, obeliszkbőröndöm, az elhagyott lábú asztal körül. Ki szedje le? A kulcs nála van. Nem alszom ott ma éjszaka. Egy csöndes torony bezárt ajtaja borul vak hulláikra, a párducos szahib és kutyája. Kopogok: semmi válasz. Kihúzta lábát a ragacsból és visszament a szik-lás móló mellett. Végy el mindent, tarts meg mindent. A lel-kem velem jön, a formák formája. Így lépkedek a hold vir-rasztó fényében a sziklaúton végig, ezüstös gyászruhában és hal-lom Helsingör kísértő csobogását.

A folyó követ. Látom, hogyan hömpölyög el melletttem. Gyerünk vissza a Poolberg-roadon a partra. Átmászott a sás és a sikos iszalag közt és leült egy sziklaszékre, egy hasadékba dugva kőrifabotját.

Egy kutya pöffedt hullája feküdt tunyán a pörjén. Előtte a homokba süppedve, egy csónak orra. *Un coche ensablé*, ahogy Louis Venillot nevezte Gautier prózáját. Ezek a súlyos homok-rétegek a nyelv, amelyet szél és hullám rakodott ide. Odébb meg halott építők kőrakásai, üregbúvóhelyek. Rejts ide ara-nyat. Próbáld ki. Van nálad valamennyi. Homok és kövek. Multtól súlyosak. Őriás játékszerei. Vigyázz, fejbe ne kólintson.

En vagyok az a fene óriás, aki gurítja ezeket a fene sziklákat, csontokat lépcsőnek. Krampusz. Irember zagát zérzem.

Elő kutya vált láthatóvá, növekedő pont a homoksíkon. Nagy Isten, nekem jön? Tiszteld a szabadságát. Ne légy mások ura, sem rabszolgája. Itt a botom. Meg ne moccanj. Amarra messzebb, a sisaktarajos vízen a partnak tartva, ablakok, kettő. Nem, a kutya az. Fut vissza hozzájuk. Ki?

A Lochlannok gályái itt értek partot, prédára lesve, vércsőrös tatjuk mélyen hasított az olvadt cinfelületbe. Dán vikingek, csillogó késfűzerrel a mellükön, mikor Malachi aranygalért viselt. Sikosbőrű cethalsereg ütődött a parthoz forró délidőben, vízsugarat lövelve, ficánkolva a sekély vízben. Aztán az éhező kosárfonóvárosból rövidzubbonyú törpék hordája, az én népem, sintérkésekkel, szaladva, szúrva, nyúzva a zöld kocsonyás cethúst. Éhinség, dögvész és mészárlás. A vérük bennem van, kedvtelésük az én hullámaim. Közöttük jártam a befagyott Liffeyn, poronty magam, a sercegő gyantás tűznél. Egyikhez sem szóltam: egy sem szólt hozzám.

A kutya ugatása felé közeledett, megállott, viaszszaladt. Ellenségem kutyája. Csak álltam sápadtan, némán, sarokba szorítva. *Terribilia meditans*. Egy sárgakabátos, a szerencse kölyke, mosolygott félelmemen. Erre áhítozol úgy, tetszés-csaholásukra? Trónkövetelők: a saját életüket akarját élni. Bruce testvére, Thomas Fitzgerald, selyemlovag, Perkin Warbeck, York álsarja, fehérrozsa elefántcsontszínű selyemnadrágban, egynapos csoda, és Lambert Simnel, cafkákból és vagányokból álló kíséretével, koronás edénymosogató. Csupa királyi. Akkor és most a trónkövetelők paradicsoma. Ő embereket mentett meg a vízbefúlástól, és te vacogsz, ha egy kutya csahol. De az udvaroncok, akik Guidót Or san Michelében kicsúfolták, a maguk házában voltak. A Ház tulajdonosa... Nem kérünk a középkori képtelenségeitekből. Megtennéd, amit ő? Csónak lenne a közelben, mentő bója. *Natürlich*, külön a te számodra. Megtennéd vagy sem? A férfi, aki nyolc nappal ezelőtt Maiden's rocknál vízbe fult. Most várják. Köpd ki már az igazságot. Szeretném. Megpróbálnám. Nem vagyok jó úszó. A víz hidegpuha. Mikor Clongowernél a medencébe dugtam a fejem. Nem látok! Ki van mögöttem? Ki innen hamar, hamar! Látod, milyen gyorsan árad be a víz mindenfelől, gyorsan befedve a homokzátonyokat, kakaóhéjszinűen? Csak volna föld a lábam alatt. Legyen az ő élete az övé, az enyém az enyém. Vízbefúló. Emberi szemei hozzám sikoltanak a halál iszonyatától. En... Vele együtt le... Nem bírtam kimenteni. Víz: keserű halál: vége.

Egy asszony és egy férfi. Látom a szoknyáját. Tuti, hogy fel van tűzve.

A kutyájuk ott ödögött egy fogyó homokzátony körül, baktatott, szimatolt mindenfelé. Keresett egy korábbi életben elsikkadt valamit. Hirtelen elinalt, mint egy ugráló nyúl, hátradobott füllel, egy alant szálló sirály árnyékát kergetve. Az ember éles fütyye kókadott fülébe hasított. Megfordult, visszaper-

dült, közelebb jött, fényes combján baktatott. Narancsszínű mezőben lábát emelő, agancstalan bak. Megállt a víz csipkeszegélyén merev mellső patákkal, víznek hegyezett füllel. Felemelt szája megugatta a hullámzajt, a sirályok hadait. Lábához kigyóztak, be-kitekerődzve, minden kilencedik széttörve, fröccsenve, messziről, még messzebbről, habok meg habok.

Kagylószedők. Egy darabon begázoltak a vízbe, lehajoltak, zsákjukat a vízbe merítették, újra kiemelték, partra gázoltak. A kutya csaholva rohant hozzájuk, fellágaskodott és pacsit adott, aztán négylábra esett, újra fellágaskodott néma, mackós hízelgéssel. Észre sem véve, sarkukban maradt, mikor jöttek kifelé a szárazabb homokra, állkapcsaiból vörösen lihegő farkasnyelvcafat lógott. Foltos teste előttük császarkált, aztán borjúügetéssel nekiiramodott. A dög útjában feküdt. Megállt, szaglászott, körüljárta, testvér, közelebb orrontott, megkerülte, kutyamódra gyorsan megszagolgatta a döglött kutya csapzott bőrét. Kutya-koponya, kutyaorr, földre szegett szem, előre egy nagy cél felé. Szegény kutyadög. Itt fekszik a szegény kutyadög, döglötten.

— Bitang! Mars innen, bestia!

A kiáltásra sunyitva visszajött a gazdájához, és egy tompa cipőtlen rúgás sértetlenül, röptében nyekkenve egy rakás homokra dobta. Ivben visszasettenkedett. Engem nem lát. A móló szélén lopakodva pizsmogott, megszagolt egy sziklát, aztán felhúzott hátsólábbal ráhugyozott. Előrelökholt és felkapott hátsólábbal gyorsan, kurtán lehugyozott egy szagolatlan sziklát. A szegények egyszerű örömei. Majd hátsólábjával homokot szórt, két elülső lába túrt és kapart. Valamit eltemetett ott, a nagyanyját. Túrt és kapart a homokban, félbehagyta, hogy a levegőbe füleljen, lába dühével ismét felkarmolt egy kis homokot, aztán csakhamar felhagyott vele, házasságtörésből kölykedzett leopard, párduc, hulla héjazója.

Mikor tegnap éjjel felkeltett, ugyanaz az álom volt az, vagy más? Várjunk csak. Nyitott tornác. Szajhák utcája. Emlékezzünk. Harun al Rasid. Csaknemkedem már. Az az ember vezetett, beszélt hozzám. Nem féltem. A dinnyét a kezében arcom elé tartotta. Mosolygott: tejfölös gyümölcsszag. Ez a szabály, mondta. Be. Gyere. Kiterített vörös szőnyeg. Meglátod, ki.

Zsákkal a vállukon döcögtek a vörös egyiptomiak. Kékült lába kikandikált a felgyúrt nadrágból és belecuppant a nedves homokba, vastag téglá nyakravaló fojtogatta borotvátalan nyakát. Asszonyléptekkel jött utána a nő: a haramja és csavargó felesége. A hátára vetve zsákmány. Laza homok és kagylótörmelék kérgezte csupasz lábát. Szélcserzette arca körül kusza haj. Ura mögött segítője, sipirc Romevillebe. Ha éj fedí teste hibáit, barna kendője alól kiállt egy kapualjból, ahol kutyák rondítottak. A selyemfiúja a Royal Dublin két katonáját vendégeli meg O'Longhlinnál Blackpittsben. Fogdossák, link hadovával szédítik, hiába, leffes doli vagy. Nőstényördögi fehérség a bűdös kacat alatt. Aznap este Fumbally's lane: bőrcserzőszag.

*Mancsod fehér, szád vérvörös,
Jó bőr vagy, tuli csaj.
Sreñker vagyok, brügölni jöjj:
Lesz smócní meg ricsaj.*

Ezt nevezi a hordóhasú Aquinas komor gyönyörűségnek, *frate porcospino*. A bűnbeesés előtt Ádám páرزott, de nem élvezte. Hadd lihegjen: *jó bőr vagy, tuli csaj*. Nem rosszabb nyelv az övénel. Csuhas-szavak, olvasószemek zörögnek az övükön: jassz szavak, lóvé csörömpöl a zsebükben.

Most elmennek.

Egy oldalpillantás a Hamlet-kalpagomra. Hátha most így, ahogy itt ülök, meztelen lennék? Nem vagyok. A világ minden homokján át császkálnak esti tájak felé, nyugatnak, mögöttük a nap tüzes kardja. Csetlik-botlik a nő, vánszorog, tipeg, cipeli magával a terhét. Holdhúzza ár hömpölyög vele nyugatra. Milliószigetű áradás benne vér, mely nem az enyém, *oinopa ponton*, borsötét tenger. Ime a hold szolgálóleánya. Álmában a nedves jel óráját jelzi, felkelésre hívja. Menyasszonyi ág, gyermekágy, halálos ág, kísértetgyertyás. *Omnis caro ad te veniet*. Jön a sápadt vámpír, vihart fúr át szeme, denevérvitorlája bevérzi a tengert. Számon a csókja.

Ez az. Tűzd ezt gombostűre, jó? A táblácskáim. Számon a csókja. Nem. Legyen két száz, tapaszd össze. Számon a szörnyű száz.

Ajka hústalan levegőjüket ajkazzott és szájlott: száj a méhén. Mindenséget sírboltozó méh. Szája kibuggyanó lehelleget formált, kimondatlant: ooiá: zuhatagos bolygók harsogása, gömbös, lángos bolygóké, elelelelelelelelele. Papírt. Bankjegyek, kell a fenének. Az öreg Deasy levele. Ez az. Köszönöm előzőkenységüket, tépjük le az üres margót. Hátat fordítva a napnak ívben egy sziklaasztal fölé hajlott és szavakat irkált. Már megint elefelejtettem cédulákat hozni a könyvtárasztalról.

Lehajló árnyéka a sziklákon feküdt, végesen. Miért nem végtelen, a legtávolibb csillagokig? Ott sötétlenek mind e mögött a fény mögött, fényben világító sötétség, a Cassiopeia deltája, világok. Énem itt ül kőrisfa jósboltjával, kölcsönként saruval, nappal észrevétlen az ólmos tenger mellett, lila éjszakákon balságos csillagok alatt bolyongó vándor. Eldobom magamtól ezt a véges árnyékot, menekvést nem ismerő emberforma, hívd vissza. De enyém volna-e végtelenül is, formám formája? Ki figyel itt rám? Fogja akárki is akárhol olvasni ezeket a leírt szavakat? Jelek fehér mezőn. Valahol valakinek legfuvolásabb hangodon. Cloyne jó püspöke kivette a templomi függönyt kapakalapjából: tér függönye, mezejére csíkozott színes emblémákkal. Kitartás. Színes, sík felületen, ez az. Sík felületet látok, aztán távlatot gondolok hozzá, közel, messze, keletre és vissza. Á, látom: hirtelen visszaesik, megfagy a stereoszkopban. Egy klaksz és mindent kapsz. Homályosnak találod szavaimat. Lelkünkben is homály van, nem gondolod? Fuvolásabban. Bú-

neinktől szégyensebes lelkünk még jobban belénk kapaszkodik, mint nő kapaszkodik kedvesébe, a jobbannál jobban.

Bízok bennem, gyöngéd kezével, hosszúpillájú szemével. Hát most hová a tüzes csodába viszem a függönyön túl? A menekülést nem ismerő vizualitás menekülést nem ismerő modalitásába. A nő, a nő, a nő. Micsoda nő? Az a lány Hodges Figgis ablakában hétfőn, egy ábécés könyvet keresve, amit írni készültél. Jól rábámultál. Csuklója körül napernyője tarka szalagja. Leeson-parkban lakik bánatával és műtűrkeivel, irodalmi nő. Meséld ezt másnak, Stevie: kis nőcske. Biztos, hogy azt az istenverte fűzőharisnyakötőt viseli és sárga harisnyát, göbös pamutból. Beszéljünk almás gombócról, *piuttosto*. Hol az eszed?

Simogass meg. Szelid szem. Szelid, szelid, szelid kéz. Magam vagyok itt. Oh simogass meg hamar, most. Mi is az a szó, melyet minden ember ismer? Nyugodt vagyok itt egymagamban. És szomorú. Simogass meg, simogass.

Végigfeküdt az éles sziklán, zsebébe gyömöszölte az oda-firkált szavakat és a ceruzát, szemére húzta kalapját. Ez Kevin Egan mozdulata volt, ezzel szunyókált el mindig. Vasárnapi szender. *Et vidit Deus. Et erant valde bona*. Halló! *Bonjour*, légy üdvöz, mint a májusi virágok. Kalapja karimája alól, páva-legyezős pillákon keresztül figyelte a déljáró napot. Foglya vagyok ennek az égő mindennek. Pán órája, a fauni dél. Gumi-súlyú kígyónövények, tejtől csepegő gyümölcsök között, ahol a sárga vizeken széles levelek fekszenek. Távol a kín.

Ne fordulj el s ne tépelődj.

Tekintete szélesujjú cipőjén tépelődött: egy bak levetett holmija *nebeninander*. Megszámolta a ráncokat a gyűrött bőrön, amelyben valaki más lábának volt meleg fészke. A lábnak, amely tripudiumban ütögette a földet, amelyet nem szeretek. De annak örültél, mikor Esther Osvalt cipője jó volt a lábadra. Ezt a lányt Párizsban ismertem meg. *Tiens, quel petit pied!* Szolid barát, testvéri lélek: Wilde szerelme, amely nem meri magát megnevezni. Most el akar hagyni. Kinek hibájából? Amilyen vagyok. Amilyen vagyok. Egészen vagy sehogy sem.

Hosszú csíkokban folyt a Cock-tóból a bő víz, ellepve a zöldesarany homoklagunákat, dagadva, ömölve. Mindjárt elúszik a kőrísfabotom. Várni fogok. Nem, tovább fog menni, elfolyóban sűrölja majd az alacsony sziklákat, továbbfolyik. Jobb túlesni az úgyön. Hallga, négyszavú hullámnnyelv: szíszó, hrssz, rsziisz, uusz. Vizek heves lélekezete tengeri kígyók, ágaskodó lovak, sziklák között. Sziklacsészékbe csurran: placs, placs: hordókba szorítva. És ha elcsurran, elhallgat a nyelve. Csörgedezve folyik, messze folyik, áradó habpocsolya, kibomló virág.

A feldagadó ár alatt látta a vonagló algákat, amint vágyódva emelték fel és lóbálták tétova karjukat, kapták fel szoknyájukat és lobogtatták a zizegő vízben, sodorva félénk ezüstszálaikat. Napról-napra, éjről-éjre emelgették, ömöltek és elejtették. Uramisten, milyen fáradtak: ha suttognak hozzájuk, só-

hajtanak. Szent Ambrus hallotta a levelek és habok sóhaját, amelyek várnak, várják, hogy beteljen az idejük, *diebus ac noctibus iniurias patiens ingemiscit*. Egybegyűjtve céltalanul, aztán hasztalan megváltva, folynak, fordulnak vissza: hold szövőszéke. Szerelmesek szemének is fáradt, parázna emberek, udvarában ragyogó meztelen asszony, húzza a vízleplet.

Öt öl mély odakünn. Öt öl mélyen fekszik apád. Egy felé, mondotta az az ember. Megfulva találták. Áradás a dublini gátnál. Zilált hulladékok sodor magával, halak legyezőraját, bamba kagylókat. A lenti árból sófehér hullá emelkedik ki, lódulva löködik part iránt, lépésben, tengeri disznó. Itt van már. Halászszaák ki gyorsan. Nedves sírbolt takarja bár. Ehol van. Lassan, hé!

Hullagázás zsák lötytyen bűzös pocsolóvára. Szivacsos falatokon hízott didergő pontyok cikáznak begombolt nadrágszára résén át. Isten emberré lesz hallá lesz tengeri lúddá lesz lúdtoll-heggyé lesz. Halott párát lélegzem élve, halott homokon járok, minden holtak hugyos hulladékát nyelem. Mereven átfektetve a csolnak peremén, lélekzi égneek zöld sírja bűzét, leprás orrlyuka szortyog a nap felé.

Ez a tenger hatása, a barna szem sóskék. Tengeri halál, a legendyhebb ismert halálnem. Vén Óceán apó. *Prix de Paris*: óvakodjunk az utánzatoktól. Próbálja meg. Remekül szórakoztunk.

Gyerünk. Szomjas vagyok. Felhősödik. Seholy fekete felhők, vagy igen? Fergeteg. Vakítón csap le, értelem büszke villáma, *Lucifer, dico, qui nescit occasum*. Nem. A kagylódíszes kalapom és botom és szandáljai-jaim. Hová? Az este országaiba. Az este meg lesz található.

Megfogta kőrifabotja fogóját, lassan döfködött vele, tovább motyogva. Igen, az este meg lesz található bennem, nélkülöm. Minden nap eljut a végéhez. Erről jut eszembe, mikor is van a legközelebbi? Kedd lesz a leghosszabb nap. Ebben az egész boldog újévben, anyuskám, heje-hajahuj. Lawn Tennyson, gentleman-költő. *Già*. A sárgafogú vén banyának. És Monsieur Drumont, gentleman-ujságíró. *Già*. Szörnyű rosszak a fogaim. Miért, kérdezem. Erzem. Ez is lóg már. Kagylók. Nem tudom, nem kellene-e ezzel a pénzzel a fogorvoshoz mennem. Ez az itt. Fogatlan Kinch, a magasabb rendű ember. Ugyan-miért, kérdezem, vagy talán mégis jelent valamit?

A zsebkendőm. Ő dobta. Emlékszem. Nem vettem volna fel? Keze hasztalan tapogatta végig zsebeit. Nem, nem vettem fel. Vegyünk inkább egyet.

Az orrlyukából kipiszkált száraz taknyot egy sziklaperemre tette, gondosan. A többit keresse, aki akarja.

Hátul. Talán van ott valaki.

Arcát egyik vállához fordította és hátranézett. A levegőn át egy háromárbocos magas rúdjai mozogtak a keresztgerendákhoz erősített vitorlákkal, visszázva, ár ellen, csöndes mozgással, csöndes hajó.

II.

Mr. Leopold Bloom szerette az állatok és szárnyasok belső-részeit. Szerette a libaapróléklevest, a porhanyós zuzát, a töltött szívet roston, a kenyérmorzsával kirántott májszeleteket, a piritott dorsikrát. De mindennél jobban szerette a grillírozott ürüvesét, amely enyhén szagosított hűgy finom ízével csiklandozta inyét.

Vese járt az eszében most is, míg lassan végigment a konyhán és Marion reggelijét rendezte el a horpadt tálcán. Langyos fény és levegő töltötte be a konyhát, künn enyhe nyári reggel volt mindenütt. Kissé megéhezett tőle.

A parázs vöröslött.

Még egy szelet vajás kenyér: három, négy: jó. A nő nem szereti, ha tele van a tányérja. Jó. Ott hagyta a tálcát, levette a kannát a tűzhelyről és oldalt a tűz fölé tette. Ott állott mogorván és kövéren, előrenyújtott csőrrel. Mindjárt jön egy csésze tea. Jó. Száraz száj. A macska peckesen körüljárt egy asztallábat, farka a magasba meredt.

— Mkgnao!

— Jé, te itt vagy? — szólt Bloom úr és elfordult a tűztől.

A macska rányá vogott és ismét peckesen körüljárt egy asztallábat, nyá vogva. Így sétál az íróasztalomon is. Prr. Vakargasd meg a fejem. Prr.

Bloom úr kíváncsian, nyájasan nézte a kecses fekete alakot. Csinos látvány: puha fényes szőr, a farok tövén fehér folt, zöld, villogó szem. Ölbetett kézzel lehajolt hozzá.

— Cicus tejet kapsz — mondta.

— Mrkgnao! — kiáltotta a macska.

Azt mondják róluk, buták. Jobban megértik, amit mi mondunk, mint mi őket. Ez mindent megért, amit akar. Meg hogy bosszuállók. Szeretném tudni, hogyan lát engem. Toronymagasanak? Nem, fel tud ugrani rám.

— A csibéktől fél — mondta gúnyosan. — A kis pipikéktől fél. Életemben nem láttam olyan buta cicát, mint cicus.

Kegyetlen. Ez a természete. Furcsa, az egerek sohasem nyöszörögnek. Mintha szeretnék.

— Mrkgnao! — mondta a macska hangosan.

Felnézett mohó, szégyencsukós szemével, panaszosan, elnyuj-

tottan nyávogott és megmutatta tejfehér fogait. Bloom úr nézte a mohón szűkülő szemréseket, míg zöld kő nem lett a két szemből. Aztán a tálalóasztalhoz ment, levette a korsót, amelyet Hanlon tejesembere az imént töltött tele neki, melegbugyboros tejet öntött egy csészealjra és lassan letette a földre.

— Gurr! — kiáltotta a macska és szaladt nyalogatni.

Bloom úr elnézte a gyér világosságban drótszerűen fénylő bajuszát, miközben a macska háromszor odakapott és könnyedén nyalogatta a tejet. Vajjon igaz-e, hogy lenyírt bajusszal nem tudnak egerészni? Miért? Lehet, hogy a szálak vége világít a sötétben. Vagy amolyan tapogatócsápok lehetnek.

Hallgatta a nyalogató hörpölést. Sonkát tojással nem. Ebben a szárazságban nem jó a tojás. Tiszta friss vizet kíván. Csütörtök: Buckleynél sem jó ma az ürüese. Vajban sütvé, egy csipet paprikával. Jobb lesz egy malacvese Dlugacztól. Addig felfő a víz. A macska lassabban hörpölt, aztán tisztára nyalta a csészealjat. Miért olyan érdes a nyelvük? Hogy jobban nyaljanak vele, csupa porózus lyuk. Mit ehetne még? Szétnézett. Semmi.

Halkan csikorgó cipővel felment a lépcsőn a hallba, megállt a hálósoba ajtajánál. Talán valami ízletest akar. Reggel vékony vajkenyeret szeret. De csak olykor-olykor.

Csöndesen mondta az üres hallban:

— Megyek ide a sarokra. Rögtön itt vagyok.

És mikor hallotta a saját hangját, hozzátette:

— Nem, akarsz reggelire valamit?

Álmos, dünnögő hang felelte:

— Mn.

Nem. Nem akar semmit. Aztán Bloom meleg, nehéz sóhajt hallott, ahogyan a nő megfordult és a meglazult rézdarabok megcsörrentek az ágyon. Meg kell erősíttetni már igazán. Kár. Messziről. Gibraltárból. A nő azt a kevés spanyolt is elfelejtette, amit felszedett. Szeretném tudni, mennyit adott érte az apja. Régi stílus. Na persze. A kormányzó árverésén vette. Idő előtt lekopogták. Az öreg Tweedy üzleti dolgokban kemény legény. Bizony. Plevnában történt. Közlegényből lettem valamivé, sir, és büszke vagyok rá. De ahhoz volt esze, hogy összevásárolja azokat a bélyegeket. Ez jó szimatra vall.

Keze leemelte a kalapot a fogasról, ahol a kezdőbetűs nehéz felsőkabát lógott és a kéz alatt vett *waterproof* a talált tárgyak hivatalából. Bélyegek: enyveshátú képek. Biztosan sok tiszt is benne van a boltban. Hát persze. Az átizzadt cégjelzés a kalapjában azt mondja, hogy Plasto luxuskalapok. Gyorsan belenézett a bőrszalag belsejébe. Fehér papírszelet. Ami biztos, biztos.

A küszöbön megtapogatta farzsebében a kapukulcsot. Nincs itt. A levetett nadrágomban van. Magamhoz kell vennem. Pénzem van. A szekrény nyikorog. Miért zavarjam? Epp most fordult a másik oldalára az ágyban. Igen lassan behúzta a hallajtót maga mögött, még, még, míg az alsó rész, mint fáradt szemhéj, rácsukódott a küszöbre. Ugy látom, be van csukva. Mindegy, hisz ugyanis mindjárt jövök.

Átment a napos oldalra, óvatosan kikerülve a hetvenhármast nyitott pinceablakát. A nap a Szent György-templom harangtornyához közeledett. Ma meleg lesz, úgy nézem. Különösen ebben a fekete ruhában érzem. A fekete vezeti, reflektálja (vagy refraktálja) a hőt. De a világos ruhában nem jöhettek. Kirándulásra való. Miközben a boldog melegben haladt, többször csendesen lehunyta a szemét. Boland kenyერesszekere, ez hozza a mindennapit, de Marion jobban szereti a tegnapit meg a ropogós, meleg zsömlét. Az ember egészen megfiatalodik. Valahol keleten hajnal: indulás korán, mindig a nap előtt, egy nappal meg lehetne előzni. Ha meg lehetne állítani útján, technikailag egy nappal sem öregednénk. Aztán partraszállás idegen országban, a silbakos városkapuhoz, öreg zsoldos az is, vastag bajusz, mint az öreg Tweedyé, valami hosszú lándzsára hajlik. Naptetős utcákon át. Turbános arcok mennek el mellettem. Szőnyegárusok sötét odui, egy nagy ember, a Rettenetes Turko ül törökülésben és csavarodó csövű pipát szív. Árusok kiabálnak az utcákon. Ánizsos víz, serbet. Egész nap talpon. Esetleg találkozás egy-két rablóval. Miért ne? Mindjárt napnyugta. A mecsetek árnyékai az oszlopokon: pap feltekert tekerccsel. Fák borzongása, jeladás, esti szél. Tovább megyek. Fonnyadó aranyég. Egy anya nézi a kapualjból. Hazahívja a gyerekeit sötét nyelvükön. Magas fal, mögötte húrpengetés. Éjjel ég hold, lila, mint a Molly új harisnyakötője. Hallga. Egy lány játszik azon a hogyishíjják hangszeren: cembalo. Továbbmegyek.

Lehet, hogy egészen másféle. Összeolvasott dolgok: a nap nyomában. A címlapon hajnalhasadás. Tetszelegve mosolygott. Mit is mondott Arthur Griffith a díszről a *Freeman* vezércikke fölött? A homerule napja, ahogyan északnyugaton felkel az Ir Nemzeti Bank mögötti utcán. Folytatta a jókedvű mosolyt. Zsidós ötlet: a homerule napja, ahogyan északnyugaton felkel.

Larry O'Rourke üzletéhez ért. A pince rácsain át sör csobogása hallatszott. A nyitott bárajtón pálinka, tea, kétszersült szaga áradt kifelé. Jó cég ez, itt a városi forgalom legszélén. Például M'Auley odalenn: vacak hely. Persze, ha a villamos a marhavásártérről a rakpartokig a North Circular mentén menne, egyszerre felszökne az ára.

Kopasz fej a redőny fölött. Kedves vén zsugori. Ettől ugyan hiába próbálsz hirdetést kapni. De hát ő ismeri a maga üzletét. Itt van ő, a jó Larry, ingujjban a cukros ládára támaszkodik és nézi a kötényes segédet, hogyan takarít a vödörrel és a lapáttal. Simon Dedalus szakasztott így ráncolja a szemöldökét. Tudja, mit mondok magának? Mit, Mr. O'Rourke? Tudja, mit? A japánok egy fölöstökömrre megennék azokat az oroszokat.

Álljunk meg és mondjunk egy szót: talán a temetésről. Mit szól ehhez a szegény Dignamhoz, Mr. O'Rourke?

Mikor befordult a Dorset-streetre, vidáman beköszönt a kapun:

— Jónapot, Mr. O'Rourke.

- Jónapot.
- Kellemes idő.
- Nagyon.

Honnan veszik ezek a pénzt? Leitrim grófságból jönnek, mint ugrifüles segédek és palackot öblögetnek a pincében. Aztán hopp, egyszerre kivirágzanak, mint Adam Findlaters vagy Dan Tallons. Gondoljuk meg, konkurrencia is van. Mindenki szomjas. Jó találós kérdés volna, hogy mehetünk át Dublinon úgy, hogy kocsmát ne érintsünk. Takarékoságból nem jöhet. Talán a be-rugottakból. Kapsz hármát, fizess ötöt. De mennyi ez? Itt egy fillér, ott egy fillér, csipp-csupp dolog. Talán a nagybani rendé-lesekből. Külön sáp a városi ügynököktől. Intézze el a főnök úrral és megfelezzük a hasznot, jó? x

Mennyi jönne ki ebből csak a sörnél havonta? Vegyünk csak tíz hordót. Mondjuk, tíz percentet csíp le belőle. Á, többet. Tízet, Tizenötöt. A Szent József-népiskola előtt ment el. Püffölés zaja. Nyitott ablakok. A friss levegő használ az emlékezőtehetségnek. Meg a gajdolás. Ábécé, déefgé, káelemen, opeéres tévézé. Fiúk ezek? Igen. Inishturk. Inishark. Inishboffin. Gyiográfiaórájuk van. Az enyém. Slieve Bloom.

Megállt a Dlugacz kirakata előtt, megnézte a kolbászfona-tokat, a fekete és fehér hurkákat. Ötven sorozva. A számok megoldatlanul ködlöttek el fejében: kelletlenül abbahagyta. A fényes vagdalthús-láncok jóllakatták a szemét és elégedetten lélekzette be a főtt, fűszeres disznóvér langyos páráját.

Egy veséről vér csöpögött a fűzfamintás tálba: az utolsó. Mellette a pultnál a szomszéd cselédje állott. Vajjon megveszi-e, egymásután olvassa a tételeket a kezében tartott papírlapról. Kezét kimarta a mosószóda. És még másfél font Denny-virslit. A segéd szeme a lány erős csípőjén járt. Woods a neve. Vajjon mit csinál mindig? A felesége vénecske. Jóvérű lány. Vőlegény tilos. Két kemény kar. Porolja a szőnyeget a ruháskötélen. De hogy porolja, a teremtését. A fodros szoknyája riszál minden ütésnél.

A bornézésű hentes becsomagolta a foltos, kolbászvörös ujjaival levágott kolbászt. Egészséges hús, mint az istállóban etetett üsző.

Levett egy lapot a szétvágott papírok tetejéről. Mintagaz-daság Kinnerethben a Tiberias-tó partján. Ideális téli gyógyhely lehet még. Moses Montefiore. Mindjárt gondoltam. Gazdasági épület, körülötte fal, elmosódott csorda a mezőn. Odébb tartotta a papírt: érdekes: elolvashatnánk, az elmosódott csodát. A lap zörgött. Fiatal fehér üsző. Azok a reggelek a marhavásártéren, a kerítés mögött bőgő jószág, bélyeges birkák, lötyten a ganaj, a tenyésztők szögestalpú csizmával gázolnak az alomba, tenye-rükkel éretthusu farokat paskolnak, ez itt prima, hántolatlan gally a kezükben. Türelmesen tartotta rézsut a lapot, érzékeit és akarátát hajlítva, maga elé nézve szelíd alázattal. A fodros szoknya minden ütésnél riszál, puff, puff!

A hentes lekapott két lapot a halom tetejéről, becsomagolta a prima kolbászt és vörös vigyorral mondta:

— Tessék, kisasszony.

Az odanyújtott egy pénzdarabot, merészen mosolygott, és odatartotta vastag csuklóját.

— Köszönöm, miss. Egy shilling három penny vissza. És az úrnak mivel szolgálhatok?

Bloom hamar rámutatott. Jó volna felkapni és menni a lány után, ha lassan megy, a mozgó sonkáival. Első látványnak reggel kellemes. Siess már, a fenébe. Addig üsd a vasat, amíg meleg. A lány künn állott az üzlet előtt a napfényben és lustán kászolódott jobbra. Mr. Bloom orrán át sóhajtott: sohasem értik meg. Lúgmarta kéz. Bütykös láb is. Rongyos barna skapuláré védi elől-hátul. A nembánomság tövise enyhe örömmé hevült szívében. Másé: egy szolgálatonkivüli rendőr megcsipkedte az Eccleslane sarkán. Szeretik, ha van rajta mit fogni. Prima kolbász. Bocsánat, biztos úr, eltévedtem az erdőben.

— Három penny, kérem.

Keze elvette a nedves, gyöngye mirigyet és oldalzsebébe csúsztatta. Aztán előhúzott három pénzdarabot a nadrágzsebéből és a gumisündisznóra tette. Ott feküdtek, gyorsan megszámozták és egyenként becsúsztatták a kasszába.

— Köszönöm. Legyen máskor is szerencsénk.

Egy rókaszempár mohó villanása mondott köszönetet. Egy pillanat mulva elnézett. Nem, inkább nem: máskor.

— Jó reggelt — mondta távozóban.

— Jó reggelt, sir.

Sehol. Elment. Sebj.

Visszament a Dorset-streeten, komoran olvasott. Agendath Netaim: gazdaegyesület. Nagy homoksivatagokat kellene venni a török kormánytól és beültetni eukaliptusszal. Kitűnő árnyékot ad, fűtő- és épületfa. Narancsligetek és roppant dinnyeföldek Jaffától északra. Nyolc márkáért egy duram földet beültetnek az embernek olajfával, narancs-, mandula- és citromfával. Az olaj olcsóbb: a narancshoz mesterséges öntözés kell. Minden évben kóstolót küldenek a termésből. Az ember neve egész életére az egyesület névsorába kerül. Tíz fizetendő azonnal, a többi évi részletekben. Bleibtreustrasse 34, Berlin, W. 15.

Nem üzlet nekem. De ötlet van benne.

Megnézte az elmosódott csordát az ezüst tikkadásban. Ezüstös, poros olajfák. Nyugalmas hosszú napok: nyesés, érés. Az olajbogyót korsókban szállítják, ugy-e? Még van egy kevés Andrewstól. Molly kiköpte. Mostmár tudja, milyen az íze. A narancsot selyempapírba, lécc közé csomagolják. A citromot is. Vajjon szegény Citron él-e még a Saint Kevin parádéjában? Meg Mastiansky az öreg citerával. Kedélyes esték voltak. Molly a Citron kosárszékében. Kellemes kézben tartani ezeket a hűvös viaszgyümölcsöket, orrukhoz emelni és megszagolni az illatát. Így ni, nehéz, édes, vad illat. Mindig ugyanaz, évről-évre. Moisel beszélte, hogy jó árat is értek el. Arbutus place: Pleasants-street:

kedves régi idők. Hibátlan kell, hogy legyen, mondta. Hosszú utat tesz meg: Spanyolország, Gibraltár, Földközi-tenger, Levante. Sorban állnak a ládák a jaffai rakparton, egy fickó kihúzza a könyvből, szurtos kikötőmunkások viszik a hajóra. Itt megy ez a hogyishíjják nemtomhonnán. Szolgája. Nem lát. Boszszantó, hogy köszönni kell, mikor alig ismerem. A háta olyan, mint azé a norvég kapitányé. Vajjon találkozom-e vele ma? Öntözőkocsi. Hogy erőt hozzon. A földön miként az égben is.

Felhő kezdte eltakarni a napot egészen, lassan, egészen. Szürke. Messze.

Nem, nem így. Meddő föld, pusztasivatag. Vulkanikus tó, halott tenger: sehol egy hal, sehol tengeri növény, mélyen a földbe süppedt minden. Szél nem emelné ezeket a habokat, szürke fém, mérges ködös vizek. Kénes esőnek hívták, ami ráhullott: a síkság városai: Szodoma, Gomorrha, Edom. Csupa halott név. Halott tenger egy halott országban, szürke és régi. Ma már régi. Itt élt az első legrégebbi faj. Egy görnyedt anyó jött Casidyből, nyakánál markolt meg egy pálinkás üveget. A legrégebbi nép. Szerzte vándorolt az egész földön, rabság rabság után, szaporodott, halt, mindenütt született. Most itt fekszik. Nem tud többé szülni. Halott: egy öregasszonyé: a föld szürke, süppedt vaginája.

Pusztaság.

Szürke rémület perzselte útját. Összehajtotta a papírlapot, zsebredugta, befordult az Eccles-streetbe, rohant haza. Hideg olaj szaladt erein végig, fagyasztotta meg vérét: a kor sós köpennyel kergezte be. Jól van, itt vagyok. Ki korán kel, szemetet lel. A ballábammal kelttem fel. Ujra el kell kezdenem ezeket a Sandow-gyakorlatokat. Le a két kezemre. Foltos barna téglaházak. A nyolcvanas még mindig nincs bérbe adva. Vajjon miért? A bér mindössze 28. Towes, Battersby, North, MacArthur: a földszinti ablakok plakátokkal beragasztva. Beteg szemre tapasz. Szagolni a tea kedves gőzét, a tepszi füstjét, a sístergő vaját. Ott lenni a nő széles, ágymeleg húsa mellett. Igen, igen.

Gyors, meleg napsugár jött vékony szandálban szaladva Berkeley Road felől a világosodó járdán végig. Szalad, velem szemben, szélben lengő aranyhajú leány.

A hallban két levél és egy levelezőlap feküdt. Megállott és felemelte. Mrs. Marion Bloom. Sebes szíve egyszerre megglasztult. Pimasz írás. Mrs. Marion.

— Poldy!

Mikor a hálósobába lépett, félig becsukta a szemét és meleg, sárga homályon át közeledett a nő zilált fejéhez.

— Kinek szólnak a levelek?

Ránézett. Mullingar. Milly.

— Nekem van levelem Millytől — mondta lassan —, és neked egy kártyád. Még még egy leveled.

Letette a kártyát és a levelet a takaróra, ahol az asszony térdei kidomborodtak.

— Húzzam fel a rollót?

Miközben a rollót óvatosan, gyöngéd lökésekkel félig felhúzta, oldalról látta, hogy ránézett a levélre és párnája alá gyömöszölte.

— Elég ennyi? — kérdezte és megfordult.

A nő felkönyökölt és a kártyát olvasta.

— Megkapta a dolgokat — mondta.

Várt, míg Marion félretette a lapot és lassan, egy kedélyes sóhajjal újra összegömbörcödött.

— Siess már azzal a teával, — mondta, — egészen kiszikadtam.

— A víz fő — mondta.

De azért nem ment, leszedte a széket: a csíkos alsószoknyáját, a piszkos, gyűrött fehérneműt: karjára vette és az ágy lábához tette.

Mikor lement a konyhalépcsőn, a nő utána kiáltott:

— Poldy!

— Mi az?

— Főzd ki a teáskannát.

Fő már: csőrén füstöt ereget. Kifőzte a teáskannát, kimosta és négy kanál teát tett bele, aztán meghajtotta az üstöt, vizet folytatott bele. Odatette a kannát, hogy magába szívja a teát, levette az üstöt a tűzről, rányomta a lapos tepsit az égő paraszakra és nézte, hogyan csuszkál a vajgolyó ide-oda, míg szét nem olvadt. Miközben a vesét kicsomagolta, éhesen nyávogott rá a macska. Ha túlsok húst kap, nem fog több egeret. Disznóhúst nem szabad neki adni, azt mondják. Kóser. Itt van. Odadobta neki a vérfoltos papírt és beleejtette a vesét a sercegő vajba. Bors. Az ujjain át szórta oda gyűrűformában a repedt tojástartóból.

Aztán felszakította levelét, átfutotta az első oldalt, megfordította. Köszönöm: új sapka: Mr. Coghlan: Loch Owel-picknick. Fiatal diák: Blazes Boylan tengerparti leányai.

A víz teává színeződött. Tele töltötte a saját csücskös csészéjét, áruházi porcellán, mosolygott. A dilis Milly születésnapi ajándéka. Akkor csak ötéves volt. Nem is, mindössze négy. En azt a hamis borostyánkő-nyakláncot adtam neki, azt szétszakította. Összehajtott barna papírdarabokat dugott a levélszekrénybe saját magához. Mr. Bloom mosolygott, miközben a teát betöltötte.

Oh Milly Bloom, te vagy a kincsem,

Te vagy a tükröm este-reggel.

Több vagy nekem, bár semmid nincsen,

Mint Kathy Keogh csacsival és kertekkel.

Szegény öreg Goodwin tanár úr. Szörnyű öreg pasas. Hanem udvarias vén fickó volt. Milyen öregurasan vezette le Millyt mindig a dobogóról. És a kis tükör a selyemkalapjában. Mikor egy este Milly hazahozta a nappaliba. Nézzétek csak, mit találtam a Goodwin tanár úr kalapjában. Mind nevettünk. Már akkor is kibújt belőle a nő. Szemtelen kis fruska volt.

Beleszúrta egy villával a vesébe és átfordította: aztán rátette a teáskannát a tálcára. A horpadás reszketett, mikor felemelte. Minden rajta van? Kenyér, vaj, négy darab, cukor, kanál, a tejszín Marionnak. Igen. Felvitte, hüvelykujját a kanna fülébe akasztotta.

Térdével lökte fel az ajtót, bevitte a tálcát és az ágy fejénél egy székre tette.

— Na, ez soká tartott — mondta Marion.

A réz megcsördült, mikor hirtelen felült, rákönyökölt a párnára. Bloom nyugodtan nézett kövér alakjára és a két nagy puha zacskóra, amely kecsketőgy módjára lógott hálóingében. A fekvő test melege kiáradt a levegőbe, összevegyült a betöltött tea szagával.

A feltépett levélboríték egy csücske kikandikált az összegyűrt párna alól. Bloom elmenőben megállt, lesimította a lepedőt.

— Kitől van az a levél? — kérdezte.

Pimasz írás, Marion.

— Oh, csak Boylantól — mondta a nő. — A műsor van benne.

— Mik lesznek a számaid?

— *La ci darem* J. C. Doylevel — mondta — és a *Love's Old Sweet Song*.

Telt ajka mosolygott ivás közben. Pállott szag, mint a tömjén másodnap. Mint az állott rózsavíz.

— Ne nyissam ki egy kicsit az ablakot?

Belehajtogatott egy szelet kenyeret a szájába, mikor válasz helyett ezt kérdezte:

— Mikor van a temetés?

— Azt hiszem 11-kor, — felelte Bloom. — Nem láttam még az ujságot.

Követte a nő kinyújtott ujját, felemelte piszkos nadrágja egyik szarát az ágyról. Nem? Aztán egy szürke kötött harisnya-kötőt, harisnya köré kunkorodva: gyűrött, kifényesedett talp.

— Nem, a könyvet.

Másik harisnya. Az alsószoknyája.

— Biztosan leesett — mondotta.

Tapogatott itt meg ott. *Voglio e non vorrei*. Vajjon jól mondja-e ki majd a nő azt, hogy *voglio*? Nincs az ágyban. Biztosan leesett. Lehajolt és felemelte a kis ágyfüggönyt. A könyv lecsúszott és a sárga kulccsal díszített éjjeli domborulatához dőlt.

— Mutasd ide — mondta. — Beletettem egy jelet. Egy szó van benne, azt akartam tőled megkérdezni.

Hörpintett egy korty teát a nemfüles oldalán tartott csészéből, gyorsan letörölgette ujj hegyét a takarón, hajtűjével keresgélt a könyvben, míg meg nem találta a szót.

— Metem micsoda? — kérdezte Bloom.

— Megvan — mondta Marion. — Mit jelent ez?

Lehajolt és a kifényesített körménél elolvasta:

— Metempsychosis?

— Igen. Késsel eszik az ilyent?

— Metempsychosis — mondta homlokát ráncolva. — Görög szó, a görögből. Lélekvándorlást jelent.

— A fenét — mondta a nő. — Magyarázd meg egyszerűbben.

A férfi mosolygott, oldalról találkozott a nő gúnyos pillantásával. Ugyanazok a fiatal szemek. Az első nap az élőképek után Dolphin's Bern. Átlapozott a piszkos oldalakon. *Ruby: Az Aréna büszkesége*. Halló, szövegkép. Vad olasz kocsisostorral. Ez biztosan Ruby, a büszkeség, pucéran a földön. Előzékenységből kölcsön adott fehérneművel. *A szörnyeteg Maffei ott hagyta áldozatát és egy nagy szitokkal ellökte magától*. Kegyetlenség az egész vonalon. Elkábított állatok. Trapéz Henglernél. Máshova kellett néznie. A csöcselék bámult. Törjétek ki a nyakatokat, mi azért törjük magunkat, hogy nevethessünk. Egész családok. Csontozzatok ki őket fiatalon, hogy metempsycholjanak. Hogy halálunk után élünk. A lelkünk. Hogy az ember lelke halála után. Dignam lelke...

— Végig olvastad? — kérdezte.

— Végig — mondta Marion. — Nincs benne semmi. Folyton csak azt az első pasast szereti a nő.

— Én nem olvastam. Akarsz valami mást?

— Igen, keríts nekem valami újat Paul de Kocktól. Csinos neve van.

Újra teát töltött a csészéjébe, oldalról nézte a csorgást.

Meg kell, hogy hosszabbítsam a könyvet a Capel-streeti könyvtárból, különben a jótállómnak írnak, Kearneynek. Rein-karnáció: ez a helyes szó.

— Sokan azt hiszik — mondta —, hogy halálunk után tovább élünk, de más testben, mint eddig. Ezt nevezik reinkarnációnak. Hogy sok ezer évvel ezelőtt már éltünk a földön vagy valamelyik más bolygón. Azt mondják, elfelejtettük. Egyesek azt állítják, hogy emlékeznek az elmúlt életükre.

A tunya tejszín alvadt spirálisokat formált a teájában. Juttassuk eszébe a szót: metempsychosis. Egy példa jól jönne. Például.

A *Fürdőző nimfa* az ágy fölött. A *Photo Bits* húsvéti számának melléklete. Gyönyörű színes remekmű. Mint a tea, mielőtt tejet öntenek bele. Felbontott hajával Marionhoz hasonlít: k... csúbb. Három shilling hatot fizettem a rájáért. Marion akarta az ágy fölé. Csupasz nimfák: Görögország: és például az összes emberek, akik akkor éltek.

Visszalapozott.

— Metempsychosis — mondotta —, így nevezték a régi görögök. Azt hitték, hogy például egy állatot fává lehet változtatni. Például, akiket nimfáknak neveztek.

Marion kanala nem keverte tovább a cukrot. Mereven nézett maga elé, felfújt orrlyukán át lélegzett.

— Egett szag van — mondta. — Nem hagytál valamit a tűzön?

— A vesét! — kiáltotta hirtelen.

Sebtében begyömöszölte a könyvet a belső zsebébe, lábujját

belevágta a rozoga fiókosszekrénybe, futott a szag felé, izgatott gólyalábakon sietett le a lépcsőn. A tepszi egyik oldalán csipős füst szállt fel mérges sugárban. Egy villaheggyel alájaszúrta a vesének, leválasztotta és a másik oldalára fordította. Csak egy kicsit égett meg. Rákotorta a tepsiről egy tányérra és rácsepeg-tette a kevés barna húslevet.

Most egy csésze teát. Leült, levágott egy darab kenyeret és megkente vajjal. Levágta a hús égett oldalát és odadobta a macskának. Aztán szájába vett egy villáravalót, értelmesen rágcsálta a fograivaló rugalmas húst. Amilyennek lennie kell. Egy korty teát. Aztán kenyérkockákat vágott, bemártott egyet a húslébe és szájába tette. Mi van azzal a fiatal diákkal meg a piknikkel? Kisimította a levelet maga mellett. Rágcsálás közben lassan olvasta, megint belemártott egy kenyérkockát a húslébe és szájához emelte.

Drága Papus,
hálásan köszönöm a kedves születésnap ajándékot. Ragyogóan áll. Mindenki azt mondja, én vagyok a szépek szépe az új sapkámban. A mami kedves doboz bonbonját is megkaptam és csak annyit írhatok, hogy nagyszerűek. Fényképészeti téren most szép sikereim vannak. Mr. Coghlan lefényképezett és a felesége elküldi a képet, ha előhívták. Tegnap valamennyien nagy munkában voltunk. Vásár volt, az összes lányok bejöttek. Hétfőn egy pár barátunkkal a Loch Owelhez randulunk ki piknik-alapon. Üdvözlöm mamit, neked csókot és sok köszönetet küldök. Odalenn verik a zongorát. Szombaton a Greville Armsban hangverseny van. Este sokszor idejön egy fiatal diák, a neve Bannon és a rokonai vagy mik nagyfejűek, Boylantól énekel (direkt majd, hogy azt nem írtam, hogy Blazes Boylan), azokról a tengerparti lányokról. Mondd meg neki, hogy a dilis Milly üdvözlí. Most már bevégezem, minden jót kíván

szerető leányod

MILLY.

U. i. Nézd el a rossz írást, nagyon sietek. Viszlát.

M.

Tegnap volt tizenöt. Furcsa, a hónap tizenötödikén. Első születésnapja az idegenben. Elválás. Emlékszem arra a nyári reggelre, mikor született, szaladtam Thorntonnéhez a Denzille-streetre, felzörgettem. Mulatságos öreg néni. Bizonyos, hogy egész halom porontyot segített a világra. Rögtön tudta, hogy a szegény kis Rudy nem fog megélni. Az Isten adta, az Isten elvette. De ő rögtön tudta. Tizenegy éves volna most, ha élne.

Üres arca szánakozva nézett az utóiratra. Nézd el a rossz írást. Sietek. Odalenn zongora. Kibujik a kagylóból. Hogy veszekedtem vele a XL Caféban a karkötő miatt. Nem akarta megenni a süteményt, nem beszélt, nem nézett rám. Durcás pofa. Újra kenyérkockákat mártott a húslébe és ette a vesét, egyik darabot a másik után. Tizenkettő és fél egy hétre. Nem sok. Rosszabbul is csinálhatná. Music Hall-statiszta. Fiatal diák.

Lenyelt egy korty hűvösebb teát, hogy leöblítse a kosztot. Aztán újra elolvasta a levelet: kétszer.

Hát hiszen a leány tudja, hogy vigyázzon magára. De ha nem? Nem, semmi sem történt még. De persze történhetne. Mindenesetre várjunk addig. Bolond jószág. A karcsú lába csak úgy fut fel a lépcsőn. Sors. Most érik. Hiú: nagyon.

Nyugtalan gyöngédséggel mosolygott a konyhaablakra. Egy nap azon kaptam az utcán, hogy csipi az arcát, mert vörös akart lenni. Vérszegény egy kicsit. Soká kapott tejet. És künn az Erin's Kingen aznap, a Kishen végig. Rozoga öreg dereglye. Félelemnek nyoma sem. Halványkék sálja, haja lobogott a szélben.

*Fürtös hajuk, arcuk gödre
Rabul ejt örökre.*

Tengerparti lányok. Széttépett levélboríték, nadrágzsebbe dugott kezek, daloló fiakkeres egésznapos kimenőn. A család barátja. Úgy ejti ki, hogy örögre. Lámpasoros móló, nyári este, zene.

*A lányok, a lányok,
A tengerparti lányok.*

Milly is. Fiatal csókók: az első. Messze multtá multan. Marion. Most a hátán fekvé olvas, hajfonatait számolja, mosolyog.

Valami kis kellemetlen érzés futott végig a hátán, erőlködött. Meg fog történni, hiába. Elejét venni. Céltalan: nem tehet semmit. Edes könnyű lányajkak. Megesik. Érezte, hogy előtti egészen a kellemetlen érzés. Hiába tesz akármit. Duzzadó, ragadós asszonyajkak.

Jobb, hogy odalenn van: el innen. Foglalkoztatni kellene. Kutyát akart, hogy az időt eltöltse. Leruccanhatnék egyszer. Augusztusi bankszünet, csak kettő hat oda-vissza. De hát hat hét addig. Talán sajtószabadjeggyel. Vagy M'Coy révén.

A macska egész bundáját megtisztította és most visszatért a húsoltos papírhoz, odaorrolt és az ajtóhoz sétált. Visszanézett rá, nyávogott egyet. Ki akar menni. Várj az ajtó előtt, néha kinyílik. Folyton fészkelődik. Villanyos. Vihar a levegőben. Fülét mosta és hátát fordította a tűz felé.

Nehéznek, telinek érezte magát: aztán egy enyhe lazulás a zsigerekben. Felállott, kioldotta a nadrágszíjját. A macska nyávogott rá.

— Miau — mondta ő is válaszul. — Várj, míg elkészülök.

Nehéz levegő: forró nap lesz. Kinlódás, felmászni a lépcsőn odáig.

Újság. Szeretett székelés közben olvasni. Remélhetőleg nem jön és kopogtat rám valami majom, míg benn vagyok.

Az asztalfiókban a *Titbits* egy ócska számát találta. Hóna alá kapta, az ajtóhoz ment és kinyitotta. A macska könnyed ugrásokkal sietett felfelé. Na lám, fel akart menni, összegömbörodni az ágyon.

Hallgatódzott. Marion szólt:

— Gyere, cicus, gyere.

Kiment a hátsóajtón a kertbe: átfülett a szomszéd kertbe. Semmi nesz. Talán ruhát aggat ki száradni. A cseléd a kertben volt. Ragyogó reggel.

Lehajolt, hogy megnézzon egy sovány sor pemetét a falnál. Itt kellene száletlit építeni. Futóka. Vadszőlő. Trágyázni kellene az egész kertet, vacak föld. Egy réteg kénpaszta. Minden trágyázatlan föld ilyen. Konyhahulladék. Agyag, mi is ez hát? A tyúkok a szomszéd kertben: azoknak a ganaja jó trágyaréteg. De a legjobb a jószágé, különösen ha jó olajpogácsán hízlalják. Trágyakockák. Női kesztyű tisztítására a legjobb. A piszok tisztít. A hamu is. Átforgatni az egész földet. A szögletbe borsót ültetek. Salátát. Mindig lesz friss zöldség. Hanem a kerteknek megvan a hátulütőjük. Az a méh vagy zöld légy azon a pünkösdi hétfőjén.

Tovább ment. Mellesleg, hol a kalapom? Biztosan visszaakasztottam. Vagy talán a padon lóg. Furcsa, nem emlékszem rá. A hallban tele a fogas. Négy ernyő, a Molly esőkabátja. Felvette a leveleket. A Drago boltjában szólt a csengő. Furcsa, éppen ebben a pillanatban gondoltam rá. Barna brilliantinos haj a gallérja fölött. Eppen a borbélytól jön. Vajjon hozzájutok-e ma reggel a fürdéshez? Tara-street. A pénztárban az az alak segített James Stephensnek meglógni, azt beszélük. O'Brien a neve.

Mély hangja van annak a Dlugacznak. Agenda micsoda? Kérem, kisasszony. Tisztelettel.

Felrúgta az árnyékszék rozoga ajtaját. Vigyázat, ne piszkoljuk be a nadrágot a temetés előtt. Bement, meghajtva fejét az alacsony ajtófélfának. Félig nyitva hagyta az ajtót, a rothadt mész és ócska pókháló szagában kigombolta a nadrágtartóját. Mielőtt leült, egy résen át felnézett a szomszédos ablakra. A király a tallérjait számolta. Senki.

Az ülőkén kuporogva, kinyitotta az ujságot, csupasz térdén lapozott benne. Valami újat, könnyűt. Idő van elég. Tartsuk vissza még egy kicsit. Pályázatunk. *Matcham trükkje*. Írta Philip Beaufoy, Színházlátogatók Klubja, London. A szerző egy guineát kapott hasábonként. Három és fél hasáb. Három font három. Három font, tizenhárom shilling, hat penny.

Nyugodtan, megtartóztatva magát, végigolvasta az első hasábot és némi ellenállással belefogott a másodikba. Mikor a feléig ért, végső ellenállása is megszűnt; olvasás közben hagyta, hogy belei kiürüljenek, közben nyugodtan továbbolvasott, míg a tegnapi kis maradék is elment. Remélhetőleg nem túl vastag, különben újra aranyeret kapok. Nem, éppen jó. Így. Ah! Bélrenyheség ellen egy tablettá cascara sagrada. Ilyen lehetne az élet. A történet nem izgatta fel és nem hatotta meg, de meglehetősen eleven és ügyes munka volt. Mindent kinyomatnak manapság. Holt szezón. Tovább olvasott, csöndesen ült a saját fel párolgó szagában. Tényleg ügyes. *Matcham gyakran gondol ma is a pompás trükkre, amellyel meghódította a nevető boszorkányt,*

aki most. Kezdeke és vége erkölcsös. *Kéz a kézben*. Csinos. Még-
egyszer végigfutott a már olvasottakon és miközben érezte
vize lassú csorgását, nyájasan irigyelte Beaufoy urat, aki megírta
a történetet és három font tizenhárom és fél shillinget keresett
vele.

Mi is írhatnánk egyszer egy apróságot. E. M. Bloom úrról
és bé nejéről. Valamelyik közmondás igazolására, de melyikére?
Mikor megpróbáltam, hogy felírjam a kézelőmre, amit öltözés
közben beszélt Marion. Nem szeretek mással együtt öltözni. A
borotválkozásnál belevágtam magamba. Alsó ajkába harap, mikor
a szoknyája korcát bekapcsolja. Stoppolni fogom. 9. 15. Roberts
még nem fizetett? 9. 20. Milyen ruha volt Gretta Conroyon?
9. 23. Mi ütött belém, hogy megvettem ezt a fésűt? 9. 24. Csúnyán
felfűjt ez a káposzta. Egy kis porszem a lakkcipőjén.

Gyors egymásutánban letörli a két cipő orrát a harisnyás
lábikráján. Reggel bazár után tánc, May zenekara játszott a Pon-
chielli óratáncát. Magyarázat a reggeli órákról, a délről, aztán
jön az este, majd az éjjeli órák. Fogat mosott. Ez volt az első
éjszaka. A feje táncolt. Legyezője pálcikái zörögtek. Van ennek
a Boylannak dohánya? Jómódú. Miért? Tánc közben észrevettem,
hogy jó szaga van a lehelletének. Nem kell hümmögni. Célozni
rá. Furcsa zene volt tegnap este. A tükör árnyékban volt. Erő-
sen hozzádörgölte kezitükrét gyapjukabátjához rezgő husú üle-
pén. Belenézett. A szemében vonalak. Az ember sohasem tudja
biztosan.

Esti órák, tüllös lányok. Aztán éjszakai órák, feketében,
törökkel és szemálarccal. Költői ötlet, rózsaszín, aztán arany,
aztán szürke, aztán fekete. De végig élethű. Nappal, aztán éjjel.

Élesen beleszakított a pályázati novella közepébe és kitörölte
magát vele. Aztán felrántotta a nadrágját, megerősítette a tartót
és begombolkozott. Fellökte a fülke lötyögő, rozoga ajtaját és
kilépett a homályból a levegőre.

Megkönnyebbülten és felfrissülve nézegette a napvilágban
fekete nadrágját, a szélét, a térdét és a vasalást. Mikor van a
temetés? Jobb, ha utánanézz az ember az ujságban.

Recsegés, tompa zsongás fenn a levegőben. A Szent György-
templom harangjai. Az órát ütötték; hangos sötét vas.

Hejhó! Hejhó!

Hejhó! Hejhó!

Hejhó! Hejhó!

Háromnegyed. Most megint: a légi hang folytatódik. Har-
madik.

Szegény Dignam!

* * *

Bloom úr komoran sétált a teherkocsik mellett a Sir John Rogerson-rakparton, végig a Windmill-lane-en, Leask olajsajtolója és a távíróiroda előtt. Ezt a címet is megadhatta volna. El a matrózotthon előtt. Hátat fordított a rakpart reggeli lármájának és a Line-streeten át vette útját. A Brady-Cottages közelében egy bőrösinas lödörgött, a hulladékos korsóval a karján, lerágott cigarettacsutakkal a szájában. Egy kisebb lány, kiütések nyomával a homlokán, nyűtt hordóabronccsal a kezében, jól megnézte. Meg kellene neki mondani, hogy nem nő meg, ha dohányzik. Hagyjuk! Nem fenéig tejfel az élete! Kocsmák előtt lézeng, hogy hazavigye a papáját. Gyere haza mamához, papa. Csendes idő: biztosan nincsenek benn sokan. Átment a Townsend-streeten, elsétált a Bethel mogorva homlokzata előtt. El, igen: az Aleph-Beth-ház. A Nichol-féle temetkezési intézet előtt is el. Fél tizenkettő. Van bőven idő. Azt hiszem, Corny Kelleher piszkálta ki azt a munkát O'Neillnek. Bezárt szemmel énekel. Corny. A parkban találtam egyszer. A sötétben. A sötét parkba' minden tarkabarka. Zsaru. Szépen bement a nevét és a címét a tarárum tarárumommal. Biztos, hogy ő piszkálta ki az ügyet neki. Olcsó temetés egy izémicsodában. A tarárum, tarárum, tarárum, tarárumommal.

A Westland-roomban megállott a Belfast and Oriental Tea Company kirakata előtt és elolvasta, ami az ezüst csomagokon állott: császárkeverék, legfinomabb minőség, családi tea. Jó meleg. Tea. Tom Kernantól kell hoznom. De hát a temetésen nem kérhetek tőle. Szemével még olvasva, lassan levette a kalapját, csöndesen belelélezte hajpomádéját és jobb kezét kecses lassúsággal homlokára és hajára küldte. Nagyon meleg reggel. Lebocsátott szemhéja alatt szeme megtalálta a kalap belső bőrének ívét a finom márkájú kalapban. Itt van. Jobb keze benyult a kalap belsejébe. Ujjai hamar megtaláltak egy kartonlapot a bőrcsík mögött és áthelyezték mellényzsebébe.

Meleg van. Jobb keze még egyszer, lassabban felnyult: császárkeverék, a legfinomabb ceyloni fajtákból. Távolkelet. Remek ország lehet: a világ kertje, nagy, tunya levelek, úgy lehet úszni rajtuk, mint egy csónakon, kaktuszok, virágos rétek, kígyózó liánok, így hívják őket. Vajjon olyanok is-e? A szingalézek künn ödöngenek a napon: *dolce far niente*. Egy ujjukat nem mozdítják egész álló nap. Hat hónapot átalusznak a tizenkettőből. Túl nagy a hőség a veszekedéshez. A klíma befolyása. Letargia. Lustaság virágai. A levegő táplál a legjobban. Oxigén. Fűvészkerti melegház. Érzékeny növények. Vizililiom. Még a szirmok is kókadnak. Álomkór a levegőben. Rózsaleveleken járni. Képzeljük el, hogy pacalt és tehénlábat akarnának enni. Hol is volt az a fickó, akit egyszer azon a képen láttam? Tudom már: a Holt-tengerben a hátán úszott, könyvet olvasott nyitott ernyő alatt. Még ha akarná, sem süllyedne el: olyan sűrű a só. Tudniillik a víz súlya, azaz, hogy a test súlya a vízben egyenlő azzal a súllyal, amely. Vagy a térfogat volna egyenlő a súllyal? Van valami ilyen törvény. Vance a gimnáziumban az ujjai porco-

gőit ropogtatta, úgy tanított. A College tanrendje. Hitvány tanrend. Mi a súly a valóságban, ha azt mondjuk: súly? Harminckét láb másodpercenként, másodpercenként. A szabadon eső testek törvénye: másodpercenként, másodpercenként. Mind a földre esik. A földre. A föld nehézkedési ereje a súly.

Megfordult és lassan továbbment az utcán. Hogy is ment az a nő a kolbásszal? Így valahogy. Menés közben kivette az összehajtogatott *Freeman*-t az oldalszebéből, kinyitotta, hosszában bottá sodorta és minden ingó lépés után a nadrágszárára vert. Közömbös arc; csak éppen erre jártam. Másodpercenként; másodpercenként. Másodpercenként azt jelenti, hogy minden másodpercben. A járda széléről éles pillantást vetett be a posta ajtaján. Több levélszekrényt nem ürítenek ki. Bedobás itt. Ott senki. Be.

Benyújtotta a papírlapot a rézrácson.

— Van valami levél számomra? — kérdezte.

Mialatt a hivatalnoknő a rekeszben keresgélt, megnézte a toborzó-plakátot, mely az összes fegyvernemek katonáit ábrázolta dísszemlén, és botja fejét orrlyukához tartotta, frissnyomású rongypapír szagát érezte. Nyilván nincs válasz. Tulságosan messze ment legutóbb.

A portásnő a rácson át visszaadta a kártyát egy levéllel együtt. Megköszönte és gyorsan ránézett a gépirásos címre.

Henry Flower úrnak,

Westland Row

Poste restante.

City.

Mégis válaszolt. Becsusztatta a kártyát és a levelet az oldalszebébe és még egyszer megnézte a katonákat a dísz-szemlén. Hol az öreg Tweedy ezrede? Levitézlett katona. Itt: medvebőr-kucsma és kakastoll. Nem, gránátos. Hegyes ujjfelhajítás. Itt van: királyi dublini lövészek. Vöröskabátosok. Túlparádés. Biztosan ezért szaladnak a nők utánuk. Egyenruha. Toborzás és drill egyszerűbb. Maud Gonne cikke, hogy éjjel ne vigyék őket az O'Connell-streetre; szégyent hoznak az ír fővárosra. Griffith ujságja is ezt nyúzza újabban: nem! betegségekkel megfertőzött hadsereg: tengerentúli féltengeri birodalom. Amolyan félnyers külsejük van, mintha hipnotizálták volna őket. Előre néznek. Lépésben. Asztal: sztal. Ágy: gy. A király testőrsége. Soha tűzoltó-vagy rendőrmundérban nem látni. Szabadkőműves, az.

Kisértált a postahivatalból és jobbra fordult. Mintha ez javítana a dolgokon. Keze benyult a zsebébe és mutatójja oda tapogatózott a boríték füléhez, egy pár szakítással felnyitotta. Nők nem lennének ilyen óvatosak. Újjai kihúzták a levelet és összegyűrték zsebében a borítékot. Valami rá van tűzve: fénykép talán. Hajfűrt? Nem.

M'Coy. Hamar lerázni. Zavar. Teher a társaság, mikor az ember.

— Hello, Bloom. Hová, merre?

— Hello, M'Coy. Voltaképen sehová.
 — Hogy vagyunk?
 — Jól. És te?
 — Csak úgy éldegélek — mondta M'Coy.
 Ránézett a fekete nyakkendőre és ruhára és halk tisztelettel megkérdezte:

— Valaki... remélhetőleg nincs baj? Látom, hogy...
 — Nem — mondta Bloom. — Szegény Dignam, hisz tudod. Ma van a temetése.

— Persze, szegény ember. Így van ez. Mikor?
 Nem fénykép lesz. Valami jelvény talán.
 — Ti... tizenegykor — felelte Bloom úr.
 — Igyekezni fogok ott lenni — mondta M'Coy. — Tizenegykor, úgye? Csak tegnap hallottam. Kitől is? Holohantól. Ismered Ugrit?

— Ismerem.

Bloom az utcán keresztül a kocsira nézett, amely a Grosvenor kapuja előtt állott. A hordár felemelte rá a poggyászt. A nő mellette állott, míg a férfi, férj vagy testvér, akárcsak ő, aprópénzt keresett a zsebében. Stílszerű kabát rollnizott gallérral, meleg a mostani időhöz, mintha paplananyag volna. Közömbösen áll, kezével a steppelt zsebekben. Mint az a nagyképű nőszemély a pólóversenyen. A nőkben sok az osztálytudat, míg a kellő ponthoz nem érünk. Szépség és szép viselkedés. Tartózkodó, de közben enged. A mélyen tisztelt asszonyság és Brutus derék becsületes férfiú. Egyszer kell megkapni, mindjárt nincs benne több keményítő.

— Bob Durannal voltam. Megint rájött, vedeli az italt. Meg hogyishívjakkal, Bantam Lyons-szal. Odaát voltunk együtt Conwaynál.

Doran és Lyons Conwaynál. A nő kesztyűs kézzel hajához nyult. Ugrit bejött. Már benyakalt. Visszahúzta a fejét és befüggönyözött szemhéja alól a távolba nézett, látta a világos szarvasszínű bőrt a világosságban és a hernyókat rajta. Nagyon jól látok ma. Nyilván messzebbre látok, ha a levegő nedves. Beszélgetünk egyről-másról. Női kéz. Merrefelé emelkedik fel?

— És azt mondta: *Szegény Paddy barátunk, szomorú dolog az! Melyik Paddy?* kérdeztem. *A szegény kis Paddy Dignam,* mondta.

Vidéken: alighanem Broadstoneban. Magas barna cipő zsinórral. Jó formájú láb. Mit piszmog annyit avval az aprópénzzel? Látja, hogy nézem. Mindig másokon van a szeme. Mindig van egy tartalék húr ennél a nőnél.

— *Miért?* mondtam. *Mi baj van vele?* mondtam.

Büszke: gazdag: selyem harisnya.

— Igen — mondta Bloom.

Elnézett M'Coy beszélő feje mellett. Rögtön fel fog szállani a hölgy.

— *Mi baj van vele?* mondta. *Meghalt,* mondta. És esküszöm, kicsordult a szemén. *Paddy Dignam?* mondtam. Nem akar-

tam elhinni. Még mult pénteken vagy csütörtökön vele voltam a Bárkában. *Az, mondta. Vége. Hétfőn halt meg, szegény fickó.*

Figyelem! Figyelem! Selyem fény gazdag fehér harisnya. Figyelem!

Nehéz villamos kocsi gördült közjük, süvöltő csengővel.

Eltűnt. Fene azt a lármás masinát. Kicsukottnak érzi magát. Paradicsom és a péri. Mindig így szokott lenni. A döntő pillanatban. Az a lány is hétfőn az Eustace-street kapualjában, aki a harisnyakötőjét igazította. A barátnője testével fedte el a látványt. *Esprit de corps.* Na, mit bámulsz?

— Igen, igen — mondta Bloom bamba sóhajjal. — Megint elment egy.

— A legjobbak közül — mondta M'Coy.

A villamos elment. Azok a Loop Line- híd felé hajtottak, a nő gazdag kesztyűs keze az acélfogantyún. Villan, villan: kalapja csipkelibegése a napfényben: villan, illan.

— Az asszony jól van? — kérdezte M'Coy megváltozott hangja.

— Hogyne — mondta Bloom. — Finoman, köszönöm.

Lustán kigöngyölte az újságpapír-botot és közömbösen olvasta:

Plumtree-féle húskonzervvel

Az élet lakzi, nász

De nélküle a ház

Gyász.

— A feleségem ép most kapott szerződést. Igaz, még nem egész fix.

Most jön biztosan megint a bőrönd. Nem ért semmit. Nálam nem megy, köszönöm.

Bloom tétova kedvességgel fordította felém nagyhájú szemeit.

— Az enyém is — mondta. — Huszonötödikén Ulster-hallban énekel Belfastban, klassz dolog.

— Igazán? — mondta M'Coy. — Örülök neki, öregem. Ki csinálja?

Marion Bloom. Még nincs fenn. Királynő a hálószobájában, kenyeret eszik és. Könyv. nincs. Pecsétes kártyák kettésével a combja körül. Fekete hölgy és szőke úr. Fekete macskaszőrgolyók. Széttépett boríték darabok.

Szerелеm

Régi

Édes

Dala

Jön szerelem régi...

— Amolyan hangversenykörút, érted? — mondta Bloom elgondolkozva. *Édes dal.* Konzorcium alakult. Résztvények, felosztott nyereség.

M'Coy bólintott, bajusza tövét rágtta.

— Nagyon jó — mondta. — Ez jó ujság.

Elindult.

— Hát örülök, hogy jó formában vagy — mondta. — Majd felruccanok hozzád.

— Jó — mondta Bloom úr.

— Ja, még valamit — mondta M'Coy. — Írd alá a nevem a temetésen, jó? Szeretnék elmenni, de lehet, hogy nem fogok tudni. Sandycove-ben valami vízbefúltat keresnek és ekkor a halottnézőnek és nekem ott kell lennem, ha előkerül a hulla. Szóval kanyarítsd oda a nevem, ha nem jönnek. Helyes?

— Szívesen — mondta Bloom és elindult. — Rendben lesz.

— Szép — mondta M'Coy vígan. — Köszönöm, öregem. Ha tehetném, szívesen elmennék. Hát szevasz. C. P. M'Coy, ez elég lesz.

— Meglesz — mondta Bloom szilárdan.

Tulajdonképpen nem ért váratlanul. Szeretem a gyorsaságot. Kapóra jött volna. A bőrröndök különös gyöngém. Védősarkok, szögletpánt, dupla patent zár. Bob Cowley kölcsönadta neki tavaly az övét a wicklowi regattakoncertre és mai napig hírét sem hallotta többé.

Bloom a Brunswick-street felé sétált. Mosolygott. A nőnek egészen jó van. Recsegő, hunyorgó szoprán. Zsugori orr. A maga módján eléggé csinos: egy kis balladához. Nincs benne valódi left. Te és én, ugyebár? Egy hajóban. Hízolgés. Rosszul lesz az ember tőle. Nem hallja ez az ember a különbséget? Azt hiszem, van egy kis hajlama hozzá. Nincs valahogy az inyemre. Tudtam, hogy a belfasti ügy mellbe vágja. Remélem, a himlő nem terjed tovább. Nem hiszem, hogy még egyszer beoltatná magát. A feleség és a feleségem.

Vajjon szimatol-e utánam?

Bloom megállott a saroknál, szeme végigfutott a tarka plakátokon. Cantrell és Cochrane gyömbérsőre (aromatikus). Nyári okkázio Clerynél. Nem, szépen megy tovább. Hello. Ma este Leah. Mrs. Bandman Palmer. Megnézném benne még egyszer. Tegnap este a Hamlet-ben játszott. Férfiszínész. Talán nő volt. Miért lesz Ofélia öngyilkos? Szegény papa! Hányszor emlegette Kate Batemant benne! Egész délután ott várt Londonban az Adelphi előtt, hogy bejusson. Ez egy évvel azelőtt volt, hogy születtem: hatvanötben. És Ristori Bécsben. Hogy is hívják? Mosenthaltól van. Ráhel, nem? Nem. Mindig beszélt arról a jelenetről, mikor az öreg vak Ábrahám felismeri a hangot és arcára teszi a kezét.

— Náthán hangja! A fia hangja! Hallom Náthán hangját, aki bánatban és nyomorúságban hagyta meghalni az apját karjaimban, aki elhagyta atyja házáat és elhagyta atyja Istenét.

Minden szó mély, Leopold.

Szegény papa! Szegény ember! Jó, hogy nem mentem be a szobába és nem láttam az arcát. Micsoda nap volt az! Jó Isten! Pú! Na, lehet, hogy ez volt a legjobb, ami érhetne.

Bloom befordult a sarkon és elment a csüggedt bérkocsi-
lovak előtt. Nem kell tovább rá gondolni. Abrakos zsák ideje.
Bár ne találkoztam volna ezzel a fickóval, M'Coy-jal.

Közelebb jött és arany zab ropogását hallotta, halkan rág-
csáló fogakat. Nagy foltos szemük ránézett, miközben tovább
ment, a lóhugy édes zabszagában. Ez az Eldorádójuk. Szegény
golyhók. Hosszú orrukkal az abrakos zsákban, nem izgatja őket
semmi. Tele szív nem szólal meg. Mindenesetre megkapják a
rendes kosztjukat és kvártélyt. Ki is vannak herélve: fekete
guttaperchacsonk fityeg a két csipőjük közt. Azért lehet, hogy
boldogok így is. Szegény buta jószágok. Hanem a nyerítésük
néha nagyon idegesítő.

Kivette a levelet a zsebéből és beletette az ujságba, amely
kezében volt. Hátha éppen beleütközik a nőbe. Az utca biztosabb.

Elment a kocsiskocsmá előtt. Furcsán él az ilyen bérkocsi-
hajtó, minden időben mindenüvé, idő vagy fuvar szerint, saját
akarat nélkül. *Voglio e non*. Szeretek nekik egy-egy cigarettát
adni. Társaslények. Elmenőben odamondanak egy pár repülő
szót. Dudolt:

Là ci darem la mano

La la lala la la.

Befordult a Cumberland-streetre és néhány lépés után meg-
állt a pályaudvar falának szélmentes oldalánál. Senki. Meade
faraktára. Felrakott gerendák. Romok és bérházak. Óvatos lép-
tekkkel egy ugróiskolás udvar mellett, ott felejtett kavicsokkal.
Egy lélek sem. A faraktár közelében egy guggoló kisgyerek
golyózott magában, ügyes hüvelykkel peckelve a golyót. Egy
bölcs círmos, egy hunyorgó szfinx, szemlélődött meleg küszö-
béről. Kár őket zavarni. Mohammed levágott egy darabot a
köpenyéből, hogy fel ne keltse. Nyissuk fel. Én is golyóztam
valaha, mikor az öreg nénihez jártam iskolába. Szerette a rezedát.
Mrs. Ellis volt a neve. És a férje? Kinyitotta a levelet az uj-
ságban.

Virág. Azt hiszem, az. Sárga, lelapított szirmú virág. Szóval
nem haragszik? Mit ír?

Kedves Henry,

megkaptam legutóbbi leveledet és nagyon köszönöm. Saj-
nálom, hogy utolsó levelem nem volt kedvedre való. Miért csa-
toltad a bélyegeket? Borzasztóan haragszom Rád. Szeretnék
ezért most megbüntetni. Haszontalan tacskónak mondtalak, mert
nem szeretem azt a másik világot. Kérlek, írd meg, mi annak
a szónak igazi értelme. Nem vagy boldog az otthonodban, te
szegény kis haszontalan tacskó? Szeretnék valamiben szolgálá-
todra lenni. Mondd meg, kérlek, mit gondolsz rólam, szegény
nőről. Gyakran elgondolom, hogy milyen szép neved van. Édes
Henry, mikor látjuk egymást? Annyit gondolok Rád, hogy nem
is képezed. Soha még nem vonzódtam úgy férfihoz, mint Hozzád.
Olyan rossznak érzem magam ezért. Írj egy hosszú levelet és

mondj el benne többet. Jegyezd meg, hogy megbüntetlek, ha nem írsz. Hát most tudod, hogy mit teszek veled, te haszontalan tacsó, ha nem írsz. Oh hogyan vágyom már találkozni Veled. Henry édes, ne tagadd meg kérésem teljesítését, vagy elfogy a türelmem. Akkor majd mindent elmondok. Hát most viszontlátásra, haszontalan drágám. Csúnyán fáj ma a fejem, írj *postafordultával* utánad vágyakozó

Márthádnak.

U. i. Írd meg, milyen parfümöt használ a feleséged. Tudni akarom.

Komolyan levette a virágot gombostűtartójáról, megszagolta alig-illatát és szivarzsebébe tette. Virágnyelv. Szeretik, mert senkisémet hallja. Vagy a méregbe mártott csokrot, hogy leüssék vele a férfit. Aztán lassan folytatva útját, újra elolvasta a levelet, itt-ott egy szót mormolva. Haragszom tulipán Rád édes férfi-virág megbüntetem a kaktuszod, ha nem vagy kedves szegény nefelejtshoz hogyan vigyem ibolyáimat kedves rózsákhoz ha legközelebb anemóna találkozunk haszontalan éjszaka feleség parfümjé. Mikor egészen végigolvasta, kivette az ujságból és visszahelyezte az oldalzsebébe.

Gyöngye öröm nyitotta fel ajkát. Megváltozott az első levél óta. Vajjon maga írta-e? Játszotta a méltatlankodót: jó házból való lány, magaszórási tiszteletreméltó jellem. Találkozhatnánk egy vasárnap mise után. Köszönöm: nem kell. Megszokott szerelmi párviadal. Aztán sarkok körül szaladgálni. Rossz, mint egy veszekedés Mollyval. A szivar csillapító hatású. Narkotikum. Menj legközelebb tovább. Haszontalan tacsó: megbüntetni: az ember persze fél a szavaktól. Brutális, miért ne? Azért meg kell próbálni. Apródonként.

Még mindig tapogatta a levelet zsebében, kihúzta belőle a tűt. Közönséges gombostű, úgy? Ledobta az útra. Valahonnan a ruhájából: megtűzésre. Furcsa, mennyi tűt használnak folyton. Nincsen rózsaszál nélkül.

Lapos dublini hangok rikoltoztak a fülébe. Az a két mári akkor éjszaka a Combe-ban, egymás karján az esőben.

Bugyogójából a tűt elvesztette Marcsa.

Nem tudta, mit tegyen,

Hogy magán tarcsa,

Hogy magán tarcsa.

Tarcsa? Tartsa. Csunya fejfájás. Alighanem a vöröskirálya jött meg. Vagy egész nap gépírt. Szemfókusz rossz a gyomoridegeknek. Milyen parfümöt használ a feleséged? Hát ennek mi az értelme?

Hogy magán tarcsa.

Mártha, Mary. Láttam valahol azt a képet, nem tudom már,

regi mester-e vagy hamisítvány. Ul a házukban és cseveg. Titokzatos. A két Coombe-beli mári is hallgatná.

Hogy magán tarcsa.

Kellemes esti érzés. Nem kódorogni többet. Csak leheveredni itt: nyugodt homály: hagyni a dolgokat folyni. Felejtés. Mesélni helyekről, ahol voltunk, furcsa szokásokról. A másik nő, korsóval a fején, a vacsorát készítette: gyümölcsöt, olajbogyót, jó hűvös vizet a kőhideg kútból, amilyen a lyuk az ashtoni falban. Legközelebb, ha a császkálóversenyre megyek, papírpoharat viszek. Nagy sötét lágy szemmel hallgat. Mesélni kell neki: egyre többet: mindent. Aztán egy sóhaj: csönd. Nagy nagy nagy nyugalom.

A vasúti híd alatt kivette a borítékot, gyorsan apróra tépte és szétszórta az úton. A szeletek elröppentek, eltűntek a nyirkos levegőben: fehér rebbenés, aztán mind elsüllyedt.

Henry Flower. Egy százfontos csekket is ugyanígy szét lehetne tépni. Egyszerű darab papír. Lord Iveagh egyszer hét-számjegyű csekket váltott be a Bank of Irelandnál. Így lehet pénzt csinálni sörből. A másik testvérről meg, Lord Ardilaunról azt beszélnek, hogy négyszer vált naponként inget. A bőr tetvet vagy rovarat tenyész. Milliós font, várjunk csak. Két penny egy pint, négy egy negyed, nyolc egy gallon, nem, egy gallon sör egy shilling négy. Egy négy a húszban: valami tizenöt. Igen, pontosan. Tizenöt millió hordó sör.

Azt mondtam, hordó? Gallon. De hordó is vagy egymillió.

Egy érkező vonat dübörgött el a feje fölött, kocsi kocsi után. Hordók gurultak a fejében: fakó sör bugyogott és habzott benne. A helye felnyílt és nagy fakó folyadék szivárgott elő, egybefolyt, kanyargott lápos földeken végig a mezőkön, tunya kavargó ár, terebély levelű habvirágokat sodorva magával.

All Hallows nyitott hátsóajtájához ért. Az előterembe lépve, levette kalapiját, kihúzta zsebéből a levelezőlapot és megint a borszalag mögé dugta. Fenébe is. Megpróbálhattam volna, hogy M'Coy útján potyajegyet kapjak Mullingarba.

Az ajtón ugyanaz a hirdetmény. Főtisztelendő John Conmee S. J. prédikál Szent Claverről és az afrikai misszióról. Mentsétek meg a kínai milliókat. Vajjon hogyan értetitek meg a pogány kínaiakkal? Egy uncia ópium többet ér nekik. Ég fiai. Ronda eretnokség nekik. Gladstone megtérítéséért is imádkoztak, mikor majdnem eszméletlen volt. A protestánsok is ilyenek. Dr. William J. Walsh D. D. igaz hitre térítése. Istenük, Buddha oldalán fekszik a muzeumban. Kezével az álla alatt, nem sok a gondja. Égő füstölőrudak. Nem mint Ecce Homo. Töviskorona és kereszt. Szent Patrick, a lóhere, okos ötlet. Evőpálcikák? Conmee: Martin Cunningham ismeri: előkelő külseje van. Sajnálom, hogy nem őt kértem meg, hogy juttassa Mollyt a kórusba, Farley atya helyett, aki bolondnak nézett ki, de nem volt az. Erre tanítják őket. Az ugyan nem megy a kék pápaszemével, hogy csepegő verejtékkel feketéket kereszteljen. A villogó üvegek elvonnák a kedvüket. Szeretném látni, hogy ülnek ott körben duzzadt

szájjal, egyfolytában mormolva, elragadtatott hallgatásban. Csendélet. Szopják, mint a tejet, azt hiszem.

A szent kő hideg szaga csábította. Felment a nyűtt lépcsőn, belökte a csapóajtót és csöndesen belépett hátul.

Valami van: egy kongregáció. Kár, hogy olyan üres. Csinos diszkrét hely, ha lány mellett ül az ember. Ki a szomszédom? Lassú zenére órákig présben. Az a nő az éjjeli misén. Hetedik mennyország. Nők térdeltek a padokban kármin kantárral a nyakuk körül, lehajtott fővel. Egy csoport az oltárrácsnál térdepelt. A pap elment előttük, mormogott, kezében tartotta az edényt. Mindegyiknél megállott, kivett egy úrvacsorát, lerázott róla egy-két csöppet (vízben tartják?) és szépen a szájukba tette. A nő kalapja és feje lecsuklott. Aztán a következő: kis öregasszony. A pap lehajolt, hogy a szájába tegye, egész idő alatt mormogva. Latinul. A következő. Hunyd le a szemed, nyisd ki a szád. Mi? *Corpus*. Test. Tetem. A latin jó gondolat. Előbb meghök-kenti őket. Haldoklók orvossága. Ugy látszik, nem rágják, csak nyelik. Furcsa: halottból esznek, ez tetszhetik a kannibáloknak.

Oldalt állott és nézte a vak álarcosokat, amint egyenként végigmentek az oldalhajón és helyüket keresték. Odalépett egy padhoz, leült a szélén, kalapjával és ujságjával babrálva. Ilyen lábasokat viselünk. Miért nem formálják fejünkhöz a kalapot? Ott voltak körülötte itt meg ott, kármin kantárral lehajtott fejük körül, várták, hogy felolvadjon a gyomrukban. Valami pászkaféle: ugyanaz a fajta kenyér: kovásztalan lepény. Nézz rájuk. Esküszöm, boldoggá teszi őket. Nyalóka. Azzá. Igen, angyalkenyérnek mondják. Nagy gondolat van e mögött, amolyan Isten országát érzed magadban. Első áldozásra jöttek. Törökméz, adagja egy penny. Egy családnak érzik magukat utána, mint a színházban, mind egy mederben. Igen, ebben biztos vagyok. Nincsenek egyedül. Testvéri közösségben. Aztán egy kicsit kótyagosak. Engedjünk gőzt. Csak hinni kell igazán. Lourdes gyógyít, feledés vize, meg a Knock-féle jelenés, vérző szobrok. Az öreg ott a gyóntatószék mellett elaludt. Ő hortyog. Vakhit. Az eljövendő ország karjaiban. Minden fájást elmulaszt. Felébredés jövő ilyenkor.

Látta, amint a pap óvatosan elrakta az úrvacsorakelyhet, egy pillanatra letérdelt előtte, hogy látni lehetett nagy szürke cipőtalpát a sok csipke között. Hátha egyszer ez vesztené el a tűjét? Nem tudná, mitevő legyen. Hátul kopasz. Betűk a hátán. I. N. R. I.? Nem: I. H. S. Molly mondta el egyszer, mikor megkérdeztem. Igen, hibáztam sokat. Vagy nem is: Igaz, harcoltam sokat: ez az. Hát a másik? Irgalom nélkül ráncigáltak ide.

Egy vasárnap mise után találkozás. Ne utasítsd el kérésemet. Fátyollal és fekete táskával. Szürkület és mögötte fény. Ő is itt lehetne szalaggal a nyaka körül, titokban mégis azt a másik dolgot téve. A jó hire. A fickó, aki az Invincible-eket elárulta, Carey volt a neve, minden reggel áldozni ment. Ebbe a templomba. Peter Carey. Nem, Peter Claverre gondolok. Denys Carey. Képzeljük csak. Asszony és hat gyerek otthon. És foly-

ton a gyilkosságon jár az esze. Ezek a csúszómászók, mindig van valami ravaszság a szemükben. Nem is tisztességes üzletemberek. Oh nem, ő nincs itt, a virág: ő nincs itt. Igaz, eltéptem a borítékot? El, a híd alatt.

A pap a kelyhet tisztogatta: aztán szépen kiöntötte a sűrű aljat. Bor. Előkelőbb, mint ha azt inná, amit ezek szoktak, Guinness-sört például, vagy valami antialkoholista kotyvalékot, Wheatley-féle dublini komlókeserűt vagy Cantrell és Cochrane gyömbérsörét (aromatikus!) Nem ad nekik belőle: tessék-lássék bor: csak a másikat. Silány vígasz. Jámbor család, de nagyon jól van így: különben mind jönnének, a vén iszákosok, egyik rosszabb a másiknál és innivalót kuncsorognának. Furcsa légkör van ennek a. Nagyon helyes. Igazán nagyon helyes.

Bloom visszanézett a kórus felé. Zene nem lesz. Kár. Ki orgonázik itt vajjon? Az öreg Glynn keze alatt beszélt a hangszer, a *vibrato*: 50 fontja volt évenként a Gardiner-streeten, azt mondják. Molly aznap diszponálva volt, Rossini *Stabat mater*-jét énekelte. Előtte Bernard Vaughan atya szentbeszéde. Krisztus vagy Pilátus? Krisztus, de ne tartson egész este. Zenét akartak. A dobogás megszűnt. A légyzúgást is hallani lehetett. Mondtam neki, forduljon éneklés közben a szöglet felé. Éreztem a feszültséget a levegőben, a zengést, az emberek felfelé néztek:

Quis est homo?

A régi egyházi zene sokszor remek. Mercadante: Krisztus két szava. Mozart tizenkettedik miséje: benne a Glória. A régi pápák buktak a zenére, a művészetre, a szobrokra és mindenfajta képekre. Palestrina például szintén. Finomul elszórakoztak vele, míg tartott. Az éneklés egészséges is, rendes órák, aztán likőrkészítés. Benediktiner. Zöld chartreuse. Eunuchok is voltak a kórusban, no ez már kicsit sok. Micsoda hang ez? Furcsán hangzik a mély basszusaik után. Szakértők. Azt hiszem, semmit nem éreztek már aztán. Mint valami csillapítószer. Vége a kínládásnak. Elhájjasodnak, nem? Zabálnak, erős, hosszú lábak. Ki tudja? Így is kész lehet vele lenni.

Látta, amint a pap lehajlik és megcsókolja az oltárt, azután körülnéz és megáldja a népet. Mindenki keresztet vetett és felállt. Bloom körültekintett, ő is felállt, nézte a felemelkedett kalapokat. Az evangéliumnál persze állnak. Aztán mind megint térdre ereszkedett és ő nyugodtan visszaült a padba. A pap lejött az oltár mellől, maga elé tartotta a szentséget, és ő meg a ministráns egymásnak válaszolgattak latinul. Aztán a pap leterdelt és hadarta:

— Oh Isten, menedékünk és erősségünk...

Bloom előrehajolt, hogy hallja a szavakat. Angol. Csontot dobna eléjük. Homályosan emlékszem. Mióta nem voltál misén? Glória és szeplőtelen Szűz. József a férje. Péter és Pál. Érdekesebb, ha érti az ember, miről van szó. Kitűnő szervezet, az biztos, mint az óramű. Gyónás. Mindenki akarja. Akkor mindent elmondok. Penitencia. Büntess, kérlek. Nagy fegyver a ke-

zükben. Több minden orvosnál és ügyvédnél. A nők bomlanak érte. Én pedig szcsszcscscscscscsc. És volt csacsacsacsacsacs is? Miért tetted? Nézd a gyűrűjére, mentséget keres. Suttogókamra füle van a falnak. Férj elszörnyed. Egy kis isteni tréfa. Aztán megy kifelé. Bűnbánat a bőrérig. Kedves pironkodás. Ima egy oltárnál. Üdvözlégy Mária, Szűz Mária. Virágok, tömjén, olvadó gyertyák. Elrejtí pirulását. Üdv Hadserege bömbölő utánzat. Megtért prostituált beszél a gyülekezethez. Hogyan találtam az Úrhoz. Jóeszű fickók ezek Rómában, értenek a látványossághoz. És ők seprik be a pénzt. Hagyatékok is: nevezett páternek, szabad felhasználásra. Engesztelő szentmise lelkem üdvösségéért nyilvánosan, nyitott ajtók mellett. Klastromok és zárdák. A pap a Fermanagh-féle végrendelet ügyében a tanukihallgatáson nem gyulladt be. Kész válasza volt mindenre. Anyaszentegyházunk szabadsága és felmagasztalása. Az egyház doktorai: ők fundáltak ki hozzá az egész theológiát.

A pap imádkozott:

— Szent Mihály arkangyal, védj meg minket a veszély órájában. Légy pajzsunk az ördög gonoszsága és ármánya ellen (tartsa Isten tőlünk távol, ezért könyörgünk alázattal): te pedig, égi seregek fejedelme, Isten erejével dobd le a Sátánt a pokolra és vele azokat a gonosz szellemeket, melyek a világot járják a lelkek megrontására.

A pap és a ministráns felállottak és elmentek. Vége az egésznek. A nők még ott maradtak: hálaadás.

Jobb lesz, ha eloldalgok. Hocci testvér. Lehet, hogy idejön a tányérral. Fizessétek meg a husvéti adót.

Felállott. Hú. Két mellénygombom az egész idő alatt nyitva volt. A nők szeretik. Bosszankodnak, ha nem. Miért nem figyelmeztettél rá előbb. Soha sem szól az embernek. Mi viszont. Bocsánat, kisasszony, egy (khh!) (pihe (khh)) van itt. Vagy a szoknyájuk hátul nincs bekapcsolva. Ki-kinéző hold. Azért jobban szeretnek rendetlenül. Még jó, hogy nem délebbre volt. Diszkréten gombolkozva, végigment az oldalhajón és a főkapun át ki a szabadba. Egy pillanatig látástalanul állott a hideg fekete márványcsésze mellett, míg előtte és mögötte két hívő orozva-kezet mártott a sekély szenteltvízbe. Villamos: a Prescott-féle ruha-festő kocsija: egy gyászruhás özvegy. Észreveszem, mert én is gyászban vagyok. Feltette kalapját. Mennyi lehet? Egy negyed. Van még idő. Jobb most mindjárt túlesni azon az arcápolón. Hol? Ja igen, legutoljára. Szvenynél a Lincoln-téren. Gyógyszerészek nem igen költözködnek. Nehezen mozdíthatók a zöld és arany, világítógolyók. Hamilton Long, alapított az özőn víz évében. A hugenotta temető közelében. A napokban odamegyek.

A Westland-rown át dél felé ment. De a recept a másik nadrágja zsebében van. Hú, a kapukulcsot is otthon hagytam. Bosszantó ez a temetési eset. Szegény fickó nem tehet róla. Mikor vettem neki utoljára arcápoló vizet. Várjunk. Emlékszem, egy sovereignt váltottam. Elsején lehetett vagy másodikán. De hiszen megnézheti a rendelvény-könyvben.

A gyógyszerész visszafelé lapozott. Mintha sárgás, aszott színe volna. Töpörödött koponyája. És öreg. A bölcsek követ kutatja. Az alkimisták. A gyógyszer izgatja az ésszt, de öregít. Utána letargia. Miért? Visszahatás. Egy élet egy éjjel. Lassanként megváltoztatja a jellemet. Naphosszat füvek, kenőcsök, fertőtlenítők között. A sok alabástrom tégely. Mozsár és törő. Aq. Dist. Fol. Laur. Te Virid. Már a szag is gyógyít, mint a fogorvos ajtaján a csengő. Dr. Krach. Kurálhatná egy kicsit magát is. Pép vagy emulzió. Az első, aki kitepett egy füvet, hogy azzal gyógyítsa magát, csodabátor fickó lehetett. Gyógyfüvek. Jó lesz vigyázni. El lehet bódulni ettől a sok vacaktól. Próba: a kék lakmuspapír vörös lesz. Kloroform. Túl nagy adag laudanum. Altatók. Szerelmi bájitalok. Paragórikus mákszirup köhögés ellen rossz. Eltömi a pórusokat, a köpetet. Csak a mérgek gyógyítanak. Orvosság, ahol legkevésbé várjuk. Úgyes dolog a természettől.

— Vagy, két hete, kérem?

— Igen — mondta Bloom úr.

Várt a pultnál, miközben belehelte az orvosságok éles szagát, a spongyák és luffák poros, száraz illatát. Sok időbe telik, míg elmondja valaki, mi a baja.

— Édes mandulaolaj és benzointinktura — mondta Bloom úr — meg narancsvirágvíz...

Tényleg viasz-szerű finom fehérséget adott a nő bőrének.

— És fehér viasz is — mondta.

Kiemeli a sötétet a szemében. Hogy nézett rám, a szeméig húzott takaró alól, spanyol nő, magát szagolva, míg én a kezelőmet gomboltam. A háziszerek gyakran a legjobbak: a fognak földieper: csalán és esővíz: zabpehely íróba mártva, állítólag. Bőrtáplálék. Az öreg királyné egyik fiának, talán a duke of Albanynak, csak egy bőre volt. Igen, Lipótnak. Másnak három van. Szemölcsök, pattanások és gyulladások elrontják. De parfüm is kell. Milyen parfümöt használ a? *Peau d'Espagne*. Az a narancsvirág. Tiszta csontszappan. A víz üdít. Finom szaguk van ezeknek a szappanoknak. Még megfürödhettek itt a sarkon. Hammam. Török. Massázs. A piszok összegyűlik a köldökben. Csinos lánytól jobban esne. Azt hiszem, azt is. Igen. Fürdőben csinálnám. Furcsa vágy tölem. Kössük össze a hasznost a kellemessel. Kár, hogy a masszázusra nincs idő. Utána egész nap friss az ember. A temetés úgys komor.

— Megvan — mondta a gyógyszerész. — Kettő négy volt. Tetszett hozni üveget?

— Nem — mondta Bloom úr. — Készítse el kérem. Később beugrom érte és egy szappant is viszek ezekből. Mibe jönnek?

— Négy pennybe.

Bloom úr orrához emelt egy darabot. Édes citromos viasz.

— Ezt viszem el — mondta. — Három shilling egy penny együtt.

— Igenis — mondta a gyógyszerész. — Megfizetheti uraságod együtt, visszajövet.

— Jó — mondta Bloom úr.

Kisétált a boltból, az ujságpapírpálcikával hóna alatt, balkezeében a hűvösen csomagolt szappannal.

Bantam Lyon hangja és keze mondta a hónaljánál:

— Hello, Bloom, mi ujság? Mai ez? Mutasd egy percre.

Megint leborotválta a bajuszát, Isten ugyse! Hosszú hideg felsőajk. Hogy fiatalosabb legyen. Hülye képe van. Fiatalabb nálam.

Bantam Lyon sárga feketekörmű ujjai kicsomagolták a pálcát. Ő is megmosakodhatna. Hogy a piszok java lejjön róla. Jó reggelt, Pear-szappant használt? A vállán kosz. A fejbőrnek olaj kell.

A francia lóról szeretnék megtudni valamit, amelyik ma fut — mondta Bantam Lyon. — Hol a fészkes fenében van?

Zörgött az összehajtott lapokkal, állát magas gallérjához dörzsölte. Borbélyviszketeg. Szűk gallér hajhullás. Inkább neki adom az ujságot, rázzuk le.

— Megtarthatod — mondta Bloom.

— Ascot. Aranykupa. Várj — motyogta Bantam Lyons. — Egy fél pill. Legfeljebb egy másod.

— Éppen el akartam dobni — mondta Bloom úr.

Bantam Lyon hirtelen felnézett és gyöngén sandított.

— Hogy? — mondta éles hangján.

— Mondom, megtarthatod — felelte Bloom. — Ugyis mindjárt eldobtam volna.

Bantam Lyons egy pillanatig habozott, sandított: aztán visszadobta a kigöngyölt ujságot Bloom úr karjára.

— Megkockáztatom — mondta. — Köszönöm, nesze.

Elsietett Conway's Corner felé. Isten vezéreljen.

Bloom újra takaros négyszöget csinált az ujságból, elhelyezte benne a szappant, mosolygott. Buta szája van a fickónak. Fogadások. Szörnyen elharapódzott ujabban. Kifutófiúk lopnak, hogy hat pennyt tehessenek. Nagy jóhúsú kappan nyerhető kockán. Karácsonyi vacsora három pennyért. Jack Fleming sikkasztott, eljátszotta, aztán meglógott Amerikába. Most szállodája van. Az ilyen nem jön vissza. Egyiptom húsfazekai.

Vígan baktatott a fürdőmecset felé. Vörös tégláival, minarettjeivel tisztára mecset. College-verseny ma. Megnézte a patkóalakú plakátot a College-kert kapuja fölött: biciklista meggörbülve, mint a kolbász a káposztában. Vacak reklám. Még ha kerékformájúra csinálták volna. A küllőkön: verseny, verseny, verseny; és a kerékagy: college. Az ilyesmin megakadna az ember szeme.

Hornblower itt van a portásfülkében. Ezt megfogjuk: jó volna egyszer potyán bejutni ide. Hogy van, Hornblower úr? Mi ujság, kérem?

Felséges idő. Ha az élet mindig ilyen volna. Crickethez való idő. Ülnek körben a napvédők alatt. Egyik *over* a másik

után. *Out.* Itt nem játszhatják. Nulla hat ellen. Buller kapitány mindenesetre kitört egy ablakot a Kildare-streeti klubban egy achremmel. A donnybrook-i vásár jobban való nekik. Csak úgy ropogott a koponyájuk, mikor M'Carthy jött a pályára. Nem tart soká. Az élet folyama egyre folyik, ami nyomot hagyunk az élet folyamában, becsesebb mindnél.

Elvezni fogom a fürdőt: tiszta kád, hűvös zománc, a jó langyos nedv. Ez az én testem.

Már látta, hogy dől hátra sápadt teste a meleg anyaméhben, olvadó szagosszappannál bekenve, gyöngéden lemosva. Látta, amint a víz törzsét és tagjait befodrozza, emeli, könnyedén felfelé tolja, citromsárgán: köldökét, a húsbimbót: látta sötét kusza szőrösomóit, a víz göndör haját ezrek pettyhűdt apja, lankadt úszó virág körül.

* * *

Martin Cunningham először cilinderes fejét dugta a nyikorgó kocsiba, aztán ügyesen beszállott és leült. Power úr utána lépett fel, gondosan meghajlítva magas alakját.

— Mehetünk, Simon.

— Ön után — mondta Bloom úr.

Mr. Dedalus gyorsan feltette a kalapját, beszállott és szólt:

— Igen, igen.

— Mind itt vagyunk? — kérdezte Martin Cunningham. — Gyerünk, Bloom.

Bloom úr beszállott és leült az üres ülésre. Behúzta maga után az ajtót és jól bevágta, hogy zárjon. Átdugta egyik karját a karszíjon és komolyan nézett a nyitott kocsiaablakon át az utca leeresztett függőnyeire. Egyet félretolnak: egy öregasszony bámul. Fehérre nyomja orrát az ablaktáblán. Hálát ad az egéknek, hogy még nem ő. Hallatlanul érdeklődnek egy hulla iránt. Örülnek, ha megünn, annyi bajuk van velünk, mikor jövünk. Nyilván tetszik nekik az ügy. Összesúgnak a sarkokon. Papucsosan pusmogznak, nehogy felébrezzék. Aztán elkészítik. Kiterítik. Molly és Flemingné csinálják az ágyat. Húzd egy kicsit magad felé. A halotti ruhánk. Nem tudni, ki fogja meg az embert, ha meghalt. Mosás és samponozás. Azt hiszem, körmöt és haját is vágnak. Valamicskét eltesznek egy borítékban. Azért még utána nő. Tisztátalan mesterség.

Mind vártak. Senkisémet szólt. Talán a koszorúkat pakolják. Valami keményen ülök. Persze, a szappan a farzsebemben. Jó lesz kivenni onnan. Mihelyt hozzájutok.

Mind vártak. Aztán hallani lehetett, hogyan forognak elől-ről a kerek: közelebb: aztán paták. Zökkenés. Kocsijuk nyikorgva és himbálva megindult. Mögöttük más paták és csikorgó

kerekek indultak el. Az utca függőyei elvonultak, a kilences szám is fátýollal bevont kopogtatóval, félig nyitott kapuval. Lépésben.

Csöndben vártak, térdeik inogtak, aztán megfordultak és a villamos sin mentén hajtottak. Tritonville-road. Gyorsabban. A kerekek zördülve gördültek a kavicsos kocsúton és az eszelős ablakok csörömpölve rázkódtak az ajtókeretekben.

— Hova visz ez minket? — kérdezte Power úr mindkét ablakból.

— Irishtown — mondta Martin Cunningham. — Ringsend. Brunswick-street.

Mr. Dedalus bólintott és kinézett.

— Szép régi szokás — mondta. — Örülök, hogy még nem halt ki.

Egy ideig mind ablakaikon át nézték, hogyan veszik le a járókelők kalapjukat és sapkájukat. Tisztelet. A kocsi a villamos-sin mellől letért a simább útra, Watery-lane mentén. Bloom úr érdeklődve figyelt egy csinos gyászruhás fiatalembert széles kalapban.

— Egy barátja ment el itt éppen, Dedalus — mondta.

— Ki az?

— Fia és örököse.

— Hol van? — mondta Dedalus és előre hajolt.

A kocsi a felszakított utca nyitott gödrei és földhányásai mellett haladt el, bérkaszárnnyák előtt, bekanyarodott a sarkon és visszatérve a villamossínhez, lármásan gördült tovább katogó kerekeivel. Mr. Dedalus visszapólt ültében és ezt mondta:

— Mulligan, az a fickó is vele volt? A *fidus Achates*?

— Nem — mondta Bloom. — Egyedül volt.

— Biztosan Sally néninél volt — mondta Dedalus —, Gouldingéknál az iszákos kis irodafőnöknél és Crissienél, apuska kis ganajgombócánál, az okos gyermeknél, aki ismeri a saját apját.

Bloom örömtelenül mosolygott a Ringsend-roadra. Wallace-testvérek palackgyára. Dodder-bridge.

Richie Goulding és az aktatáska. Goulding, Collis és Ward, így nevezi a céget. Kezdenek egy kicsit bárgyuk lenni a tréfái. Bolond fickó volt. Mikor egy vasárnap reggel a Stamer-streeten valcerezett Ignatius Gallaherrel, a gazdasszony két kalapját tette egyszerre a fejére. Egész éjjel a murin volt. Most ráfizet: a hát-fátása alighanem innen van. Az asszony vasalja a hátát. Azt hiszi, pirulákkal gyógyíthatja. Kenyérmorzsa az mind. Vagy hat-száz percent nyereség.

— Csunya csürhe közé keveredett — morogta Dedalus. — Ez a Mulligan mindenképen közönséges elvetemült gazfickó. Egész Dublinen át bűzlik a neve. Hanem Isten és szent anyja segedelmével legközelebb nekidurálom magam és írok egy levelet az anyjának vagy nagynénjének vagy micsodájának és abban akkorára nyitom a szemét, mint egy kapu. Ellátom a baját, elhiheti.

Túlkiabálta a kerekék zakatolását.

— Nem tűröm tovább, hogy az a zabi unokaöccse tönkretegye a fiamat. Egy vizesnyolcas fia. Gyertyát árul az unokatestvéremnél, Peter Paul M'Swineynél. Ez aztán mégsem megy.

Elhallgatott. Bloom elnézett haragos bajuszától Power úr szelíd arcára és Martin Cunningham szemére és méltóságteljesen rezgő szakállára. Lármás, önfejű ember. Folyton a fiával van megakadva. Igaza van. Elajándékozhatná. Csak a kis Rudy élne. Látom, hogy nő. Hallom a hangját a házban. Eton-ruhában megy Molly mellett. A fiam. Szakasztott olyan, mint én. Furcsa érzés volna. Tőlem. Merő véletlen. Biztosan Raymond-terrace-ban volt akkor reggel, mikor az ablaknál állott és nézte a két kutyát a falnál nerosszalkodjatok közben. És a vigyorgó őrmester. A krémszínű pongyola volt rajta a soha meg nem foltozott szakadással. Gyere, Poldy, csináljuk azt. Jó Isten, nem lehet kibírni. Így kezdődik egy ember élete.

Aztán hasas lett. Kénytelen volt lemondani a Greystones-hangversenyt. Benne a fiam. Segíthettem volna neki az életben. Bizonyosan. Önálló lehetett volna. Németre is taníttattam volna.

— Későn jövünk? — kérdezte Power.

— Tíz perccel — mondta Martin Cunningham, órájára nézve.

Molly. Milly. Ugyanaz, csak hígítva. Azok a vásott esküdőzései. Azt a keserves mindenit! Bizonyisten és egy skatulya szardínia! De azért kedves lány. Nemsokára asszony lesz. Mullingar. Drága Papus! Fiatal diák. Igen, igen: asszony is. Élet. Élet.

A kocsni előre és hátra zötyögött, a négy bennülő imbolygott.

— Corny kényelmesebb barked is adhatott volna — mondta Power.

— Adhatott volna — mondta Dedalus úr —, dehát kanccsalit. Hiszen érted?

Lecsukta a balszemét. Martin Cunningham morzsákat söpört le a combja alól.

— Mik ezek — mondta —, az Istenért? Morzsák?

— Ugyáltszik, valaki itt piknikkezett nemrég — mondta Power úr.

Mind felemelték a combjukat, kelleetlenül nézték az ülés ragyás, gombtalan bőrét. Dedalus orrát fintorgatta, homlokát ráncolta és ezt mondta:

— Ha csak nem tévedek nagyon. Mit gondolsz, Martin?

— Engem is meghökkentett — mondta Martin Cunningham.

Bloom leejtette a combját. Örülök, hogy megfürödtem. Érzem, hogy tiszta a lábam. De Flemingné jobban megfoltozhatta volna a harisnyám.

Dedalus lemondóan sóhajtott.

— Istenem —, mondta — ez a legtermészetesebb dolog a világon.

— Tom Kernan is itt van? — kérdezte Martin Cunningham és gyöngéden megpödörte szakála hegyét.

— Itt — válaszolta Bloom. — Odahátul van, Ned Lambert és Hynes társaságában.

— És Corny Kelleher maga? — kérdezte Power.

— A temetőben — mondta Martin Cunningham.

— M'Coyt láttam ma — mondta Bloom. — Hacsak lehet, eljön, azt mondta.

A kocsi hirtelen megállott.

— Mi baj?

— Megálltunk.

— Hol vagyunk?

Bloom kidugta fejét az ablakon.

— A grand canal — mondta.

Gázgyár. Állítólag gyógyítja a számarköhögést. Jó, hogy Millynek sohasem volt. Szegény gyerekek! Kékek-zöldek lesznek az erőlködéstől. Igazán gyalázat. Aránylag könnyen úszta meg betegségek tekintetében. Csak kanyaró. Kendermagtea. Vörheny, influenzajárványok. Kortelkedés a halálnak. Ne mulassza el az alkalmat. Odaát kutyagondozó. Szegény öreg Athos! Légy jó Athoshoz, Leopold, ez az utolsó kívánságom. Legyen meg az akaratom. A síron túl engedelmeskedünk nekik. Haldokló irkafirkája. Szívére vette, utánahalt. Szelíd dög. Mint a legtöbb öregember kutyája.

Esőcsepp köpött a kalapjára. Visszahúzódott és látta, hogy a zápor egy darabig zuhogott a szürke aszfaltra. Egyenként, Különös. Mintha szitálnák. Tudtam, hogy, ez lesz belőle. Most jut eszembe, hogy a cipőm csikorgott.

— Az idő változik — mondta nyugodtan.

— Kár, hogy nem marad szép — mondta Martin Cunningham.

— Kell a földeknek — mondta Power. — Már bújik is ki a nap.

Mr. Dedalus szemüvegén át kilesett a fátyolos napra és néma átkot szórt az égre.

— Pont olyan megbízható, mint egy gyerek hátulja — mondta.

— Megyünk már.

A szekér újra forgatni kezdte merev kerekeit és a bennülők törzse halkán himbálódzott. Martin Cunningham gyorsabban pördörgette szakálla hegyét.

— Tom Kernan tegnap este óriási volt — mondta. — És Paddy Leonard utánacsínálta.

— Az mind smafu, Martin — mondta Power mohón. — Hallgasd meg, mit mond Ben Dollardról, Simon, mikor *A fiatal lázadót* énekli.

— Óriási — mondta Martin Cunningham fellengzősen. — *Úgy énekli ezt az egyszerű balladát, Martin, hogy egész pályám alatt nem hallottam még ilyen mellbevágó tolmácsolását.*

— Mellbevágó — nevetett Power. — Bele van habarodva. És a fordított sorrend.

— Olvastátok a Dan Dawson beszédét? — kérdezte Martin Cunningham.

— Még nem — mondta Dedalus. — Hol van?

— A mai lapban.

Bloom kivette az ujságot a belső zsebéből. Ezt a könyvet még be kell cserélnem a nőnek.

— Ne, most ne — mondta Dedalus gyorsan. — Később.

Bloom szeme lesiklott az ujság szélére, átfutotta a haláleseteket. Callan, Coleman, Dignam, Fawcett, Lowry, Naumann, Peake, melyik Peake? aki Crosbie és Alleyne-nél volt? nem, Sexton, Urbright. A nyomtatott betű hamar elmosódik a törékeny papiroson. Hála a Little Flowernek. Megtört szívvel. Kimondhatatlan fájdalomra a szerető. Nyolcvannyolcéves korában, hosszú és megadással tűrt betegség után. Szentmise Quinlan lelki üdvéért. A Megváltó irgalma legyen vele.

Egy hónapja már, hogy Henrynk, a drága

Elrepült mennyei otthonába.

Siratja gyászoló családja,

Remélve, hogy egyszer viszontlátja.

Eltéptem a borítékot? El. Hová dugtam a levelet, mikor a fürdőben elolvastam? Megtapogatta a mellényszabét. Minden rendben. Henry, a drága, elrepült. Mielőtt ki nem fogy a türelmem.

Népiskola. Meade faraktára. A bérkocsiba való lovak. Most csak kettő. Bólint. Telezabálta magát. Túl sok a csont a koponyájukban. A másik fuvaroz. Egy órával ezelőtt mentem el itt. A kocsisok megemelték a kalapjukat.

Egy váltókezelő háta egyenesedett fel hirtelen egy villamospózna előtt Bloom ablakával szemközt. Nem találhatnának ki valami önműködőt, hogy a kerék is sokkal egyszerűbben? Igen ám, de ez a pasas akkor elvesztené az állását. Viszont a másik annál többet keresne a találmányával, nem igaz?

Antient hangversenytermei. Semmi nem mozog bennük. Egy férfi homokszínű ruhában gyászszalaggal. Nem látszik nagyon bánatosnak. Negyedgyász. Talán távoli sógorság.

Elhaladtak a Szent Márkus-templom komor szószéke mellett, a vasúti híd alatt, a Queen's Theatre előtt, szóttanul. Plakátok. Eugene Stratton. Mrs. Bandman Palmer. Vajjon megnézhetném-e ma a Leah-t. Én azaz hogy én. Vagy a Killarney liliumát? Elster Grimes operatársulata. Nagy műsorváltozás. Nedves, fényes plakátok a jövő hétre. *Bohóság a Bristolban*. Martin Cunningham szerezhethetne egy potyajegyet a Gaietybe. Egy-két kupicát kellene fizetni. Egy kutya.

Délután jön. A nő énekszámai.

Plasto. Sir Philip Crampton emlékkútján a mellszobor. Ki is volt?

— *How do you do?* — mondta Martin Cunningham, homlokához emelve kezét köszöntésül.

— Nem lát bennünket — mondta Power. — De lát. *How do you do?*

— Ki? — kérdezte Dedalus.

— Blazes Boylan — mondta Power úr. — A parókáját szellőzteti.

Éppen ebben a pillanatban gondoltam rá.

Dedalus előrehajolt, hogy üdvözlje. A Red Bank ajtajából egy szalmakalap fehér korongja visszavillant: eltűnt.

Bloom úr balkeze, aztán jobbkeze körmeit nézegette. Igen, a körmei. Van valami különös, amit a nő benne lát? Bűverő. Dublin legrosszabb embere. Ez tartja életben. Néha érzik, mi lakik az emberben. Ösztön. De ilyen alakot. A körmeim. Most nézem éppen: jól le vannak vágva. Aztán pedig: magányos töprengés. Teste kissé elpuhul. Emlékezésből veszem észre. Szerintem azért, mert a bőr nem tud eléggé gyorsan összehúzódni, ha a hús petyhüdt lesz. De az alak megvan. Az alak még megvan. Váll. Csipő. Ülep. Az az éjszaka, mikor táncra öltözött. Az ing a két hátsó arca közé csipődött.

Két térde közé dugta kezét és kielégülten futtatta végig üres tekintetét arcukon.

Power megkérdezte:

— Hogy halad a hangversenykörút ügye, Bloom?

— Oh nagyon jól — mondta Bloom. — A legjobbakat halom róla. Jó ötlet, ugyebár...

— Maga is megy?

— Nem, én nem — mondta Bloom. — Tudniillik nekem magánügyben a Clare-grófságba kell leutaznom. A terv viszont az, hogy a turné a nagyvárosokat látogassa végig. Amit a réven veszünk, megnyerjük a vámon.

— Persze — mondta Martin Cunningham. — Mary Andersen is úton van.

— Vannak jó művészeik?

— Louis Werner vezeti a turnét — mondta Bloom. — Na igen, csupa nagy számunk van, J. C. Doyle és John MacCormac, remélem, és. Szóval a legjobbak.

— És *madame* — szolt Bower mosolyogva. — *Last but not least*.

Bloom úr lágy udvariasságú gesztusra tárta két kezét, aztán megint összekulcsolta. Smith O'Brien. Valaki egy csokor virágot tett oda. Nő. Nyilván a halál évfordulója. Sok szerencsés évfordulót. A kocsí Farell szobra előtt robogott el és zajtalanul egyesítette ellenállástalan térdüket.

Cinór: a járdán egy rongyos öregember kínálta portékáját, száját nyitogatva: cinór.

— Négy cipőzsinór egy penny.

Vajon ezt miért törölték a cégjegyzékből? A Hume-streeten volt irodája. Ugyanabban a házban, mint a Molly druszája. Tweedy, Waterford koronaügyésze. Azóta cilindert hord. A régi tekintély maradványa. Ő is gyászol. Szörnyű lecsúszás, szegény fickó! Rúgják, mint a szemetet. O'Colloghan a végét járja.

do
áját
ből
gen,
erő.
mi
ost
öp-
rin-
ha
an.
ing
gig
hal-
tem
ont
ven
ler-
Na
ac,
not
az-
cor
en-
aj-
át,
en
ai
gi
ay

Es *madame*. Húsz perccel mult tizenegy. Fel. Flemingné benn takarít. Frizuráját csinálja, dudol: *voglio e non vorrei*. Nem: *vorrei e non*. Megnézi a hajszálait, nincsenek-e hasogatva. *Mi trema un poco il*. A *tre*-nél remek a hangja: sírós hang. Rigó. Énekes rigó. A rigó szó fejezi ki ezt.

Szeme könnyedén Power tetszetős arcára esett. A füle fölött szürkül. *Madame*, mosolyogja. Visszamosolyogtam. Egy mosolyban sok van. Talán csak udvariasság. Kedves alak. Vajjon igaz-e, hogy kitart egy nőt? A felesége biztosan nem örül. Igaz, kitől is hallottam, hogy állítólag nincs köztük nemiség. Feltehető, hogy hamar elkészülnek a vacsorával. Igen, Crofton találkozott vele egy este, mikor egy font rumpsteaket vitt a nőnek. Mi is volt? Bárlány Jurinál. Vagy a Moirában?

A Liberator nagykabátos alakja alatt haladtak el.

Martin Cunningham meglökte Powert.

— Reuben törzséből — mondta.

Magas feketeszakállas alak csoszogott botra hajolva az Elvery-féle elefántház sarkán, görbült kezét mutatva hátán.

— Egész hajdani szépségében — mondta Power.

Dedalus a botorkáló alak után nézett és szelíden mondta:

— Az ördög törje el a hátgerinced!

Powerből kibuggyant a nevetés, kezével védte szemét az ablaktól, miközben a kocsi Gray szobra előtt haladt.

— Valamennyien ott voltunk — mondta Martin Cunningham nyiltan.

Szeme találkozott a Blooméval. Szakállát símogatva, hozzátette:

— Illetve majdnem valamennyien.

Bloom hirtelen buzgalommal kezdett beszélni társai arcába:

— Remek történetet mesélnek Reuben J. és fiáról.

— A hajósról? — kérdezte Power.

— Róla. Hát nem remek?

— Mi az? — kérdezte Dedalus. — Nem hallottam.

— Valami lány volt az ügyben — kezdte Bloom — és elhatározta, hogy elküldi a fiút a Man-szigetre, de mikor mindaketten...

— Mit? — kérdezte Dedalus. — Az az istenverte mit-ugrálsz?

— Az — mondta Bloom. — Mentek ketten a hajóra és megpróbálta, hogy vízbefojtsa.

— Barrabást vízbe! — kiáltotta Dedalus. — Bár az Isten adta volna, hogy sikerüljön neki!

Power hosszú nevetést küldött ki kezével fedett orrlyukain.

— Nem — mondta Bloom —, a fiú maga...

Martin Cunningham nyersen szavába vágott.

— Reuben J. és fia a rakparton a folyó mellett mentek a Man-szigetre induló hajóhoz, a gazfickó egyszerre kirántotta magát az apja kezéből és a falon át beugrott a Liffeybe.

— Az Istenért! — kiáltotta Dedalus riadtan. — Meghalt?

— Hogy meghalt-e? — kiáltotta Martin Cunningham. — Dehogy! Egy hajós felkapott egy rudat, a nadrágja csattjánál fogva kihalásztta és átadta a rakparton az apjának. Inkább holtan, mint elevenen. A félváros ott volt.

— Igen — mondta Bloom. — De a legviccesebb az...

— És Reuben J. — mondta Martin Cunningham — egy forintot adott a hajósnek, hogy megmentette a fia életét.

Power keze alól elfojtott sóhaj szállott fel.

— Az ám — bizonyította Martin Cunningham. — Igazi hős módjára. Egy ezüst forintot.

— Hát nem pompás? — szólt Bloom mohón.

— Egy shilling nyolccal többet, mint kellett volna — jegyezte meg Dedalus szárazan.

Power elfojtott nevetése csöndesen áradt el a kocsiban.

Nelsonoszlop.

— Nyolc szilva egy penny! Nyolcat egy pennyért!

— Kicsit komolyabbak lehetnénk — mondta Martin Cunningham.

Dedalus sóhajtott.

— Azt hiszem, — mondta, — a szegény kis Paddy nem sajnálná tőlünk ezt a kis nevetést. Maga is sok jót mesélt.

— Isten bocsássa meg! — mondta Power úr, ujjaival megtörölve nedves szemét. — Szegény Paddy! Egy hete még nem hittem volna, mikor olyan jó egészségben láttam, hogy így fogok utána kocsizni. Elment tőlünk.

— Rendesebb ember kevés termett nála — mondta Dedalus. — Hamar ment el.

— Szélhűdés — mondta Martin Cunningham. — Szív.

Szomorúan mellére ütött.

Tüzes arc: vörösen izzó. Tűsok Gambrinus. Vörös orr elleni szer. Tovább nyakalni, míg el nem kékül. Sok pénzébe került, míg elérte ezt a szint.

Power aggodalmas gonddal nézett az elhaladó házakra.

— Hirtelen halállal halt meg szegény fickó — mondta.

— A legszebb halál — mondta Bloom.

Tágult szemek néztek rá.

— Semmi szenvedés — mondta. — Egy pillanat és kész. Mint aki álmában hal meg.

Senki sem szólt.

Ez az utca halott oldala. Nappal lanyha forgalom, telek-ügynökök, vegetáriánus hotel, Falconer vasuti menetrendje, Civil Service College, Gill, katolikus egylet, vakok intézete. Miért? Valami oka lehet. Nap vagy szél. Éjjel is. Ifjancok és cseléd-lányok. A boldogult Mathew atya védnöksége alatt. Alapkö Parnellnek. Szélhűdés. Szív.

Fehér tollbóbitás fehér lovak jöttek vágóban a Rotunda sarkáról. Egy apró koporsó villant el. Huss, hogy hamar sírba juss. Gyászfogat. Nőtlen. Házasoknak fekete. Agglegényeknek csíkos. Pap barnát kap.

— Szomorú — mondta Martin Cunningham. — Kisgyerek. Mályvaszínú, ráncos törpearc, mint a kis Rudyé volt. Törpe-test, gyöngye mint a gitt, fehérrel bélelt dobozkában. A temetést előzékenységből az egyesület fedezi. Heti egy penny egy téglagyep. Kis. Szegény. Koldus. Babánk. Semmit sem jelentett. A természet tévedése. Ha egészséges, az anya tehet róla. Ha nem, az apa. Legközelebb több szerencsét.

— Szegény apróság — mondta Dedalus. — Túl van rajta. A kocsi lassabban mászott fel a Rutland-square lejtőjén. Kő ráz. Zörgő váz. Csak egy szegény. Senkise szánja, bánja.

— Az élet kellősközepén — mondta Martin Cunningham. — De a legrosszabb — mondta Power —, ha valaki öngyilkos lesz.

Martin Cunningham fürgén elővette az óráját, köhögött és visszatette.

— A legnagyobb szegény, ami egy családot érhet — tette hozzá Power.

— Pillanatnyi elmezavar természetesen — mondta Martin Cunningham határozottan. — Megértéssel kell lennünk.

— Azt mondják, minden öngyilkos gyáva — mondta Dedalus.

— Ne ítélkezzünk — mondta Martin Cunningham.

Bloom szólni akart, de újból lecsukta száját. Cunningham nagy szeme. Most elnéz. Megértő, emberséges ember. Értelmes. Arca Shakespeare-re emlékeztet. Mindenre van egy jó szava. Ennek és a gyermekgyilkosnak nem irgalmaznak. Megtagadják tőlük a keresztény temetést. Régebben karót szúrtak a szívének át a sírban. Mintha nem szakadt volna meg már úgyis. De néha késő a megbánás. A folyó partján lették fel, sásba fogódzva. Engem nézett. És az a rémes részeg felesége. Folyton új lakást rendezett be neki, ő pedig majd minden vasárnap elzalogosította a bútort. Ugy élt, mint az elkárhozottak. Egy kő megkönyörülne rajta. Hétfő reggel újra kezdte. Tovább gürcölt. Jó Isten, mi csoda látvány lehetett az a nő akkor éjjel, Dedalus mesélte, hogy hogy ott volt. Részegen futkározott a házban és hadonászott a Martin esernyőjével:

Ázsia gyöngye,

A gésa.

Ázsia gyöngye, így neveznek.

Levette rólam a szemét. Tudja, miért. Zörgő váz.

Az a délutáni kihallgatás. A piros címkés üveg az asztalon. A hotelszoba vadászképekkel. Fülledt volt. Napfény a zsallugáter lécein át. A halottkém nagy, szőrös füle. A hotelszolga mint tanu. Először azt hitte, alszik. Aztán észrevett valami sárga csíkot az arcán. Az ágy lábához csúszott. Verdikt: túlnagy adag. Halálos baleset. A levél. Leopold fiamhoz.

Nincs több szenvedés. Nincs több ébredés. Senkise szánja, bánja.

A kocsi végigdübörgött a Blessington-streeten. Kő ráz.

— Takaros tempóban megyünk — mondta Martin Cunningham.

— Csak fel ne fordítson az utca közepén — mondta Power.

— Remélem — mondta Martin Cunningham. — Holnap nagy futtatás lesz Németországban. A Gordon-Bennett.

— Istenugyse — mondta Dedalus. — Érdemes volna megnézni.

Mikor befordultak a Berkeley-streetre, a Basin közelében egy verkli küldte feléjük és utánuk nyekergő slágerét. *Has anybody here seen Kelly?* Ká-e-két el-ipszilon. Gyászinduló a *Saul*-ból. Nincs érzés a szívében. Benn hagyott a lében. *Pirouette! A Mater Misericordiae.* Eccles-street. Odalenn a házam. Nagy épület. Ott van a gyógyíthatatlan betegek kórháza. Nagyon bátorító. Mi-asszonyunk kórháza haldoklók számára. Hullaház kényelmesen mellette. Ahol az öreg Riordanné meghalt. Rémes, milyenek a nők ott. A csajkája, és a kanállal száját kaparta. Aztán a spanyolfal az ágya körül, míg meghalt. Csinos fiatal diák kötötte be a méhcsípést az ujjamon. Most, mint hallom, a szülőotthonban van. Egyik szélsőségből a másikba.

A kocsi egy sarok körül száguldott: megállt.

— Hát most mi baj?

Bélyeges marhák kétfelé szakadt nyája haladt el az ablakok előtt bölgve, csúszkáló patákon, farkukkal lassan söpörve csapzott, csontos hátuljukat. Szélről és keresztül-kasul vörhenyes birkák futkároztak bégető riadalommal.

— Emigránsok — mondta Power.

— Hééé! — kiáltott a hajcsár hangja, miközben ostora oldalukon cserdült. — Hééé! Előre!

Persze, csütörtök van. Holnap vágás. Fiatal jószág. Cuffe vagy huszonhét foncsiért adta el darabját. Alighanem Liverpoolba. Roastbeef az öreg Angliának. A zamatost mind felvásárolják. Akkor oda az ötödik fertály: az egész nyersanyag, bőr, szőr, szarvak. Egy év alatt sokra rúg. Vágott marhavásár. Vágóhídi melléktermékek cserzőüzemeknek, szappan, margarin. Vajjon használják-e még azt a trükköt, amivel silány húst lehetett szerezni Clonsillában a vonatról?

A kocsi továbbhaladt a nyáj közepén.

— Nem értem, miért nem járat a Társaság villamost a park bejáratától a rakpartig — mondta Bloom. — Vagonokban vihetnék a marhát a hajóra.

— Ahelyett, hogy eltorlaszolják a kocsit — mondta Martin Cunningham. — Igaz. Ezt kellene csinálni.

— Ügye — mondta Bloom úr — és az is sokszor eszembe jut, hogy községi temetkezési kocsikat járathatnának, mint Milanóban. A vonal a temető kapujáig mehetne; extrakocsik, ravatal, halottas kocsi és minden. Érti, mire gondolok?

— Nahát ez remek lenne! — mondta Dedalus. — Pullman-kocsi és étkezőszalon.

— Szép kilátás Cornynak — tette hozzá Power.

— Miért? — kérdezte Bloom, Dedalushoz fordulva. — Nem rendesebb dolog volna, mint kétfogatún vágtatni?

— Hát igen, van benne valami — engedte meg Dedalus.

— És — jegyezte meg Martin Cunningham — nem fordulhatna elő, ami már megtörtént, hogy Dunphynél felborult a halottas kocsi és a koporsó kiesett az útra.

— Szörnyű volt — mondta Power megdöbben arca — és a hulla az útra gurult. Szörnyű!

— Elsők a Dunphry-sarkon — mondta Dedalus bólintva. — Gordon Bennett-serleg.

— Hála az Egek Urának — mondta Martin Cunningham jámborul.

Bum! Felborult. A koporsó az útra esik. Felpattan. Paddy Dignam kilódul, mereven meghempereg a homokban bőre szabott barna ruhájában. Vörös képe most szürke. Szája kitátva. Kérdezi, mi baj. Helyes, hogy felkötik. Borzasztó így nyitva. Aztán meg a belső részek hamar bomlanak. Jobb, ha minden nyílást elzárnak. Igen, azt is. Viasszal. A záróizom meglazul. Mindent lepecsételni.

— Dunphry, — jelezte Power, mikor a kocsi befordult jobbra.

A Dunphry-sarok. Gyászkocsik felvonulása, elázott bánat. Az út szélén megálló. Fáin hely egy kocsmának. Remélhetőleg kiszállunk itt a temetőből jövet és iszunk egyet az egészségére. Hadd járjon körbe a vígasz. Eletadó nedű.

De mondjuk, megtörtént volna. Vajjon vérezne-e, ha mondjuk egy körmét megsértené kiesés közben? Vérezne, illetve azt hiszem, nem vérezne. Attól függ. A vérkeringés megáll. Azért talán mégis szivárogná valamelyik érből. Jobb volna vörösben temetni: sötétvörösben.

Csöndben gördültek tovább a Phibsborough-roadon. Üres hullakocsi ügetett el a temető felől jövet: mint aki megkönynyebbült.

Crossguns-bridge: a királyi csatorna.

Víz zuhogott a zsilipeken át. Egy ember állott lefelé sodort tutajon a tűzegbuckák között. A vontatóúton a zsilip mellett lazán megkötött ló. A *Bugabu* fedélzetén.

Szemük figyelte. A lassú, hináros vízi úton úsztatott bárkáján Irországon át part iránt, kötélén vontatva kákás partok, iszap, sárbaftalt palackok, döglött kutyák mellett. Athlone, Mullingar, Moyvalley, elmehetnék egyszer a csatornán Millyhez. Vagy oda biciklizhetnék. Bérelhetnék egy ócska gépet, az biztonságos. Wren vett a multkor egyet az árverésen, de nőknek valót. A vízi utak kiépülnek. James M'Cann a fejébe vette, hogy átvisz kompon. Olcsóbb átkelés. Kis zónákban. Házi csónakok. Táborozás a szabadban. Hullakocsik is. Vízi úton az égbe. Talán megteszem és nem is írok. Váratlanul beállítok, Leixlip, Clonsilla. Leúsztatok

zsiliptől zsilipre Dublinig. Tőzeggel a midlandi mocsarakból. Üdv. Megemelte barna szalmakalapját Paddy Dignam üdvözlésére.

A Brian Boróimhe-ház előtt haladtak el. Mindjárt ott vagyunk.

— Vajjon Fogarty barátunk mit csinál? — kérdezte Power.

— Kérdezd meg Tom Kernant — mondta Dedalus.

— Hogyan? — mondta Martin Cunningham. — Azt hiszem, nagyon gyászolja.

— Bár tovatűnt — mondta Dedalus —, emléke él.

A kocsi balra kanyarodott Finglas-road felé.

Jobbra a kőfaragó. Utolsó szakasz. A kis földnyelven némán nyüzsgő alakok tűntek elő, fehéren, szomorúan, csöndes kezüket kinyújtva, bánatos térdeplésben, mutogatva. Kifaragott alakok töredékei. Fehér csöndben: rimánkodva. A legjobb minőség. Thos. H. Dennany, sírkőtervező és szobrászmester.

Eltűnt.

A járda szélén Jimmy Geary sírásó háza előtt öreg csavargó ült. Dörmögve ürítette ki a sarat és kavicsot ormótlan porbarnította tátongó cipőjéből. Az életút után.

Aztán komor kertek vonultak el sorjában: komor házak.

Power kimutatott.

— Ott ölték meg Childset — mondta. — Az utolsó ház.

— Az — mondta Dedalus. — Rémes eset. Seymour Bushe húzta ki. A bátyját ölte meg. Azt beszélték legalább.

— A vádnak nem volt tanuja — mondta Power.

— Csak külső körülmények — mondta Martin Cunningham. — Ez a törvény álláspontja. Inkább fusson kilencvenkilenc bűnös, mint hogy egy ártatlant igazságtalanul elítéljenek.

Nézték. Gyilkosház. Sötéten vonult el. Redőnyös, lakatlan, giz-gazos kert. Átkozott környék. Igazságtalanul elítélve. Gyilkosság. A gyilkos képmása a meggyilkolt szemében. Szeretik az ilyent olvasni. Kertben talált emberfej. A nő ruházata. Hogyan halt meg. Erőszak nyomai. A használt fegyver. Gyilkos még nem került kézre. Bűnjelek. Cipőzsinór. A hullát exhumálják. Nem maradhat büntetlen.

Összegémberedik a kocsiban. Lehet, hogy nem örülne, ha értesítés nélkül betoppannék. Legyünk óvatosak a nőknél. Be-nyitsz, ott áll bugyogó nélkül, soha meg nem bocsátja. Tizenöt.

A Prospects magas rácsai elfolytak szemük előtt. Sötét nyírfák, ritka fehér figurák. Alakok sűrűbben, fehér alakok csoportosan a fák között, fehér alakok és töredékek, némán elhőmpölyögve, hiú gesztusokkal a levegőben.

Az abroncs az ütközőkőnek zökkent: megálltak. Martin Cunningham kinyújtotta karját, visszacsavarta a kilincset és térdével kitolta az ajtót. Kilépett. Power és Dedalus utána.

Tegyük a szappant most máshová. Bloom keze gyorsan kigombolta hátsózsebét és áttette a papírba csomagolt szappant belső kabátzsebébe. Kilépett a kocsiból, visszatette a még mindig másik kezében tartott ujságot.

Hitvány temetés: kocsi és három fogat. Mindegy az. Ravatalvivők, aranyzabola, díszes rekviem, sortűz. Halotti pompa. Az utolsó kocsi mögött egy utcai árus állott süteményes és gyümölcsös taligája mellett. Egyberagasztott Simmel-sütemények: halottak számára. Kutyakalács. Ki ette meg? Hazatérő gyászolók.

Követte társait. Utána Kernan és Ned Lambert jött, ezek mögött Hynes lépdelt. Corny Kelleher a kinyitott halottaskocsinál állott és kivette a két koszorút. Egyiket a fiúnak adta.

Hová lett a halottaskocsi a kisgyerekekkel?

Két ló jött Finglastól nehézkes lépésben, nyikorgó kocsit húzva maga mögött a temetői csenden át. Rajta gránittömb. Az elől jövő kocsis köszönt.

Most a koporsó. Megelőzött, hiába halott. A ló csáléra álló tollal odanéz. Meredt szem: a hám szorítja a nyakát, nyomja a véredényt vagy mit. Tudják ezek, mit fuvaroznak ide ki naponként? Biztosan van húsz-harminc temetés egy nap. Temetés mindenütt a világon minden percben. Szekérszámba ássák be sebtiben a földbe. Ezreket óránként. Túl sok van a világon.

Gyászolók jöttek ki a kapun; asszony és lány. Hegyesállú hárpia, nem hagy magával kukoricázni, a kalapja félrebillent. A lány arca piszkos és könnyes, karját fogja az asszonynak és ránéz, sirjon-e. Halarc, vértelen és fakó.

A hullavivők vállukra vették a koporsót és átvitték a kapun. Ennyi holt súly. Nehezebbnek éreztem magam, mikor kiléptem a fürdőből. Előbb a hulla: aztán a hulla barátai. Corny Kelleher és a fiú következtek a koszorúkkal. Ki az mellettük? Vagy, úgy, a sógor.

Mind megindultak utánuk.

Martin Cunningham suttogetta:

— Tűkön ültem, mikor öngyilkosságról beszéltél Bloom előtt.

— Mit? — suttogetta Power. — Miért?

— Az apja megmérgezte magát — suttogetta Martin Cunningham. — A Queens' Hotel volt az övé Ennisben. Hiszen hallottad, hogy Clare-be megy. Evforduló.

— Jó Isten! — suttogetta Power. — Most hallom először. Megmérgezte magát!

Maga mögé pillantott, ahol sötét, gondolkozó szemű arc követte a bíboros mauzóleuma felé. Beszélt.

— Be volt biztosítva? — kérdezte Bloom.

— Azt hiszem — felelte Kernan —, de nagyon sok kölcsönt vett fel a részvényre. Martin szeretné a fiát behozni az Artane-ba.

— Hány gyermek maradt utána?

— Öt. Ned Lambert azt mondja, megpróbálja bejuttatni az egyik lányt Toddhoz.

— Ez szomorú — mondta Bloom úr gyöngéden. Öt kis gyermek.

— Nagy csapás a szegény asszonynak — tette hozzá Kernan.

— Bizony — helyeselt Bloom.

Örülhet most.

Lenézett bekent és kifényesített cipőjére. Az asszony túlélte, elveszítette a férjét. Neki inkább halt meg, mint nekem. Az egyik ember túléli a másikat. Ennek így kell lenni, mondják a bölcsek. Több a világon a nő, mint a férfi. Fogadja részvéte-
met. Az önt ért szörnyű veszteség. Remélem, mielőbb követi. Csak hindu nőknek való. Ő talán újra férjhez megy. Hozzám? Nem. De hát ki tudja? Az özvegység nem divat, mióta az öreg királyné meghalt. Ágyútalpon vitték. Victoria és Albert. Gyász-
ünnap Frogmore-ban. De a végén néhány ibolyát tűzött a kalap-
jára. A szíve mélyén hiú. Mindezt egy árnyékért. A királyné férje nem is király. A lényeg a fia. Új remélnivaló, más, mint a múlt, amelyet visszakíván, várakozón. Az nem jön vissza. Egyiknek előre kell mennie: egyedül a föld alatt: nem fekszik többet a felesége meleg ágyában.

— Hogy vagy, Simon? — mondta Ned Lambert halkán, kézszorítással. — Ezer éve nem láttalak.

— Soha jobban. Mi ujság Cork szép városában?

— Lenn voltam húsvét hétfőjén a Cork-parki futtatáson — mondta Ned Lambert. — Mindig ugyanaz a tészta. Dick Tivynél laktam.

— Hogy van Dick, az a finom alak?

— Nincs semmi közte és az ég közt — felelte Ned Lambert.

— Szent Pálra! — mondta Dedalus elfojtott csodálkozással.

— Dick Tivy kopasz?

— Martin gyűjtést akar rendezni a porontyok javára — mondta Ned Lambert, előre mutatva. — Egy pár shilling koponyánként. Csak hogy a hónuk alá nyúljon, míg a biztosítás nem tisztázódik.

— Igen, igen — mondta Dedalus habozva. — Az ott elől, az a legnagyobb fiú?

— Az — mondta Ned Lambert — az özvegy testvérével. Mögöttük John Henry Menton. Egy fontot jegyzett.

— Meghiszem azt — mondta Dedalus. — Hányszor mondtam szegény Paddynak, törődjön többet az üzlettel. John Henry nem a legrosszabb.

— Hogy esett ki onnan? — kérdezte Ned Lambert. — Ivott?

— Sok rendes ember bűne — mondta Dedalus egy sóhajjal.

Megálltak a kápolna ajtaja előtt. Bloom a koszorús fiú mögött állott és nézte simára fésült haját, sovány, barázdált nyakát a vadenatuj gallérban. Szegény fiú! Ott volt, mikor az apja? Mindakettő eszméletlen. Az utolsó pillanatban visszanyeri és utóljára ráismer. Mi minden dolga volna még. Három shillinggel jövek O'Gradynek. Megértene? Az emberek bevitték a koporsót a kápolnába. Melyik felől van a feje?

Egy pillanat mulva követte a többieket, hunyorgott a letompított fényben. A koporsó a szószék előtti állványon feküdt, négy nagy sárga gyertyával a négy sarkán. Mindig előttünk.

Corny Kelleher letett az elülső sarkokban egy-egy koszorút és intett a fiúnak, hogy térdeljen le. A gyászolók itt-ott az imaszékekben térdeltek. Bloom hátul állott a szenteltvíztartónál és mikor mind letérdeltek, óvatosan leejtette kibontott ujságját és jobbtérdével rátérdelt. Fekete kalapját gyöngéden elhelyezte bal-térdén és karimáját fogva, jámboran fölé hajlott.

Egy templomszolga, aki rézkorszóban hozott valamit, bejött egy ajtón. A fehérkaringes pap mögötte jött, egyik kezével stó-láját igazítva, másikkal egy kis könyvet egyensúlyozva varangyhasán. Abé ab, vaskalap.

Megálltak a ravatalnál és a pap folyékony károgással olvasni kezdett könyvéből.

Coffey atya. Tudtam, hogy valami kaff-kaff neve van. Dominenamine. A szája körül bikaszerű. Ó itt a tulaj. Izomkeresztény. Ezerszer jaj annak, aki görbén néz rá: pap. Petrus vagy. Oldalt fog kipukkadni, mint egy birka a lucernásban, mondja Dedalus. Olyan hasa van, mint egy mérges varangynak. Mulatságos kifejezéseket talál ez az ember: oldalt fog kipukkadni.

— *Non intres in iudicium cum servo tuo, Domine.*

Fontosabbnak érzik magukat, ha latinul imádkoznak fölöttük. Engesztelő szentmise. Hosszú fátylak. Feketekeretes gyászjelentés. Neved a plébánia könyvében. Hideg van itt. Biztosan jól táplálkozik, itt ül egész délelőtt a sötétben, áll-dogál és várja a kérem a következőt. A szeme is varangyos. Mi fújja így fel? Molly káposzta után fúvódik fel. Talán ez a levegő. Nyilván fene sok a rossz gáz errefelé. Például a mészárosok: olyanok lesznek, mint a nyers beefsteak. Ki is beszélte? Mervyn Brown. Lenn a Szent Werburgh sírboltjában kedves régi orgona százötven néha lyukat kell fúrni a koporsókba, hogy elszálljon a rossz gáz és meggyújtják. Ömlik belőle: kék. Egy szippantás és kámpec.

A térdkalácsom fáj. Au. Most jobb.

A pap gombvégű botot vett ki a fiú korsójából és rázta a koporsó fölött. Aztán a másik végéhez ment és újra rázta. Aztán visszajött és visszatette a korsóba. Mielőtt nyugovóra tértél. Le van írva mind: csinálnia kell.

— *Et ne nos inducas in tentationem.*

A ministráns szopránhangon fuvolázta a válaszokat. Sokszor gondoltam rá, fiúkat kellene cselédnek venni. Ugy tizenötig. Aztán persze már...

Azt hiszem, szenteltvíz volt. Azzal fröccsenti az álmot. Nagy-on únhátja már, hogy mindig rázza azt az izét minden be-hozott hullá fölött. Nem ártana, ha láthatná, mi fölött rázza. Minden istenadta napon új szállítmány: középkorú férfiak, öreg-asszonyok, gyerekek, gyermekágyban meghalt nők, szakállas férfiak, kopasz üzletemberek, tüdőbajos lányok kis verébmellel. Év-számra ugyanazt imádkozta fölöttük és vizet fröccsített reájuk: álmot. Most Dignamra.

— *In paradisum.*

Azt mondta, a paradicsomba megy, vagy a paradicsomban van. Mindenkire ezt mondja. Fárasztó munka. De valamit kénytelen mondani.

A pap becsukta könyvét és kiment, utána a szolga. Corny Kelleher kinyitotta az oldalajtókat és sírásók jöttek be, újra felkapták a koporsót, kivitték és rátolták a taligájukra. Corny Kelleher egy koszorút adott a fiúnak, egyet a sógornak. Mind követtek őket az oldalajtókon át a szelíd szürke levegőre. Bloom utolsónak jött ki, ujságja már megint a zsebében. Komolyan nézte a földet, míg a taliga a koporsóval elgörgött balra. A fémkerek éles csikorgással örölték a kavicsot, és a lomha cipők hada követte a koporsót a sírok utcáján.

A ri a ra a ri a ra a ru. Az istenért, nem szabad dudolászni itt.

— O'Connell síremléke — mondta Dedalus mellette.

Power szelíd szeme felnézett a magas kúp csúcsára.

— Itt pihen — mondta — népe között az öreg Dan O'. De a szíve Rómában van eltemetve. Hány megtört szív nyugszik itt, Simon!

— Amarra van a sírja, Jack — mondta Dedalus. — Nem sokára mellé fektetnek engem is. Szólítson el, mikor úgy akarja.

Magába rogyva, csendesen sírni kezdett, kissé botladozva menetközben. Power karonfogta.

— Jobb neki ott, ahol fekszik — mondta nyájasan.

— Jobb — mondta Dedalus könnyű csuklással. — Azt hiszem, a mennyországban van, ha van mennyország.

Corny Kelleher kilépett a sorból és hagyta, hogy a gyászolók ellépdeljenek mellette.

— Szomorú ez — szólalt meg Kernan udvariasan.

Bloom lecsukta a szemét és kétszer búsan fejet hajtott.

— A többiek felteszik a kalapjukat — mondta Kernan. — Azt hiszem, mi is megtehetjük. Ravasz hely ez a temető.

Feltették a kalapjukat.

— A főtisztelendő úr kissé hadart, nem gondolja? — mondta Kernan rosszalón.

Bloom komoran bólintott, belenézve a fürge véraláfutásos szembe. Titokzatos, fürkésző szem. Azt hiszem, szabadkőműves: nem biztos. Újra mellette. Mi vagyunk az utolsók. Egy csónakban. Remélem, mond még valamit.

Kernan úr hozzátette:

— Az ír egyház istentisztelete, ahogy a Mount Jerome-ban csinálják, egyszerűbb, megkapóbb.

Bloom óvatosan helyeselt. A nyelv persze más.

Kernan ünnepélyesen mondta:

— *Én vagyok a feltámadás és az élet.* Ez igazán szívbe markol.

— Szívbe — mondta Bloom.

A tiédbe talán, de mit bánja azt ez a boldogtalan a hat láb

hosszú, két láb széles ládában, százszorszépekkel a lábujjánál? Itt nincs markolás. Az indulatok székhelye. Megtört szív. Igazában szivattyú, amely naponként több ezer gallon vért szivattyúz. Egy szép nap eldugul, akkor kész vagy. Halomszám fekszenek itt: tüdő, szív, máj. Berozsdált régi szivattyúk: fenének kell. A feltámadás és az élet. Ha az ember meghalt, meghalt. Hogy azt mondja, hogy ítéletnapja. Mindenkit kihoznak a sírjából. Jöjj ki, Lazarus! Jött, de ötödiknek és elvesztette a versenyt. Kelj fel! Ítéletnapja! Akkor mind kapkod a mája meg a tüdeje meg a többi zsigere után. Kajtass fel akkor reggel mindent magadból. Egy penny súlyú por a koponyádban. Tizenkét gramm egy penny. Troyesi mérték.

Corny Kelleher mellettük lépkedett.

— Minden primán ment — mondta. — Mit?

Rájuk nézett bágyatag szemével. Rendőrvállak. A tararum tararumoddal.

— Ahogy kell — mondta Kernan.

— Mit? Hogy? — mondta Corny Kelleher.

Kernan megnyugtatta.

— Ki az ott hátul Tom Kernan mellett? — kérdezte John Henry Menton. — A képe ismerős.

Ned Lambert hátranézett.

— Bloom — mondta. — Madame Marion Tweedy volt, azazhogy most is ő a felesége. A szopránénekesnő.

— Ahá, tudom már — mondta John Henry Menton. — Rég nem láttam már. Jókülsejű hölgy. Táncoltam is vele, várj csak, tizenöt, tizenhét évvel ezelőtt Mat Dillonnál, Roundtownban. Szemrevaló nő volt.

Hátranézett a többiekén keresztül.

— Kicsoda a férfi? — kérdezte. — Mi a foglalkozása? Nem a papírbransban dolgozott régebben? Most jut eszembe, bowl közben egyszer összezőrdültünk.

Ned Lambert mosolygott.

— De igen — mondta —, Wisdom Helynél volt. Itatóspapírban utazott.

— Az istenért — mondta John Henry Menton —, hogy mehetett hozzá egy ilyen tökfilkóhoz? Pedig klassz nő volt.

— Most is az — mondta Ned Lambert. — Bloom most hirdetésszerző.

John Henry Menton nagy szeme előre meredt.

A halottas kocsí befordult egy mellékutra. Egy köpcös férfi, akit eltakartak a bokrok, tisztelettel megemelte a kalapját. A sírásók sapkájukhoz nyúltak.

— John O'Connell — mondta Bower örömmel — sohasem feledkezik meg barátairól.

O'Connell némán kezét szorított velük. Dedalus megjegyezte: — Már megint itt vagyok.

— Kedves Simon — felelte a temetőgondnok halkán. — Nem óhajtom, hogy törzsvendégem legyen.

Üdvözölte Ned Lambertet és John Henry Mentont, aztán továbbment Martin Cunninghamhoz, hátratett kezében két kulcsot forgatva.

— Hallották már — kérdezte —, mi történt Mulcahyval a Coombe-ból?

— Nem — mondta Martin Cunningham.

Egyszerre levették cilinderüket és Hynes közelebb hajolt a fülével. A gondnok arany óraláncába akasztotta hüvelykujját és halkán beszélt üres mosolyuknak.

— Azt mesélik — mondta —, hogy egy ködös este két részeg jött ki ide, egy barátjuk sírját meglátogatni. Mulcahy után kérdezősködtek és megmondták nekik, hol fekszik. Egy ideig botorkáltak a ködben, míg megtalálták a sírt. Az egyik részeg kibetűzte a nevet: Terence Mulcahy. A másik felpislogott az Üdvözítő szobrára, amit az özvegy állíttatott oda.

A gondnok rásandított az egyik síremlékre, amely mellett elmentek. Aztán folytatta:

— Szóval pislogott a szent szoborra, aztán azt mondja, hogy: *Nahát, ez egy csöppet sem hasonlít rá, azt mondja. Ez nem Mulcahy, akárki szobrászta.*

Miután több mosoly jutalmazta, hátramaradt és Corny Kelleherrel ereszkedett beszélgetésbe, elvett tőle néhány írást és menetközben áttanulmányozta.

— Ebben szándékosság van — magyarázta Martin Cunningham. — Csupa jószívúségből; nincs más célja vele.

Bloom megcsodálta a gondnok pocakját. Mindenki igyekszik vele jóban lenni. Rendes ember ez a John O'Connell, igazán derék fickó. Kulcsok: mint a Kleyes-féle hirdetés: tőle nem szökik meg senki, itt nincs retourjegy. *Habeat corpus*. Temetés után utánajárok ennek a hirdetésnek. Ráírtam a borítékra, hogy Ballsbridge, mikor hirtelen felülre tettem, mert éppen Marthának írtam, mikor jött a nő. Remélem, nem teszik a kikézbesíthetetlenekhez. Nem ártana neki egy borotválkozás. Szürke szőröcskék. Ez az első intő jel, mikor a haj őszül és az ember veszekedős lesz. Ezüstszálak a szürkében. Ennek a felesége örülhet. Hogy van az ilyennek kurázsija megkérni egy lány kezét? Gyere, lakjunk a temetőben. Szép kis csalátek. Eleinte biztosan vacog tőle. A halálnak udvarolni... Éjszakai árnyak kóborolnak a körül fekvő halottak közt. Síri árnyak a tátongó temetőben és Daniel O'Connell biztosan egyik leszármazottja ki is mondta mindig, hogy csoda félénk ember azért nagy katolikus mint egy nagy óriás a sötétben. Lidérc. Sírágaz. El kell terelnie a nő figyelmét, hogy foganhasson. A nők különösen érzékenyek. Kísértethistóriát mesélni az ágyban, hogy elálmosodjon. Láttál már kísértetet? Én igen: koromsötét éjszaka volt. Az óra éppen tizenkettőt ütött. Azért egész jól csókolózhatnak, ha felhangolják őket. Szajhák török temetőkben. Ha fiatalon kezdik, mindent megtanulnak. Itt felszedhet az ember egy fiatal özvegyet. Sok férfi szereti az ilyent. Szerelem a sírkövek közt. Romeo. Az élvezet fűszere. Az életben

mindenütt halál vesz körül. A két véglet egybeér. Tantaluszi kínok a szegény halottakért. Sült marhaszelet szaga az éhezőknek, akik saját húsból táplálkoznak. Szekálni akarják a népet. Molly az ablakban szerette csinálni. Mindenesetre hat gyereke van.

Jó csomó embert kísért már a sírba, itt fekszenek a mezőkön. Szent mezők. Ha állva temetnék el őket, több férőhely volna. Ülve vagy térdelve nem lehet. Állva? Egy szép napon földcsuszamláskor kibukkanhatna a feje intően felemelt kézzel. A földet kasszerűen be kell osztani, négyszögletes sejtekre. Szépen rendben is tartja, nyirott fű és perem. Gamble őrnagy úgy hívja a kertjét: Mount Jerome. Így helyes. Álomvirágok kellene ide. A legjobb ópiumot a kínai temetők óriás pipacsai adják, Mastiansky mesélte. A fűvészkert itt van szemközt. A földbe szívárgó vér új életet ad? Ugyanaz a gondolat: a zsidók akik állítólag megölték a keresztény fiút. Mindenkinek megvan az ára. Jól konzervált kövér úr hullája, inyenc, gyümölcsös-kerteknek a legkitünőbb. Alkalmi vétel. William Wilkinson, könyvszakértő, mostanában halt meg, egy darab hulla három font tizenhárom és fél shilling. Köszönettel nyugtázzuk.

Bizonyos, hogy a talajt feljavítaná a hullatrágya, csont, hús, körmök, cinterem. Szörnyű. Zöldre és vörösre válnak. Oszlanak. Nedves földben hamar rothadnak. A sovány öregek szívósabbak. Faggyúszerűek, kásásabbak lesznek. Aztán lassan elfeketednek, szirup szívárog belőlük. Végül kiszáradnak. Halálfejek. A sejtek persze, vagy mik, tovább élnek. Változnak. Igazában örökké élnek. Táplálék nélkül magukból táplálkoznak.

Hanem veszett sok pondrót termelhetnek ki. A föld csak úgy kavaroghat tőlük. Kevereg az ember feje. A szép kis tengerparti lányok. Elég jókedvűen néz el fölöttük. Növeli az önérzetét, hogy a többi mind előbb megy el nála. Hogyan látja vajjon az életet? El-eltréfálgozik: melegíti a szívrekeszeket. A gyászjelentések kérdése. Spurgeon ma hajnalban négy órakor a mennybe szállt, délután 11 (záróra). Még nem érkezett ide. Péter. Maguk a halottak is pláne a férfiak szívesen hallanának egy jó adomát, a nők meg, hogy mi a divat. Egy zamatos körte vagy hölgy-puncs, forró, erős és édes. Száraz helyen tartandó. Néha nevetni is kell, jobb ezen a módon. Sírások a *Hamlet*-ben. Az emberi szív mély ismeretére vall. Legalább két évig ne élcelődjünk a halottakról. *De mortuis nil nisi prius*. Muljon el előbb a gyászév. Nehéz a saját temetésünket elképzelni. Mintha tréfa volna. Azt mondják, aki saját halálhírét olvassa, tovább él. Új szuszt kap az ember. Új életkoncessziót.

— Mennyi van holnapra? — kérdezte a gondnok.

— Kettő — mondta Córny Kelleher. — Fél tízkor és tizenegyor.

A gondnok zsebetette az írásokat. A kocsi nem gördült tovább. A gyászolók szétváltak és a gödör két oldalához mentek, gondosan kikerülve a sírokat. A sírásók hozták a koporsót, elejét a nyílás szélére tették és ráhurkolták a kötelet.

Temetik. Temetni jöttünk Caesart. Március vagy június idusa. Nem tudja, ki van itt, nem is bánja.

Hát az a nyápic alak ott a macintoshban kicsoda? Ugyan kicsoda, szeretném tudni. Adnék érte egy diót, ha tudnám. Folyton felbukkan valaki, akire nem gondolunk. Az ember világ-életében egyedül élhetne. Bizony hogy élhetne. Mégis valakinek rá kellene hányni a földet, ha meghal, még ha megásná is a saját sírját. Mind ezt tesszük. Csak az emberek temetkeznek. Nem, a hangyák is. Ez az első, ami eszünkbe jut. Eltemetni a halottakat. Mondják, Robinson Crusoe természetes lény volt. Aztán eltemette. Péntek. Minden Péntek eltemet egy Csütörtököt, ha jobban megnézzük.

*Szegény Robinson Crusoe,
Szemünk miattad könnyben úszó.*

Szegény Dignam! Utóljára fekszik a földön ebben a ládában. Ha meggondolom, nagy pazarlás a fával. Keresztül-kasul rágják. Kitalálhatnának valami szép ravatalt csuszdával, hogy leeresszék. Csak meglehet, nem akarnának a másokéval temetkezni? Sokan olyan finnyások. Hadd nyugodjam hazai földben. Egy kis föld Palesztinából. Csak anyákat és halott csecsemőket temetnek egy koporsóban. Értem, miért. Értem. Hogy odalenn is védje még, míg lehet. Az ír ember háza a koporsója. Bebalzsamozás a katakombákban, mumiák, ugyanaz a gondolat.

Bloom úr egészen hátul állott levett kalappal és megszámolta a födetlen fejeket. Tizenkettő. Én vagyok a tizenharmadik. Nem. Az a fickó a macintoshban a tizenharmadik. Halálos szám. Honnan a fenéből került elő? A kápolnában nem volt, megesküszöm rá. A tizenhármas ostoba babona.

Szép puha szövete van a Ned Lambert ruhájának. Bíborba játszik. Nekem is volt egy ilyenem, mikor a nyugati Lombard-streeten laktunk. Nagy piperkőc volt valaha. Háromszor öltözött át naponként. Ki fogom fordíttatni a szürke ruhámat Mesiasszal. Hopp. Átfestették. A felesége azaz hogy nem is házasság a gazdaszszonya kiszedhette volna azokat a szálakat.

A koporsó süllyedt, a sír deszkáin szétterpesztett lábbal álló emberek eresztették alá. Nekigyürköztek, kész: mindenki hajadonfővel állott. Húszan.

Szünet.

Ha egyszerre mind mások lennénk.

Messze egy csacsi iázott. Eső. Nem is olyan számár. Soha nem látni döglötten, azt mondják. Szégyelli a halálát. Elbújik. Szegény papa is elment.

Enyhe, lágy szél fujdogált susogva a csupasz fejek körül. Suttogás. A fiú a sír fejénél két kezében tartotta a koszorút, nyugodtan nézett a nyitott fekete gödörbe. Bloom a kövér, nyájas gondnok mögé állt. Jószabású ferencjózsefkabát. Talán azt nézi, melyik kerül sorra. Hosszú pihenés. Nem éreznek. Csak a pillanatot érezzük. Veszettül kellemetlen lehet. Eleinte nem hiszi el az ember. Ez biztosan tévedés: valaki más. Próbáld meg odaát.

Várj, én akartam. Még nem kész. Aztán elsötétített halottaszoba. Világosságot akarnak. Körül suttogás. Szeretnél papot? Aztán lőtás-futás. Delirium amit csak elhallgattunk életünkben. Halálharc. Az álma nem természetes. Szorítsák le az alsó szemhéját. Nézik, az orra hegyes-e, leesett-e az álla, elsárgult-e talpa. Kihúzzák alóla a párnát és hagyják, hogy anélkül végezze, úgylis vége már. A bűnös halálát ábrázoló képen az ördög aszszonyt mutat neki. Meghal érte, hogy ingben átölelje. A *Lucia* utolsó felvonása. *Soha nem látalak hát viszont?* Bum! Kiadja a lelkét. Vége kiszenvedett. Egy kicsit beszélnek az emberről: elfelejtik. Ne felejtsetek el imádkozni érte. Emlékezzetek meg róla imáitokban. Még Parnell is. Repkénynap kihalóban. Aztán sorra jönnek: egymásután hullanak egy gödörbe.

Most pedig lelke nyugalmaért imádkozunk. Reméljük, jól vagy és nem a pokolban. Kellemes levegőváltozás. Az élet tepsi-jéről a tisztítótűzbe.

Gondol-e ő valaha a lyukra, amely rá vár? Azt mondják, igen, mikor az ember napsütésben összerázkódik. Valaki elmegy fölötte. Az ügyelő hívja. Készülj a jelenésedre. Az enyém ott van, a Finglasé mellett, megvettem. Mama, szegény mama, és a kis Rudy.

A sírásók felvették ásóikat és nehéz göröngyöket szórtak a koporsóra. Bloom elfordult. Mi volna, ha ezalatt élne? Hul Terringettét, ez rémes volna! Nem, nem, természetesen halott. Természetesen. Hétfőn halt meg. Törvényben kellene elrendelni, hogy biztonság okából átszúrják a halott szívét vagy villamos csengőt tegyenek a koporsóba vagy telefont és valamilyen vászon lélekzörést. Vészlobogó. Három nap. Nyáron elég hosszú idő, hogy tartsák. Jobb mindjárt elvinni, mihelyt megbizonyosodtak róla, hogy nincs.

A göröngy lassabban hullott. Kezdődik a felejtés. Elment, nem gondolnak rá.

A gondnok néhány lépéssel odébb ment és feltette a kalapját. A gyászolók megnyugodtak, egymásután teketória nélkül feltették ők is. Bloom fejére tette a kalapját és látta a köpcös alakot, amint fűgén haladt a sírok sűrűjében. Nyugodtan, mint aki a maga terepén jár, lépdelt a zord mezőkön át.

Hynes valamit firkál a noteszébe. Persze, a neveket. De hisz mindet ismeri. Nem: hozzám jön.

— A neveket írom fel éppen — mondta Hynes fojtott hangon. — Mi az ön keresztneve? Nem vagyok benne biztos.

— L — mondta Bloom. — Leopold. — Mindjárt beírhatja a M'Coy nevét is. Megkért rá.

— Charley — mondta Hynes írás közben. — Tudom. Azelőtt a *Freeman*-nál volt.

Tényleg ott volt, mielőtt Louis Byrne alatt a hullakamrához került. Jó ötlet az orvosi boncolás. Azt találják, amiről azt hiszik, hogy tudják. Keddi napon halt meg. Kidobták. Megugrott néhány hirdetés árával. Charley, te vagy a kedvencem. Ezért kért

meg hát. No seba. Mindent elintéztem, M'Coy. Köszönöm, pajtás: hálás köszönet. Csak hadd legyen lekötelezve: nem kerül semmibe.

— És mondja csak — szólta Hynes —, ismeri azt az alakot a, ott állott a...

Körülnézett.

— Macintosh. Igen, láttam — mondta Bloom. — Hol lehet most?

— M'Intosh — mondta Hynes és beírta. — Nem tudom, ki. Ez a neve?

Tovább ment, nézdelődött.

— Nem — kezdte Bloom, miközben megfordult és megállt.

— Várjon, Hynes!

Nem hallotta. Mit? Hová tűnt el? Semmi nyoma. A kutya-fáját. Meglátott valakit? Ká e dupla el. Tisztára eltűnt. Jó Isten, hová lett?

Egy hetedik sírásó lépett Bloomhoz és felvett egy gazdátlan ást.

— Oh, bocsánat!

Fürgén félreállott.

Barna, nedves föld vált láthatóvá a gödörben. Emelkedett. Majdnem fölébe. Nedves göröngybucket, nőtt, még, nőtt, és a sírásók megálltak az ástól. Néhány pillanatra mind újra levették a kalapjukat. A fiú egy saroknak támasztotta koszorúját, a sógor pedig az övét egy földhányásnak. A sírásók feltették a sapkájukat és a szekérhez vitték agyagos ástjukat. Könnyedén a földhöz koppantották az élet: tiszta. Az egyik lehajolt és levett a nyeléről egy fűcsomót. Az egyik megelőzte társait és lassan továbbment, vállán fegyverével, melynek vasa kéken fénylett. Egy másik a sír fejénél lassan felcsavarta a koporsó kötelét. A köldökzsinórja. A sógor elfordult, valamit üres kezébe csusztatott. Néma köszönet. Sajnálom, uram: fáradozás. Fejrázás. Tudom, mi az. Ez a maguké.

A gyászolók lassan továbbmentek, céltalanul, mellékutakon, meg-megállva, hogy elolvassanak egy nevet valamelyik síron.

— Kerülünk a főnök úr sírja felé — mondta Hynes. — Ráérünk.

— Jó — mondta Power.

Jobbra kanyarodtak, lassú gondolataik nyomában. Power hangja meghatottan szólt:

— Egyesek szerint nincs is itt eltemetve. Állítólag kő volt a koporsóban. És egy szép nap újra itt terem.

Hynes fejét rázta.

— Parnell nem jön vissza — mondta. — Ami halandó volt benne, mind itt van. Béke poraira.

Bloom észrevétlenül haladt el a lugas gyászoló angyalai, a tört oszlopok, családi sírboltok, égre nézve imádkozó köreménységek, O-Irország szívei és kezei előtt. Több értelmű volna, ha az élőkkel tennének jót ennyi pénzzel. Imádkozzatok a lelki-

üdvéért. Igazán teszi valaki? Földbe teszik és kész. Mint egy szenespincébe. Össze-visszahányják őket időmegtakarítás céljából. Mindszentek. Huszonhetedikén a sírjánál leszek. Tíz shilling a kertésznek. Leszedi róla a gazt. Maga is öreg már. Görnyedten nyeseget az ollójával. A halál kapujában. Elköltözött. Itt hagyta ezt a világot. Mintha a maguk jószántából tennék. Lökik őket, valamennyit. Beadta a kulcsot. Érdekesebb volna, ha azt írnák rá, mi volt. Ez meg ez, kerékgyártó. Viaszosvásonban utaztam. Huszonöt százaléket adtam. Vagy nőt a tepsivel. Jó ír pecsenyét sütöttem. Eulógia egy falusi temetőben, inkább ez lehetne a vers címe, kitől is, Wordsworthtól vagy Thomas Campbelltól. Megtért az örök békességbe, mondják a protestánsok. Ez az öreg Murren doktoré. A nagy orvos hazahívta. Isten veteményeskertje nekik. Csinos vidéki lak. Renoválva és frissen festve. Ideális hely, ahol békés pöfékeléssel olvashatja az ember a *Church Times*-ot. A házassági jelentéseket sohasem cifrázzák. Rozsdás koszorúk lógnak a bronz gombokon, füzereken. Jobbat vehetnének azért a pénzért. De a virág költőibb. A másik kissé unalmas, sohasem hervad. Nem fejez ki semmit. Örökzöld.

Egy madár gubbasztott szelíden egy nyárfaágon. Mintha kitömték volna. Mint a nászajándék, amit Hooper bírótól kaptunk. Hu! Meg nem moccan. Tudja, hogy nincs itt parittyá, hogy rálőjjenek. A halott állat még szomorúbb. A dilis Milly a konyhai gyufaskatulyában temette el a halott madarat, árvácskafüzért és törött cserepet tett a sírra.

Ez a Szent Szív: mutatja. Mint aki a homlokán hordja. Oda-fönn kellene lennie, pirossal festve, hogy igazinak lássék. Írországot neki ajánlották fel, vagy mi. Úgy látszik, nem nagyon örül neki. Mit háborgatják? Akkor jönnek a madarak és csipegetnének belőle, mint a gyümölcskosaras fiú, de ő azt mondaná, hogy nem, mert félnének a fiútól. Apolló volt.

Mennyien vannak! Ezek mind valaha Dublinben járkáltak. Hívó lélekkel távozott. Olyanok voltunk, mint te most.

Mellesleg, hogy lehet mindre emlékezni? Nézés, járás, hang. A hang, az igen: gramofon. Minden sírba gramofont, azért otthon is tartható. Vasárnaponként ebéd után. Tedd rá szegény jó dédnagypapát. Krakrrak! Hallóhallóhalló nagyonörvendek krakk nagyonörvendekaviszlátnak hallóhalló gynörvek kpcs. Visszaidézi a hangot, mint a fénykép az arcot. Különben úgy tizenöt év után az arcra sem emlékeznénk. Például? Vegyünk valakit, aki akkor halt meg, mikor én Wisdom Helynél voltam.

Rtstrstr! Kavicsropogás. Megállás.

Figyelmesen nézett le egy kősirboltra. Valami állat. Csitt! Itt szalad.

Kövér szürke patkány mászott végig a kriptá mellett, megzördítve a kavicsot. Vén csalafinta: dédnagyapja: ismeri a dörgeést. Fürgén alácsuszott a talapzatnak, ott kanyargott alatta. Jó rejtekhely kincseknek.

Ki van itt? Robert Emery hamvai nyugszanak. Robert Em-
metet fákllyafénynél temették, nem? Körüljár.

Most eltűnt a farka.

Az ilyen dög nem sokat teketóriázik az emberrrel. Lerágja
a csontot, akárkié volt. Nekik közönséges hús. A hulla romlott
hús. Na és a sajt mi? A tej hullája. A *Kínai utazások*-ban olvas-
tam, hogy a kínaiak szerint a fehéreknek hullaszaguk van. Jobb
az elhamvasztás. A papság ellene van. A másik cégnek nyava-
lyognak. Nagybani hamvasztó és kemencelerakat. Pestisidők.
Meszes lázgödörök, az megeszi. Hullakamra. Porból lett, porrá
lesz. Vagy a tengerbe temetkezni. Hol is van a hallgatás párszi-
tornya? Megették a madarak. Föld, tűz, víz. Azt mondják, a
vizbefulás a legkellemesebb. Egész életünk elvillan előttünk.
De az újjáélesztés nem. Amért a szabadban nem lehet temet-
kezni. Repülőgépről. Vajjon híre jár-e, ha újat tesznek le? Föld-
alatti hírszolgálat. Tőlük tanultuk. Nem volna meglepő. Rend-
szeres táplálék nekik. Még meg sem halt, már ott vannak a
legyek. Megszimatolták Dignamot. A szagával nem törődnek.
Sófehér bomló hullakása: szaga és íze, mint a nyers fehérrépáé.

Elöl csillogtak a kapuk: még nyitva. Vissza az életbe. Élég
volt ebből a helyből. Az ember mindig egy kicsit közelebb kerül.
Utóljára a Siniconé temetésén voltam itt. Szegény papa is.
A szerelem öl. Még fel is hányják a földet éjjel lámpafénynél,
olvastam egy ilyen esetről, hogy frissen eltemetett nőkhöz jus-
sanak vagy akár rothadókhöz is nyitott fekélyekkel. A hideg
fut végig az emberen. Feljövök hozzád a sírból. Meglátod a
szellememet halálom után. El fogok látogatni hozzád halálom
után. Van a halálon túl egy másik világ, pokol a neve. Nem
szeretem azt a másik világot, azt írta. Én sem. Még sok a látni,
hallani, érezni való. Elő meleg lényeket érezni magunk mellett.
Aludjanak csak a rozsdás ágyukban. Még nem vagyok az övök.
Meleg ágy: vérbő élet.

Martin Cunningham bukkant fel egy mellékúton, komoly
beszélgetésbe merülve.

Ügyvéd, azt hiszem. Ismerem az arcát. Menton. John Henry,
ügyvéd, eskük és tanúvallomások szakértője. Dignam járt az
irodájában. Mat Dillonnál, rég volt. Azok a kedélyes esték Mat-
nál. Hideg szárnyas, szivarok, Tantalus-poharak. Igazi aranyszív.
Igen, Menton. A frász törte akkor este, mikor bowling közben
nekiszaladtam. Pusztá mázli: a fals, amit beleadtam. Azóta nem
állhat ki. Meglátni és gyűlölni, pillanat műve volt. Molly és
Floey Dillon egymásba karolva az orgonák alatt, nevetve. Az
ember mindig ilyen, eszi a fene, ha nők vannak a közelben.

A cilindere oldalt behorpadt. Biztosan a kocsi.

— Bocsánat — mondta Bloom mellettük.

Megálltak.

— A kalapja kissé behorpadt — mondta Bloom, odamutatva.

John Henry Menton egy pillanatra rámeredt és nem mozdult.

— Itt — segített neki Martin Cunningham és ő is rámutatott.

John Henry Menton levette a kalapját, visszanyomta a hor-

padást és kabátujjával gondosan lesimította a szőrt. Újra fel-
tette a kalapot fejére.

— Most már jó — mondta Martin Cunningham.

John Henry Menton elismerőleg biccentett.

— Köszönöm — mondta kurtán.

Tovább mentek a kapuk felé. Bloom elszontyolodva néhány lépéssel mögöttük, hogy ne hallja beszédüket. Martin vezeti. Martin a kisujja köré csavarja az ilyen tökfejt, úgyhogy észre sem veszi.

Osztrigaszem. Oda se neki. Utólag talán sajnálni fogja, ha rájön. Így bedőlni valakinek.

Köszönöm. Milyen nagylelkűek vagyunk ma reggel.

* * *

A HIBERNIAI FŐVÁROS SZÍVÉBEN

A Nelson-oszlop előtt a villamosok lassítottak, váltóra futottak, kocsit cseréltek, elindultak Blackrock, Kingstown és Dalkey, Clonskea, Rathgar és Terenure, Palmerston-park és Upper Rathmines, Sandymount Green, Rathmines, Ringsend és Sandymount Tower, Harold's Cross felé. A Dublini Egyesült Villamos-társaság rekedt kalauza bőgte:

— Rathgar és Terenure!

— Mehet, Sandymount Green!

Jobbra és balra egymás mellett csengve-döngve egy duplatetejű és egy szimplatetejű kocsi indult el az állomásról, lefordult az alsó részre, ment egymás mellett.

— Palmerston-park, indulás!

A KORONA VISELŐJE

A főposta előcsarnokában cipőtisztítók kiabáltak és puccoltak. A North Prince's streeten az ott állomásozó skarlátvörös királyi postakocsik a királyi E. R. (kezdőbetűkkel oldalukon) hangosan odadobott leveles zsákokat vettek fel, levelezőlapokat, zártleveleket, ajánlott és portómentesített csomagokat.

HÍRLAPIRÓ URÁK

Helyi, vidéki, angliai és nehézcsizmájú fuvarosok gurítottak tompán dörgő hordókat a Prince-raktárból és rágördítették a söröskocsira. A söröskocsira nehézcsizmájú fuvarosok gurította tompángörgő hordók gördültek a Prince-raktárból.

— Ez az — mondta Red Murray. — Alexander Keyes.

— Vágja csak ki, legyen szíves — mondta Bloom —, én majd elviszem a *Telegraph*-hoz.

Ruttledge irodájának ajtaja ismét nyikorgott. Davy Stephens jött, nagy esőkabátjában aprón, kis posztókalappal göndör haján, a körgallér alatt egy tekercs papírral, királyi kengyelfutó.

Red Murray hosszú ollója négy takaros nyisszantással kivágta a hirdetést az ujságból. Olló és enyv.

— Átszaladok a nyomdába — mondta Bloom és magához vette a négyszögalakú kivágást.

— Persze, ha cikket akar hozzá —, mondta Red Murray komolyan, tollal a füle mögött — azt is kaphat tőlünk.

— Jó — mondta Bloom bólintva. — Megfaggyuzom. Mink.

WILLIAM BRAYDEN, ESQUIRE
OAKLANDS, SANDYMOUNT

Red Murray az ollóval megérintette Bloom karját és sottogva szólt:

— Brayden.

Bloom megfordult és látta, hogy az egyenruhás portás leemeli betűjelzéses sapkáját, mert a *Weekly Freeman and National Press* és a *Freeman's Journal and National Press* hirdetőtáblái között egy tekintélyes alak lép be. Tompándöngő Guinness-hordók. Tekintélyesen lépkedett fel a lépcsőn, esernyője kormányrúdjaival, ünnepélyes, szakállkeretes arccal. A posztós hát minden foknál egyet emelkedett: hát. Egész agya a tarkóján van, mondja Simon Dedalus. Zsír párnák rajta. Hájas nyakdudorok, háj, nyak, háj, nyak.

— Nem szakasztott olyan, mint a Megváltó? — sottogta Red Murray.

Ruttledge irodájának ajtaja sottogott: i: kri. Mindig egymással szemben építenek két ajtót a szélnek. Beki. Kibe.

Megváltó: szakállkeretes tojásdad arc: homályban súgja Mária, Márta. Csengő-kormányrúddal, karddal a rivaldáig: Mario, a tenorista.

— Vagy mint Mario — mondta Bloom.

— Igen — helyeselt Red Murray. — De Marióról azt mondták, hogy a Megváltó hasonmása.

Jézus Mario ruzsos arccal, kaputosan, orsólábbal. Keze a szívéen. A Mártá-ban.

Jő-őjj, elveszett,

Jő-őjj, kegyes.

A PÁSZTORBOT ÉS A TOLL

— Ökegyelmessége kétszer telefonált ma reggel — mondta Red Murray komoran.

Nézték, hogyan tűnik el a térd, a láb, a cipő. Nyak.

A sürgönyhordó fiú belépett, borítékot dobott az íróasztalra és postafordultával távozott, egy szóval:

— Freeman!

Lassan mondta Bloom:

— Na ja, ez is egyik megváltónk.

Nyájas mosoly kísérté, mikor felemelte a mappa lapját, kiment az oldalajtón és a meleg, sötét lépcsőházon és folyosón át végigment a most dübörgő padlón. De vajjon megmenti-e a példányszámot? Dobbanó dob.

Belökte az üveges forgóját és belépett, az ott heverő csomagolópapíron át. Zakatoló hengerek között haladt Nannetti irodája felé.

ÖSZINTE RÉSZVÉTTTEL JELENTJÜK DUBLIN EGY KÖZTISZTELETBEN ÁLLÓ POLGÁRÁNAK ELHUNYTÁT

Itt is Hynes: alighanem a temetésről szóló beszámoló. Dobbanó dob. Néhai Patrick Dignam úr földi maradványait ma reggel. Gépek. Atomokra zuzzák, akit megkaparitanak. Ezek ma a világ urai. Az ő gépezete is alaposan dolgozik. Mint ez, ha elrugaszkodik: oszlóban. Dohog, tép. És az öreg szürke patkány tépi magát, hogy befurakodjék.

HOGYAN KÉSZÜL EGY NAGY NAPILAP

Bloom megállt a munkavezető sovány teste mögött és megcsodálta fénylő kopaszágát.

Furcsa, hogy sohasem látta az igazi hazáját. Írország a hazám. College Green képviselője. Azt hirdeti, hogy a dolgos dolgozó teszi naggyá. A hetilapot a hirdetésekért meg az innenonnanért veszik, nem a fakó hivatalos jelentésekért. Anna királynő meghalt. Jelenti a hivatalos lap ezernéhányban. Uradalom Rose-nallis járásban, Tinnachinch báróság. Érdekeltek számára előírasszerű jegyzék a Ballinából exportált öszvérek és csikók pontos számáról. A természet világából. Adomák. Phil Blake e heti története a kancsi Jancsiról. Tóbiás bácsi gyermekrova. Szerkesztői üzenetek Mokány Bercinek. Tisztelt szerkesztőség, mit használjak felfúvódás ellen? Elvállalnám ezt a rovatot. Mást oktatva okul az ember. Személyi hírek. F. S. F. Főleg sok fénykép. Jóvágású fürdővendégek aranystrandon. A világ legnagyobb léggömbje. Nővérek közös lakodalma. Két vőlegény nevet egymásra. Cuprani is, a nyomdász. Írj mindent írnél.

A gépek háromnegyedtaktusban zakatoltak. Dob, dob, dob. Ha ez most megbénulna és senkisem tudná, hogy kell elállítani, tovább zakatolnának, egyre tovább és nyomtatnák mindig ugyanazt, le-fel. Csodazrí. Fő a hidegvér.

Itt van valami az esti kiadásba, tanácsos úr — mondta Hynes.

Legközelebb már polgármesternek hívja. Mondják, hogy a hosszú John tolja.

A munkavezető szó nélkül ráírta a lap egyik sarkára, hogy sürgős és intett egy szedőnek. Némán átnyújtotta neki a lapot a piszkos üvegtábla fölé.

— Köszönöm — mondta Hynes és indult.

Bloom elébe állt.

— Ha pénzt akar, a pénztáros éppen ebédelni készül — mondta, hüvelykujjával hátramutatva.

— Maga már kapott? — kérdezte Hynes.

— Mm — mondta Bloom. — Nyissa ki a szemét, elcsipi.

— Köszönöm, pajtás — mondta Hynes. — Meg fogom vágni én is.

Sietve ment a *Freeman's Journal* irányában.

Három shillinget adtam neki kölcsön Meaghernél. Három hete. Harmadik felszólítás.

A HIRDETÉSSZERZŐ MUNKA KÖZBEN

Bloom letette a kivágást Nannetti asztalára.

— Bocsánat, tanácsos úr — mondta. — Itt egy hirdetés. Keyes, hisz emlékszik.

Nannetti egy darabig nézte a kivágást, aztán bólintott.

— Júliusra akarja — mondta Bloom.

Nem hallja. Nannan. Vasidegek.

A munkavezető közelebb vitte ceruzáját.

— Várjon még — mondta Bloom. — Változtatni akar rajta. Keyes a neve, ugyebár? Azt akarja, hogy két key, kulcs, jöjjön fent.

Pokoli zaj ez. Talán megérti, amit.

A munkavezető odafordult, türelmesen meghallgatta, aztán felemelte könyökét és lassan megvakarta alpakkazubbonya hónalját.

— Így — mondta Bloom és felül keresztbetette két mutatóujját.

Hadd szopja be előbb ezt.

Bloom oldalvást felnézett a keresztről, amelyet csinált, látta a munkavezető sárga arcát, alighanem sárgasága van, aztán tovább az engedelmes hengerekre, ahogy falták a nagy darab papírokat. Zakatolj. Zakatolj. Mérföldeket kell még legöngyölíteni. Mi lesz belőle aztán? Hát csomagolópapír, húsnak, csomagoknak, mindenfélének, ezerfélének.

Ügyesen szőtte bele szavait a zakatolás szüneteibe és gyorsan rárajzolt a ripacsos fára.

A KEY(E)S-HÁZ

— Így, látja. Két keresztbetett kulcs. Kör. Itt meg a név,

— hogy Alexander Keyes, tea- bor- és szeszesitalkereskedés. Így tovább.

— Jobb lesz, nem tanítani a saját mesterségére.

— Maga tudja a legjobban, tanácsos úr, hogy mit akar. Aztán a tetején, ritkítva: kulcs-ház. Érti? Jónak tartja az ötletet?

— A munkavezető alsó bordáihoz siklott vakaródzó kezével és csöndben vakarta tovább.

— Az ötlet az, hogy kulcs-ház. Hiszen tudja, tanácsos úr, a Manx-parlament. Célzás a *homerule*-ra. Túristák, ugyebár, a Man-szigetről. Szembe ötlük, ugyebár. Meg tudja ezt csinálni?

— Megkérdezhetném esetleg, hogy ejtik ki, hogy *voglio*. De hátha nem tudja és zavarba jön. Inkább ne.

— Hogyne — mondta a munkavezető. — Elhozta a rajzot?

— Megszerezhetem — mondta Bloom. — Egy kilkeny ujságban jött. Ott is van üzlete. Kiszaladok hozzá és elkérem. Szóval csinálja ezt így és hozzá egy kis cikket, hogy felhívja rá a figyelmet. Ahogy szokás. Elsőrendű vállalat. Hézagpótló. Satöbbi.

— A munkavezető egy pillanatig gondolkozott.

— Meglesz — mondta. — De adja fel három hónapra.

— Egy szedő nedves levonatot hozott. Némán korrigálni kezdte. Bloom mellette állott, hallotta a küllők hangos lüktetését, nézte a szekrények előtt álló szedőket.

HELYESÍRÁS

— Ertenie kell a helyesíráshoz. Levonatláz. Martin. Cunningham elfelejtette ma reggel feladni azt a tréfás betűrejtvényt. Mulatságos látvány, mikor egy tollaszsíró eszécske kukacszínű cécszé, kompóttavak két té között ballábbal két el két bé ballag két el nem pedig jobbal két bé vagy három?

— Mondhattam volna neki valamit, mikor feltette a cilinderét. Köszönöm. Szólhattam volna egy szót régi kalapról, miegymásról. Nem, ezt mondhattam volna. Most egészen olyan, mintha új volna. Furcsa képet vágott volna hozzá.

— Szllt. Az első gép alján előrelökődött a fektetőlap szllt az első összehajtogatott ívekkel. Szllt. Szinte emberi, mikor azt mondja, hogy szllt, hogy figyelmeztesse az embert. Minden tőle telhetőt megtesz, hogy beszéljen. Az ajtó is szllt nyikorog, kéri, hogy tegyék be. Minden beszél a maga módján. Szllt.

NAGYNEVŰ EGYHAZI FÉRFIU ALKALMI MUNKATÁRS

— A munkavezető hirtelen visszaadta a levonatot és így szólt: — Várjon. Hol az érsek levele? A *Telegraph*-ban is hozni kell. Hol van hogyishívják?

— Végigjártatta szemét a hangos gépeken, melyek nem feleltek.

— Monks? — kérdezte egy hang a szedőszekrény mellől.

— Az. Hol van?

— Monks!
 Bloom felvette a kivágást. Ideje menni.
 — Hát akkor megszerzem a rajzot, Mr. Nannetti — mondta
 —, és tudom, jó helyet ad neki.
 — Monks!
 — Itt vagyok!

Három hónapra adja fel. Először kiordíttatja a tudómet. Mindenestre megpróbálom. Augusztusban járna le: jó ötlet: a lókiállítás hónapja. Ballsbridge. Túristák jönnek a kiállítás miatt.

NAPIHIRAPÓ

Tovább ment a szedőteremben, egy öreg hajlotthátú, pápaszemes, kötényes ember mellett. Az öreg Monks, a napihirapó. Furcsa dolgok mehetek át már a kezén: gyász hírek, kocsmai hirdetések, beszédek, válópörök, vízbefultak. Most már a végét járja. Józan, komoly ember, biztosan van valamije a takaréksban. A felesége jól főz és mos. Lánya a nappaliban dolgozik a gépnél. Szolid lány, nem olyan hibrihubri.

ÉS A KOVASZTALAN KENYÉR ÜNNEPE VALA

Megállt útközben és nézte, hogyan szed az egyik ember. Előbb elolvassa visszafelé. Gyorsan csinálja. Nyilván némi gyakorlat kell hozzá. mangiD keirtaP. Szegény papa, ő is visszafelé olvasta a Haggadáját, ujjával felém. Peszach. A jövő évben Jeruzsálemben. Ó jaj! Az egész hosszú történet, hogy hogy jötünk ki Egyiptom földjéről a rabszolgaság földjére *halleluja*. *Smá Jiszroel Adonaj Elohénu*. Nem, az a másik. Aztán a tizenkét testvér, a Jákob fiai. Aztán meg a gödölye és a macska és a kutya és a farkó és a víz és a mészáros és a halál angyala megöli a mészárost, az meg megöli az ökröt, a kutya pedig megöli a macskát. Egy kicsit bambán hangzik, míg az ember rá nem jön a nyitjára. Az igazságot jelenti, de hát mindenki meg is eszi a másikat. Hiába, ez az élet. Milyen gyorsan szed. Gyakorlat teszi a mestert. Mintha az ujjával látna.

Bloom kiment a zakatoló lármából a galérián át a lépcsőházba. Most villamosozzam ki és mire odaérek, talán ott sincs? Jobb, ha felhívom előbb. Mi a száma? Ugyanaz, ami a Citroné. Huszonnyolc. Huszonnyolc négy négy.

CSAK MEG EGYSZER AZ A SZAPPAN

Lement a ház lépcsőjén. Ki az ördög gyujtogatott itt mindenütt gyufát a falon? Mintha fogadásból csinálták volna. Az ilyen üzemekben mindig nehéz olajszag van. Langyos enyv. Thomnál odaát, mikor nála voltam.

Kivette zsebkendőjét, hogy bedugja az orrát. Citromlimon?

Ah, a szappan, amit idettem. Még elvesztem a zsebemből. Visszadugta zsebkendőjét, kivette a szappant és elhelyezte, gombolkozva, a hátsó nadrágzsebében.

Milyen parfümöt használ a feleséged? Még hazamehetnék: tram, otthonfelejtettem valamit. Hogy lássam felöltözés előtt. Nem. Itt. Nem.

Az *Evening Telegraph* irodájából hirtelen kacagás hangzott. Tudom, ki. Mi az vajjon? Beugrom egy percre telefonálni. Ned Lambert az.

Csendesen belépett.

ERIN, EZÜST TENGER ZÖLD DRÁGAKÖVE

— Szellemjárás van — mosolyogta MacHugh professzor hal-
kan, kétszersültesen a poros ablaktábla felé.

Dedalus az üres kandallóról rámeredve Ned Lambert csufon-
dáros arcára, savanyúan kérdezte:

— A Krisztus kínjára, nem fájdul meg tőle a szíved az
ülepeden?

Ned Lambert, aki az asztalnál ült, tovább olvasott:

— *Avagy pedig nézd egy gyűrűző patakocska kanyargását,
ahogy elcsörgedez; lágy szellő becézgeti és ha pöröl is a köves
akadályokkal, siet Neptun két birodalmának zuhogó vizei felé,
mohos partok közepette, tündöklő napfényben vagy az árnyék-
ban, melyet a pagony fának fölébe hajló lombja vet merengő
keblére. Mit szólsz ehhez, Simon? — kérdezte ujságja széle fölött.*
— Nem gyönyörű?

— Rosszat ivott — mondta Dedalus.

Ned Lambert nevetve rácsapott a térdére terített ujságra
és ismételte:

— *Merengő kebel és takony lombja. Gyerekek! Gyerekek!*

— És Xenophon lenézett Marathonra — mondta Dedalus,
ismét a kandallóra és az ablakra nézve — ,s Marathon a tengerre.

— De most már elég — kiáltotta MacHugh professzor az
ablak mellől. — Egy szót sem akarok hallani többet ebből a
vacakból.

Megette a vizes kétszersültholdat, amelyet rágcsált és ki-
éhezetten, a másik kezében levő kétszersült rágcsálására készült.

Süket duma. Szélhordás. Ned Lambert kimenőt csinál ma-
gának, úgy látom. Egy temetés felborítja az ember egész napját.
Állítólag befolyásos. Az öreg Chatterton, az alkancellár, nagy-
bácsija vagy dédnagybácsija. Közel kilencvenéves, azt mondják.
Bizonyára rég megírták már a nekrológját. Hogy pukkadjanak,
tovább él. Még megelőzheti ő maga. Johnny, utat a bácsikának.
A nagyméltóságú Hedges Eyre Chattertonnak. Lehet, hogy ki-
állít neki egy-két reszketeg csekket lejárát napján. Egy kis
pénzmag, ha elpatkol. Halleluja.

— Csak még egy görösöt — mondta Ned Lambert.

— Mi ez? — kérdezte Bloom.

— Cicero egy most napvilágra került töredéke — válaszolt nagy garral MacHugh professzor. — *Szeretett hazánk.*

RÖVID DE TALÁLÓ

— Kinek a hazája? — kérdezte Bloom egyszerűen.
— A kérdés nagyon helyénvaló — szólt a professzor rágcsálás közben. — A hangsúly azon van, hogy kié.
— Dan Dawson hazája — mondta Dedalus.
— A tegnap esti beszéde? — kérdezte Bloom.
Ned Lambert bólintott.
— Hanem ezt hallgassátok meg — mondta.
Az ajtó gombja lapockán találta Bloomot, mert az ajtót belökte valaki.
— Bocsánat — mondta a belépő J. J. O'Molloy.
Bloom hamar félrehúzódott.
— Kérem — mondta.
— Jónapot, Jack.
— Gyere be, gyere.
— Jónapot.
— Hogy vagy, Dedalus?
— Jól. Hát te?
J. J. O'Molloy fejét rázta.

SZOMORÚ

Valaha a legügyesebb fiatal ügyvéd volt. Mellbeteg, szegény fickó. Ez a hektikás pirosság a véget jelzi. Ha hozzányulnak, kész. Vajjon honnan fúj a szél. Pénzzavar.

— *Vagy ha csak felkapaszkodunk a tömötten álló hegyormokra.*

— Nagyszerű színben vagy.

— Láthatom a főszerkesztő urat? — kérdezte J. J. O'Molloy egy pillantással a belső ajtóra.

— Világos — mondta MacHugh professzor. — Láthatod és hallhatod. Lenehannel van a szentélyében.

J. J. O'Molloy a ferdelapú íróasztalhoz ment és lapozni kezdte visszafelé a piros ujságoldalakat.

Egyre kevesebb ügyfél. Lehetett volna ember. Elveszti a fejét. Kártyázik. Becsületbeli adósság. Vihart arat. Valaha szép honoráriumokat kapott D. és T. Fitzgeraldtól. Parókájuk van, hogy szürkét mutassanak. Nyiltagyúak, mint a szobor Glasnevinben. Azt hiszem, irodalmi cikkeket ír az *Express*-nek Gabriel Conroy-jal. Olvasott fickó. Myles Crawford az *Independent*-nél kezdte. Furcsa, hogy ugrálnak ezek az ujságírók, ha neszét veszik, hogy valahol új állás van. Szélkakasok. Melegek és hidegek egyszerre. Nem tudom, melyiknek higgyek. Egy hír addig jó, míg nem halljuk a legközelebbit. A lapjukban acsarkodnak egymásra, aztán mintha elfutták volna. Egy perc múlva a legjobb cimborák.

— Ezt hallgassátok meg, az Isten áldjon meg benneteket —

könyörgött Ned Lambert. — *Vagy ha felkapaszkodunk a tömötten álló hegyormokra...*

— Dagály! — kiáltott közbe a professzor makacsul. — Elég ebből a felfújt hólyagból!

— *Hegymokra* — folytatta Ned Lambert —, *melyek büszkén nyulnak fel a magasba, mintegy hogy lelkiünk megfürödhessen...*

— A száját fürdesse meg — mondta Dedalus. — Szentséges atyaisten! Vajjon mit szed be ez?

— *Megfürödhessen Irország gyönyörű, hasonlíthatatlan látképében, melynek a föld akármilyen más sokat magasztalt vidékén nem találni párját valóságos szépségben, a dúslombozatú erdők, hullámzó síkságok és tavaszi pompában ékeskedő rétek gazdagságában, melyeket a mi szelíd, titokzatos ír derengésünk túlvilágian áttetsző ragyogása vesz körül...*

HAZAI NYELVE

— A hold — mondta MacHugh professzor. — elfelejtkezett Hamletről.

— *Köröskörül elfedve a kilátást, míg csak fel nem tűnődöklék a hold fénylő korongja, előntve sugarának ezüst áradatát.*

— Oh! — kiáltotta Dedalus és reménytelen nyögést hallatott. — Bélsár és hagyma! Hagyd abba, Ned. Az élet rövid.

Levette cilinderét, türelmetlenül felborzolta busa bajuszát és gereblyéző ujjakkal kelta módra hajába kapott.

Ned Lambert félrelökte az ujságot és nyihogott a gyönyörűségtől. Egy szempillantással utóbb hangos kacaj rázta meg MacHugh professzor borotvátlan, fekete pápaszemes arcát.

— Daw-féle tézsa! — kiáltotta.

AMIT WETHERUP MONDOTT

Könnyű most csufolódni, mikor itt van hideg nyomtatásban, de ezt a vacakot úgy viszik, mint a friss zsömlét. Ő is pékségben dolgozott, úgye? Azért hívják tészta Dawnak. De most jó melegen ül. A lányát az az autós fickó jegyezte el a pénzügyigazgatóságtól. Jól kifundálta. Társaság, nyílt ház. Nagyban megy a rongyszedés. Wetherup mindig mondta. A gyomrukön keresztül fogja őket.

Hevesen belökték a belső ajtót és pihés hajcsomóval taréjózott skárlátcsőrű fej nyomult be rajta. A merész kék szem körül nézett és a recsegő hang ezt kérdezte:

— Mi van itt?

— Most pedig itt jön az álkisgazda — mondta MacHugh emelkedetten.

— Coki, átkozott pedagógus — mondta a főszerkesztő viszont.

— Gyere, Ned — mondta Dedalus és feltette kalapját. — Erre muszáj, hogy igyam egyet.

— Inni! — kiáltotta a főszerkesztő. — Mise előtt nem szolgálnak fel bort.

— Az helyes is — mondta Dedalus és kiment. — Gyere, Ned. Ned Lambert lecsuszott az asztalról. A főszerkesztő kék szeme Bloom mosolytól árnyékolt arcába esett.

— Jön velünk, Myles? — kérdezte Ned Lambert.

HÍRES CSATAK EMLÉKEZETE

— North Cork népfelkelői! — kiáltotta a főszerkesztő és a kandallóhoz lépett. — Mindig győztünk! North Cork és spanyol tisztek!

— Hol volt ez, Myles? — kérdezte Ned Lambert, elmélyedt pillantást vetve cipője orrára.

— Ohióban! — ordította a főszerkesztő.

— Igaz, esküszöm — helyeselt Ned Lambert.

Kimenőben odasúgta J. J. O'Molloynak:

— Kezdődő paralízis. Szomorú eset.

— Ohio — kukorékolta a főszerkesztő sipoló hangon fel-emelt skarlátpiros képéből. — Én Ohióm!

— Tiszta krétai vers — mondta a professzor. Hosszú, rövid, hosszú.

OH EOLI HÁRFA!

Kivett egy tekercs fogselymet a mellényszébéből, letépett egy darabot és ügyesen két-két zengő, mosatlan foga közé gyömöszölte.

— Bingbang, bingbang.

Bloom látta, hogy az út szabad és sietett a belső ajtóhoz.

— Egy pillanatra, Mr. Crawford — mondta. — Egy hirdetés ügyében kell telefonálnom.

Bement.

— Mi van a ma esti vezércikkel? — kérdezte MacHugh professzor, miközben odalépett a főszerkesztőhöz és kemény kezét vállára tette.

— Rendben lesz — mondta Myles Crawford nyugodtabban. — Ne törje a fejét. Hello, Jack. Minden rendben.

— Jónapot, Myles — mondta J. J. O'Molloy, visszaejtve a kezében tartott újságokat a csomóra. — Benne van a mai számban az a kanadai szélhámosság?

A telefon benn zurrogott.

— Huszonnyolc... Nem, huszon... Négy négy... Igen.

A GYŐZTESRE TEGYÜNK

Lenehan a belső irodából jött a *Sport* levonataival.

— Ki akar egy holtbiztos tippet az Aranykupára? — kérdezte. — O'Madden a tutista.

Az asztalra dobta a levonatokat.

Az előszobából meztlábos rikkancsok kiabálása közeledett, és az ajtó felpattant.

— Pszt — mondta Lenehan. — Lábalást hallok.

MacHugh professzor átment a szobán és nyakoncsípte a pityergő lurkót, míg a többi kiviharzott az előszobából, le a lépcsőn. A levonatok libegtek a léghuzatban, lassan meglengették a levegőben kék firkáikat és az asztal alá estek.

— Nem én voltam, kérem. Az a nagy fiú lökött be, kérem.

— Dobd ki és zárd be az ajtót — mondta a főszerkesztő. — Orkán tombol.

Lenehan felmarkolta a levonatokat a földről és két lehajlás után felröfönt.

— A lóverseny különkiadásra várunk, kérem — mondta a rikkancs. — Pat Farrell lökött be.

Rámutatott két arcra, amely bekandikált az ajtó keretén.

— Ez, kérem.

— Ki veled innen — mondta MacHugh professzor nyersen. Kitaszigálta a fiút és bevágta az ajtót.

J. J. O'Molly zörögve lapozta az ujságokat, dörögve böngészett:

— Folytatása a hatodik oldalon, negyedik hasáb.

— Igen... itt az *Evening Telegraph* — telefonált Bloom a belső irodában. — A főnök...? Igen, a *Telegraph*... Hová?... Ahá! Melyik árverési csarnokba?... Ahá, értem... Rendben van. Elcsipem ott.

ÖSSZEÜTKÖZES TÖRTÉNIK

A csengő ismét berregett, mikor leakasztotta a kagylót. Gyorsan belépett és beleütközött Lenehanba, aki a második levonattal küszködött.

— *Pardon, monsieur* — mondta Lenehan, egy pillanatig belecsimpaszkodva, elfintorított képpel.

— Én vagyok a hibás — mondta Bloom, túrva, hogy belekapaszkodjék. — Valami baja történt? Nagyon sietek.

— Térd — mondta Lenehan.

Kómikus arcot vágott, nyöszörgött és térdét dörzsölte.

— Az *anno Domini* halmozódása.

— Sajnálom — mondta Bloom.

Az ajtóhoz ment, félig kinyitotta, aztán megállt. J. J. O'Molloy becsapta a nehéz lapokat. Két éles hang lármája, szájharmonika visszhangzott az üres hallban a küszöbökön kuporgó rikkancsok jóvoltából:

*Mi vagyunk a wexfordiak,
Harcolt szívünk, kezünk.*

BLOOM EL

— Átszaladok a Bachelor's-walkra — mondta Bloom — a Keyes-féle hirdetés ügyében. El akarom intézni. Azt mondják, odaát van Dillonnál.

Egy pillanatig habozva nézett az arcukba. A főszerkesztő, aki a kandallóhoz dőlve, fejét kezébe hajtotta, hirtelen szélesen kinyújtotta karját.

— Menj! — mondotta. — Előtted a nagyvilág.

— Rögtön itt vagyok — mondta Bloom, miközben kisietett.

J. J. O'Molloy elvette a levonatokat Lenehan kezéből, olvasta és gyöngéden szétfújta, de nem szólt semmit.

— Meg fogja kapni a hirdetést — mondta a professzor, miközben feketekeretes szemüvegén át az ablaklécen túlra nézett. — Nézzétek csak, hogy szaladnak utána azok a lurkók.

— Mutasd! Hol? — kiáltott Lenehan és az ablakhoz szaladt.

UTCAI FELVONULÁS

Az ablaklécen túl mindketten mosolyogva nézték a ficáncoló rikkancsgyerekeket Bloom nyomában: az utolsó fehéren cikázott ide-oda a szélben, csúfondáros papírsárkány, fehér pántlikafarokkal.

— Nézd azt a kis taknyost, hogy ordít és üvölt utána — szólt Lenehan. — Szétveti az embert a röhögés. Mintha csiklandoznának. Szakasztott úgy, gacsol a lúdlábán. Kis ötvenes cipőben. Mint aki fürjet les.

Hirtelen karikatúrával mazurkázva csosszant végig a padlón J. J. O'Molloghoz, aki fogadókész kezébe tette a levonatokat.

— Mi ez? — kérdezte Myles Crawford hökkenten. — Hová lett a másik kettő?

— Ki? — szólt a professzor, odafordulva. — Átszaladtak az Ovalba, egy, kerty, itatra. Paddy, Hooper is ott van Jack Hallal. Tegnap érkeztek.

— Hát akkor gyerünk — mondta Myles Crawford. — Hol a kalapom?

Hecegve bement a hátsó irodába, széthúzta kabátja farkát és farzsebébe csörrentette a kulcsokat. Azok megcsörrentek a levegőben és a deszkán, miközben íróasztala fiókját becsukta.

— Jó kedvében van — mondta MacHugh professzor csöndesen.

— Ugy látszik — mondta J. J. O'Molloy, miközben hűmögő töprengéssel kivette cigarettatárcáját —, de a látszat gyakorta csal. Kinek van a legtöbb gyufája?

A BÉKEPIPA

Megkínálta a professzort egy cigarettával és maga is kivett egyet. Lenehan gyorsan gyufát gyújtott és egymásután tüzet adott nekik. J. J. O'Mollog újra kinyitotta tárcáját és megkínálta.

— Kösz — mondta Lenehan és belenyult.

A főszerkesztő kijött a belső irodából, félrecsapott szalmakalappal a fején. Dudolva szavalta, miközben komolyan MacHugh professzorra mutatott:

*Elcsábított a hír, a rang,
Bírodalomra szomjazál.*

A professzor vigyorgott, összecsuksa hosszú ajkát.

— Mit? Arra a rohadt vén Római Bírodalomra? — mondta Myles Crawford.

Kivett egy cigarettát a nyitott tárcából. Lenehan kecses fürgeséggel meggyújtotta és ezt mondta:

— Csend, most születik az új találós kérdésem.

— *Imperium romanum* — mondta J. J. O'Molloy csöndesen. — Előkelőbben hangzik, mint British vagy Brixton. A szó egy kicsit tűzön sercegő zsírra emlékeztet.

Myles Crawford a plafon felé fújta az első szippantást.

— Ez az — mondta. — Mi vagyunk a zsír. Ti meg én sercegünk a tűzön. Vacakabbul állunk, mint egy hógolyó a pokolban.

RÓMA ŐSI DICSŐSÉGE

— Egy pillanat — mondta MacHugh professzor, felemelve két nyugodt mancsát. — Ne csábíttassuk el magunkat szavaktól, üres szavaktól. Rómára gondolunk, az imperiális, imperatőrikus, imperatív Bírodalomra.

Szónoki karját kinyújtotta rojtos-piszkos kezelőjéből. Szünetet tartott.

— Mi volt ez a civilizáció? Hatalmas, megengedem: de hitvány. Cloacae: gyűjtőcsatornák. A zsidók a pusztában és a hegytetőn ezt mondták: *Itt lenni jó. Építsünk itt oltárt Jehovának.* A római, akárcsak a nyomdokaiba lépő angol, minden új partra, ahová a lábát tette (a miénkre ugyan sohase tette) csak kloákás rögeszméjét hozta. Körülnézett tógájában és ezt mondta: *Itt lenni jó. Építsünk itt egy vévét.*

— És meg is tették — mondta Lenehan. — Vén öreg őseink, mint Guinness első fejezetében olvasható, a folyóvizet kedvelték.

— Született úriemberek voltak — mormogta J. J. O'Molloy. — De van római jog is.

— És Pontius Pilatus a prófétája — felelte MacHugh professzor.

— Allottátok azt az esetet Pallesről, a Számvevőszék elnöke? — kérdezte J. J. O'Molloy. — A királyi egyetem bankettjén történt. Minden úgy ment, mint a karikacsapás...

— Előbb a találós kérdésemet — mondta Lenehan. — Kész vagy?

O'Madden Burke magas alakja, bő, szürke Donegal-tweed öltönyben, jött az előszobából. Mögötte Stephen Dedalus beléptekor levette a kalapját.

— *Entrez, mes enfants!* — kiáltotta Lenehan.

— Kérelmezőt hozok — mondta O'Madden Burke dallamosan. — Ifjúság a Tapasztalat karján ellátogat a Hírességhez.

— *How do you do?* — mondta a főszerkesztő, kezét nyujtva.
— Lépjen be. Az öreg úr éppen most ment el.

? ? ?

Lenehan mindnyájukhoz fordult:

— Csendet kérek! Melyik opera címe hangnem? Saccoljátok, latoljátok, fontoljátok meg és feleljetek.

Stephen odaadta a gépírt lapokat, rámutatva a címre és aláírásra.

— Kicsoda? — kérdezte a főszerkesztő.

Egy darabka letépve.

— Mr. Garrett Deasy, — mondta Stephen.

— Az a vén trotty, — mondta a főszerkesztő. — Ki tépte le itt? Nagyon kimehetnékje volt?

Tűz szárnyán küldi

Orkán s déli táj

A halvány vámpírt,

Számon a szörnyű száj.

— Jó napot, Stephen — mondta a professzor, miközben átnézett vállukon. — Száj és köröm? Hát maga is...?

Marhabarát bárd.

GRIMBUSZ ISMERT VENDEGLÖBEN

— Jónapot — felelte Stephen, elpirulva. — Nem az én cikkem. Garrett Deasy úr kért meg, hogy...

— Ahá, ismerem — mondta Myles Crawford — a feleségét is ismertem. A legádázabb sárkány, aki valaha élt. Ugy, éljek, száj- és körömfájása volt, neki igen! Egy, este a pincérre öntötte a levest a *Star and Garter*-ben. Ohó!

Asszony hozta a bűnt a földre. Helenáért, Menelaus megszökött feleségeért a görögök tíz évig. O'Rourke Breffni hercege.

— Özvegy? — kérdezte Stephen.

— Az, de szalma — mondta Myles Crawford, végigfuttatva szemét a gépíráson. — Császári lovak. Habsburg. Egy ír mentette meg az életét Bécs sáncain. Ne felejtsük el! Maximilian Karl O'Donnell, *Graf von Tirconnel*, Írországbán. Elküldte örökösét, hogy elhozza a királynak az osztrák tábornagyi ki nevezést. Baj lesz ebből még egyszer. Vadludak. Persze, mindig. Ne felejtsük el!

— A bibe az, vajjon ő nem felejtette-e el? — mondta J. J. O'Molloy nyugodtan, egy patkó-levélnéhezéken babrálva. — Fejedelmek életét megmenteni nem üzlet.

MacHugh professzor felé fordult.

— És ha igen? — mondta.

— Szóval elmondom az esetet — kezdte Myles Crawford.
— Egyszer egy magyar...

VESZTETT ÜGYEK
NEMES MARKI NEVE FELBUKKAN

— Mi mindig híven kitartottunk a veszített ügyek mellett — mondta a professzor. — A siker nekünk az értelem és képzelőerő halála. Sohasem voltunk hívei annak, akinek sikere volt. Csak szolgáljuk. Én a bégető latin nyelvet tanítom. Annak a fajtának nyelvét beszélem, amelynek szellemisége abban a mondásban csúcsosodik ki, hogy: az idő pénz. Az anyag dominál. *Dominus!* Uram! Hol a szellemiség? Lord Jézus! Lord Salisbury. Divány egy, westendi klubban. De a görög!

KYRIE ELEISON!

Fénylő mosoly, derítette fel feketekeretes szemét, nyújtotta meg hosszú ajkát.

— A görög! — ismételte. — *Kyrios!* Sugárzó szó! A szemiták és a százszok nem tudják, mi a magánhangzó. *Kyrie!* Az értelem tündöklése. Görögöt kellene tanítanom, a szellem nyelvét. *Kyrie eleison!* A klozettcsináló és a kloákacsináló sohasem lesznek úrrá lelkünkön. Esküdt hívei vagyunk az európai katolikus lovagiságnak, amely, elsüllyedt Trafalgarnál és a szellem birodalmának, nem imperiumának, amely az athéni flottákkal veszített el Aegospotamosnál. Igen, igen. Elvesztek. A jósdától félrevezetett Pyrrhus még egyszer megkísérelte, hogy felélessze Görögország szerencséjét. Hű volt a veszített ügyhöz.

Elment tőlük az ablakhoz.

— Harcra szálltak — mondta O'Madden Burke szürkén —, de mindig elhullottak.

— Buhu! — sírt Lenehan halkán. — Egy téglát következtében, melyet a *matinée* második felében kapott a fejére. Szegény, szegény, szegény Pyrrhus!

Aztán közelről Stephen fülébe súgta:

LENEHAN VERSIKÉJE

*MacHugh, a nagyképű bölcselő,
Ében-pápaszemet visel ő.
Viseli, de nem tudom, mire,
Ugyis duplán lát többnyire.
Mire megy hát vele? Semmire.*

— Sallustiust gyászolja, mondja Mulligan. Akinek az anyja olyan rondán halt meg.

Myles Crawford oldalzsebébe gyúrta a lapokat.

— Jól van — mondta. — A többi később olvasom el. Jól van.

Lenehan tiltakozólag nyújtotta ki kezét.

— És a találós kérdésem! — mondta. — Melyik opera az, amelyiknek a címe hangnem?

— Opera? — O'Madden Burke szfinxarca elrejtélyesült.

Lenehan vidáman jelentette ki:

— A *trubadúr*. Értitek a csíziót? Nem moll, dúr. Hé! Na és melyik operát árulják a virágkereskedésben? A *Kasztília rózsá-ját*.

Szelíden lágyékon bökte O'Madden Burket. O'Madden Burke kecsesen visszaesett esernyőjére és sóhajt imitált.

— Segítség! — nyögte. — Nagyon elgyöngültem.

Lenehan lábujjhegyre állt és gyorsan legyezgette arcát a zörgő levonatokkal.

A professzor az újságkötegek mellett visszajött és kezét elhúzta Stephen és O'Madden Burke laza nyakkendője előtt.

— Párizs hajdan és most — mondta. — Ugy, néztek ki, mint két communard.

— Mint akik most robbantották fel a Bastille-t — mondta J. J. Molloy csöndes gúnnyal. — Vagy a finn kormányzóhelyettest puffantották le? Ha megnéz az ember benneteket, képeseknek tart rá. Bobrikov tábornok.

OMNIA LIMLOMNA

— Csak terveztük — mondta Stephen.

— Minden tehetség — mondta Myles Crawford. — A jog, a klasszikusok...

— A turf — vetette közbe Lenehan.

— Az irodalom, a sajtó.

— Kár, hogy Bloom nincs itt — mondta a professzor. — A hirdetésszerzés nemes művészete.

— És Bloomné asszony — tette hozzá O'Madden Burke. — Az énekművészet. Dublin első számú kedvence.

Lenehan hangosan felköhögött.

— Hm! — mondta nagyon halkán. — Muszáj egy kis szívtást levegőznöm. Meghúltam a parkban. Nyitva volt a kapu.

MAGA TUDNA!

A főszerkesztő ideges kezét Stephen vállára tette.

— Irjon nekem valamit — mondta. — Valami jó vaskos dolgot. Maga tudna. Látom az arcán. Az *ifjúsági lexikonba*...

Látom az arcán. Látom a szemében. Semmittevő, lusta tervezgető.

— Száj- és körömfájás! — kiáltotta a főszerkesztő sértő gúnnyal. — Nagy nemzetipárti gyűlés Borris-in-Ossery-ban. Marhaság! Bődítik a közönséget! Vaskos dolgokat mondanak nekik. Valamennyiünket belerántanak. Vigye el az ördög. Atyát, Fiút, Szentlelket és Pityipalkót.

— Mi mind szállíthatjuk a szellemi abrakot — mondta O'Madden Burke.

Stephen a merész, fennhéjázó tekintet felé emelte szemét.
— Azt szeretné, ha mindenképpen a sajtóhoz kerülne —
mondta J. J. O'Molloy.

A NAGY GALLAHER

— Maga tudna — ismételte Myles Crawford, lelkesen ökölbe-
szorítva kezét. — Egy pillanat. Elképesztjük Európát, mint Ig-
natiussal szokta mondani, mikor lézengett és billiárdot
márkirozott a Clarence-ben. Gallaher, az aztán sajtóember volt.
Az tudott írni. Tudja, hogy csinált magának nevet? Elmondom.
Ez volt a legpompásabb ujságírói teljesítmény, eddig. Nyolcvan-
egyben volt, május 3.-án az invincible-időkből. Gyilkosság a
Phoenix-parkban, azt hiszem maga akkor még nem volt a vilá-
gon. Mindjárt megmutatom.

Odasietett az ujságcsomókhoz.

— Idenézzen — mondta és feléjük fordult. A *New-York
World* sürgönyileg különtudósítást kért. Emlékszik még az ügyre?

MacHugh professzor bólintott.

— A *New-York World* — mondta a főszerkesztő és izgatottan
hátrábbtolta szalmakalapját. — Hol is volt. Tim Kelly, vagy,
Kavanagh, akarom mondani Joe Brady, és a többi. Ahova Kec-
kebőr hajtott a kocsit. Az egész úton, érti?

— Kecsebőr — mondta O'Madden Burke. — Fitzharris.
Azt mondják, most kocsiskocsmája van lenni a Butt-hídnál. Ho-
lohan beszélt nekem. Ismeri Holohant?

— Öt meg három az nyolc — ugy-e? — mondta Myles
Crawford.

— És szegény Gumley is levitézlett, így, beszélt, a község
köveit őrzi. Éjjeli csósz.

Stephen meglepetten odafordult.

— Gumley? — mondta. — Csak nem? De hiszen az az apám
barátja.

— Mit érdekel engem Gumley — kiáltott Myles Crawford
haragosan. — Gumley csak őrizzze a köveket, hogy, el ne szalad-
janak. Ezt nézze! Mit tett Ignatius Gallaher! Majd elmondom.
Geniális sugallat. Rögtön sürgönyözött vissza. Megvan a március
17.-i *Weekly Freeman*? Jó. Megvan?

Visszalapozott az ujságcsomóban és egy helyen bedugta az
ujját.

— Vegye a negyedik oldalt, például a Bransome-kávé hir-
detését. Megvan? Jó.

A telefon berregett.

HANG A TÁVOLBÓL.

— Beszélek én vele — mondta a professzor és odament.

— B a park kapuja. Jól van.

Ujra egyik helyről a másikra ugrott, ficáinkolt.

— T az alkirály, palotája. C a gyilkosság színhelye. K a Knockmaroon-kapu.

Tarkóján a laza hús úgy táncolt, mint egy kakas taraja. Rosszul keményített ingmelle felgyűrődött, egy durva mozdulattal visszanyomta mellénye alá.

Hallo? Itt az *Evening Telegraph*... Hallo?... Ki beszél ott?... Igen... Igen... Igen...

— F és P között van az út, ahol Kecskébőr végighajtott, hogy alibije legyen. Inchicore, Roundtown, Windy Arbour, Palmerston Park, Ranelagh, F. A. B. P. Érti? X a Davy-féle vendéglő a felső Leesen-streeten.

A professzor a belső ajtóhoz lépett.

— Bloom van a telefonnál — mondta.

— Mondja meg neki, menjen a fenébe — mondta a főszerkesztő habozás nélkül. — X a Burke-féle vendéglő, érti?

RAVASZ, NAGYON

— Ravasz — mondta Lenehan. — Nagyon.

— Azon melegében feltálalta nekik — mondta Myles Crawford — az egész véres históriát.

Lidércnyomás, amelyből nem ébred fel az ember.

— En láttam — mondta a főszerkesztő büszkén. — Ott voltam a helyszínen, Dick Adams, a legjobbszívű nyavalyás alak Corkból, akibe az Úr valaha szuszt fűjt, és én magam.

Lenehan egy légi jelenség előtt hajlongva jelentette:

— Asszonyom, nevem Ádám. És mielőtt Elbát láttam, Ábel voltam.

— Történelem! — kiáltott Myles Crawford. — A Prince's-streetről az Öregasszony elsőnek jött. Sírás és fogak csikorgatása mindenütt. Egy hirdetésből. Gregor Grey csinálta hozzá a rajzot. Ezzel állott talpra. Aztán Paddy Hooper megdolgozta Tay Payt, aki átvitte a *Star*-hoz. Most Blumenfelddel együtt dolgozik. Ez a sajtó. Ezt hívják tehetségnek. Pyatt! Valamenynyinek ő a papája.

— A ponyvaszurnaliztika atyja — erősítette meg Lenehan — és Chris Callinan sógora.

— Halló?... Maga az?... Igen, itt van még. Szaladjon át maga.

— Hol találni ma ilyen sajtóembert? — kiáltotta a főszerkesztő.

Ledobta a lapokat.

— Rene favasz — mondta Lenehan O'Madden Burkenek.

— Csoda okos — mondta O'Madden Burke.

MacHugh professzor előjött a belső irodából.

— Minthogy épen az invincible-ekről volt szó — mondotta —, hallotta, hogy néhány kucsébert előállítottak...

— Hogyne — mondta J. J. O'Molloy mohón. — Lady Dudley a parkon át ment hazafelé, mert látni akarta a fákat, amiket

a vihar tavaly elfújt. Közben az az ötlete támadt, hogy vesz egy dublini képeslapot. Kisült, hogy emléklap Joe Brady vagy a főmufti vagy Kecskebőr tiszteletére. Pont az alkirály palotája előtt, képzeljétek!

— Fadatkat sem ér az egész — mondta Myles Crawford. — Piha! Sajtó és védői kar! Hol van manapság olyan védő, mint azok a régiek voltak, Whiteside, Isaac Butt vagy az ezüstnyelvű O'Hagan? Mit? Egy baromság az egész! Vacak, nem más!

Szája még elnémultan is idegesen fitymáló fintorokra görbült.

Van nő, aki csókolni szeretné ezt a száját? Mit tudsz te erről? Hát akkor miért írtad?

RÍMEK ÉS OKOK

Száj, táj. Van a szájnak köze a tájhoz? Vagy a tájnak a szájhoz? Nyilván van valamelyes. Táj, fáj, báj, māj, állj. Rímek: két egyformán öltözött, egyforma külsejű ember, párosával.

..... *la tua pace*

..... *che parlar ti piace*

..... *mentreché il vento, come fa, si tace.*

Hármasával látta őket, közeledő leányokat, zöldben, rózsaszínben, pirosban, összeakaszkodva, *per l'aer perso* mályvaszínben, bíborban, *quella pacifica orifiamma*, oriflamme-aranyban, *di rimirar fé piu ardenti*. De én öreg emberek, vezeklők, ólomlábúak, éjsötétalattiak: száj táj: temető, csecsemő.

— Halljuk, mit hozhat fel védelmére — mondta O'Madden Burke.

MINDEN NAPNAK MEGVAN...

J. J. O'Molloy, sápadt mosollyal felvette az odadobott kesztyűt.

— Kedves Myles — mondta, eldobva cigarettáját —, rosszul értelmezi szavaimat. Nekem nincs megbízásom arra, hogy a harmadik hivatást mint hivatást képviseljem, de önnel elszalad corki lába. Miért nem említ olyan neveket, mint Henry Grattan és Flood és Demosthenes és Edmund Burke? Ignatius Gallahert mind ismerjük, akárcsak Chepelizod mesterét, a filéres sajtó Harmsworthját és a Bowery, csatornaújságtól való komáját, hogy *Paddy Kelly*'Budget-et a *Pue's Occurrences*-t és éber barátunkat, a *Skibereen Eagle*-t ne is említsem. Miért hozza fel a törvényszéki ékesszólás olyan mesterét, mint Whiteside? Minden napnak megvan a magához való újságja.

KAPCSOLAT RÉGMULT IDŐKHÖZ

— Grattan és Flood éppen ebbe a lapba írtak — kiáltotta képébe a főszerkesztő. — Ir önkéntesek. Hát erre mit mond?

Alapítottatott 1763-ban. Dr. Lucas. Hol van ma olyan emberünk, mint John Philpot Curran volt? Piha!

— Hát — mondta J. J. O'Molloy — itt van például Bushe K. C.

— Bushe? — mondta a főszerkesztő. — Na ja. Bushe, persze. Ő benne van egy szikra ebből. Kendal Bushe, azaz hogy Seymour Bushe.

— Régen a bírói székben ülne már — mondta professzor —, ha... De nem fontos.

J. J. O'Molloy Stephenhez fordult és nyugodtan, csöndesen ezt mondta:

— A legcsiszoltabb körmondat, amit életemben hallottam, Seymour Burhe ajkáról jött. Arról a testvérgyilkosságról volt szó, a Childs-féle gyilkossági pörről. Bushe volt a védője.

S beléöntötte fülem pítvarába.

Hogyan jöhetett rá, mellesleg? Álmában halt meg. Vagy az a másik történet, a kéthátú állatról.

— Hát az mi volt? — kérdezte a professzor.

ITALIA, MAGISTRA ARTIUM

A bizonyítási eljárásról beszélt, — mondta J. J. O'Molloy, — a római jog és a korábbi törvénykönyv ellentétéről, a *lex talionis*-ről. És hivatkozott Michelangelo Mózesére a Vatikánban.

— Ha.

— Néhány jól megválasztott szó — előszavazta Lenehan. — Csönd!

Szünet. J. J. O'Molloy kivette cigarettadobozát.

Téves alarm. Valami egészen közönséges.

Messenger elgondolkozva vette elő gyufás dobozát és rágyújtott szivarjára.

Azóta sokszor gondoltam, ha visszaidéztem ezt a különös időt, hogy ez az önmagában jelentéktelen tény, egy gyufa meggyújtása döntötte el mindkettőnk életének további menetét.

EGY CSISZOLT KÖRMONDAT

J. J. O'Molloy folytatta, szavait formálva:

— Ezt mondta róla: *ez a megfagyott muzsikájú, kétszarvú és rettenetes képmása az isteni emberalaknak, a bölcsesség és prófétaság e jelképe, ha valaha művész képzeletétől vagy kezétől márványba lélekmintázott vagy lélekmintázó megérdemelte az életet, megérdemli, hogy éljen.*

Keskeny keze hullámos keccsel jelezte a visszhangot és esést.

— Szép — mondta Myles Crawford rögtön.

— Az isteni fuvallat — mondta O'Madden Burke.

— Magának tetszik? — kérdezte J. J. O'Molloy Stephentől.

Stephen, akinek vérét a nyelv és gesztus varázsa simogatta, elpirult. Kivett egy cigarettát a tárcából. J. J. O'Molloy Myles

Crawfordnak kínálta tárcáját. Lenehan, mint előbb, tüzet adott nekik és beszédte érte az adót, mondván:

— Kösz kontra és rekontra.

MAGAS ERKÖLCSISÉGŰ FÉRFIU

— Magennis professzor beszélt nekem magáról — mondta J. J. O'Molloy Stephennek. — Mi a komoly véleménye erről a hermetikus társaságról, az opálcsend költőiről: A. E. főmiszti-kusról? Blavatsky asszonyság hozta divatba. Kedves öreg bűvésznő volt. A. E. egy interjuban azt mondta valami yankeeujságírónak, hogy maga kora hajnalban jött hozzá és kérdezte tőle, mik a tudatos tervei. Magennis azt hiszi, hogy kifigurázta A. E.-t. Rendkívül magas erkölcsiségű férfiú ez a Magennis.

Rólam beszél. Mit mondott? Mit mondott? Mit is mondott rólam? Ne kérdezzük.

— Nem, köszönöm — mondta MacHugh professzor, félretolva a cigarettatárcát. — Egy pillanat. Hadd mondjak valamit. A legszebb szónoki teljesítmény, amit valaha hallottam, John F. Taylor egy beszéde volt a Történelmi Társaságban. Fitzgibbon bíró, jelenleg a semmitőszék tanácselnöke, beszélt előtte, és a vita tárgya egy tanulmány volt, azzal az (akkoriban új) indítvánnyal, hogy támasszák életre az ír nyelvet.

Myles Crawfordhoz fordult és ezt mondta:

— Ismeri Gerald Fitzgibbont. Elképzelheti, milyen stílusban beszélt.

— Tim Healyvel ül — mondta J. J. O'Molloy — hír szerint a Trinity-college gazdasági felügyelőségében.

— Egy cukorfalattal ül hátulgombolós nadrágban — mondta Myles Crawford. Tovább. Nos?

— A beszéd, megjegyzendő — mondta a professzor —, tökéletes szónokra vallott, tele udvarias göggel, amelyből nemes szólásokban áradt nem mondom hogy dühének tájtékja, hanem a büszke ember megvetése az új mozgalommal szemben. Akkor még új mozgalom volt. Gyöngék voltunk és ezért érték-telenek.

Egy pillanatra becsukta hosszú keskeny ajkát, de folytatásra mohón szemüvegéhez emelte kiterpesztett kezét és remegő hüvelykjét könnyedén a fekete kerethez érintve, új gyújtópontba igazította.

RÖGTÖNZÉS

Hétköznapi hangon fordult J. J. O'Molloyhoz:

— Taylor, biztosan tudja, a betegágyból jött oda. Hogy előre elkészítette beszédét, nem hinném, mert még gyorsíró sem volt a teremben. Sötét sovány arcát bozontos szakáll vette körül. Laza nyakkendő volt rajta és egészében haldoklónak tűnt fel, pedig nem volt az.

Szeme egyszerre, de lassan elfordult J. J. O'Molloy arcáról

a Stephené felé, aztán hirtelen a földre irányult, mintha keresne valamit. Kifényesítetlen vászongallérja kibukkant lehajtott feje mögött, fonnyadó hajától piszkosan. Még mindig keresve, megszólalt:

— Mikor Fitzgibbon beszéde elhangzott, John F. Taylor jelentkezett szólásra. Szavai, amennyire vissza tudok emlékezni, röviden ezek voltak.

Elszántan felemelte fejét. Szemei ismét magukra eszméltek. Szellemtelen puhányok úsztak nagy lencséikben ide-oda, kijáratot keresve.

Elkezdte:

— *Elnök úr, hölgyeim és uraim: nagy csodálkozással hallottam előttem szóló tudós barátomnak az imént Irország ifjúságához intézett szövegét. Úgy éreztem, mintha szavai elragadtánának egy ettől a földtől távoli földre, egy korunktól távoli korb, mintha ott állanék az ókori Egyiptomban és amaz ország valamelyik főpapjának szövegét hallanám, amelyet az ifjú Mózeshez intéz.*

Hallgatói sulybatett cigarettával hallgatták, melynek füstje törékeny szárazsággal szállt a magasba, hogy kiviruljon a beszéddel. És lekonyult áldozati füstünk hadd. Nemes szavak jönnek. Figyelj. Te is tudnád ezt?

— *És úgy éreztem, mintha hallanám az egyiptomi főpap dölyfösen és büszkén felemelt hangjának csengését. Hallottam szavait és azok értelme megvilágosodott előttem.*

AZ ATYÁKRÓL

Megvilágosodott előttem, hogy azok a dolgok jók, amelyek mégis romlottak, amelyek ha mindenestül jók volnának vagy ha nem volnának jók, nem volnának megronthatók. Oh, a szentségét! Hiszen ez Szent Ágoston.

— *Miért nem akarjátok ti zsidók átvenni műveltségünket, vallásunkat és nyelvünket? Nomád pásztortörzs vagytok, mi pedig hatalmas nép. Nektek nincs városotok és gazdagságtok: a mi városaink az emberiség méhkasai és gályáink, három és négy evezősorukkal, mindennemű portékával megrakottan szelik az ismert világ vizeit. Ti még csak most emelkedtetek ki kezdetleges viszonyaitokból: nekünk irodalmunk és papi rendünk van, korszakos történelmünk és alkotmányunk.*

Nilus.

Gyermek, ember, faragott kép.

A Nilus partján bábaasszonyok térdelnek, sásbölcső: hajlékonyan küzdő férfi: kőszavú, kőszakállú, kő a szíve.

— *Ti helyi, ismeretlen bálványhoz imádkoztok: a mi fenséges és rejtelmes templomaink Izisz és Ozirisz, Horusz és Ammon Ra hajlékai. Részetek szolgaság, szepegés és alázat, a miénk mennydörgés és a tengerek. Izrael gyöngé és kevés az ő gyer-*

mekeinek száma: Egyiptom nagy sereg és félelmetesek az ő fegyverei. Csavargóknak és napszámosoknak neveznek benneteket: a világ reszket a mi nevüinktől.

Tompa gyomorkorgás vágott beszédébe. Bátran túlharsogta szavával:

— De hölgyeim és uraim, ha az ifjú Mózes hallgatott volna rá és elfogadta volna ezt az életszemléletet, ha meghajtott volna fejét és akaratát és szellemét ez öntelt intelem előtt, sohasem vezet ki a választott népet a szolgaság házából és sohasem követi naponta a felhőoszlopot. Sohasem beszél az Örökkévalóval villámlás közepette Színaj hegyén és nem jön le az átszellemültség fényével ábrázatán és karján a törvénytáblákkal, melyek a kitagadottak nyelvén íródtak.

Elhallgatott és nézte őket, élvezve a csendet.

VÉGZETES — SZÁMARA!

J. J. O'Molloy némi sajnálkozással mondta:

— Mégis úgy halt meg, hogy nem lépett az Igéret földjére.

— Hirtelen-pillanatnyi-noha-már-régikeletü-betegség-következtében-előállott-exitus — mondta Lenehan. — Pedig nagy jövő állott mögötte.

Az előszoba felől ismét csupasz talpak csoszogása hallatszott, dobogása fel a lépcsőkön.

— Ez ékesszólás — jelentette ki a professzor ellentmondatlanul.

Elvitte a szél. Seregek Mullaghmastnél és Király-Taránál. Pitvaros fülek mérföldjei. A tribun szavai, üvöltve és a négy világtájnak szórva. Hangja mögött egy nép keres oltalmat. Holt zaj. Akasha-krónika mindenről, ami valaha valahol történt. Szeressétek és dicsérjétek: engem már nem kell.

Pénzem van.

— Uraim — szólt Stephen. — A napirendhez szólva bátorlakodom indítványozni, hogy a Ház napolja el üléseit.

— Elcsapja a lélekzetem. Hát ez nem francia udvariasság? — kérdezte O'Madden Burke. — Ez az időpont, úgy vélem, mikor a boroskancsó, képletesen szólva, fölöttébb jót tesz az ősi fogadóban.

— Az indítvány ezennel előterjesztetik. Aki helyesli, igenel szavaz — hirdette ki Lenehan. — Aki nem, nemmel. Megállapítom, hogy elfogadták. Közelebbről melyik pálinkás butikba?... Határozott javaslatom: Mooney!

Előrement és figyelmeztetően mondta:

— Erélyesen visszautasítunk minden erős folyadékot, nemde? Ugy van, nemde. Semmi néven nevezendő áron.

O'Madden Burke, aki nyomon követte, barátságos ernyőnyitással mondta:

— Indulj, Macduff!

— Agg törzs hajtása! — kiáltotta a főszerkesztő, Stephen vállára ütve. — Gyerünk. Hol vannak azok az istenverte kulcsok?

Zsebében kotorászott és előhúzta a gyűrött gépirást.

— Száj és köröm. Tudom. Rendben lesz. Lehozzuk. Hol vannak? Rendben van.

Visszadugta a lapokat és bement a belső irodába.

REMÉLJÜK

J. J. O'Molloy, utána indulóban, csöndesen mondta Stephennek:

— Remélem, megéri, hogy lehozza. Myles, egy pillanatra. Bement a belső irodába, becsukta az ajtót maga mögött.

— Mehetünk Stephen — mondta a professzor. — Pompás ugy-e? Egészen prófétikus, látnoki. *Fu!t Ilium!* A koszos Trója feldúlása. E világból való királyságok. A Földközi-tenger urai ma fellahok.

Az első rikkancs sarkukban topogott le a lépcsőn, aztán kirohant az utcára és ezt üvöltötte:

— Lóverseny-különkiadás!

Dublin. Sokat, sokat tanulnom.

Balra fordultak, az Abbey-streeten át.

— Nekem is van egy látomásom — mondta Stephen.

— Igen — mondta a professzor, aki ugrált, hogy lépést tarthasson vele. — Crawford is jön utánunk.

Egy másik rikkancs süvöltött el mellettük, futtában ordítva:

— Lóverseny-különkiadás!

DRÁGA DISZNÓ DUBLIN

Dubliniek.

— Két dublini Vesta-szűz — mondta Stephen —, vénecske és jámbor, ötven meg ötvenhárom évet éltek a Fumbally's-lane-en.

— Hol van az? — kérdezte a professzor.

— Blackpitts felé.

Nyirkos éjszaka, éhesítő gőzzel. A falnak dőlten. Faggyús arc világít gyapjúsál alól. Bomlott szívek. Akasha-krónika. Gyorsabban, kedves.

Rajta most. Merni kell. Eljen az élet.

— A Nelson-oszlop tetejéről szeretnék látni Dublint. Három és tíz pennyt tesznek félre egy piros cin-leveles pénzes persélyben. Kirázzák a hárompennys aprókat és egy hatpennyst és késpengével csikolják elő az egypennyseket. Kettőt-hármat ezüsből, hetet rézből. Felteszik a kalapjukat, felveszik a legjobb ruhájukat és ernyőt vesznek, hátha megered az eső.

— Okos szűzek — mondta MacHugh professzor.

NYERSKOSZT

— Egy shilling négyért kocsonyát és négy szelet kenyere-t vesznek az északi városi étkezőben a Marlborough-streeten Miss Kate Collins tulajdonosnőtől... Vásárolnak huszonnégy érett szilvát egy lánytól a Nelson-oszlop lábánál, hogy a kocsonya utáni szomjukat csillapítsa. Két hárompennyst adnak a forgódeszkánál álló úrnak és lassan felfelé tipegnek a csigalépcsőn, szuszogva, egymást bátorítva, félve a sötétől, egymást kérdezgetve, nem vesztetted el a kocsonyát, áldva Istent és a Szűzanyát, visszafordulással fenyegetődzve, kikukucskálva a szellőztetőréseken. Istennek dicsőség. Nem is sejtették, hogy ilyen magas.

A két nő neve Anne Kearns és Florence MacCabe. Anne Kearnsnek zsábája van, lourdesi vízzel szokta kengetni, egy hölgy adta neki, aki egy passzionista pátertől kapta. Florence MacCabe minden szombaton egy pörccöt és egy üveg dupla malátást vacsorázik.

— Antitézis — mondta a professzor, kétszer bólintva. — Vesta-szűzek. Látom őket. Hol marad vajjon a barátunk?

Hátrafordult.

Nekiszabadult rikkancsok hada rohant le a lépcsőkön, szaladt szét minden irányban, üvöltve lobogtatta a fehér ujságokat. Nyomukban megjelent Myles Crawford a lépcsőn, rótt arca körül kalap-glóriával, J. J. O'Molloy-jal beszélgetve.

— Mehetünk — mondta a professzor — és meglóbálta karját. Elindult és továbbment Stephen mellett.

BLOOM VISSZATÉRESE

— Igen — mondta. — Látom őket.

Bloom, aki az *Irish Catholic* és a *Dublin Penny Journal* irodái közelében vad rikkancsok forgatagába került, elfulladva kiáltotta:

— Crawford úr! Egy pillanatra!

— *Telegraph!* Lóverseny-különkiadás!

Egy rikkancs belekiabálta a Bloom arcába:

— Mi az? — mondta Myles Crawford, visszamaradva egy lépéssel.

— Rémes tragédia Rathminesben! Bolha csípett meg egy gyereket!

INTERJU A FÖSZERKESZTŐVEL

— Csak ez a hirdetés — mondta Bloom, aki lihegve tört utat a lépcső felé és előhúzta zsebéből a kivágást. — Az imént beszéltem Keyes úrral. Két hónapra adja fel, azt mondja. Aztán majd meglátja. De azt akarja, hogy a *Telegraph*-ban is jelenjen meg rövid hirecske, a rózsaszínű vasárnapi mellékletben. És ha nem késő még, úgy hozzuk, mint a *Kilkenny People*, már

mondtam Nannetti tanácsos úrnak. A nemzeti könyvtárban ki-kereshetem. Kulcs-ház, érti? A neve az, hogy Keyes. Szójáték a névével. De úgyszólván ígéretet tett, hogy meghosszabbítja. Csak egy kis ügyes cikkecskét akar hozzá. Mit mondjak neki, Mr. Crawford?

NY. K. A. S.

— Mondja meg neki, hogy nyalja ki a s... — mondta Myles Crawford, nyomaték kedvéért kitárt karral. — Mondja meg ezt neki azon melegében.

Kissé ideges. Grimbuszra kész. Mind elmentek inni. Karonfogva. Lenehan jachtsapkája odaát pumpolni ment. A megszkott duma. Vajjon a fiatal Dedalus a mozgatójuk? Jó cipő van ma rajta. Mikor legutóbb láttam, kiállt a sarka belőle. Pocso-lvába léphetett. Vigyázatlan fickó. Mi keresnivalója volt Irish-townban?

— Hát — mondta Bloom visszatért tekintettel — ha megszerzem a rajzot, azt hiszem, megér egy rövid hírecskét. Azt hiszem, feladja a hirdetést. Megmondom neki...

NY. K. A. K. I. S.

— Hogy nyalja ki a királyi ír s... — kiáltotta Myles Crawford hangosan a vállán át. — Mondja meg neki, rábízom, hogy mikor.

Miközben Bloom még mérlegelte a csattanót és mosolyogni készült, szelesen tovább ment.

PUMPOLÓ KÖRUT

— *Nulla bona*, Jack — mondta és állához emelte kezét. — En is pácban vagyok. Csak a múlt héten lámpással kerestem valakit, aki aláírja a váltómat. Be kell érned a jó szándékkal. Sajnálom, Jack. Egy egész és fél szívből, ha magam megvághatnék valakit.

J. J. O'Molloy megnyúlt képpel, némán tovább ment. Utólérték a többieket és egymás mellett lépkedtek.

— Mikor megették a kocsonyát és a kenyeret és hús ujjukat beletörölték a kenyér csomagolópapírjába, közelebb mennek a korláthoz.

— Ez magának való — magyarázta meg a professzor Myles Crawfordnak. Két öreg dublini nő a Nelson-oszlop tetején.

MICSODA OSZLOP! — MONDTA

I. TOTYOGÓ

— Ez új — mondta Myles Crawford. — Ez jeles. Ki a nép-ünnepélyre. Két öreg spiné, nem?

— De félnek, hogy az oszlop eldől — folytatta Stephen. — Látják a háztetőket és vitatkoznak, hol vannak a különböző

templomok: a Rathmines kék kupolája, az Ádám és Éva, a Saint Laurence O'Toole. De közben szédülni kezdenek, felemelik tehát a szoknyájukat...

KÉT KISSÉ HIBBANT NÖSTÉNY

— Lassan a testtel — mondta Myles Crawford —, semmi költői szabadság. Az érsekségben vagyunk.

— És letelepednek csíkos alsószoknyájukra, fel-felnézegetve a félkarú házasságtörő szobrára.

— Félkarú házasságtörő! — kiáltott a professzor. — Ezt szeretem. Látom a gondolatot. Értem, mit akar mondani.

HÖLGYEINK MEGAJÁNDEKOZZÁK DUBLIN POLGÁRAIT RÖPPIRULÁKKAL ÉS LEHULLÓ METEORKÖVEKKEL

— Ettől megfájul a nyakuk — mondta Stephen — és a kimerültségtől nem tudnak se felfelé nézni, se lefelé, se beszélni. Maguk közé veszik a szilvászacskót és kieszik belőle egyenként a szilvát, közben zsebkendőjükkel törlik le a szájukból szivárgó szilvalevet és a magot lassan kiköpik a rács közt.

Hirtelen, hangos, fiatal nevetéssel végezte. Lenehan és O'Madden Burke meghallották, hátrafordultak, intettek és tovább vezették őket Mooney felé.

— Kész? — kérdezte Myles Crawford. — Csak ennnél rosszabbat ne műveljenek!

SZOFISTA LEKEN EGYET A GÖGÖS HELENÁNAK SPARTAIÁK FOGUKAT CSIKORGATJÁK ITHAKAIÁK FAVORITJA PEN

— Antisthenesre emlékeztet — mondta a professzor —, Gorgias, a szofista egyik tanítványára. Róla mondták, hogy nem lehetett tudni, másra dühösebb-e vagy magára. Nemesember és rabszolganő fia volt. És könyvet írt, amelyben elveszi a szépség pálmáját az argivi Helenától és szegény Penelopének nyújtja át.

Szegény Penelope. Penelope Rich.

Eppen az O'Connell-streeten készültek átmenni.

HALLÓ, KÖZPONT!

A nyolc vonal több pontján villamoskocsik állottak mozdulatlan hajtányokkal a sineken, Rathmines, Rathfarnham, Blackrock, Kingstown és Dalkey, Sandymount Green, Ringsend és Sandymount Tower, Donnybrook, Palmerston Park és Upper Rathmines felé menet vagy onnan jövet, mind csöndben, rövidzárlat alatt. Bérkocsik, konflisok, teherkocsik, postakocsik, magánbroughamok, csörömpölő szódavizesládákkal megrakott szekerek zörögtek, görögtek lóerővel, sebesen.

MIT? — ÉS UGYANCSAK — HOL?

— De hát milyen címet ad neki? — kérdezte Myles Crawford. — Hol jutottak hozzá a szilvához?

VERGILIUSI, MONDJA PEDAGÓGUS, GÓLYA
ÖREG MÓZESRE SZAVAZ

— Várjon csak — mondta a professzor, szélesre nyitva hosszú ajkát a gondolkozástól. — Adja neki azt a címet, hogy, hadd lám, hogy *deus nobis haec otia fecit*.

— Nem, — mondta Stephen, — azt adom neki, hogy *Palesztina látképe madártávlattól vagy a Szilvák Példázata*.

— Értem — mondta a professzor.

Bőségesen nevetett.

— Értem — mondta ismét új élvezettel. — Mózes és az Ígértföldje. Mi adtuk neki az ötletet — tette hozzá J. J. O'Molloy felé.

HORATIO EZEN A SZÉP JÚNIUSI NAPON A VEZÉRCSILLAG

J. J. O'Molloy fáradt oldalpillantást vetett a szoborra és csöndben maradt.

— Értem — mondta a professzor.

Megállt Sir John Gray járdaszízetén és felnézett Nelsonra ferde mosolya szövedékén át.

CSONKA UJJAK CSIKLANDOZÓAN HATNAK
VÉN SPINEKRE. ANNE INOG, FLO
MEGING — KI VESZI ROSSZ NÉVEN?

— Félkezű házasságtörő — mondta mogorván. Ez csiklandoz, annyit mondhatok.

— Az öreg nőket is csiklandozta — mondta Myles Crawford —, csak Istenen kívül másnak is tudni kellene a végét.

* * *

Ananászbombon, citrom, karamella. Maszatos cukroslány sepert kanálával fagylaltot egy csúcsosba egy tanító fráternek. Valami iskolás étel. Árt a kis hasuknak. Öfelsége a király, nyálka- és cukorszállítója.

God. Save. Our. Ül a trónon, szopja a piros promincli fehérre.

Komor keresztény legényegyleti ifjú állott a Graham Lemonház érdes meleg gőzében őrt és kezébe tett Bloomnak egy ügyiseldobod cédulát.

Szív szól a szívhez.

Bloo... En? Nem. Blood: vér.

Vér a Bárányból.

Lassú lába olvastában a folyó felé vitte. Megmenekültél már? A Bárány vére mindenkit tisztára mos. Istennek véráldozat kell. Születés, nász, vértanu, háboru, alapkövetétel, áldozat, vese égőáldozat, druida-oltár. Eliás jön. Dr. John Alexander Dowie, Zion templomának megújítója, jön.

Jön! Jön!! Jön!!!

Vígan köszöntik mindenek.

Jó üzlet. Torry és Alexander tavaly. Többnejűség. Ebbe majd még a felesége is beleszól. Hol is volt annak a birminghami cégnek az a világító kereszt-reklámja? Üdvöztünk. Sötét éjjel felébred az ember és ott látja lógni a falon. Pepper szellemlemötle. Irgalom nélkül ráncigáltak ide.

Csak foszforral csinálhatják. Például ha meghagynak egy darab tőkehalat. Látnám rajta a kékes ezüsthényt. Este, mikor a konyhaszekrényhez mentem. Nem szeretem a sok szagot, ami benne van és ki akar jönni. Mit is akart még az asszony? Malagaszólt. Spanyolországra gondolt. Mielőtt Rudy született. A foszforeszkálás, a kékes zöld. Nagyon jó az agynak.

A Butler-szobor-sarokról lelátott a Bachelor-sétányra. Dedalus lánya még mindig künn van a Dillon árverési csarnoka előtt. Biztosan öreg lomot árul. Mindjárt ráismert a szemére az apjáról. Lézeng és vár rá. Az otthon mindig összeomlik, ha az anya elhagyja. Tizenöt gyereke volt. Majdnem minden évben ujszülött. A vallásuk kívánja, különben a pap nem gyóttat, nem oldozza fel a szegény asszonyt. Szaporodjatok és sokasodjatok. Nem hallatlan ötlet? Eleszik az ember elől a házat, az otthont. Maguk persze nem tartannak el családot. Az ország zsírjában élnek. Borospincéik és éléskamráik. Szeretném látni, hogy ülnék meg az igazi jóm-kippur bőjtöt. Nagypénteki zsömle kereszttel. Egy étkezés és egy uzsonna, hogy össze ne essen az oltár előtt. Az ilyenek a házvezetőnője mesélhetne egyetmást. De sohasem mesél. Ahogyan ő nem ad oda semmit. Maga eszi meg. Vendég soha. Minden a saját becses személyéé. Még a vizére is vigyáz. Mindenki hozzon magával kenyeret és vajat. A főtisztelendő úr. Egy mukkot sem.

Jó Isten, ennek a szegény gyerekek csupa rongy a ruhája. Rosszul tápláltnak is látszik. Krumpli és marga, marga és krumpli. Csak utólag érzik. Pudding próbája az evés. Aláássa az egészséget.

Mikor az O'Connell-hídra tette lábát, a korlátról füstgomyag pöffent fel. Sörszállító hajó külföldre szóló rakománnyal. Anglia. A tengeri levegőtől megsavanyodik, azt mondják. Érdekes volna egyszer Hancock révén megnézni a sörfőzdét. Külön világ. Porteres hordók, csoda. Patkányok is kerülnek belé. Leisszák magukat a sárga földig. Dögre isszák magukat sörrel.

Addig isznak, míg ki nem okádják újra, mint a keresztények. És ezt isszák! Patkány a padkán. Na persze, ha az ember mindent tudna.

Lenézett és sirályokat pillantott meg: hevesen verdestek a szárnyaikkal, röpdöstek a rakpart ösztövére falai közt. Kemény idő van künn. Ha levetném magam? Reuben J. fia biztosan jól telenyelte belőle a bendőjét. Egy shilling nyolccal több. Hhhhm. Az a tréfás, ahogy kihozza a dolgokat. Azt is tudja, hogy kell elbeszélni valamit.

Mélyebben repültek. Elemózsiát keresnek. Várjatok.

Összegyűrt papírgolyót dobott közéjük. Éliás harminckét láb másodp. köz. Semmi. A labda észrevétlenül ugrált a kis hullámokon, elúszott a híd alatt, a pillérek mellett. Mégsem olyan ostobák. Akkor is, mikor az Erin's Kingből kidobtam nekik a száraz kalácsot, a hajó mögött ötven yardnyira szedegették fel. Az okosságukból élnek. Csapdosva keringtek.

*A sirály éhes madár,
Víz fölött csapdosva jár.*

Ilyeneket írnak a költők, ilyen összehangzókat. De Shakespeare-nél nincs rím: jambus. A nyelv ömlése. A gondolatok Ünnepeles.

*Hamlet, atyádnak szelleme vagyok,
Egy ideig kell járnom itt a földön.*

— Két alma egy penny! Kettő egy penny!

Szeme végigsuhant a deszkán sorakozó fényes almákon. Ebben az évszakban biztosan ausztrálieiak. Fényes héjuk van: ronggyal vagy zsebkendővel fényesíti.

Megálljunk. Szegény madarak.

Újra megállott és egy pennyért két Banbury-kalácsot vett az öreg almáskofától, eltörte az omlós tésztát és darabjait a Liffeybe dobta. Látod? A sirályok hangtalanul lecsaptak a magasból, kettő, aztán mind, nekiestek a zsákmánynak. Vége. Minden morzsája.

Látva mohóságukat és ügyességüket, minden porszemnyi morzsát lerázott a kezéről. Erre nem számítottak. Manna. Halhúson kénytelenek élni, minden tengeri madár, sirályok, gázlók. Néha leúszik ide Anna Liffeyből néhány hattyú és itt tisztálkodik. Mindenkinek más az ízlése. Milyen lehet a hattyúhús? Robinson Crusoe azon élt.

Lassan csapdosva keringtek. Többet nem dobok nekik. Egy penny elég. Roppant hálásak. Egy mút se mondanak. A szájszél és körömfájást is terjesztik. Ha például a pulykát gesztenyeliszttel tömik, olyan lesz az íze. A disznóevő disznófajta lesz. De miért nincs a sósvízi halaknak sós ízük? Hogyan van ez?

Szeme a folyóban keresett választ és lehorgonyzott evezőst pillantott meg, mely a szirupos vízen tunyán hintáztatta kátrányos oldalát.

Kino

11/—.

Nadrágjai.

Jó ötlet. Vajjon fizet-e adót a folyamigazgatóságnak? Hogy lehet a víznek tulajdonosa? Mindig folyik a folyóban, sohasem ugyanaz, amit az élet folyamában hátrahagyunk. Mert az élet folyam. Minden hely alkalmas a reklámra. Az a kankódoktor minden zöld házikóban ott lógott. Most nem látni. Szigorúan bizalmas. Dr. Hy Franks. Fityingjébe sem került, mint Maginninek, a táncmesternek az önreklám. Egy pár fiú felragasztotta neki vagy ő maga ragasztotta oda, ha beszaladt egy bódéba és felgombolta magát. Éjszaka járkálnak. Alkalmas hely is nagyon. NEM REKLÁMCEDULA. BEVEENDŐ PIRULA. Volt egy, aki sokat vett be.

Ha ő...

Oh!

He?

Nem... Nem.

Nem, nem. Nem hiszem. Ő semmiesetre.

Nem; nem.

Bloom tovább ment, felemelte nyugtalan tekintetét. Ne gondoljunk többet rá. Egy mult. Az időjárásvizsgálón le van eresztve a »ball«. Dunsinki idő. Érdekes az a könyvecske Sir Robert Ball-tól. Parallaxis. Sohasem értettem meg pontosan. Itt megy egy pap. Megkérdézhetném. Par görögül van: parallel, parallaxis. Molly azt mondta, hogy metimpikózis, míg el nem mondtam neki a lélekvándorlást. Kutyafáját.

Bloom kutyafáját mosolygott az időjárásvizsgáló ablakába. Marionnak igaza van. Nagy szavakat adnak közönséges dolgoknak, a hangzás kedvéért. Molly nem éppen elmés. Durva is tud lenni. Kibőki, amit én gondoltam. Azért nem tudom. Mindig azt mondta, Ben Dollardnak mély hordóhangja van. A lába olyan, mint a hordó, az ember azt hiszi, hordóba énekel. Hát ez nem elmés? Big Bennek is hívták. Ez korántsem olyan elmés, mint a mély hordóhang. Olyan az étvágya, mint egy albatrosznak. Megeszik egy fertályökröt. Nem csoda, hogy annyi első osztályú sört raktároz el magában. Kong a donga. Na? Hát nem magától jön?

Fehéringes menet haladt felé lassú léptekkel a csatorna mellett, rikító vörös csíkokkal a reklámtábláikon. Alkalmi vétel. Olyanok, mint az a pap ma: hibáztunk: harcoltunk. Elolvasta a rikítóvörös betűket az öt nagy fehér kalapon: H. E. L. Y. S. Wisdom Hely's. Y, aki elmaradt a többi mögött, kivett a deszka alól egy vastag karéj kenyeret, szájába dugta, aztán rágcsálva ment tovább. Főttáplálékunk. Három shilling egy napra, mennek a csatorna mellett, utcáról utára. Eppen hogy összetartja a bőrt és csontot, kenyér meg kása. Nem a Boyl emberei: nem: M'Glade-től valók. Mégsem csinál üzletet. Reklámkocsit ajánlottam neki transzparenszel, a kocsiban két csinos lány írna

leveleket, füzetek, borítékok, itatós. Fogadom, ez hatott volna. Csinos lányok, akik valamit írnak, rögtön szembetűnnek. Mindenkit furdal a kíváncsiság, hogy mit írnak. Mindjárt huszan állják körül az embert, ha nézi a semmit. Ők is benne akarnak lenni. Főleg a nők. Kíváncsiság. Sóbálvány. Persze nem akarta, mert nem ő jött rá. Vagy a tintásüveg, amit ajánlottam, a fekete celluloidból csinált hamis pacnival. A hirdetési ötletei, akár Plumtree konzervjei a gyászjelentések közt, hideg felvágott-osztály. Ne nyaljon. Mit? Mást, mint a mi borítékunkat. Hello, Jones, hová sietsz? Nem állhatok meg, Robinson, nem állhatok meg, sietek megvenni az egyetlen megbízható tintaradírt, a Kansell-t Helynél, Dame-street 85. Jó, hogy künn vagyok ebből a gürcből. Pokoli munka volt, a kolostoroktól inkasszálni. Tranquilla-zárda. Csinos apáca volt ott, igazán édes kis arca volt. Jól állt a fátyol a keskeny fején. Nővér? Nővér? A szemén láttam a boldogtalan szerelmet. Nehéz nagyon az ilyen nővel üzletet kötni. Minden reggel ájtatosságában zavartam. De örült, hogy érintkezhetett a külvilággal. A mi nagy napunk, mondta. Karmel-hegyi Miasszonyunk ünnepe. Ez is édes név: karamella. Azt hiszem tudta, abból gondolom, ahogyan. Ha férjhez megy, más lett volna. Azt hiszem, tényleg kevés pénzük volt. Azért mégis mindent a legjobb vajban sütöttek. Disznósírt nem használtak. Rosszul lettem, mikor pecsenyesírt ettem. Gennyesre keresték magukat. Molly megkóstolta, felemelte a fátyolt. Nővér? Pat Claffey, a zálogházas lánya. Azt mondják, a szöges drótakadályt apáca találta ki.

Átment a Westmoreland-streeten, mikor S aposztróf elkecmergett. Rover kerékpárkereskedő. Hány éve már? Az évben halt meg Phil Gilligan. A Lombard-street nyugati részén laktunk. Hol is? Thomnál. A nősülésem évében kaptam az állást Wisdom Helynél. Most hat éve. Tíz évvel ezelőtt: kilencvennégyben halt meg, úgy van, mikor a nagy tűz volt Arnottnál. Val Dillon volt a polgármester. A Glancree-bankett. Robert O'Reilly tanácsnok a levesébe öntötte a portóit, mielőtt a zászlót leeresztették, Bobbob beszopta a belső tanácsnokba. Nem tudtam kivenni, mit játszott a zene. Azért, amit már kaptunk, az Isten legyen. Milly akkor még apró volt. Mollyn az az elefántszürke ruha volt fonott zsinórral. A férfiszabótól, saját szövettel bevont gobokkal. Nem szerette, mert mikor először viselte, kifecamítottam a bokám, a kórus piknikjén a Sugarloafon. Mintha az. Az öreg Goodwin cilindere, valami ragacsossal kivasalva. Valóságos légy-piknik. Soha nem volt szebb ruhája. Mintha ráöntötték volna, a vállán meg a derekán. Éppen kezdte kitölteni. Nyúlpástétom volt nálunk aznap. Az emberek megfordultak utána.

Boldog. Akkor boldogabb. Otthonos kis szoba volt, a vörös tapétájával, Dockrelltől, tucatja egy shilling kilenc. Milly fürdőestéje. Amerikai szappant vettem: bodzavirág. Remek szaga volt a fürdővizének. Aranyosan nézett ki, egészen beszappanozva. Jó alakja is volt. Most fénykép. Szegény papa dagerrotip-műterme, amiről beszélt. Örökletes ízlés.

A járda szélén haladt.

Az élet folyama. Hogy is hívták azt a paposfigurájú alakot, aki mindig hunyorgatott, ha elment? Gyöngye szem, nő. Citron-nál lakott, Saint Kevin's parade. Pen...? Igaz, sok éve már. Lehet, hogy a villamosok zörgése. Na ja, ha az öreg napihírszedő nevére nem emlékezett, akit mindennap lát.

Bartell d'Arcy volt a tenorista, aki ép akkor ugrott ki. Munka után hazakísérte a nőt. Önhitt fickó, a kikent bajuszával. Tőle kapta azt a dalt, hogy *Délről libbenő szelek*.

Nagyon szeles este volt, mikor érte mentem a páholy-ünnepre sorsolással egybekötve vagy Goodwin hangversenyére a városháza étkezőjébe vagy üléstermébe. Ő és én mögötte. Egyik kottája kirepült a kezemből, neki a főiskola kerítésének. Még jó, hogy nem. Az ilyen egy egész est hatását tönkreteszi nála. Goodwin professzor karján elől. Nagyon reszketegen állt a lábán az öreg kótya. Búcsúhangversenyei. Legeslegutolsó nyilvános fellépés. Talán hónapokra, talán soha többé. Emlékszem, hogy nevette az asszony a szelet, felgyűrte a gallérját. A Harcourt-road sarkán, csak úgy szaladt az emberrel a szél. Brrfu! Felkapta a szoknyáját, a boája meg majdnem megfojtotta az öreg Goodwint. Egészen kivörösödött tőle. Emlékszem, mikor hazaértünk, felpiszkáltam a tüzet és sütöttem neki birkahúst vacsorára Chutney-mártással, azt szerette. Aztán grog volt. A tűzhelytől láttam, hogy kapcsolta ki a fűzőjét a hálószobában. Fehér.

Halk csattanással esett a fűző az ágyra. Mindig meleg volt tőle. Mindig szerette kibontani magát. Aztán közel kettőig ült ott és szedte ki a hajtűket. Milly összegubbaszkodva a kiságyban. Boldog, boldog. Ez volt az az éjjel...

— Á, Mr. Bloom, hogy van?

— Á, köszönöm, Mrs. Breen, és kegyed?

— A panaszkodás nem segít. Hogy van Molly? Ezer éve nem láttam.

— Pompásan, — mondta Bloom vidáman, — Milly lenn van Mullingarban, állásban.

— No de ilyet! Hát ez nagyszerű!

— Igen, egy fényképésznél. El, mint hal a vízben. Hogy vannak a kegyedéi?

— Jól keres rajtuk a pék — mondta Breenné.

Hány van neki? Új nincs útban.

— Látom, feketében van. Csak nem...

— Nem — mondta Bloom. — Temetésen voltam.

Most minden részletet meg akar tudni, látom előre. Ki halt meg, mikor és miben? Visszajön, mint a rossz pénz.

— Oh Istenem — mondta Breenné —, remélem, nem valami közeli hozzátartozója?

Ha már benne vagyok, kedves leszek.

— Dignam — mondta Bloom. — Egy régi barátom. Szegény, hirtelen halt meg. Szívszélhűdés, azt hiszem. Ma reggel temették.

*Még ma lábad rozsba gázol,
Holnap nő és gyermek gyászol,
Dideldidel dumdum
Dideldidel...*

— Szomorú, ha az ember elveszíti régi barátait — mondták Breenné nőszemei mélabúval.

Ebből most már elég. Egészen nyugodtan: férj.

— Hát ura és parancsolója?

Breenné felfelé fordította két nagy szemét. Azokat nem vesztette azért el.

— Oh, ne is kérdezze — mondta. — Szörnyű ember. Most egész nap a törvénykönyveket bujja, hogy megtalálja a rágal-mazásról szóló paragrafust. Tönkretesz. Várjon, mindjárt meg-mutatatom.

Meleg mockturtle szaga és frissensült lekváros rolypoly-puffer gőze szállott a Harrison műhelyéből. A nehéz déli pára csiklandozta Bloom nyeldekklőjének felső végét. Jó süteményeket készítenek, vaj, legfinomabb liszt, Demerara-cukor, vagy megérez-nék a meleg teában. Vagy ettől a nőtől jön? Mezitlábás arabs állott a rácsnál, belehelve a gőzöket. Így tompítják az éhség marását. Gyönyörűség ez vagy fájdalom? Garasos ebéd. Asztal-hoz láncolt kés-villa.

Breenné kinyitotta kezításkáját, összekarcolt bőr, kalaptű: az ilyenre védő kellene. Kiszúrhatja vele a villamosban valaki szemét. Motoz. Nyitva. Pénz. Vegye ki, kérem. Tombolnak, ha egy hatpennys elvész. Nem birnak magukkal. Férj üvölt. Hol a tíz shilling, amit hétfőn adtam? Az öcséd családját eteted? Piszkos zsebkendő: orvosságos üveg. Egy pasztilla kiesett. Mi-csoda nő ez?...

— Újhold lesz — mondta. — Ilyenkor a legkibírhatatlanabb. Tudja, mit csinált tegnap éjjel?

Keze abbahagyta a motozást. Szeme rátapadt, riadt feltá-rulkozásban, de mosolyogva.

— Mit? — kérdezte Bloom.

Hadd beszéljen. Nézzünk egyenest a szemébe. Hiszek önnek. Bízék bennem.

— Ejszaka felkeltett — mondta —. Álmodott valamit, li-dércest.

— A tökászt látta felfelé jönni a lépcsőn.

— A tökászt! — mondta Bloom.

Kivett táskájából egy összehajtott levelezőlapot.

— Ezt olvassa el — mondta. — Ma reggel kapta.

— Mi az? — kérdezte Bloom, elvéve tőle a lapot. — HÜ. LE?

— HÜ. LE: hülye — mondta. — Valaki csufot üz belőle.

Elég szégyen, akárki.

— Bizony — mondta Bloom.

A nő sóhajtva visszavette a lapot.

— Erre most elment a Menton irodájába. Tízezer font kár-térítést követel, azt mondja.

Betette az összehajtott lapot piszkos táskájába és bekattan-
totta a zárt.

Ugyanaz a kék szövetruha, amelyet már két éve hordott,
egészen kifakult. Jobb napokat látott. Gyér hajcsomó a füle
fölött. És a régimódi kalap, három régi szőlőgerezd rajta, hogy
jobbat mutasson. Koszlott előkelőség. Valaha ízlésesen öltözött.
Ráncok a szája körül. Csak valami egy évvel idősebb Mollynál.

Micsoda szemmel nézett rá az a nő, mikor elment. Kegyetlen.
A kaján nem.

Tovább nézte, tekintete mögé rejtve elégedetlenségét. Csipős
mockturtle, fartő, tyúklevés. Én is éhes vagyok. Süteménymor-
zsák a ruhája kivágásán: arcán cukros liszt nyomai. Rabarbara-
torta sok töltelékkel, bő gyümölcsbél. Ez volt Josie Powell.
Valamikor régen Luke Doyle-nél, Dolphin's Barn, a találós kér-
dések. HÜ. LE: hülye.

Beszéljünk másról.

— Látja néha Mrs. Beaufoyt? — kérdezte Bloom.

— Mina Purefoyt? — mondta.

Philip Beaufoyra gondoltam. Játéklklub. Matcham sokszor
gondol a pompás trükkre. Meghúztam a láncot? Igen. Utolsó
felvonás.

— Ót.

— Arrajövet érdeklődtem éppen, túl van-e rajta. A szülő-
otthonban van a Holles-streeten. Dr. Horne helyezte el. Már
harmadik napja van rosszul.

— Oh — mondta Bloom. — Igazán sajnálom.

— Igen — mondta Breenné. És otthon tele a ház poronttyal.
Az ápolónő mondta, nagyon nehéz szülés.

— Oh — mondta Bloom.

Nehéz szánakozó tekintete felitta a hírt. Nyelve részvétellel
csettent: Cc! Cc!

— Nagyon, nagyon sajnálom — mondta. — Szegény nő!
Harmadik napja! Borzasztó lehet.

Breenné bólintott.

— Kedden lett rosszul...

Bloom figyelmeztetően megérintette könyöke csiklandóját.

— Vigyázzon, hagyja elmenni ezt az embert.

Csontos alak ment végig a járda szélén a folyó felől, nehéz
csiptetőn át nézve révedt szemmel a napfénybe. Kis kalap simult
fejére szorosan, mint egy paróka. Jártában egy összehajtott felső-
kabát, bot és esernyő fityegett karján.

— Nézze csak — mondta Bloom. — Mindig a lámpapózná-
kon kívül megy. Vigyázat!

— Ki az, ha szabad kérdezni? — kérdezte Breenné. —
Hibbant?

— Cashel Boyle O'Connor Fitzmaurice Tisdall Farrell a neve
— mondta Bloom mosolyogva. — Vigyázat.

— Úgy látom, eléggé — mondta. — Denis is ilyen lesz
hamarosan.

Hirtelen elhallgatott.

— Itt van — mondta. — Megyek utána. Goodbye. Üdvözlöm Mollyt.

— Átadom — mondta Bloom.

Nézte, amint a járókelők közt a kirakatok felé kanyargott. Denis Breen kifakult császárkabátban és kék vászoncipőben kicsosszant Harrisontól, két vaskos kötetet szorongatva szügyéhez. Mint aki idehullott. Az ősidőkből. Meglepődés nélkül hagyta, hogy a nő utólérje és odatolta elé fakó szürke szakállát, aztán lazán lógó állkapcsokkal komolyan beszélni kezdett.

Mesügge. Hiányzik egy kereke.

Bloom csöndesen tovább ment, látta maga előtt a napfényben a szoros kalapot, a fityegő botot, esernyőt, felsőkabátot. Lejárja a lábát. Nézzük csak! Már megint kívül megy. Így is élhet az ember a világban. És az a másik öreg kelekótya a rongyaiban. Nehéz sora lehet mellette a nőnek.

HÜ. LE: hülye. Megesküdném, hogy Alf Bergan vagy Richie Goulding csinálja. Hecc kedvéért írták a Scott-house-ban, fogadni mernék. Menton irodájába ment. Osztrigaszeme rámeredt a levelezőlapra. Isteneknek való látvány.

Elment az Irish Times előtt. Talán más válasz is van már ott. Szívesen válaszolnék mindre. Jó módszer bűnözőknek. Titkosírás. Most ebédelnek. Az a szemüveges hivatalnok nem ismer. Eh, hadd penészedjenek ott. Elég baja van az embernek, míg negyvennégyel elkészül. Ügyes gépírókisasszonyt keres uriember irodalmi munkához. Haszontalan tacsónak mondtalak, mert nem szeretem azt a másik világot. Közöld velem, kérlek, mi a jelentése. Kérlek, közöld velem, milyen parfümöt használ a feleséged. Közöld velem, ki teremtette a világot. Hogy rontanak az emberre az ilyen kérdésekkel! És az a másik, Lizzie Twig. Irodalmi kísérleteimnek az a szerencse jutott osztályrészül, hogy megnyerték A. E., a kitünő költő (Geo Russell) tetszését. Nem ér rá fésüldödni, lötty teát iszik, verseket olvas mellé.

Hasonlíthatatlanul a legjobb ujság apróhirdetéseknél. Most a vidék is hozzájön. Főző mindenestül, jól főz, takarítónő mellé. Szorgalmas férfi pálinkamérésben felvétel. Jócsal. v. lány (r. k.) állást keres gyümölcs- vagy húskereskedésben. Ezt James Carlisle csinálta. Hetedfél százalék provízió. Jól tejelték a Coates-résztvények. Amerikázás. Ravasz skót vizsla. Az összes napi hírek. Köztisztviselői álló alkirályunk hitvese. Most megvette az *Irish Field-et*. Lady Mountcashel az örömdetes családi esemény után teljesen jól érzi magát és tegnap a Ward Union falkával Rathoath-ban megnyitotta a vadászatot. Róka ehetetlen. Kocavadászok is. A félelem megpuhítja az állat húsát. Férfimódra lovagol. Mint egy férfi ül a nyeregben. Nehézsúlyú vadásznő. Nem kell neki női nyereg vagy párna, neki ugyan nem. Első a gyülekezésnél és a vadnál. Némelyik lovas nő erős, mint egy tenyészkanca. Ménesek körül csatangol. Egy hajtasra megiszik egy pohár brandyt. Az is ma reggel a Grosvenornál. Fel a kocsira és hajrá. Kőfal és závaros kapu nem akadály. Azt hiszem, az a tömpeorrú kocsis

bosszantásból tette. Milyen is volt? Igen! Mrs. Miriam Dandrade, aki a régi kacatjait és a fekete alsóját adta el nekem a Shelbourne-hotelben. Elvált spanyolamerikai nő. Rá se hederített, hogy hozzányultam. Mintha a ruhafogasa volnék. Láttam az alkirály bankettjén, ahová a parkcsősz, Stubbs eresztett be Whelannel az *Express*-től. Morzsaszedegetés a gazdagok asztaláról. Teás imbisz. A majonéz a szilvára öntöttem, mert tejszínnek néztem. Biztos, hogy hetekig zúgott tőle még a füle. Szeretnék a bikája lenni. Született kurtizán. Nem való neki a dajkaság.

Szegény Purefoyné! Methodista férj. Methodus az örültségében. Sáfrános kalács, tej és szódavíz az ebéd a mintagazdaságban. Órával stoppolják az étkezési időt, harminchét rágás percenként. De a birkaszőr-pofaszakállá azért megnőtt. Azt mondják, jó összeköttetései vannak. Theodore unokatestvére a Dublin Castleben. Minden családban egy nyomós rokon. Nehéz ajándékot ad neki minden évben. Láttam odakünn a Three Jolly Topers-nél, hajadonfővel ment és a legidősebb fia vitt utána egyet a bevásárló hálóban. Nyafognak. Szegény nő! Minden évben, az éjszaka minden órájában szoptatni. Ezek a teaivók önzöek. Kutya a spájzban. Az én teámba csak egy kockacukrot kérek.

A Fleet-street kereszteződésénél állott. Tízórai szünet, hat penny Rowe-nél. Fel kell nézнем azért a hirdetésért a Nemzeti Könyvtárba. Burtonnál nyolc penny. De jobb. Majd útközben.

Elment a Bolton's Westmoreland-house előtt. Tea. Tea. Tea. Elfelejtettem Tom Kernant megcsapolni.

Ssz, Cc, Cc, Cc! Képzeljük csak, harmadik napja nyöszörög már az ágyon, ecetes borogatással a fején, felpattant hassal! Phú! Egyszerűen rémes! A gyerek feje túlnagy: fogó. Ott gubbaszt benne, mindenáron fejjel akar kijönni, vakon tapogatódzik kifelé. Én belehalnék. Milyen jó, hogy Mollynál könnyen ment. Kitalálhatnának valamit, hogy ennek véget vessenek. Élet kényszer munkával. Kábítási ötlet: Victoria királynőnél kipróbálták. Neki kilenc volt. Jó kotlós. Öregasszony egy cipőben, volt gyereke bőven. Alighanem tudóbajos volt szegény fickó. Erről gondolkoznának inkább, ne olyanokat fecsejjenek, hogy ezüst ragyogású merengő kebel. Bolondoknak való maszlag. Könnyen létesíthetnének nagy intézeteket. Az egésznet fájdalom nélkül megoldhatnák, minden ujszülött kap öt foncsit az adópénzekből kamatozásra huszonegyéves koráig, öt százalékkal annyi mint száz shilling, meg öt nyavalyás font, szorozva húsz tizeddel, ez biztatja a népet, hogy élére rakja a garast és huszonegy év alatt százöt egynéhány a megtakarítás, de ezt papíron kell kiszámolni takaros összeg jön ki, több, mint hinné az ember.

Elvetelésnél persze nem. Ezeket be sem vezetik. Hiábavaló munka.

Bizarr látvány kettő együtt, hasasan. Molly és Moiselné. Anyák, ha találkoznak. A hektika ilyenkor visszafejlődik, aztán megint jön. Milyen laposaknak hatnak egyszerre utána! Békés tekintet. Megkönnyebbültek. Az öreg Thorntonné kedves vén

teremtés volt. Az összes kisbabáim, azt mondta. A papiskanál a szájában, mielőtt enni adott nekik. Úgy, úgy, nyámnyám. Kificamította a kezét az öreg Tom Wall fiánál. Első meghajlása a közönség előtt. A feje, mint egy díjnyertes tök. Zsémbes Dr. Murren. Minden órában felzörgetik. Az Istenért, doktor úr. A feleségemre rájött a fájás. Aztán hónapokig váratják a honoráriumra. Neje kezeléséért. Az emberek nem hálásak. Emberséges orvosok, a legtöbb.

Az ír parlament nagy kapuja előtt egy raj galamb repült. Egy kis étkezés utáni torna. Kit vegyek célba? Azt a feketét. Nesze. Hátha eltalálom. Izgalmas lehet, így a levegőből. Apjohn, én és Owen Goldberg Goose-greenben sokszor játszottunk majmot fenn a fákon. Az én nevem Mackerel volt.

Egy csapat rendőr fordult ki a College-streeten, libasorban. Mint az indiánok. Étforró arcok, izzadó sisakok, dédelgető kezükben gumibot. Evés után, jó adag zsíros leves a begyükben. A rendőrnek jól megy a sora. Kisebb csoportokra szakadoztak, szalutálva elszéledtek a tanyáik irányában. Legelni küldték őket. Ilyenkor evés után lehet őket legjobban megtámadni. Box a begyükbe. Egy másik osztag rendetlen menetelésben a Trinity kerítéséhez közeledett, a laktanyába tartva. Mennek a vályúhoz. Rohamra készen. Most kapják a levest.

Tommy Moore hamiskás ujjá alatt ment el. Jól tették, hogy ideakasztották a vizelde fölé: vizek találkozása. Nőknek is kellene. Cukrászdákba szaladnak. Igazítsuk meg a kalapomat. *Nincs völgy széles e világon.* Julia Morkan remek énekszáma. Végig megtartotta a hangját. Azt hiszem, a Michael Balfe tanítványa volt.

Utánanézett az utolsó széles egyenruhának. Ezek a fickók nem értik a tréfát. Jack Power mesélhetne róla: az apja hé. Ha valaki teketóriázik a letartóztatásnál, odabenn megruházzák, hogy attól koldul. Nem lehet rossz néven venni tőlük, annyi bajuk van főleg a fiatal vagányokkal. Az a lovasrendőr aznap, mikor Joe Chamberlain díszavatása volt a Trinityben, megszolgált a fizetéséért. Meg az! Csak úgy csattogott mögöttünk a patája, le az Abbey-streeten. Még jó, hogy volt annyi lélekjelenlétem és beszaladtam Manninghez, különben megesz a fene. Akinek az lekent egyet! Biztosan szétloccsantotta a fejét a kövezeten. Elég kár volt, hogy elsodortattam magam azoktól a medicusoktól! És a Trinity diákjai a tányérsapkáikkal. Mindenáron grimbuszt akartak. Hanem akkor ismertem meg azt a fiatal Dixont, aki bekötötte a szúrást és most a Holles-streeten lakik, ahol Purefoyné. Tohuvabohu. Még hallom a rendőrsipot. Hajrá mind. Hogy miért pikkelt rám. Le akart buktatni. Éppen itt kezdődött.

— Eljenek a búrok!

— De Wet, hipp-hipp-hurrá!

— Egy vadalmafára akasztjuk Joe Chamberlaint!

Handa-banda. Fiatal lurkók, akik kiordítják a tüdejüket. Vinegar hill. A vajárosok zenekara. Egy pár év, és a fele tanács-

tag vagy közigazgatási tisztviselő. Háború lesz: fejest be a hadseregbe: ugyanezek a fickók üvöltözték, hogy akasztófára.

Sohasem tudni, kivel áll szóba az ember. Corny, Kellehernek sem áll jól a szeme. Olyan, mint az a Peter vagy Denis vagy James Carey, aki az invincibleket beköpte. Maga is a szövetség tagja. Hozzáférkőznek egy pár zöldfülűhöz és kiszagolják a dolgokat. Közben a kastélyból kapják a spiclifizetést. Végül elejtik, mint a forró krumplit. Ezek a polgáriruhás rendőrök mindig cselédlányokra buknak. Rögtön megismerni, aki egyenruhában szokott járni. Beszorítják egy kapualjba. Megdumálják egy kicsit. Aztán jön a következő fogás. Ki az az úr, aki mindig idejár? Mondott valamit az úrfi? Meglesi a kulcslyukon át. Csalétek. Forróvérű fiatal diák paskolgatja a kerek karját vasalás közben.

— A tiéd ez, Mary?

— Nem viselek én ilyesmit... Hagyja abba, vagy beáruolom a nagyságának. Féléjszaka künn.

— Nagy idők jönnek, Mary. Majd meglátod.

— Na csak menjen azokkal a nagy időkkal.

Kiszolgáló lányokkal is. Trafiktündérekkel.

James Stephen ötlete volt a legjobb. Az ismerte őket. Tíz csoportok, úgyhogy az egyik mindig csak a maga csoportját ismerte. Sinn Fein Ha kiugrik, kést kap. Láthatatlan kéz. Benne kell maradni. Lövésoszttag. A porkoláb lánya szoktette meg Richmondból, Lusk felé. A Buckingham Palace-hotelben szállt meg, az orruk előtt. Garibaldi.

Kell, hogy az emberben legyen valami bűverő: Parnell. Arthur Griffith jófejű fickó, de a tömegre nem tud hatni. Csak gyönyörű országunkról szaval. Tücsköt-bogarat. A Dublin Bakery Company teaszobája. Vitatársaságok. Hogy a köztársasági államforma a legkülönb. Hogy a nyelvi kérdés mindenképpen fontosabb a gazdaságinál. Ott vannak a leányaitok, azok becsalják őket. Traktálni kell őket hússal és itallal. Szent Mihály ludja. Itt van még egy jó ropogósra sült darab a bendőjébe. Vegyen még egy porció libazsír, mielőtt kihül. Félig jóllakott párthivek. Pennys szelet és zenés felvonulás. A szeletelőnek sincs kegyelem. A legízletesebb fűszer az a tudat, hogy más fizet. Egészen otthon érzik magukat. Tolja ide azt a barackot, az őszit gondolom. Nincs már messze a nap. A homerule napja északnyugaton felvirrad.

Mosolya eloszlott menetközben, nehéz felhő fedte el lassan a napot és árnyékolta be a Trinity komor homlokzatát. Villamosok mentek el egymás mellett, ki és be, csörömpölve. Hasztalan szavak. Minden tovább megy: nap nap után: rendőroszttagok vonulnak ki, vissza: villamosok be, ki. Az a két ténfergő bolond. Dignamot kivitték. Mina Purefoy dagadt hasa az ágyon nyöszörög, hogy húzzák ki belőle a gyereket. Minden másodpercben születik valahol egy. Egy másik minden másodpercben meghal. Öt perce, hogy a madaraknak enni adtam. Háromszáz adta be a kulcsot közben. Másik háromszáz született, lemosták a vért, mindenkit a bárány vére mos, üvöltik, hogy maaaaaa.

Egy városra való megy, egy városra való jön, az is elmegy: másik jön és megy. Házak, házsorok, utcák, mérföld hosszúságú kövezet, felhalmozott téglák, kövek. A kéz változik. Most ez a tulajdonos, most az. A földesúr sohasem hal meg, mondják. Más lép a nyomába, ha őt elszólítják. Megveszik aranyon a telket és még mindig övék minden arany. Valahol csalafintaság van. Városokban összezsúfolva, koronkint eltűnnek. Homokpiramisok. Kenyéren és hagymán épültek. Rabszolgák kínai falat emelnek. Babilon. Nagy kövek maradtak. Kerek tornyok. A többi rom, kúszó külvárosok, serbliépítmények, Kerwan gombházai szélből róva Éjjeli menedék. Senkise valami.

Senkise valami.

Ez a legrosszabb órája a napnak. Vitalitás. Tompa, sötét: csunya óra. Mintha ettem és kihánytam volna.

A prépost háza. Dr. Salmon főtitkarszobájának úr: tinned salmon, lazackonzerv. Jól konzerválja ez a ház. Nem laknám benne, ha fizetnének. Remélem, lesz ma májuk és szalonmájuk. A természet iszonyodik az ürességtől.

A nap lassan kiszabadult és felcsillanó fényeket gyújtott Walter Sexton kirakatának ezüsttárgyai között odaát, ahol John Howard Parnell haladt el, semmit sem látva.

Itt van: a testvér. Képmása. Visszakísértő arc. Ez a véletlen összefüggés. Igaz, hogy az ember százszor gondol valakire, mégsem találkozik vele. Mint az alvajáró. Senkisem ismeri. Biztosan városi tanácsülés van ma. Azt mondják, még egyszer sem vette fel a city-marshall egyenruháját, mióta megkapta a hivatalát. Charley Boulger mindig lóháton jött, háromszögletű kalapban, rizsporosan, borotválva. Lám, milyen siralmasan jár. Mint aki záptojást evett. Dülledt szellemlátó szem. Valami bánt. Nagy ember testvére: a testvér testvére. Jól festene városi paripán. Talán benéz a D. B. C.-be egy kávéra, egy játszma sakkra. Bátyja úgy használta fel az embereket, mint a sakkfigurákat. Fittyet hányt rájuk. Nem meri senki kritizálni. Mindenkit megfagyaszt a szemével. Ez a bűverő: a név. Mindenki meghatódik egy kicsit. Bolond Fanny és a másik nővére, Mrs. Dickinson, aki skarlátpiros lószerszámmal kocsikázik. Cövekegyenes, mint M'Ardle, a sebész. Azért David Sheehy megverte a déli Meath-ben. Tanácstagság helyett községi színekurát kapott. Hazafias bankett. Narancshéjevés a parkban. Simon Dedalus, mikor a parlamentbe küldték, azt mondta, hogy Parnell visszajönne a sírból és karonfogva vezetné ki az Alsóházból.

— A kétfejű octopus, akinek egyik feje az, ahol a világ két vége elfelejtett találkozni, míg a másik skót tájszólással beszél. A csápjai...

A járda szélén Bloom elé kerültek. Szakáll és kerékpár. Fiatal nő.

Itt van ő is. De ez már nem véletlen: másodszor. Az eljövendő események előre vetítik árnyékukat. Geo Russell, a kitűnő költő helyeslésével. Alighanem Lizzie Twigg van vele. A. E.: mit jelent ez? Lehet, hogy kezdőbetűk. Albert Edward, Arthur

Edmund, Alphonsus Eb Ed El Esquire. Mit is mondott? A világ két vége skót tájszólással. Csápok: octopus. Valami rejtelmes: szimbolizmus. Előadást tart a nőnek. Az mindent nyel. Egy szót sem szól. Uriember keres segítséget irodalmi munkához.

Szeme követte a homespunbe öltözött magas alakot, szakáll és kerékpár, oldalán egy hallgatódzó nő. A vegetáriánus étkezőből jön. Csak főzelékgombóc és gyümölcs. Ne egyetek beefsteaket. Ha esztek, a levágott tehén szeme az örökkévalóságig fog követni. Azt mondják, egészségesebb. A szélnek és a víznek használ, az igaz. Kipróbáltam. Egész nap szalad utána az ember. Mint a füstölt heringtől. Egész éjjel álmodik. Miért nevezik azt a vacakot diószeletnek? Dióáriánusok. Almáriánusok. El akarják hitetni, hogy rumpsteak. Marhaság. Sós is. Szódában főzik. Egész éjjel a csapnál kuksol az ember.

A nő harisnyája lóg a bokáján. Utálom ezt: ízléstelen. Ezek a légies irodalmárok mind. Álmodozók, ködösek, szimbolisták. Esztéták. Nem lepne meg, ha ez a táplálék idézné elő agyukban a költői hullámokat. Például a rendőr irish stewt izzad az ingébe: ki nem sajtolnál belőle egy sor verset. Bizonyos lelkiállapot kell hozzá.

*A srály mélabűs madár,
Habok fölött mélázva jár.*

A Nassau-street sarkán átment a másik oldalra és megállt Yeates és Fia kirakata előtt. Nézegette a távcsöveket. Ne ugorjak be Harrishoz, elbeszélgetni a fiatal Sinclairrel? Jómódú fiú. Ebédél valószínűleg. Rendbe kell hozatnom a régi üvegeimet. Goerz-lencsék, hat guinea. A németek mindenütt előretörnek. Fizetési kedvezményeket adnak, hogy vevőket szerezzenek. Dumping. Ha szerencsém van, kapok egyet a vasúton talált tárgyak árverésén. Csoda, hogy az emberek mi mindent hagynak ott a vonaton és a ruhatárban. Hol jár az eszük? Hát még a nők. Hihetetlen. Tavaly, mikor Ennisbe utaztam, nekem kellett magamhoz vennem a farmer-lány táskáját és átadnom neki a lime-ricki állomáson. Sok gazdátlan pénz is. Fenn a bank tetején van egy kis óra, azon ki lehet próbálni a szemüveget.

Szemhéja szivárványhártyája alsó széléig ereszkedett. Nem látom. Ha az ember tudja, hogy ott van, majdnem látja is. De nem látom.

Megfordult és a redőnyök között állva, jobbkezét kartávoltságban a nap felé nyújtotta. Sokszor meg akartam próbálni. Igen: teljesen. Kisujja hegye elfedte a nap korongját. Nyilván a gyújtópont, ahol a sugarak találkoznak. Kár, hogy nincs fekete üvegem. Érdekes. Sokat beszéltek a napfoltokról, mikor a nyugati Lombard-streeten laktunk. Borzalmas robbanások. Az idén teljes napfogyatkozás lesz: valamikor ősszel.

Most, hogy meggondolom, a labda greenwichi idő szerint esik le. Az órát Dunsinkből indítja meg egy villamos drót. Valamelyik hónap első szombatján odamegyek. Kellene valami aján-

lás Joly professzorhoz vagy meg kellene valamit tudni a családjáról. Ez elég volna: az ember mindig megtisztelve érzi magát. Hízélgés a legkevésbé várt helyről. Nemesember, büszke rá, hogy valamelyik király szeretőjétől származik. Az özanya. Nagyban rázzák a rongyot. Udvariasság a legjobb ajánlólevél. Csak nem szabad belépni és kirukkolni vele, hogy 'az ember nem tudja, mi az a parallaxis? Vezessék ki ezt az urat.

Ah.

Keze visszaesett oldalára.

Sohasem fogunk tudni róla. Időpazarlás. Gázgömbök kerin-
genek, találkoznak, továbbrohannak. Mindig a régi nóta. Gáz,
aztán szilárd, aztán a világ, aztán hideg, aztán kihalt kéreg, fut
körben, fagyott közet, mint az ananászbombon. A hold. Biztosan
újhold van, azt mondta. Én is azt hiszem.

Továbbment a Maison Claire előtt.

Allj. Két héttel ezelőtt vasárnap telehold volt, tehát pontosan ma újhold van. A Tolka mellett mentünk. Holdpromenádra alkalmas idő. Önagysága dudolt: holdas májusi éjszakán. Ő a másik oldalán. Könyök, kar. Ő. Szentjánosbogár fénye csillog. Érintés. Ujjak. Kérdés. Felelet. Igen.

Nyugalom. Ha volt, volt. Kellett.

Bloom szaporán lélezgett, lassabban járt, elment az Adam-court előtt.

Szeme, mely belső megnyugvással vette tudomásul: az itt utca nap közepe Bob Doran csapott vállá évi ívökörútján, mondta M'Coy. Azért isznak, hogy mondjanak vagy tegyenek valamit vagy *cherchez la femme*. Fenn 'a Coombe-ben cimborákkal és szajhákkal, aztán az év többi részében józan, mint egy bíró.

Igen. Gondoltam is. Besurragt az Empire-be. Elment. Szóda-víz magában jót tenne neki. Itt volt a Pat Kinsella színháza, a Harp, mielőtt Whithbred megnyitotta a Queent. Remek fickó. Dion Boucicault teleholdfeje ósdi kalapban. Három kis iskoláslány. Hogy szalad az idő. A szoknyája alól hosszú vörös nadrág kandikál ki. Iszogató ivók nevettek, csuklottak, az ital elfogta a lélekzetüket. Jó egészséget, Pat. Aljasul vörös: iszákosok kedvtelése: röhögés és gőz. Vedd le azt a fehér kalapot. A parabolikus szeme. Hol van vajjon most? Koldul valahol. A hárfa, amely valamikor mindnyájunkat éheztetett.

Én akkor boldogabb voltam. Vagy én voltam az? Vagy most vagyok én? Huszonnyolcéves voltam. Ő meg huszonhárom, mikor a Lombard-streetről elköltöztünk, minden megváltozott. Rudy után nem tudtam többet örülni. Nem hozhatom vissza az időt. Mintha vizet tartunk a kezünkben. Szeretné a multat vissza? Akkor kezd elölről. Szeretné? Nem vagy boldog az otthonodban, te szegény kis haszontalan tacsó? Szeretné felvarni a gombjaimat. Válaszolnom kell neki. Megírom a könyvtárban.

A Grafton-street vidám redőnyös házai csábították érzékeit. Mintás muszlin, selyem, hölgyek és örökösnök, zörgő lószerszám,

párolgó kocsíúton eldöngő paták. Vastag lábai vannak annak a fehérharisnyás nőnek. Remélem, az eső majd befröccsenti. Falusi sódar. Az egész zongoralábú társaság marhahúson él. Ettől minden nőnek nekikövérszik a lába. Molly is vesztí a formáját.

Ögyelegve elment a Brown Thomas selyemüzlet kirakatai előtt. Szalagzuhatagok. Finom kínai selymek. Egy feldöntött urna torkából vérszínű puplin áradata ömlött: csillogó vér. Ezt a hugenották hozták ide. *La causa è santa!* Tara tara. Nagy kórus ez. Tara. Esővízben mosandó. Meyerbeer. Tara: bum bum bum.

Tűpárnák. Régen fenyegetődzöm már vele, hogy veszek egyet. Mindenhová tűzdelik. Tűk az ablakfüggönyökben.

Lassan felgyúrte karján a kabátot. A karcolás jóformán eltűnt. Azért ma mégsem. Vissza kell mennem azért az arcápoló vízért. Talán a születésnapjára. Júni júli augszeptember nyolc. Addig még majdnem három hónap. De lehet, hogy nem örülne neki. A nők nem szeretnek tűt megőrizni. Azt mondják, agyon-szúrja a sze.

Fényes selymek, alsós szoknyák vékony bronzrudacskákon, finom selyemharisnyák sugarai.

Visszamenni céltalan. Meg kellett lennie. Mondj el mindent.

Emelt hangok. Napmeleg selyem. Csörömpölő lószerszám. Minden a nőknek, otthon és házak, selyemanyagok, ezüst, gazdag gyümölcsök, fűszer Jaffából. Agendath Netaim. A világ kincse.

Meleg jótékony tompultság ülte meg agyát. Agya engedett. Ölelések illata támadt rá. Vágyó hússal, sötéten, némán szerelemre sóvárgott.

Duke-street. Itt vagyok. Ehetném. Burton. Utána jobb.

Megkerülte a Cambridge-sarkot, még mindig hajszoltan. Döngő paták. Parfómös, meleg, telt testek. Mind csókos oda-adással: mély nyári réteken, letaposott fűvön, bérházak csepegő kapualjában, díványokon, nyekergő ágyakon.

— Jack, drága!

— Édes!

— Csókolj meg, Reggy!

— Fiacskám!

— Szerelmem!

Dobogó szívvel lökte be a Burton-étterem ajtaját. Szag kapta el ziháló lélekzetét: csípős húslé, főzelékes víz. Itt látható az állatok etetése.

Emberek, emberek, emberek.

Magas székeken ülnek a söntésnél, tarkójukra tolt kalappal, az asztaloknál, kiabálnak még kenyérért *à discrétion*, nyelik, falják a nagy adag ronda ételt, szemük kidagad, törlik a nedves bajuszukat. Egy sápadt, faggyúképu fiatalember törölgette asztalkendőjével a söröskorsót, kést, villát. Új mikrobatenyészet. Egy ember mártásfoltos szakállkával a nyaka körül kortyogó levest lapátolt le a garatján. Egy másik félig megrágott porcogót köpött vissza a tányérjára: nincs foga megrágrágrágni. Ürüszelet a grillből. Tömi magába. Szomorú korhelyszemek. Többet

harapott, mint rágni képes. Én is ilyen vagyok? Lássuk magunkat mások szemével. Ehes ember mérges ember. Fog és állkapocs munkában. Ne! Jaj! Csont! Irország utolsó pogány királya, Cormac, az iskolai versben Slettnél, a Boynetól délre fulladt meg. Mit ehetett? Valami fáintost. Szent Patrick térítette keresztény hitre. De nem ment le egészen a torkán.

— Roastbeefet és káposztát.

— Egy stewt.

Emberszag. A gyomra émelygett. Hulladék fűreszpor, édeskés melegkés cigarettafüst, dohánygőz, kiöntött sör, sörös emberhúgy, erjedés bűze.

Nem bírnék itt lenyelni egy falatot. Az a fickó ott kést-villát köszörül, hogy mindent megegyen, ami előtte van, az az öreg a rágóit piszkálja. Halk böffögés, telt, kérődző. Előtte és utána. Étkezés utáni ima. Nézd ezt a képet és azt. Stew-levet mártogat fel csepegő kenyérdarabokkal. Nyald fel a tányérról, ember! Ki innen.

Végignézett a széki és asztali evőkön, összébbhúzta orrcimpáit.

— Ide két barnát.

— Egy sültet káposztával.

Az ott úgy gyömöszöl magába egy, késre való káposztát, mintha az élete függne tőle. Jól kezeli a pengét. Borzongok, ha nézem. Jobb, ha két mancsával eszik az ember. Széttépi a fogával. Második természete. Ezüstkéssel a szájában jön a világra. Azt hiszem, ez elmés. Vagy nem. Ezüst gazdagságot jelent. Késsel jön a világra. De akkor oda a pointe.

Egy piszkoskötényű pincér ragadós csörömpölő tányérokat szedett össze. Rock, a végrehajtó, a söntésnél állott és a habot fújta le a korsójáról. Tetézet: sárgán lötytyent a cipője mellé. Egy vendég, könyökével az asztalon, felállított késsel és villával második adagra várva, ujságja foltoz négyzöge mögül az étel-lifre nézett. Egy másik alak tele szájjal valamit elmondott neki. Együttérző hallgatóság. Asztali beszélgetés. Csétfőn tyalálkoz-tam vele az Öncstyer-Bönckben. Ugy? Igazán?

Bloom úr kételkedően emelte két ujját a szájához. Szemei mondták.

— Nincs itt. Nem látom.

Ki. Utálom a piszkos evőket.

Hátrált az ajtó felé. Bekapok valamit Davy Byrne-nél. Két falatot. Az elég lesz. Jól reggeliztem.

— Ide egy roastot pürével.

— Egy pohár barnát.

Mindenki magáért, foggal és körömmel. Csuklik. Csettint. Nyel. Fal.

Kilépett a tisztább levegőre és visszament a Grafton-street felé. Enni vagy megégetni. Ölj! Ölj!

Egy pár év múlva talán meglesz a községi konyha. Mindenki siet a levesescsajkát és füleslábast megtölteni. Habzsolja az utcán. John Howard Parnell például a Trinity igazgatója minden

anyaszülte egyre megy, prépost-e vagy, a Trinity igazgatója nők gyermekek, kocsisok, papok, esperesek, tábornokok, érsekek. Az Ailesbury-roadról, a Clyde-roadról, a munkástanyákról az észak-dublini ispotályból, a polgármester a kávébarna fogatban, az öreg királyné kis tolókcocsiban. Az én tányérom üres. Csak ön után a községi ivócsészével. Mint a Sir Philip Cramton kútja. Töröljék le a mikrobákat a zsebkendőjükkal. A következő új tenyészetet dörgöl rá. O'Flynn páter valamennyit megszaladtatná. Azért van grimbusz. Mindenki a saját becses személyéért. Gyerekek hajba kapnak, hogy melyik kaparja ki a tálat. Akkora levesestál kell hozzá, mint a Phoenix-park. Szigonnyal szedik ki az oldalt meg a felsált. A nő nem szereti, ha sokan állnak körülötte. City Arms Hotel table d'hôte, így hívta. Leves, hús, édesség. Sohasem tudni, kinek a gondolatait rágod. És ki mosogatja el az összes tányért és villát? Talán addigra tablettákkal táplálkozunk. Az emberek fogai egyre rosszabbak.

A vegetáriánusoknál legalább jó földzamatuk van a dolgoknak: igaz, hogy a foghagyma olyan bűdös, mint az olasz verkliksek, gomba, champignon. Állatkínzás is. A szárnyast koppasztják, kibelezik. Szegény párok a marhavásártéren várnak a taglóra, amivel széthasítják a fejüket. Mu. Szegény reszkető borjúk. Mee. Szopós még. Bógés és sivítás. Böllérvederbe lötyönt tudó. En azt a porcogót kérem. Plumsz. Nyers fej és véres csontok. Lenyúzott üvegszemű birkák lógtak a combjukon, véres papírba csomagolt birkafej nyáladzik orrváladékot fűrészporra. Hulladékok és maradék elfogy. Ne nyúlkalj ahhoz a lapockához, gyerek.

Sorvadás ellen meleg friss vért ajánlanak. Vér mindig kell. Alattomosak. Felnyalják, párolog még vastag szirupos. Kiehezett lelkek.

Ah, milyen éhes vagyok.

Belépett Davy Byrne vendéglőjébe. Rendes lokál. Nem feleség. Néha ad egy pohárral minden vendégnek. Szökőévekben, négy évben egyszer. Egyszer egy csekkemet beváltotta.

Mit rendeljek? Kivette az óráját. Hadd látom. Gyömbéres sört?

— Hello, Bloom — kiáltott Orros Flynn a sarokból.

— Hello, Flynn.

— Hogy-mint?

— Nagyszerűen... Hadd látom. Adjon egy pohár burgundit és... hadd látom.

A polcokon szardínia. Ránézel, már érzed az ízét. Szendvics? Sorka és társai szép sorban, mustárral. Húskonzervek. Plumtree húskonzervje nélkül otthonával meg nem békül. Micsoda buta reklám. Rögtön a gyászjelentések után hozták. Ez a plumtree az a szilvafa, amelyiken vakkor terem. Dignam húskonzervje. Kannibálok citrommal és rizzsel rendelnék. Fehér hittérítő túlsós. Mint a sózott sertés. A legfinomabb részeket nyilván a főnök kapja. Csak rágósak lehetnek a sok használattól. Feleségei sorban lesik a hatást. Volt egyszer egy vén királyi nigger. Az ő

gyomrába vándorolt főtisztelendő urunk, Mac Trigger. Vele az élet lakzi, nász. Tudja a jó Ég, micsoda keverék. Anyaméh rothadt zsiger légzőcső összevagdálva. Fejtörő: hol a hús? Kóser. Húst tejjel soha. Ma higiéniének mondják. A jómkipur tavasszal megtisztítja a beleket. Egy-egy fráter emésztésétől béke és háború függ. Vallások. Karácsonyi pulyka és liba. Kisdedek leölése. Igyatok, egyetek és vígadjatok. Aztán haddelhadd. Bekötött fejek. A sajt mindent megemészt, csak magát nem. Hatalmas sajt.

— Van sajtos szendvicsük?

— Szolgálatára.

Egy pár olajbogyó is jó lenne, ha volna. Az olaszt szeretem. Egy pohár jó burgundi: mehetünk. Olajoz. Finom salátát, hűvöst, mint az uborka. Tom Kernan készíti el jól. Étvágygerjesztően csinálja. Tiszta növényi olaj. Milly egy kis petrezselyemmel adta a kotlettet. Végy egy spanyol hagymát. Isten teremtetten az ételeket, az ördög a szakácsokat. Ördögrák.

— Az asszony jól van?

— Jól, köszönöm... Hát akkor egy sajtos szendvicset. Van gorgonzolájuk?

Szolgálatára.

Orros Flynn grogját szürcsölte.

— Enekel mostanában?

Néző a száját. Belefütyülhetne a saját fülébe. Hozzávaló tapsifüle van. Zene. Annyit ért hozzá, mint a tyúk az ábécéhez. Azért elmondom. Nem árt. Ingyen reklám.

— Nagy körútra szerződötték a hónap végére. Talán halott róla

— Nem. Ez már döfi. Ki rendezi?

A pincér felszolgált.

— Mennyi az?

— Hét penny... nagyon szépen köszönöm.

Bloom vékony szeleteket vágott a szendvicsből. Mac Trigger. Könnyebb, mint az a levegős krémvacak. Mind az ötszáz kicsi nője. Nagyot evett belőle.

— Mustárt parancsol?

— Köszönöm.

Minden felvett szelet aljára kent egy kis sárgát. Belőle. Megvan. Nőtt, nőtt, nőtt a bendője.

— Rendezi? — mondta. — Nem, konzorciumos alapon megy. Közös rizikó, részesedés.

— Igaz, emlékszem már — mondta Orros Flynn és zsebébe nyúlva, megvakarta a lágyékát. — Ki is beszélt nekem róla? Blazes Boylan nincs benne a boltban?

Meleg mustáros hóhullám szökött Bloom szívébe. Felemelte szemét és tekintete egy epés óráéval találkozott. Vendéglői óra öt perccel siet. Az idő múlik. Mutatója halad. Kettő. Még nincs.

Rekeszizma felsajdult, lelankadt benne, tovább sajgott le-génykedő reménykedéssel.

Bort.

Felszagszürcsölte a szívderítő nedút és miközben erősen ráparancsolt torkára, hogy továbbbítsa, gyöngéden letette a boros poharat.

— Igen — mondta. — Tényleg ő szervezi.

Nem kell félni. Nem agy.

Orros Flynn szipákolt és vakaródzott. A bolhának derekas ebédje van.

— Jó adag szerencséje volt, beszélte Jack Mooney nekem arról a boxmatchról, amit Myler Keogh nyert meg a Portobello-kaszárnya katonája ellen. Szavamra, lenn Carlow grófságban volt avval a mitugrásszal, beszélte...

Remélem, az a harmatsöpp nem esik le a poharába. Nem, felszipákolta.

— Majdnem egy hónapig, ember, mielőtt nekiment. Ette a kacsatojást rogyásig. Csak innia nem volt szabad, érte? Ami igaz, igaz, Blazes vas gyerek.

Davy Byrne felgyürt ingujjban kijött a hátsó söntésből, két szalvétatöreléssel tisztogatva száját. Mint a vörösre sült hering. Melynek mindkét gömbölyű felén mosoly játszadozik. Túl sok háj a répán.

— Itt jön, igyekezzünk kifogni rajta — mondta Orros Flynn. — Nincs egy jó tippje az Aranykupára?

— Nem értek hozzá, Mr. Flynn — felelte Davy Byrne. — Soha nem teszek lóra.

— Ebben igaza van — mondta Orros Flynn.

Bloom megette a sandwich-szeleteket, friss üres kenyeret utálozó élvezettel, csípős mustárral, a zöld sajt lábszagával. Borkortyok símogatták szájpajlását. Ez nem karcos. Ízesebb ilyenkor, mikor már nincs hideg.

Kedves, nyugodt helyiség. Csinos fa a pulton. Csinosan farragták. Szeretem, ahogy ott görbül.

— Óvakodom tőle — mondta Davy Byrne. — Lovakon már sokan tönkrementek.

Borkereskedők szüretelnek. Sör- bor- és szeszesital kimérési engedélyük van. Fejnél én nyerek, írásnál te vesztesz.

— Igaza van — mondta Orros Flynn. — Hacsak nem érte a csíziót. Igazi sport ma már nincs. Leneghannak van egy pár jó tippje. Ma Sceptre a jelöltje. Zinfandel a favorit, a Lord Howard de Walden, Epsomban győzött. Morny Cannon lovagolja. Ma két hete hetet kaphattam volna egyre Saint Amant ellen.

— Igazán? — mondta Davy Byrne...

Az ablakhoz ment, felvette a kis pénztárkönyvet és böngészni kezdte.

— Szavamra mondom — szölt Flynn szipákolva. — Ritka remek dög volt. Saint Frusquin az apja. Viharban nyert. A Rothschild csikaja, vattával a fülében. Kék kabát, sárga sapka. Ben Dollard csunyan megjárta John O'Gaunttal. Ő beszélt le róla. Sajnos.

Lemondóan hörpintett korsójából és ujját végighúzta a rovátkákon.

— Sajnos — mondta sóhajtván.

Bloom rácsált, abbahagyta, nézett mosolyára. Orros buta feje. Mondjam meg neki, melyik lóra tesz Lenehan? Tudja már. Csak hadd felejtse el. Menjen és veszítsen még. Bolond ember pénze. A harmatcsepp már megint esni készül. Biztosan hideg az orra, ha nőt csókol. De lehet, hogy azt szereti. Szúrós szakállt szeretnek. Kutya hideg orra. A korgóhasú öreg Riordanné skyeterrierje a City Arms-hotelben. Molly az ölében babusgatta. Oh te nagy, kutyukutykutykuty!

A bor előmlött és megszelídítette a kenyérszeletet, mustárt és egy pillanatra émelyítő sajtot. Jó bor. Jobban élvezem, mert nem vagyok szomjas. Persze a fürdőtől. Elég egy-két falat. Akkor 6-tájban újra tudok. Hat, hat. Addigra elmúlik az idő, a nő...

Szelíd borláng tüzelt ereiben. Pokolian kívántam. Olyan farkónak éreztem magam. Ehtelen szeme nézte a polcokon a konzerves dobozokat, a szardiniákat, a fényes rák-ollókat. Az emberek minden lim-lomot összeszednek táplálkozásra. Kagylókból, csigákból túvel fáról, földi csiga-bigát esznek a franciák, a tengerből családokkal horgásszák, a buta halak ezer éve nem tanultak semmit. Nyilvánvaló, hogy mindig kockázatos valamit a szánkba venni. Mérges bogycsók. Rekettye. A kerekről azt mondják, hogy jó. A rikító szín óv. Egyik ember megmondta a másiknak és így tovább. Kutyán kell előbb kipróbálni. Azt a szimatja és a szeme vezeti. A gyümölcs kísértésbe visz. Fagylalt-szelet. Krém. Ösztön. Például a narancs-ligetek. Mesterséges öntözés kell hozzájuk. Bleibtreustrasse. De mi van az osztrigákkal? Csúnyák, mint egy darab turha. Piszkos kagyló. Kinyitni is veszekedett dolog őket. Vajjon ki kezdte? Posványon, hulladékon élnek. Pezsgő és Red-bank osztriga. Ingerli a nemű ösztönt. Aphrodis. Ma reggel a Red-bank-nál volt. Osztriga öreg hal volt az asztalnál. Talán fiatal hús az ágyban. Nem. Június r-telen és osztrigátlan hónap. De vannak, akik szeretik a romlott vad-húst. Párolt nyúl. Előbb meg kell fogni. A kínaiak ötvenéves tojást esznek, kéket és újra zöldet. Harminc fogásos ebédeket. Minden ártatlan fogás oda-benn összekeveredhetik. Rejtelmes mérgezés titka. Az Lipót főherceg volt. Nem. De igen, vagy mégis az a habsburgi Ottó volt? Az, aki a saját fejéről ette le a koszt? Legolcsóbb ebéd. Persze arisztokraták. Aztán mások utánozzák őket, hogy divatosak legyenek. Milly is a petróleummal meg a liszttel. Ami engem illet, szeretem a keletlen tésztát. A fél osztriga-fogást visszadobják a tengerbe, hogy tartsák az árakat. Olcsó. Senki sem venné. Kaviár. Adják a nagyot. Rajnai bor zöld pohárból. Finom bankett. Lady izé. Puderes kebel gyöngyök. Az *élite*. *Crème de la crème*. Extra ételeket esznek, hogy mutassák, milyen. Remete egy marék borsóval tompítja a hús ösztökét. Egyél velem és megmondom ki vagy. Fejedelmi tokhal. Coffey fősheriff, a mészáros jogosult vadhúsról az ex vadaskertjéből. Cserében egy féltékenet küld. Láttam, hogy készítik elő a főlevéltáros konyháján. A *chef* fehér kalapban, mint egy rabbi. Sütnivaló kacsa. Fodros ká-

poszta à la duchesse de Parme. Jó, hogy ráírják az étlapra, legalább tudja az ember, hogy mit evett, sok fűszer elrontja a levest. En értek hozzá. Elém adták Edwards-féle leveskonzervből. Butára tömött lúd. Elevenen megsütött rák. Egy kis fajd jó lesz majd. Lennék pincér ilyen finom hotelben. Borra való, frakk, félmeztelen hölgyek. Indítványozhatnék tisztelettel még egy kis szelet tengeri nyelvet, miss Dubellet? Dübélé. Igen, dülj belé. És belé dülj. Azt hiszem, hugenotta-név. Egy miss Dubelet, emlékszem, Killiney-ben élt. *Du de la* ez francia. És talán ugyanez a hal, amelyiknek az öreg Micky Hanlon a Moore-streeten kiszedte a belét, mert ez a kenyere, bele a tenyerével, az ujjával a kopoltyujába, még a nevét sem tudja ráírni a csekkre, mintha a saját karikatúrája volna a ferde szájával. Májki Hái. Tudatlan, mint egy tuskó, de van vagy ötvenezer fontja.

Az ablaküvegen két odatapadt légy zümmögött.

Meleg lenyelt bor tétovázott a szájpadról. Burgundi prés-házakban sajtolták. Nap melege van benne. Mintegy varázserintésre beszél emlékemhez. Megöntözött érzékei megérintődve emlékeztek. Howth vad páfrányai közt elrejtve. Alattunk szunyadé öböl égbolt. Semmi nesz. Az ég. Az öböl bíboros a Lionfőnél. Drumlechnél zöld. Sutton felé sárgászöld. Tengeralatti rétek, halványbarna vonalak a fűben, eltemetett városok. Szép haját kabátomra ágyazta, a pusztai gazban fülbemászók, kezem a nyaka alatt. Összeborzoló a hajam. Oh csodák! Keze kenőcsösen hűvöspuhán nyúlt hozzám, simogatott: szeme nem fordult el rólam. Elragadtatva feküdtem rajta, tele szájam telire nyitva, csókoltam a száját. Nyam. Halkan számbaadta a meleg homokcipőt, rágottan. Szája édesre és savanyúra rágicsálta nyálával a ronda gyurmát. Öröm: megettem: öröm. Fiatal élet, azt adta nekem duzzogó ajka, puha, meleg, ragadós gumiaszpikos ajak. Virág volt a szeme, vegyél el, készséges szem. Kavicsok hulltak. Még mindig ott feküdt. Egy kecske. Senki. A Ben Howth tetején fenn rhododendronok biztoslábú törpekecske járkál mazsólát ejtetve. Páfrányok alá rejtve meleggöngyölegben nevetett. Vadul feküdtem rajta, csókoltam; a szemét, az ajkát, a kinyújtott nyakát, lüktető asszonykeblét apáca-fátyol bluzában, a felmeredő bimbóit. Forrón nyelveltem rajta. Megcsókolt. Az volt a csók. Míg engedett, összeborzolta a hajamat. És csókolt, csókolt.

Engem. És én most.

A megragadt legyek zümmögtek.

Leszegett szeme követte a tölgyfaasztal csöndes erezését. Szépség: hajlás: a hajlás a szépség. Formás istennők, Venus, Junó: a világ csodálja hajlásukat. Megláthatom őket, könyvtár-muzeum, ott állnak a kerek előcsarnokban, meztelen istennők. Elősegíti az emésztést. Nem bánják, melyik férfi nézi őket. Minden látszik rajtuk. Sohasem szólnak, tudniillik olyan fickókhoz, mint Flynn. De ha mégis megtenné Pygmalion és Galatea, mit mondana legelőször? Halandó! Ráeszméltatnak magunkra. Nek-tárt vedelnek az istenek lakomáján, aranytálak, csupa ambrózia.

Nem menüebéd, mint a miénk, főtt ürühús, sárga és vörösrépával, egy üveg Allsop. Nektár, azt hiszem, mintha villamosságot inna az ember: istenek eledele. A szép női idomok formája júnói. Halhatatlan gyönyör. Mi pedig ételt tömünk az egyik lyukba, azután hátul ki: táplálék, chylus, vér, bélsár, föld, táplálék: úgy kell táplálnunk, mint ahogy a mozdonyt fűtik. Nekik nincsen. Nem figyeltem még meg. Ma megnézem. Az őr nem veszi észre. Leejtek valamit, lehajlok, megnézem, van-e.

Csepegő csöndes üzenet jött a hólyagjából, menjen elvégezni nem végezni el ott végezni el. Mindig készen, fenéig ürítette poharát és ment, földi embereknek is odaadták magukat, földi tudattal, szeretőkkel feküdtek, őt is élvezte egy, ifjú ki az udvarba.

Mikor cipője zaja elnémult, Davy Byrne felszólalt könyvéből:

— Mi ez az úr? Nem a biztosító szakmában dolgozik?

— Azt már régen abbahagyta — mondta Orros Flynn. — Most a *Freeman*-nál hirdetésügynök.

— Látásból jól ismerem — mondta Davy Byrne. — Gyászol?

— Gyászol? — mondta Orros Flynn. — Nem tudok róla. Miért?

— Feketében volt.

— Igazán? — mondta Flynn. — Igaza van. Pedig kérdeztem, hogy vannak otthon. De szavamra, igaza van. Feketében volt.

— Ér sohasem firtatom, — mondta Davy Byrne emberségesen, — ha látom, hogy valaki feketében van. Csak felfrissítem vele.

— Mindenesetre nem a felesége — mondta Orros Flynn. Tegnapelőtt találkoztam vele, éppen az ír tejszarnokból jött, amit a John Wyc Nolan felesége nyitott a Henry-streeten, egy csupor tejszinnel a kezében, vitte haza a jobbik felének. Jól táplálkozik, garantálom. Szalonkát eszik piritóson.

— Szóval most a *Freeman*-nak dolgozik? — mondta Davy Byrne.

Flynn száját biggyesztette.

— Nem sok tejszín futja a hirdetésekből. Erre mérget vehet.

— Hogyan? — kérdezte Davy Byrne, betéve könyvét.

Orros Flynn ujjával néhány gyors kört írt le a levegőben, aztán legyintett.

— Páholytag — mondta.

— Mit nem beszél! — mondta Davy Byrne.

— Egészen biztos — mondta Flynn. — Régi elismert társaság. Világosság, élet és szeretet, szavamra. Azok tartják benne a lelket. Nekem elmesélte a, mindegy, nem mondom meg, ki.

— Igaz ez?

— Oh, nagyon jó társaság — mondta Flynn. — Ha valame-lyik leég, a többi segíti. Ismerek egy fickót, az be akart jutni, de kutyául zárkóztak. Szavamra, igazuk van, hogy nőket nem eresztenek oda.

Davy Byrne mosolygásitbólintott egyszerre:

— Iiiiiichaaaaaach!

— Egy nő egyszer — mondta Flynn — elbújt egy állóórában, hogy kilesse, mit csinálnak. De ördögbe is, megszimatozták és azonmód feleskették főmesternek. Egy Saint Legers volt Doneraile-ból.

Davy Byrne, az ásítás után kielégülten, könnybelábadt szemmel mondta:

— Szóval igaz ez? Rendes, nyugodt ember. Sokszor láttam már itt, de mondhatom, sohasem ivott többet a kelleténél.

— A jó Isten maga sem tudná leitatni — mondta Orros Flynn határozottan. — Ha elvadul a céció, hamar odébbáll. Nem látta, hogy nézte az óráját? Igaz, hiszen nem volt itt. Ha felszólítják, hogy igyék egyet, előbb kiveszi az óráját és megnézi, mennyit önthet magába. Ugy segítjen az Isten.

— Vannak ilyenek — mondta Davy Byrne. — Tisztességes embernek nézem.

— Megjárja — mondta Orros Flynn és szipákolt. — Azt beszélik róla, hogy segít a barátain. Megadja az ördögnek, ami az ördögé. Igen Bloomnak vannak jó oldalai. De egyet sohasem tenne.

Keze száraz aláírást firkantott a grogja mellé.

— Értem — mondta Davy Byrne.

— Írást, azt soha — mondta Orros Flynn.

Paddy Leonard és Bantam Lyons jött be. Tom Rochford jött utánuk, tenyerével vörösborszínű mellényén.

— Jó napot, Mr. Byrne.

— Jó napot, uraim.

Megálltak az asztalnál.

— Ki hajt fel egyet? — kérdezte Paddy Leonard.

— En inkább le — felelte Orros Flynn.

— Hát akkor mi legyen? — kérdezte Paddy Leonard.

— Ért gyömbérest iszom — mondta Bantam Lyons.

— Mennyit? — kiáltott Paddy Leonard. — Mióta, az Istenért? És te, Tom?

— Nagy a szárazság? — kérdezte Orros Flynn szipákolva.

Tom Rochford válasz helyett mellcsontjára szorította kezét és nyelt.

— Megengedi, hogy egy pohár friss vizet kérjek, Byrne úr? — mondta.

— Hogyne, kérem.

Paddy Leonard szemügyre vette sörözőtársait.

— Szentséges Atyám, — mondta, — hogy én kiknek hozatok itt italt! Hideg víz és gyömbéres! Két fickó, akik máskor az ördög lábujjából is whiskyt szopnának. Folyton valami nyavalyás lovon jár az eszed meg az Aranykupán. Holtbiztos.

— Zinfandel, ugy-e? — kérdezte Orros Flynn.

Tom Rochford gyűrött papírból port szórt az eléje tett vízbe.

— Ez az átkozott gyomorsav — mondta, mielőtt kiitta volna.

— A szódabikarbóna jót tesz — mondta Davy Byrne.
Tom Rochford bólintott és ivott.
— Zinfandel?

— Ne szólj egy szót sem — hunyorgott Bantam Lyons. —
shillinget teszek rá a magaméból.

— Ha van benned egy szemernyi tisztesség, bevallod —
mondta Paddy Leonard. — Kitől kaptad a tippet?

Bloom kifelé menet három ujját köszöntésre emelte.

— Viszontlátásra — mondta Orros Flynn.

A többiek megfordultak.

— Ettől az embertől — suttogta Bantam Lyons.

— Prrwht! — mondta Paddy Leonard gúnyosan. — Kérem,
Byrne úr, erre iszunk még két kis Jamesonst és egy...

— Üveg gyömbérsört — tette hozzá Davy Byrne nyájasan.

— Igen — mondta Paddy Leonard. — Egy cuclisüveget a
kisbabának.

Bloom a Dawson-street felé ment, nyelve tisztára kefélt
fogát. Valami zöld lehetne: paraj például. Aztán Röntgen-suga-
rakkal meg lehetne.

A Duke-lane előtt egy falánk terrier csontos okádékot kö-
pött a kövezetre és újult buzgalommal nyalta fel onnan. Telhe-
tetlenség. Tartalmát köszönettel visszaszármaztatjuk, maradék-
talan megemésztés után. Előbb édes, utóbb zamatos. Bloom óva-
tosan kitért. Kérődzők. A második menet. Felső állkapcsukat moz-
gatják. Vajjon Tom Rochford felhasználja-e a találmányát? Idő-
lopás volna, Flynnnek a szájába rágni. Sovány embereknek hosszú
szájuk van. Kár, hogy nincs egy csarnok, vagy egy tér, ahová a
feltalálók elmehetnének és szabadon feltalálhatnának. Igaz, hogy
akkor minden kótyagos ott rontaná a levegőt.

Ünnepélyes visszhangban megnyújtva dudolta a záró üte-
meket:

Don Giovanni, a cenar teco
M'invitasti.

Jobban érzem magam. Burgundi. Felvillanyozza az embert.
Ki volt az első szeszfőző? Valami búval bélelt alak. Mesterséges
bátorság. Most a *Kilkenny People* miatt a nemzeti könyvtárba
kell mennem.

Csupasz tiszta éjjeli székek William Miller kirakatában vá-
rakoza, visszafordították gondolatait. Meg lehetne csinálni: és
egész útján lefelé figyelni, néha lenyelnek egy tűt, évek múlva
kijön a bordán, végigsétál az egész testen, megváltozott zsiger-
menet, lépet kiválasztó máj. Gyomorsav, gumicsövek módjára
tekeredő belek. De a szegény fickónak végig ott kellene állania
és a beleit mutatnia. Tudomány.

— *A cenar teco.*

Mit jelent ez a *teco*? Talán azt, hogy ma estére.

Don Giovanni, meghívtál

Vacsorázni ma estére.

Rumadum rum dum.

Nem jön ki.

Keyes: két hónap, ha Nannettit ráveszem. Két font tíz volna, körülbelül két font nyolc. Hynes hárommal tartozik. Kettő tizenegy. A Presscott hirdetése. Kettő tizenöt. Valami öt guinea. Tolasodom.

Vehetnék egy olyan alsószoknyát Molly-nak, az új harisnyakötője színében.

Ma. Ma. Szó sem lehet róla.

Szóval déli körül. Hogyan állunk az angol fürdőhelyekkel? Brighton, Margate. Piers holdfényben. A hangja kiad. Azok a kedves tengerparti lányok. A John Long kocsmája előtt álmos munkakerülő lézengett, kérges ujját rágva, töprengőn. Úgyes férfi munkát keres. Szerény igények. Mindent megesszik.

A Gray pékségének visszamaradt tortákkal teli kirakatánál Blom befordult és elment Thomas Connellan tisztelendő könyvesboltja előtt. *Miért léptem ki a római egyházból. Madárfészek.* Nők adják neki a pénzt. Azt mondják, a burgonyavész idején szegény gyermekeknek levest adott, hogy protestáns hitre térítse őket. Szemkőzt a zsidó belmisszió, ahova papa járt. Ugyanaz a csalétek. Miért léptünk ki a római egyházból?

Egy vak suhanc állott a járda szélén, ütögetve vékony botjával. A villamos nem jön. Át akar menni a másik oldalra.

— Át akar menni? — kérdezte Bloom.

A vak suhanc nem válaszolt. Kifejezéstelen arca gyöngén elkomorodott. Bizonytalanul mozgatta fejét.

— A Dawson-streeten van — mondta Bloom. — Szemben van a Molesworth-street. Át akar menni? Nem áll semmi útjában.

A bot reszkette balra mozgott. Bloom szeme követte mozgulatát és újra látta Drago előtt a kelmefestőkocsit. Itt láttam pomádés haját, mikor itt álltam. Nyomorúságos gebe. A kocsis benn van John Long-nál. Öblögeti a torkát.

— Egy fuvaroskocsi áll ott — mondta Bloom —, de nem mozdul. Majd én átvezetem. A Molesworth-streetre akar menni?

— Igen — felelte a suhanc. — A déli Frederick-street-re.

— Jőjjön — mondta Bloom.

Finoman megérintette keskeny könyökét: aztán megfogta a puha látó kezét, hogy vezesse.

Mondjunk neki valamit. Ne játsszuk a leereszkedőt. Az ilyen bizalmatlan, ha szólnak hozzá. Tegyük valami közönséges megjegyzést.

— Az eső elállt.

Semmi válasz.

Foltok a kabátján. Nyilván leönti magát evés közben. Egészen másképp érzi az ízeket. Előbb kanállal etetik őket. A keze, mint egy gyermeké. A Millyé volt ilyen. Erzékeny. Bizonyosan a kezemről következtet a nagyságomra. Vajjon van-e neve? Fuva-

roskocsi. Csak nehogy, a ló lábához érjen azzal a bottal, fáradt a húzástól, elszundított. Így, van ez jól. Az út szabad. Hátról bika, elől ló.

— Köszönöm, uram.

Tudja, hogy férfi vagyok. A hangom.

— Jó lesz így? Az első sarok balra.

A vak suhanc megütögette a járda szélét és tovább ment, visszahúzta botját, újból tapogatódzott.

Bloom a világtalan lábak mögött haladt, egyszerű szabású ruha, halcsont szövés. Szegény fiatalember! Honnan tudta vajjon, hogy a fuvaroskocsi ott van? Nyilván megérezte. Talán homlokukban látják a dolgokat. Valami térfogatóérzés. A súlyt ő is érezné, ha valamit elvennének. Hézagérzés. Furcsa képe lehet Dublin-ról, miközben a járdák szélein tapogatódzik végig. Tudna-e egyenesen menni, ha nem volna botja? Vértelen ájtatos arc, mint a leendő papoké.

Penrose! Ez volt a fickó neve.

Hogy mi mindent megtanulnak. Az ujjuk hegyével olvasnak. Zongoráznak. Vagy csak bennünket lep meg, hogy gondolkozni tudnak. Azt hisszük, hogy egy nyomorék vagy púpos mindjárt okos, ha valamit mond, amit mi is mondhatunk. Persze a többi érzék annál jobban. Hímeznek. Kosarat fonnak. Segíteni kell őket. Vehetnék Molly születésnapjára egy kézimunka-kosarat. Utálja a varrást. Kifogása lehetne ellene. Sötét embereknek mondják őket.

Szagérzésük is erősebb lehet. A szagok mindenfelől össze-sűrűsödnek. Minden ember is. Aztán a tavasz, a nyár: szagok. Ízek. Azt mondják, csukott szemmel vagy náthásan nem lehet a bor ízét érezni. Azt is mondják, hogy sötétben nem élvezi az ember a dohányzást.

És nővel például. Szemérmetlenebbek, hiszen nem látnak. Az a lány a Steward-intézet előtt, hogy feszített hátraszegett fejjel. Idenézzetek. Rajtam mindent megláthattok. Furcsa lehet, az ilyent nem látni. Valamiféle forma a lélek szemében. A hang, a hőfok, ha ujjával megérinti, szinte látja a vonalakat, a hajlásokat. Például a keze a haján. Mondjuk, hogy fekete. Jó. Nevezük feketének. Aztán átsiklik a fehér bőrére. Lehet, hogy egészen más érzés. Fehérérzés.

Postahivatal. Válaszolnom kell. Kőd van ma. Küldök neki postautalványon két shillinget egy félkoronát. Fogadd el tőlem ezt a kis ajándékot. Eppen itt egy papírkereskedés. Megállj. Próbáljuk meg.

Finom ujjal szép csöndesen hozzányult füle fölött hátraférsült hajához. Még egyszer. Finom finom szalmarostok. Aztán ujjja gyöngéden megtapintotta a bőrt jobbarcán. Ott is hajpihe. Nem elég sima. A has a legsimább. Körül senki. Most a Frederick-streetre megy. Talán Levenston tánciskolájába. Rendbe kellene hozatnom a nadrágtartómat.

Doran vendéglője előtt elmenet kezét mellénye és nadrágja közé csúsztatta és ügyesen félretolva az inget, megtapogatta

hasa egy pettyhüdt ráncát. De tudom, hogy, sárgásfehér. Ki kell próbálnom, hogy látok a sötétben.

Visszahúzta kezét és rendbehozta ruháját.

Szegény fickó! Milyen fiatal. Szörnyű. Igazán szörnyű. Milyen álmai lehetnek neki, aki nem lát? Az élet álom neki. Mi igazság van abban, hogy így született? Egy csomó nő és gyerek egy potyalakomán New-Yorkban kiránduláson elégett és megfuladt. Égőáldozat. Karmának hívják a lélekvándorlást egy azelőtti életben elkövetett bűnökért ujjaszületés metimpikózis. Oh jaj, jaj. Részvét mindenesetre: de valahogyan mégsem tud velük öszszemelegedni az ember.

Sir Frederick Falkiner a szabadkőművesekhez megy. Ünnepeles, mint Trója. Jól megreggelizett Earlsfort-terrace-ban. Régi törvénytudók kollégák elpityizálnak egy kicsit. Történetek a tárgyalóteremből, az esküdszékről és az árvaházból. Tíz évet adtam neki. Gondolom, fintorgatná az orrát arra, amit én ittam. Ők csak legjobb minőségűt, poros palackból, évszámmal rajta. Saját nézetei vannak az igazságszolgáltatásról a feljebbviteli bíróságon. Jóakarátú öreg úr. A rendőrség lajstromai tömve esetekkel percentet kapnak a bűnügyek gyártásáért. Ellátja a bajukat. Uzsorások réme. Reuben J. kapott tőle hideget-meleget. No de ő aztán az is, akit piszok zsidónak neveznek. Nagy hatalma van egy bírónak. Vén parókás korhelyek. Sebesmancsú medvék. Az Isten mentse meg az embert tőlük.

Hopp plakát. Mirus-bazár. Ókegyelmessége, az alkirály. Ma tizenhatodika. A Mercer-kórház javára. A *Messias* első előadása ezen volt. Igen. Haendel. Mi volna, ha elmennénk? Ballsbridge. Felugrom Keyeshez. Nem szabad ráragadni, mint egy piócának. Lejáratom magam. Biztosan van valaki a kapunál, akit ismerek.

A Kildare-streetre ért. Előbb még el kell. Könyvtár.

Szalmakalap a napsütésben. Barna cipő. Felhajtott nadrág. Ő az. Ő az.

Szive halkán megdobbant. Jobbra, Muzeum, Istennők. Le-kalyarodott jobbra.

Vajjon? Majdnem biztos. Nem nézek oda. Arcomon bor. Miért nem voltam? Túlságosan fejes. De igen, az. A járás. Nem látni. Gyerünk tovább.

Hosszú lebegő léptekkel a muzeum kapuja felé tartott, felfemelte szemét. Csinos épület. Sir Thomas Deane tervezte. Nem jön utánam?

Talán nem látott. Fény a szemében.

Szakadozott lélekezése rövid sóhajokra tört. Gyorsan. Hideg szobrok: itt nyugalom. Egy perc mulva biztonságban.

Nem, nem látott. Kettő után. Pont a kapunál.

A szivem!

Lüktető szeme mereven nézte a körvonalak sárga hajlásait. Sir Thomas Deane volt a görög építész.

Valamit keresni én.

Mohó keze gyorsan zsebébe nyult, kivette, elolvasta a kihajtogatott Agendath Netaimot. Hová is...?

Lázasan keresett.

Gyorsan visszatette az Agendath-t.

Azt mondta, délután.

Azt keresem. Igen, azt. Minden zsebemet átkutatom. Zseben. *Freemen*. Hová tehettem? Ja igen. Nadrág. Erszény. Krumpli. Vajjon hová?

Gyorsan. Gyerünk nyugodtan. Még egy pillanat. A szívem.

A keze, amint kereste, hogy vajjon hová tehettem, megtalált hátsó zsebében szappant arcápoló vízért érte kell mennem langyos papír tapadt. Ah, a szappan! Igen. Kapu.

Biztonságban!

* * *

Udvariában, megnyugtató célzattal duruzsolta a quaker könyvtáros:

— és itt vannak, ügye bár, a *Wilhelm Meister* ama csodálatos oldalai. Egy nagy költő egy nagy testvérköltőről. Egy habozó lélek fegyvert ragad tenger fájdalomja ellen, egymás ellen küzdő kételyektől mardosva, mint az a valóságos életben látható.

Csikorgó borjúbőrcipőjében egy lépést, egy tánclépést jött előbbre, aztán megint egy lépést, egy tánclépést hátrált az ünnepélyes padlón.

Egy nesztelen szolga, könnyedén kinyitva az ajtót, nesztelen jelt adott neki.

— Rögtön — mondta csikorgó indulással, bár habozva. — A szép terméketlen álmodozó, aki összehúzódik a kemény tényeken. Az ember mindig érzi, hogy Goethe ítéletei olyan igazak. Igazak a további elemzés szempontjából.

Duplán elemzést csikorogva kitáncolt. Kopaszon, nagy iparkodással kölcsönözte az ajtóban nagy fülét a szolga szavainak: meghallgatta és eltűnt.

Ketten maradtak.

— Monsieur de la Palisse — vigyorgott Stephen — tizenöt perccel a halála előtt élt.

Megtalálta azt a hat derék medikust, — kérdezte John Eglinton az idősebb epésségével —, akiknek lediktálhatod az *Elveszett Paradicsomot*? Úgy hívja, hogy *Sátán keserősége*.

Mosoly, mosoly. Cranly mosolya.

Először megcsikolta,

Aztán megveregette,

Aztán bevezette a női katótert.

Mert medikus volt,

Kedves öreg medi...

— Tudom, a Hamlethez volna szükséged még egyre. A hetes drága szám a misztikus szívnek. W. B. a tündöklő hetesnek nevezi.

Vörhenyes feje fényszerűen kereste a zöldsapkás íróasztali lámpa mellett az arcot, szakállasan a sötétebb zöld árnyék közepén, szent szemű ollav.

Halkan nevetett. A Trinity ösztöndíjasának nevetésével: válaszatlanul.

*Sátán-orkester sír s üvöltve ejt
Angyalszemekhez méltó könnyeket.
Ed egli avea del cul fatto trombetta.*

Az én bolondériáim neki kezesség.

Cranly tizenegy tősgyökeres wicklowija, a honi föld felszabadítására. Foghíjjas Kathleen, négy szép zöld rétvével, az Idegennel hajlékában. És még egy, aki köszönti: *ave, rabbi* A Tinahely tizenkettő. Berek árnyában hívogatja őket. Lelkem ifjúságát nekiadtam, éjt éj után. Isten óvjon. Jó vadászatot.

Mulligan megkapta a sürgönyömet.

Bolondság. Kitartás.

— Ifjú ír költőinknek — kritizált John Eglinton — még olyan alakot kell teremteniük, amelyet a világ a szász Shakespeare Hamletje mellé állít, jóllehet én, akárcsak az öreg Ben, a bálványozásig csodálom.

— Mindezek a kérdések tisztán akadémikusak, — profétálta Russell a homályból. — Már tudniillik, hogy Hamlet Shakespeare-e vagy I. Jakab vagy Essex. Papi viták Jézus történelmi valóságáról. A művészet eszméket tárjon elénk, formátlan szellemű lényeket. A legfőbb kérdés a művészetben az, hogy milyen mély életből fakad a mű. Gustave Moreau festészete eszmék festészete. Shelley legmélyebb költészete, Hamlet szavai összekötik lelkünket az örök bölcseséggel, a platói eszmék világával. Minden más iskolás okoskodás iskolás gyermekek számára.

A. E. elmondta egy amerikai ujságírónak. Pokol és kárhozat!

— A bölcsek előbb iskolásgyermekek voltak, — mondta Stephen nyájasnál nyájasabban. — Aristoteles valaha Platon mellett volt iskolásgyermek.

— És az is maradt, reméljük — mondta John Eglinton higgadtan. — Szinte látom, mint mintaiskolás gyermeket a bizonyítványával a hóna alatt.

Újra belenevetett a most mosolygó szakállas arcba.

Formátlanul szellemi. Atya, Ige és Szent Fuvallat. Mindenek Atyja, a mennyei ember. Hiesos Kristus, a szépség mágusa, a Logos, aki minden pillanatban szenved bennünk. Ez az valóban. Én vagyok a tűz az oltáron. Én vagyok az áldozati vaj.

Dunlop bíró, a legnemesebb római valamennyi között, A. E., Arval, a Kiejthetetlen Nevű, a magas mennyekben, K. H., mesterük, akinek kiléte nem titok a beavatottaknak. A nagy fehér páholyok testvérei, akik mindig azt nézik, segíthetnek-e. Krisztus mennyasszonyánévérével, fénynedű, meglelkesült szűz szülötte,

megbánó sophia, a buddhák síkjára távozott. Az esoterikus élet nem közönséges embernek való. O. P. előbb le kell hogy vezekeljék a rossz Karmát. Mrs. Cooper Oakley egyszer elemi állapotában pillantotta meg H. P. B. magasztos nővérünket.

Pihá! Rémes! *Pfuiteufel!* Ne nézzen oda, kisasszony, nem szabad odanéznie, ha egy hölgy az elemijét mutogatja.

Best lépett be, magas, ifjú, szelíd, szőke. Kezében kecsesen füzetet tartott, újat, nagyot, tisztát, fényest.

— Ez a mintaiskolás gyermek — mondta Stephen — Hamlet gondolata hercegi lelke továbbéléséről, ezt a valószínűtlen, jelentéktelen és drámai monológot, épp oly sekélyesnek találná, mint a platonéit.

John Eglinton homlokát ráncolta és növekvő dühvel mondta:

— Szavamra, forr bennem a vér, ha azt hallom, hogy valaki Aristotelest Platonnal hasonlítja össze.

— A kettő közül — kérdezte Stephen — melyik számkivetett volna engem az államából?

Rántsd ki hüvelyéből definícióit. Lóság az összoló quid-ditása. A törekvések folyamait és az aeonokat imádják. Isten: utcai láрма: nagyon peripatetikus. Tér: amit látnod kell, akár-hogy is. Az emberi vértestecskeknél kisebb tereken át a Blake hátulja mögött kuszmásznak az öröklétbe, amelynek ez a tengő világ csupán árnyéka. Ragaszkodjunk a mosthoz és az itthez, amelyen keresztül minden jövő belezuhan a múltba.

Best barátságosan közeledett kartársaihoz.

Haines elment — mondta.

— El?

— Megmutattam neki a Jubainville könyvét. Nagyon lelkesedik, tudja, Hyde *Connachti szerelmes dala*ért. Nem tudtam rávenni, hogy hallgassa meg a vitát. Elment Gillhez, hogy megvegye.

Hajolj meg, kis könyv, üdvözlő

Az olvasót, ki mindig zöld.

Kár, hogy megírnom tégedet

Csúf angol nyelven kellett.

— A tőzeggőz a fejébe száll — vélte John Eglinton.

Angliában érezzük magunkat. Bűnbánó tolvaj elment. Én szívtam el a kapadohányt. Zölden szikrázó kő. Smaragd a tenger gyűrűjében.

Az emberek nem tudják, milyen veszedelmesek lehetnek bizonyos szerelmes énekek — aggodalmaskodott rejtelmesen Russell aranytojása. — Azok a mozgalmak, amelyek forradalmosítják a világot, álmokból és látomásokból születnek egy domboldali paraszt szívében. Nekik a föld nem kiaknázandó talaj, hanem az élő anya. Az akadémia ritkás levegője és az aréna a filléres regényt, a kocsmai éneket termeli ki magából, Franciaország a romlás legszebb virágait fakasztja Mallarmé verseiben, de a

kivánatos élet csak a szellemi szegényeknek tárulkozik fel, a homéroszi phaeákok élete.

Best ártatlan arccal Stephen felé fordult ezektől a szavaktól.

— Ha nem tudnád — mondta —, Mallarmé írta azokat a csodálatos prózai verseket, amelyeket Stephen MacKenna olvasott fel nekem Párizsban. Például a Hamletről szóló azt mondja: *il se promène lisant au livre de lui-même*, szóval a saját könyvét olvassa. Leír egy hamleti előadást egy francia városban, tudja, vidéki városban. Meghirdették.

Szabad keze kecsesen apró jeleket írt a levegőben.

HAMLET
ou
LE DISTRAIT

Pièce de Shakespeare

Megismételte John Eglinton újraráncolt szemöldökének:

— *Pièce de Shakespeare*, tudja. Ez francia, ez a francia nézőpont. *Hamlet ou...*

— A szórakozott koldus — egészítette ki Stephen.

John Eglinton nevetett.

— Igen, alighanem így mondanák — mondta. — Kiváló nép, semmi kétség, de kétségbeejtően rövidlátó bizonyos dolgokban. Nagyképű és tespedt túlzás a gyilkosságban.

— Robert Green lélekölőnek nevezte — mondta Stephen. — Nem hiába volt mészáros fia, aki a görbe bárdot forgatta és a markába köpött. Apja egy életéért kilenc életnek kell elvesznie, oh Miatyánk, ki vagy a purgatóriumban. Kakiruhás hamletek nem haboznak a lövéssel. A vértől csepegő mészárszék az V. felvonásban előrevetett árnyéka a koncentrációs tábornak, ahogyan Swinburne megénekelte.

Cranly, jelentem alássan, távolról követi a csatákat.

Vérengző ellen porontyai és női.

Kiket mi kíméltünk csak...

A szász mosolygás és a yankee röhej közt. Tűz és víz közt.

— Szerinte a Hamlet kísértetmese — mondta John Eglinton Best kedvéért. — Mint a kövér fiú Pickwickben, azt akarja, hogy átfusson rajtunk a hideg.

Halld! Halld! Oh halld!

A húsom hallja és átborzong.

Ha valaha...

— Mi egy szellem? — kérdezte Stephen csengő eréllyel. — Valaki, aki átköltözött a megfoghatatlanba a halál, az eltávozás és modorának megváltozása folytán. Az Erzsébet-kori London olyan távol esett Stratfordtól, mint ma a romlott Párizs a szűzies Dublin-tól. Ki az a szellem, aki a *limbo patrum*-ból visszatér a világra, a világra, amely elfelejtette? Ki Hamlet király?

John Eglinton igazított egyet ösztövére testén és hátradőlt, hogy ítélkezzék.

Talált.

— A napnak ebben az órájában június közepén — mondta Stephen, egy gyors tekintettel meghallgatást kérve. — A part melletti színházban felvonták a zászlót. Sackerson, a medve a közeli gödörben morog, párizsi kert. Öreg tengeri fókák, akik Drake hajóin szolgáltak, kolbászt majszolnak a földszinten.

Helyi színezet. Add bele a műbe minden tudásod. Tedd a nézőket cinkosaiddá.

— Shakespeare elhagyta a hugenotta-házat a Silver-streeten és a hattyúrácsok mellett megy a folyóparton. De nem áll meg, hogy enni adjon a madárnak, amely kicsinyeit a sás felé tereli. Avon hattyújának más jár az eszében.

Háttér megszerkesztése. Ignatius Loyola, sürgősen segíts!

— A játék megkezdődik. Egy színész előlép a homályból, egy udvari bika levetett páncéljába öltözve, jól megtermett, basszushangú férfi. Ő a szellem, a király, király és nem az, és a színész Shakespeare, aki életének minden nem henyén töltött esztendejében tanulmányozta Hamletet, hogy eljátszhassa a kísértet szerepét. Mondja a szavakat annak a Burbage nevű fiatal színésznek, aki a viaszosvászon díszleten túl előtte áll nevén szólítva:

Hamlet, apádnak szelleme vagyok

és hallgatást parancsol neki. Fiához beszél, lelke fiához, a királyfihoz, a fiatal Hamlethez és testi fiához, Hamnet Shakespeare-hez, aki meghalt Stratfordban, hogy druszája örökké éljen.

— Lehetséges-e, hogy ez a színész Shakespeare, a távolléténél fogva szellem, az eltemetett Dánia öltözetében, halálánál fogva szellem, aki saját szavait mondja saját fia nevéhez (Hamnet Shakespeare, ha él, Hamlet herceg ikertestvére lett volna), lehetséges-e, mondom, vagy akár csak valószínű is, hogy ne vonta volna le vagy látta volna előre a logikus következtetéseket ezekből a tételekből: te a kismimizett fiú vagy: én a meggyilkolt apa vagyok: anyád a bűnös királyné, Ann Shakespeare, született Hathaway?

— Hanem ez a beleturkálás egy nagy ember családi életébe — vetette közbe Russell türelmetlenül.

Itt vagy, hattyúlovag?

— Csak a sekrestyést érdekli. Úgy értem, itt vannak a darabok. Úgy értem: ha a *Lear király* verseit olvassuk, mit érdekel bennünket, hogyan élt a költő? Ami az életet illeti, azt elintézik helyettünk szolgálk, mondta Villiers de l'Isle. Kihalásznák a mindennapos kulisszák mögötti pletykákat, hogy a költő iszik, hogy adóssága van. *Itt a Lear király: az halhatatlan.*

Best arcához fordult, az helyeslő volt.

Árassd el habjaiddal s vízeiddel, Mananaan,

Mananaan MacLir...

Hát a fontokkal mi van, fickó, amiket kölcsönadott neked, mikor éhezted?

Hitemre rájuk szorultam.

Nemes szíved jele volt.

Nem úgy! Javarészt Georgina Johnson, a lelkészlány ágyában mulattad el. Lelkifurdalás.

Szándékosan van visszafizetni?

Oh igen.

Mikor? Most?

Hát... nem.

Mikor hát?

Megfizettem magamért. Megfizettem magamért.

Nyugalom. A Boyne tulsó oldaláról való. Északkeleti sarkából. Tartozol vele.

Várj csak. Öt hónap. Minden molekula átváltozik. Én más én vagyok. Más én kapta a fontot.

Lopás.

De én, entelecheia, formák formája, én vagyok emlékezetnél fogva, mert mindig változó formákban.

Én, aki vétkeztem és imádkoztam és bőjtöltem.

A gyermek, akit Conmee megmentett a tenyerestől.

Én, én és én. Én.

A. E. I. O. U.

— Három évszázad hagyományát akarod arculcsapni? — kérdezte John Eglinton gúnyos hangja. — Az ő szelleme legalább örök nyugalmat talált. Meghalt, legalább az irodalomnak, mielőtt megszületett volna.

— Meghalt — vetette ellene Stephen — hatvanhét évvel aztán, hogy megszületett. Láta a világra jönni és elhagyni. Övé volt első ölelése. Gyermekket szült neki és pénzdarabot tett a szemére, hogy csukva maradjon, mikor halottas ágyán feküdt.

Anyja halottas ágya. Gyertya. Befüggönyözött tükör. Ott fekszik, aki világra hozott, ólom szemhéjjal, egy marék olcsó virág alatt. *Liliata rutilantium*.

Egyedül sírtam.

John Eglinton lámpája kusza fénybogarába nézett.

— A világ azt hiszi, hogy Shakespeare tévedett — mondta — és igyekezett a lehető leggyorsabban és legjobban kikászolódni belőle.

— Szamárság! — mondta Stephen durván. — Lángész nem téved. Tévedései szándékosak és kapuk a megismeréshez.

A megismerés kapui feltáruznak, hogy beeresszék a halkan recsegőtálpú, kopasz, nagyfülü és szorgalmas quaker könyvtárost.

— Egy házi sárkány — mondta John Eglinton sárkányosan — nem hasznos kapuja a megismerésnek, azt hiszem. Micsoda hasznos megismerést tanult Sokrates Xantippétól?

— A dialektikát, — válaszolt Stephen, — anyjától pedig, hogy hogyan kell gondolatokat a világra hozni. Amit másik feleségétől tanult, Myrtótól (*absit nomen!*) Sokratididion Epipsychidionját, sohasem fogja megtudni ember. De sem a bába tudo-

mánya, sem a házi pörpatvar nem mentette meg Sinn Fein archonjaitól és ürömpoharuktól.

— De hát Ann Hathaway? — mondta Best nyugodt hangja feledékenyen. — Igen, úgy látszik, megfeledezünk róla, ahogyan Shakespeare maga megfeledezett róla.

Szeme a töprengő szakálláról a gunyolódó koponyájára váltott át, figyelmeztetően, nem barátságtalan korholásképen, aztán a kopaszvörös henyélő büntetlen, de kaján kobakjára.

— Volt egy garas ára esze — mondta Stephen — és nem volt tunya emlékezetű. Emléket vitt tarsolyában, mikor Romeville felé baktatott és azt fütyölte, hogy: *A lány, kit elhagyék.* Ha a földrengés nem jelezné, akkor is tudnánk, hol található a szegény Wat, a falka kergetettje, a szöggel kivert zabla és az istennő szemének kék ablaka. Ez az emlék, a *Venus és Adonis*, minden londoni örömtanya hálósobájában ott feküdt. Rosszkülsejű talán Katherine, a makrancos hölgy? Hortensio fiatalnak és szépnek mondja. Azt hiszitek, hogy az *Antonius és Kleopatra* frójának, a szenvedélyes zarándoknak, hátán volt a szeme és Warwickshire legpocsékabb banyáját választotta ki, hogy vele háljon? Jó: elhagyta és megnyerte a férfiak világát. De fiúnői egy fiú női. Életüket, gondolatukat, beszédüket férfiaktól kapják. Rosszul választott? Én úgy látom, őt választották. Ha mások akarnak, Ann tudja, hogyan akarjon. A teremtését, hibázatható. Kivetette rá a hálót, a drága huszonhatévesre. A szürkeszemű istennő, aki Adonis fölébe hajlik, hódításra hajlik, mint a duzzadó felvonás prológusa, merészarcú stratfordi lotyó, aki a kalászosban ledönt egy nálánál fiatalabb szerelmest.

Es mikor kerül rám a sor? Mikor?

Rajta!

— A Rozsföld — mondta Best jókedvű vidámsággal, új könyvét felemelve, vidám jókedvvel.

Aztán szóke örömmel mormolta mindnyájuknak:

A rozstáblák közt mindenütt

Kedves falusi nép feküdt.

Fárizs: a csábult csábító.

Magas alak emelkedett ki szakállas homespunben az árnyékból és leleplezte szövetkezeti óráját.

— Sajnos, várnak már a *Homestead*-ben.

Hová el? Kiaknázandó talaj.

— Négy? — kérdezte John Eglinton élénk szemöldöke. — Ott leszel Moore-nál ma este? Piper is jön.

— Piper! — pipált Best. — Hát visszaérkezett?

Peter Piper csipcesupp csőre csőregét csór.

— Nem tudom, ott lehetek-e. Csütörtök. Ma van az összejövetelünk. Ha idejében eljöhettek.

Yogi-hókuszpókusz a Dawson helyiségeiben. *A leleplezett Izisz.* Megpróbáltuk zálogba csapni a Páli-könyvüket. Keresztbetett lábbal trónol egy fa árnyernője alatt, azték Logos, asztrál

síkokon dolgozó főlélek, mahamahatma. Köröskörülötte hívó hermetisták várják a világosságot, követésre éretten. Louis H. Victory, T. Caulfield Irwin. Lótuszlányok lesik a nézésüket, kigyult cirbolyamiriggyel. Istenével telten trónol banánfája alatt. Buddh. Örül, hogyha lelket lelhet, lelket nyelhet. Filelket, szűz-lelket, száz lelket. Akit benyel, kárán kárál, sodródik is, sodor is.

Leszűrt közönségességben sok évig

Hús-tokban itt egy nő-lélek lakott.

— Azt mondják, irodalmi meglepetésben lesz részünk — mondta a quaker könyvtáros barátságosan és komolyan. — Russell hír szerint gyűjteményt készül kiadni ifjabb költőink verseiből. Valamennyien izgatottan várjuk.

Izgatottan nézett a lámpafény kúpjába, ahol a három megvilágított arc fénylett.

Lásd. Emlékezzél vissza.

Stephen lenézett a széles fejetlen kalapra a térdére fektetett kőrisfabot végén. Sisakom és szablyám. Érintsük meg könnyedén két mutatóujjal. Aristoteles kísérlete. Egy vagy kettő? Szükségyszerűség az, ami által lehetetlen, hogy valami másképpen legyen. Ergo egy kalap, az egy kalap.

Hallgass oda.

A fiatal Colum és Starkey. George Roberts intézi az üzleti részt. Longworth majd agyondicséri az *Express*-ben. Igazán? Tetszett nekem, amit Colum írt, a *Hajcsár*. Igen, azt hiszem, megvan benne az a különös valami, a lángész. Komolyan lángésznek tartod? Yeats el volt ragadtatva egy sorától: *Vad földön antik amfora*. Tetszett neki? Remélem, eljöhetsz ma este. Malachi Mulligan is ott lesz. Moore kérte, hogy hozza el Hainest. Hallottátok a Miss Mitchell tréfáját Moore-ról és Martyn-ról? Hogy Moore a Martyn gyerekkori rossz szokása? Csoda, milyen szellemes, ügye? Don Quijotére és Sancho Panzára emlékeztetnek. Nemzeti eposzunk még megiratlan, mondja Dr. Sigerson. Moore alkalmas rá. Ó Dublin búsképű lovagja. Sáfrányszínű kiltben? O'Neill Russell? Igen, a remek régi nyelvet beszéli. És Dulcienája? James Stephens néhány okos karcolatot ír. Úgy látszik, fontosak kezdünk lenni.

Cordelia. *Cordoglio*. Lir legmagányosabb leánya.

Erdes. Most vedd elő a legjobb francia fénymázt.

— Hálás köszönet, Russell úr — mondta Stephen, miközben felállott. — Ugyebár lesz olyan kedves és átadja ezt a levelet Normannak...

— Hogyne. Ha fontosnak tartja, lehozza. Annyi postánk van.

— Ertem — mondta Stephen. — Köszönöm.

Isten fizesse meg. Sertésujtság. Bikaszelidítő.

— Synge is megígért egy cikket a *Daná*-nak. Vajjon lesz-e olvasónk? Úgy érzem, igen. A gael szövetség valami írt akar. Remélem, eljön ma este. Hozza el Starkeyt is.

Stephen leült.

A quaker könyvtáros visszajött a búcsúzóktól. Álarca pi-
rulva mondta:

— Dedalus úr, az ön szempontjai rendkívül elgondolkoztatók.

Fel és le nyikorgott, egy cipőtalpnyival közelebb az éjhez és
a távozók zajának oltalma alatt csöndesen mondta:

— Szóval az ön véleménye az, hogy az asszony nem volt hű
a költőhöz?

Döbrent arc kérdez. Miért jött? Udvariasság vagy belső
világosság.

— Ahol kibékülés van — mondta Stephen —, előbb össze-
különbözésnek kellett lennie.

— Igaz.

Krisztusróka bőrnadrágban, csaholó farka elől aszott gally
mögé bujt szökevény. Nőstényt nem ismer, magányosan állja a
hajszát. Sok nőt megnyert az ügynek, finom népet, egy babiloni
rimát, bírók nejeit, vaskos csaposlegények hitveseit. Róka és
ludak. És Newplace-ben egy petyhüdt meggyalázott testet,
amely valaha kedves volt, drága és friss, mint a fahéj, de most
lombjait hullatja, tar, retteg a szűk sírtól és nem nyert még
bocsánatot.

— Igaz. Szóval úgy gondolja...

Az ajtó bezárult az elmenők mögött.

Hirtelen nyugalom ülte meg a hallgatag boltíves cellát,
meleg és révedt levegő nyugalma.

Vesztaszűz lámpása.

Itt töpreng nem volt dolgokon: mit tett volna még Caesar,
ha hisz a jövőmondónak: mi lehetett volna: a lehetséges
lehetőségei mint lehetségesek: ismeretlen dolgok: milyen névre
hallgatott Achilles, mikor a nők közt élt.

Koporsóba zárt kérdések körülöttem, mumiaskatulyákban,
szófűszerrel balzsamozva. Thoth, a könyvtárak istene, madár-
isten, holdkoronás. És akkor hallottam az egyiptomi főpap szavát.
Festett szobákban, tele téglakönyvekkel.

Most csendesek. Egykor emberagyakban éltek. Csendesek:
de halálbizsergés van bennük, hogy fülembe súgjanak egy érzel-
mes mesét, hogy akaratuk jármába hajtsanak.

— Kétségtelenül — tépelődött John Eglinton — az összes
nagyok közül ő a legrejtélyesebb. Semmit nem tudunk róla, csak
hogy élt és szenvedett. Még ennyit sem. Mások felelnek kérdé-
seinkre. A többit homály fedi.

— De a Hamlet annyira személyes, nem? — érvelt Best.
— Mondhatnám, szinte magánnapló a magánéletéről. Tudja, en-
gem fabatkát sem érdekel, kit ölnek meg vagy ki bűnös...

Ráfektetett egy ártatlan könyvet az asztal peremére, kihívást
mosolygott. Magánnaplója eredetiben. *Ta an bad ar an tir. Taim
imo shagart.* Ezt fordítsd le, Jankó.

Eglinton Jankó szólt:

— Az után, amit Malachi Mulligantól hallottam, el voltam
készülve paradoxonokra, de figyelmeztetem, ha meg akarja in-

gatni azt a hitemet, hogy Shakespeare Hamlet, nagy fába vágja a fejszéjét.

Legyen hozzám türelmes.

Stephen állotta a hitetlen szem tekintetét, amely komoran izzott a hitetlen szemöldök alatt. Baziliszk. *E quando vede l'uomo l'attosca*. Köszönet a szóért, Messer Brunetto.

— Ahogyan mi vagy, Dana anyó szőjjük és fejtjük testünket — mondta Stephen — napról napra, mert a molekulák ide-oda rázódnak, úgy szövi és fejt a művész a képet. És mivel a szemölcs a jobbmellemen ma is ott van, ahol születésemkor volt, noha azóta egész testem új anyagból szövődött, úgy néz ránk a nyugtalan apa szellemén át a szemlélő fiú. Az elképzelés megfeszült pillanatában, mikor a lélek, mint Shelley mondja, hamvadó parázs, mindaz vagyok, ami voltam és amivé válhatok. Így hát a jövőben, mely a múlt testvére, láthatom magamat, ahogyan most itt ülök, de annak tükrében, ami akkor leszek.

Hawthorndeni Drummond segített ehhez az ugráshoz.

— Igen — mondta Best fiatalosan —, én egészen fiatalnak érzem Hamletet. A keserűség az apától származhat, de az Opheliára vonatkozó helyek biztosan a fiútól valók.

Mellétalált. Ő benne van az apámban. En a fiában.

— Az a szemölcs végig kitart — mondta Stephen nevetve. John Eglinton kelletlen fintort vágott.

— Ha az volna a lángész bélyege — mondta —, vásáron árulnák a lángészt. Shakespeare késői darabjai, melyeket Renan annyira csodált, más szellemet lehelnek.

A kibékülés szelleme — lehelte a quaker könyvtáros.

— Kibékülés csak ott van — mondta Stephen —, ahol összekülönbözés volt.

Ezt már mondta.

— Ha tudni akarja, mely események vetik árnyékukat a *Lear király*, az *Othello*, a *Hamlet* és a *Troilus és Kressida* korának poklára, azt kell néznie, mikor és hogyan oszlik el az árnyék. Mi lágyítja meg egy férfi szívét, akinek hajóját bőszi vihar tépte, aki egy második Ulysses, Perikles, Tyrus hercege?

Vöröskúpsapkás, megvert sósvíztől vak fej.

— Egy gyermek, egy leány, akit a karjába tesznek, Marina.

— A szofisták vonzalma az apokrifek mellékútjaihoz állandó mennyiség — fedezte fel John Eglinton. — Az országút ronda, de elvisz a városba.

A jó Bacon: avas már. Shakespeare a Bacon gyermekbetegsége. Szemfényvesztők mennek az országutakon. Nagy keresők. Melyik városba, tisztelt uraim? Nevekbe burkolódzva: A. E., aeon: Magee-John Eglinton. A naptól keletre, a holdtól nyugatra: *Tir na n-og*. Csizmásan és botosan mindaketten.

Hány mérföld ide Dublin?

Hatvan meg tíz, uram.

Gyertyagyújtásra odaérünk!

— Brandes elismeri — mondta Stephen, — hogy ez a lezá-
ruló korszak első darabja.

— Igazán? És mit mond róla Sidney Lee vagy Simon La-
zarus, ahogyan némelyek szerint hívják?

— Marina — mondta Stephen — a vihar gyermeke, Mi-
randa, csoda, Perdita, az, aki elveszett. Ami elveszett, visszakerül
hozzá: leánya gyermeke. *Legdrágább nőm*, mondja Perikles,
olyan volt mint a lány. Szereti-e valaki a leányt, ha nem szeretete
az anyját?

— A nagyapáság művészete — mormogta Best újra. —
L'art d'être grand...

— Olyan ember számára, akiben megvan a lángésznek ne-
vezett különös valami, saját képmása minden anyagi és erkölcsi
tapasztalat próbaköve. Mélységesen hat rá. Más véréből való
hímek képe visszataszítja. A természet groteszk kísérletét látja
bennük, hogy őt előlegezze vagy ismételje.

A quaker könyvtáros jóságos homloka rózsásra gyult a re-
ményeségtől.

— Remélem, Dedalus úr ki fogja dolgozni elméletét a kö-
zönség okulására. És meg kell említenünk egy másik ir komment-
tátort is, a neve George Bernard Shaw. Ugyancsak ne feledkez-
zünk meg Frank Harrisről se. Shakespeare-ről szóló cikkei a
Saturday Review-ban tényleg remekek voltak. Különösképen ő
is szerencsétlennek rajzolja a szonettek sötét asszonyához való
viszonyt. A szerencsés vetélytárs William Herbert, Pembroke
grófja. Bevallom, — ha a költőt el kell vetnünk, ez az álláspont
mintha jobban összhangban volna — hogy is mondjam? — egész
felfogásunkkal arról, hogy minek nem lett volna szabad megtör-
ténnie.

Boldogságosan elhallgatott és alázatos fejét közjük nyuj-
totta, pingvintojás, civódásuk díja.

Komoly férfi szavakkal szavazza meg. Szeretsz, Miriam?
Szereted a férjed?

— Hát ez meglehet — mondta Stephen. Van Goethének egy
mondása, Magee szereti idézni. Óvakodj attól, amit ifjú korodban
kívánsz, mert életed közepén megkapod. Miért küld valakinek,
aki *bounaroba*, egy kancának, akin minden férfi lovagol, egy lány-
korában botrányos duennának, egy úrfit, lánykérőnek? Ő maga fej-
delme volt a nyelvnek, istállófiúból úrrá lett és megírta a *Romeo*
és *Juliát*. Miért? Korán megölték benne a hitet önmagában.
Előbb egy gabonaföldön gyúrték le (alighanem rozsföld volt) és
aztán már saját szemében sohasem lesz győztes, sohasem fogja
győztesen játszani a nevetőt és lefekvőt. A felvett donjuánság
nem fogja megmenteni. Hogy később nem teszi, nem teszi vere-
ségét meg nem történtté. A vadkan agyara megsebezte ott, ahol
vérzón fekszik a szerelem. Erőt vett a sárkányon, de annak meg-
marad a láthatatlan női fegyvere. De van, úgy érzem szavai-
ból, a húsnak valamilyen ösztöke, amely új szenvedélybe ker-
geti, az elsőnek egy sötétebb árnyéka, mely még önmaga meg-

értését is beárnyékolja. Ugyanaz a sors vár reá, és a két téboly, egy örvényben keveredik.

Hallgatnak. És füleik pitvarába én ömlöm bele.

— Lelke halálos sebet kapott, alvó füle pitvarába méreg ömlött. De, akiket álmukban ölnek meg, nem ismerik meggyilkolásuk módját, ha csak a Teremtő nem adományozza lelküknek ezt a tudást a túlvilágon. Hamlet király lelke nem tudott volna a mérgezésről és a kéthátú szörnyről, a bujtogatóról, ha nem adományozza neki Teremtője ezt a tudást. Ezért fordul beszéde (ez a sovány, angolság) mindig máshová, hátrafelé. Meggyalázó és meggyalázott, amit akart, de nem akart, vele megy Lukrécia kékeres elefántcsont halmaitól Imogen csupasz kebléig, ötfoltos anyajegyével. Visszamegy, belefáradva a felhalmozott teremtésbe, hogy elrejtőzzön önmaga előtt, régi sebet nyalogató kutya. De mert vesztesége nyereség, nem csökkent egyéniségével megy tovább az Öröklétbe, mit sem okulva a bölcseségből, amelyet írt, a törvényekből, amelyekből kinyilatkoztatott. Nyílt sisakkal jár. Szellem most, ám még a szél Helsingör sziklái körül vagy amit akartok, a tenger hangja, amelyet csak annak szíve hall meg, aki árnyékának állaga, az Atyával egyállagú fiú.

— Amen! — jött a válasz a kapuból.

Rámtaláltál, oh én ellenségem?

Entr'acte.

Gunyoros arccal bután, mintha esperesé volna, Buck Mulligan lépett be vidám bohóc ruhában, mosolyuk köszöntésébe. A sürgönyöm.

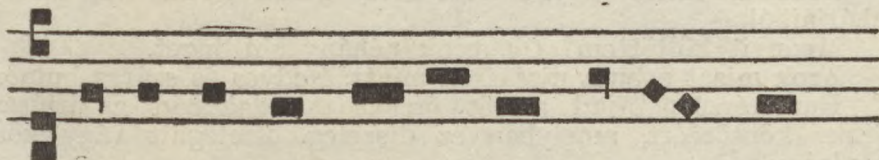
— Eppen arról a gázos állatról beszélt, ha nem tévedek? — kérdezte Stephen.

Sárgazöldmellényesen köszönt vidoran megemelt panamájával mint egy bohócsapkával.

Mind üdvözik. *Was Du verlachst wirst Du noch dienen.*

Csúfolódók hada: Photius, álmalachi, Johann Most.

Ó, Aki Magát nemzette, közbenjárója a Szentléleknek, és Magát küldötte Magának, a Közvetítő Maga és mások között, Akit ellenségei lemeztelenítettek és megostoroztak, mint denevért a pajtaajtóhoz, keresztfára szegeztek és megöltek. Aki eltemetette Magát, feltámadott, leszállt a Poklokra, felment az égbe és ott ül most 1900 éve Önmaga jobbján, de eljövend az idők végeztével, hogy ítéljen az elevenek és holtak felett, mikor már minden eleven holt lesz.

Glo-o-ri-a in ex-cel-sis De-o.

Felemeli kezét. Fátylak hullanak. Oh virágok! Harang hanggal kongva kondul.

— Igen, valóban — mondta a quaker könyvtáros. — Nagyon tanulmányos vita. Mulligan úrnak bizonyára szintén van saját elmélete a drámáról és Shakespeare-ről. Jó, ha az élet minden oldala képviselve van.

Minden oldalra egyformán mosolygott.

Buck Mulligan csodálkozva gondolta magában:

— Shakespeare? — mondta. — Azt hiszem, ismerem a nevet.

Futó lapos mosoly sugározta be laza vonásait.

— Minden bizonnyal — mondta világos visszaemlékezéssel.

— Az a fickó, aki úgy ír, mint Synge.

Best hozzáfordult:

— Haines keresett — mondta. — Találkoztál vele? Később elmegy hozzád a D. B. C.-be. Most Gillhez ment, hogy megvegye a Hyde *Connacht* szerelmes énekeit.

— A muzeumon át jöttem — mondta Buck Mulligan, — Itt volt?

— A Bárd honfitársai — válaszolta John Eglinton — bizonyára belefáradtak már kissé ragyogó elméleteskedésünkbe. Hal-lom, hogv egy színésznő tegnap este négyszáznolcadszor játszotta Dublin-ben a Hamletet. Vining véleménye szerint a hor-ceg nő. Azt még nem állapította meg senki, hogy ír? Barton bíró, ha nem csalódom, emellett keres érveket. Öfensége (nem a lord) Szent Patrickra esküszik.

— A legremekebb mégis Wilde-nak az a története — mondta Best, felemelve ragyogó füzetét. — A *W. H. arcképe*, ahol bebizonyítja, hogy a szonetteket bizonyos Willie Hughes írta, valami Mulligan.

— Willie Hughes-hoz ,nem? — kérdezte a quaker könyv-táros.

Vagy Hughie Wills. Mr. William Himself: Vilmos maga. W. H: ki vagyok én?

— Ugy értem én is, Willie Hughes-hoz — mondta Best, könnyedén helyreigazítva a megjegyzését. — Persze paradox az egész, tudja, Hughes és zughes és rughes, de nagyon tipikus, ahogyan kihozza. Igazi Wilde, tudja. Az a könnyed elsuhanás.

Tekintete könnyedén elsuhan arcukon, miközben mosolygott, szőke ephebos. Wilde, szelídebb kiadásban.

Pokolian elmés vagy. Három korty whiskyt ittál Dan Deasy dukátjaiból.

Mennyit költöttem? Oh, csak néhány shillinget.

Azok miatt a buta ujságírók miatt. Nedves és száraz humor.

Humorérzék. Mind az öt érzékedet odaadnád az ifjúság büszke köntöseért, amelyben ez díszeleg. Kielégült vágy kör-vonalai.

Olyan sokan vannak. Ezt a nőt nekem. Párázás idején. Jupiter, küldj nekik hűvös bakzást. Igen, gerléztesd őt.

Eva. Meztelen, buzahasú bűn. Kígyó csavarodik köré, méregfoga csókjában.

— Ön azt hiszi, csak paradoxon? — kérdezte a quaker könyvtáros. — A gúnyolódót sohasem veszik komolyan, ha még olyan komoly is.

Komolyan beszéltek a gúnyolódó komolyságáról.

Buck Mulligan ismét komoly arca Stephent vette szemügyre. Aztán fejét ingatva, közelebb jött, kihúzott egy összehajtogatott sürgönyt a zsebéből. Mozgékony ajka olvasta, nagy gyönyörűséggel mosolyogva.

— Sürgöny! — mondta. — Csodálatos sugallat! Sürgöny! Pápai bulla!

Leült a megvilágított asztal egy szögletéhez, vidáman olvasta fennhangon:

— *Az érzelmes ember az, aki élvezni szeretne, de nem vállalja a szörnyű adósságot egy elkövetett valamiért.* Aláírás: Dedalus. Hol eresztetted ezt meg? Az ágyasházban? Nem. College Green. Elittad a négy foncsit? Nénéd meg fogja látogatni állagtalan atyádat. Sürgöny! Malachi Mulligan, a Ship, alsó Abbey-street. Oh, hasonlíthatatlan komédiás! Oh, pappá avatott gyermektolvaj!

Vidáman begyűrte a sürgönyt és a borítékot egyik zsebébe, de panaszosan vinnyogta:

— Ugy van, ahogy mondom, cukorfalat, pocsékul betegek voltunk, Haines és magam, mikor ezt elküldt. Mind a ketten nyekeregtünk egy tisztességes italért, amely egy barátot is talpra állítson, még ha sántára is feküdte magát a szukájával. Hát csak ott ültünk egy órát, két órát, három órát Connerynél és vártunk a nedüre.

Tovább kesrgett:

— Hát ahogy ott ülünk a fenekünkön és kilóg a nyelvünk egy méterre, mint a kiszáradt papoknak és a fene esz egy kortyért, egyszerre csak jön ez az ízéd.

Stepher nevetett.

Buck Mulligan gyorsan, figyelmeztetően előrehajolt.

— Ez a csavargó Synges keres — mondta —, hogy meggyilkoljon. Megtudta, hogy Glasthulében te vizeltél az ajtaja elé. Elindult hát ir papucsában, hogy meggyilkoljon.

— Engem! — kiáltott Stephen. — Ez a te adalékod az irodalomhoz.

Buck Mulligan jókedvűen visszadólt, felnevetett a sötét, hallgatódzó plafonra.

— Hogy meggyilkoljon — nevetett.

Éles vízköpőarc, amely háborút viselt ellenem egy tányér tüdővagdalékért a rue Saint-André-des-Arts-on. Szóval szóért szó, locsogás. Oisín és Patrick. Faun úrral találkozott Clamart erdejében, borospalackot lóbált. *C'est vendredi saint!* Ír gyilkos Uton járva találkozott képmásával. Én az enyémmel. Bolondot találtam az erdőn.

— Lyster úr — mondta egy szolga a félig kitárt ajtóból.
— ...ahol mindenki megtalálja a magáét. Így találta meg Madden bíró úr a *Csend Mester Naplójában* a vadász kifejezéseket... Igen? Mi az?

— Egy úr van künn — mondta a szolga, odalépve és átnyújtva egy névjegyet. — A *Freeman*-tól. Szeretné végignézni a *Kilkenny People* tavalyi évfolyamát.

— Ez az az úr? *Freeman's Journal*? *Kilkenny People*? Természetesen. Jónapot, sir. *Kilkenny*... Természetes, hogy megvan. Egy türelmes árnykép várt, hallgatta.

— Az összes vezető vidéki lapok... *Northern Whig*, *Cork Examiner*, *Enniscorthy Guardian*, 1903... Méltóztassék... Evans, vezesse ezt az urat... Szíveskedjenek követni a szol... Vagy ha megengedi, majd én... Errefelé... Kérem, uram...

Beszédesen, kötelességtudón vezette az összes vidéki lapokhoz, siető sarkában a meghajlott, sötét alakkal.

Az ajtó becsukódott.

— A zsidrák! — kiáltotta Buck Mulligan.

Felugrott és elkapta a névjegyet.

— Hogy hívják? Majsének? Bloom.

Továbbzakatolt.

— Jehova, az előbörgyűjtő, nincs többé. Találkoztam vele odaát a muzeumban, mikor a habokból kikelt Aphroditét mentem üdvözölni. A görög száját, mely sohasem ferdült imára. Mindennap hódolnunk kell neki. *Élet élete, gyujt az ajkad.*

Hirtelen Stephenhez fordult:

— Ismer téged. Ismeri az öregedet. Oh, félek magamtól, görögöbbs a görögöknél. Sápadt galileai szeme rátapadt az istennő középső hasadéka. Venus Kallipygos. Oh, ez ágyék mennydörgése! *Az isten a rejtező leány nyomában.*

— Többet akarunk hallani a dologról — hirdette ki John Eglinton, Best jóváhagyásával. — Kezd bennünket érdekelni ez a *Madame S.* Mostanáig, ha egyáltalában gondoltunk rá, türelmes Griseldának vagy, sutbanülő Penelopének véltük.

— Anthistenes, Gorgias tanítványa — mondta Stephen — elvette a szépség pálmáját Kyrios Menelaus kotlóstársától, az argiv Helenától, a trójai fakancától, akiben húsz hős aludt, és szegény Penelopének adta. Húsz évig élt Londonban, mely idő alatt részben ugyanakkora fizetést húzott, mint az ir lord-kancellár. Élete gazdag volt. Művészete, nem annyira a feudálizmus művészete, ahogyan Walt Whitman nevezte, mint inkább a telhetlenségé. Meleg heringpástétom, zöld serleg fanyar bor, mézes-mártás, rózsacukor, marcipán, egressel töltött galamb, édes készítmények. Sir Walter Raleighnek, mikor elfogták, félmillió frank volt a hátán, egy pár piperefüzön kívül. Tudor Erzsébetnek, az uzsorásnőnek annyi fehérműje volt, hogy felvehette a versenyt a sábaival. Húsz évig enyelgett ott a házaselet szűzies kedvtelése és a parázna szerelem romlott gyönyörei közepette. Ismerik Manningham történetét a polgár hitveséről, aki Burbage Dicket

ágyába parancsolta, miután látta a *III. Richárd*-ban és hogy Shakespeare, aki ezt véletlenül meghallotta, nem csinált sok hü-
hót semmiért, hanem szarván kapta a tehenet és mikor Burbage
a kaput zörgette, a kappan paplanja alól kiszólt: *Hódító Vil-
mos megelőzte III. Richárdot.* És a pajzán asszonyka, Fittonné
felkel és azt kiabálja, hogy, óh, és finom madárkái, Pénzes Pene-
lope nagysága, a színésznek tiszta, rendes házból való nő való és
a Themze-part lotyói, egy pennyért esetenként.

Cours-la-Reine. *Encore vingt sous. Nons ferons de petites
cochonneries. Minette. Tu veux?*

— A jótársaság legjava. És az oxfordi Sir William Davenant
anyja kaláricsészécskéjével minden kankanári számára.

Buck Mulligan, jámbor szemét égnek fordítva, imádkozott:

— Áldva legyen Margaret Mary. Bárkikan!

— És a hatnejű Harry leánya és egyéb barátnők a szomszéd
kastélyokból, mint Lawn Tennyson, az úri költő énekl. De mit
gondoltok, mit csinált ez alatt a húsz év alatt a szegény, Penelope
Stratfordbar a gyémánt ablaküvegek mögött?

Cselekedj. Cselekedtél. Gerard, a növénygyűjtő rózsakert-
jében jár a Fetter-lane-en, szürkészesztenyeszinűen. Azur harang-
virág, mint a nő erei. Juno szemhéjai, ibolyák. Megy. Egy élet
minden. Egy test. Cselekedj. De cselekedj. Messze, gyönyör és
szenny gőzében, fehérségre borul a kéz.

Buck Mulligan keményen megzörgette Eglinton asztalát.

— Ki' gyanúsít ön? — hepciáskodott.

— Azt mondom, hogy ő a szonettek megvetett szerelmese.
Megvetették egyszer, megvetették kétszer. De az udvari rima
egy előkelő úrért vetette meg, a kedveskémjéért.

Szerelem, amely nem meri megmondani nevét.

— Angol létre, úgy érted, — vetette közbe John hetyke
Eglinton, — lordot szeretett.

Odon fal, hirtelen felvillanó repedésekkel. Charentonban né-
zegettem.

— Ugy látszik, — mondta Stephen, — mikor el akarja látni
magáért és az összes többiekért és különösen bevehetetlen mé-
hekért azt a szent szertartást, amelyet az istállófiú végez a mén
helyett. Lehet, hogy mint Sokratesnek, neki is bába volt az
anyja, ahogyan a felesége sárkány volt. De ez, a ledér szajha,
nem szegett meg ágyban tett fogadalmat. Két undok tény van
a szellem szemében: a megszegett fogadalom és a tompaagyú
paraszt, aki felé kegye fordult, a boldogult férj öccse. Az édes
Ann, állítom, forróvérű nő volt. Egyszeri kérő, kétszeri kérő.

Stephen merészen megfordult székén.

— A bizonyítás terhe önre hárul, nem rám — mondta szem-
ráncolva. — Ha tagadja, hogy a Hamlet ötödik jelenetében rá-
üti a gyalázat bélyegét, ugyan mondja meg, miért nem említi
senki harmincnégy év alatt, attól a naptól kezdve, mikor nőül
ment hozzá, addig a napig, mikor eltemette. Ezek a nők mind

földbe tették férjeiket: Mary a jó John gazdát, Ann a szegény drága Willunt, mikor ment és meghalt, de közben ette a mérég, hogy előbb meggyel nála, Joan a négy testvérét, Judith a férjét és összes gyermekeit, Susan ugyancsak a férjét, míg Susan leánya, Erzsébet, nagyapó szavával élve, hozzámment a második férjéhez, miután megölte az első.

Oh igen, azért említik. Azokban az években, mikor férje gazdagon élt a királyi Londonban, apja pásztorától kellett kölcsönvennie negyven shillinget, hogy kifizethesse egy adósságát. Ezt magyarázd meg. És magyarázd meg a hattyúdalt is, amelyben az utókornak átadta.

Farkasszemet nézett hallgatásukkal.

Mire Eglinton imígyen:

A végrendeletre céloz.

Átböngészték, úgy vélem, a jogászok.

Volt joga özvegységi járulékra

Törvény szerint. Jól tudta ő a törvényt,

Mondják bíróink.

Belőle Sátán csúfot űz,

Gúnyolódó:

Ezért a nő nevét kihagyta

Az első fogalmazványból, de nem hagyta ki

Az ajándékot, melyet unokájának szánt,

Leányainak, nővérének, régi pajtásainak

Stratfordban és Londonban. Ezért, midőn,

Úgy vélem, sürgették, hogy megnevezze,

Reá testálta

Ócskábbik

Ágyát.

Punkt

Testálta

Ócskábbik

Bikágyát

Ócskágyik

Testálágy.

Juj!

— A kedves falusi népnek akkor gyéren volt holmija; — jegyezte meg John Eglinton, — amint hogy most sincs sok, ha a parasztdrámák hívek a valósághoz.

— Gazdag vidéki úr volt — mondta Stephen — címerrel és birtokkal Stratfordban és házzal Ireland-yardon, tőkés részvénytulajdonos, törvénytervezet-benyújtó, tizedes gazda. Miért

nem hagyta rá a jobbik ágát, ha azt akarta, hogy még hátra-
levő éjszakáit békésen hortyogja át?

— Világos, hogy két ágya volt, egy jobbik és egy ócskábbik
— mondta tapintatosan a beste Best.

— *Separatio a mensa et a thalamo* — jobbitott bele Buck
Mulligan, mosolyt aratva.

— Az ókor sok híres ágyról tud — dörmögte Eglinton ócs-
kábbik mosolyával. — Hadd gondolkozzam.

— Az ókor arról a stagyrita tintanyalóról és kopasz pogány,
bölcscről tud, — mondta Stephen, — aki a száműzetésben elha-
lálózva, felszabadítja és megajándékozta rabszolgáit, hódolattal
emlékezik meg elődeiről, meghagyja, hogy temessék halott hit-
vese csontjai mellé és barátait utasítja, hogy legyenek kedvesek
rég kedveséhez (ne feledkezzetek meg Nell Gwynn Herpyllis-
ről) és lakoltassák ki villájából.

— Gondolja, hogy így halt meg? — kérdezte Best csekély
érdeklődéssel. — En azt hiszem...

— Tökrészen halt meg — licitált rá Buck Mulligan. —
Egy korsó ale királyi ital. Oh, el kell, hogy beszéljem nektek,
mit mondott Dowden!

— Mit? — kérdezte Besteglington.

William Shakespeare és tsa, R. T. Nép-William. Közelebbi
feltételeket közöl: E. Dowden, Highfield-house...

— Édes! — sóhajtott Buck Mulligan szerelmesen. — Meg-
kérdeztem, mi a véleménye a költő ellen felhozott pederasztias
vádról. Felemelte kezét és ezt mondta: *Csak annyit mondhatunk,*
hogy az élet akkoriban igen izgalmas volt. Édes!

Kéjfi.

— A szépségérzék tévútra vezet — mondta szomorkaszép
Best boruskás Eglintonhoz.

Állhatatos John szigorúan felelte:

— A doktor megmondhatja, mit jelentenek ezek a szavak.
Nem lehet a süteményt megenni és eltenni holnapra.

Imígyen szólasz? Ki akarják csavarni kezünkől, kezemből
a szépség pálmáját.

— És a tulajdonérzék — mondta Stephen. — Shylockot a
saját nagy zsebéből húzta elő. Malátaüzér és pénzkölcsönző fia,
maga is gabonaüzér és pénzkölcsönző volt tíz tođ gabonával,
amelyet az éhséglázadások alatt halmozott fel. Pénzadói kétség-
telenül azok a Chettle Falstaff említette tisztelethajcsárok, akik
üzleti egyenességről számolnak be. Egy színésztársát beperelte
néhány zsák maláta áraért és a font-hús-kamatot minden köl-
csönért behajtotta. Hogyan gazdagodott volna meg másképp olyan
gyorsan Aubrey istállófiúja és színházi hetese? Minden az ő
malmára hajtotta a vizet. Shylock összhangban van a zsidóhaj-
szával, amely a királyné orvosának, Lopeznek felakasztását és
és felnégyelését követte, mikor zsidó szívét kitepték, de a ravasz
még életben volt: *Hamlet* és *Macbeth* egy skót filozofaszter trónra-
léptekor, némi boszorkányégető hajlammal. A *felsült szerelmes-*

ben csúfot űz az Armada elvesztéből. Látványos történelmi darabjai tele hassal vitorláztak a Mafeking-hazafiasság vizein. Warwickshire jezsuitáit bíróság elé állítják, és portás-elméletet kapunk a kétértelműségről. A *Sea Venture* a Bermudákról hazatér, és a Renantól megcsodált darab Patsy Calibannal, amerikai kománkkal íródik. A cukrozott szonettek Sidney nyomát követik. Ami a boszorkány Erzsébetet, más néven ronda Besst, a kövér szűzet illeti, aki a *Windsori víg nők*-et sugalmazta, ám kutassa valamelyik sváb meinherr élete fogytáig a rejtett értelmet a ruháskosár mélyén.

Azt hiszem, derekasan haladsz. Csak keverd a theologiteo-filológiai keveréket. *Mingo, minxi, mictum, mingere.*

— Bizonyítsd be, hogy zsidó volt — merészkedett John Eglinton várakozón. — Az intézeti dékánokat azt állítja, hogy jámbor katolikus volt.

Suffraginandus sum.

— Németországban — válaszolta Stephen — olasz botrányok francia pallérját csinálták belőle.

— Milliárdlelkű ember — jegyezte meg Best. — Coleridge nevezte milliárdlelkűnek.

Amplius. In societate humana hoc est maxime necessarium ut sit amicitia inter multos.

— Szent Tamás — kezdte Stephen...

— *Ora pro nobis* — nyöszörgött Mulligan barát, egy székre süppedve.

Ott vágott ki egy panaszos runát.

— *Pogue mahone! Acushla machree!* Mától kezdve végünk! Minden bizonnyal végünk!

Kiki saját mosolyát mosolyogta.

— Szent Tamás — mondta Stephen mosolyogva —, akinek vaskos műveit eredetiben szoktam élvezni, a vérfertőzésről írva, melyet más szemszögből ítél meg, mint a Magee által említett új bécsi iskola, a maga bölcs és furcsa módján az indulatok fukarságához hasonlítja. Úgy érti, hogy a közeli vérrokonnak juttatott szerelmet kapzsín elvonják valamelyik idegentől, aki esetleg éhez rá. A zsidók, akiket a keresztények fősvénységgel vádolnak, minden fajták közül legjobban gyakorolják az egymás közötti házasságot. A vádak haragból emelik. A keresztény törvények, amelyek a zsidó gazdagságot előidézték (mert a vihar nekik, mint az eretnekeknek, védelmük volt) ugyancsak acélbronzokkal kötözték meg indulataikat. Hogy ezek bűnök-e vagy erények, az öreg Atyamester fogja megmondani ítéletnap törvénykezésénél. De aki olyan csökönyösen kapaszkodik ahhoz a jogához, hogy úgynevezett járandóságait behajtsa, úgynevezett feleségéhez való úgynevezett jogához is épígy ragaszkodik. Tőle ugyan egyik Sir Smile szomszéd se kívánja meg ökrét vagy feleségét vagy szolgáját vagy szolganőjét vagy szamarát.

— Vagy számárnőjét — visszhangozta Buck Mulligan.

— Szegény Will csunyan megjárta — mondta a kedves Best kedvesen.

— Melyik Will? — fuvolázta Buck Mulligan. — Belegabalyodunk az ügybe.

— Will, az élethez való akarat — filozofált John Eglinton — szegény Ann számára egyenlő a halálhoz való akarral.

— Requiescat! — fohászkodott Stephen.

Hol a sok tettekreész akarat?

Rég elpihent már a föld alatt...

— Ott fekszik merev mozdulatlanságban az ócskábbik ágyban, a begöngyölt királyné, akkor is, ha bebizonyítja, hogy abban a korban az ágy olyan ritkaság volt, mint ma a motor-kerékpár, és hogy faragásának két paróchia járt csodájára. Öregségére a puritánokkal barátkozott össze (egyikük New-Place mellett lakott és megivott egy itce karcost a város költségére, de hogy melyik ágyban hált, nem illik firtatni) és hallotta, hogy lelke van. Olvasta vagy felolvasták neki az olcsó vallásos irományokat, melyeket többre becsült a *Víg nők-nél*, és mikor éjszakánként megkönnyebbült árnyékszékén, a *Hívők nadrágjához való horgok és gomblyukak*, valamint a *Vallásos burnót, melytől a legájtatosabb lelkek is tüsszentenek* bölcseségein épült. Venus imára torzította ajkát. Lelkifurdalások: bűntudat. A ki-merült lotyóság kora szeret istene után tapogatódzni.

— A történelem igazolja, hogy így van — *inquit Eglintonus Chronologos*. — A korok egymást követik. De mi a legjobb forrásból tudjuk, hogy az ember legádázabb ellenségei házának és családjának ellenségei. Úgy érzem, hogy Russellnek igaza van. Mit érdekel minket felesége és apja? Állítom, hogy családi életük csak a családi költőknek van. Falstaff nem volt a család embere. Úgy érzem, hogy ez a pocakos lovag a legjobb alkotása.

Soványan hátradőlt. Félős, tagadd meg atyádfiait, álszent fickó. Félős az istentelenekkel vacsorázik, lopva hörpint. Egy atya hagyta meg neki az ultóniai Antrimban. Negyedévenként meglátogatja itt. Magel úr, egy úr óhajt önnel beszélni. Velem? Azt mondja, hogy atyja önnel. Add ide a Wordsworthomat. Belép Magel Mor Matthew, kedves rongyos rosszképű csavargó, szűk nadrágban, begombolt nadrágkorccal, harisnyáján tíz erdő lucskával, vadonybottal a kezében.

A tiéd? Ismeri az öregedet. Az özvegyember.

Mikor a vidám Párizsból szennyos haláloságyhoz siettem, a rakparton megérintettem kezét. Hangja, új melegség, szólt. Dr. Bob Kenny a kezelőorvosa. Jóakarató tekintet. De nem ismer.

— Az apa — mondta Stephen, harcolva a reménytelenséggel — szükséges rossz. Az apja halálát követő hónapokban írta a darabot. Ha azt állítja, hogy ez a szürkülőfejű ember két eladó lányával, harmincötéves fővel, *nel mezzo del cammin di nostra vita*, hogy ő a tejfölösképzű wittenbergi diák, akkor azt is fel kell tételeznie, hogy hetvenéves öreg anyja a kéjvágyó királyné. Nem. John Shakespeare holtteste nem jár fel éjszakánként. Óráról órára porlad. Pihen, apaságától megfosztottan, és ezt a misz-

tikus állapotot hagyta fiára. Boccaccio Calandrinója volt az első és utolsó férfi, aki anyának érezte magát. Az apaság mint tudatos nemzés ismeretlen az embereknek. Misztikus állapot, apostoli utódlás csupán a nemzőtől a nemzettig. Ezen a misztériumon és nem a Madonnán, akit az ármányos olasz szellem dobott oda Európa csőcselékének, épül fel az egyház, elmozdíthatatlanul, mert akárcsak a világ, a makro- és mikrokozmosz, az ürességen alapszik. A bizonytalanságon, a valószínűtlenségen. Az *amor matris*, birtokos és birtokeset, talán az egyetlen igaz dolog az életben. Az apaság lehet törvényes vélelem. Ki akármelyik fiú apja, hogy akármelyik fiú szeresse őt vagy ő a fiút?

Hová akarsz kilyukadni?

Tudom. Fogd be a szád. Mennykő beléd! Van rá okom.

Amplius. Adhuc. Iterum. Postea.

Ki ítélte arra, hogy ezt tedd?

— Olyan erős testi szégyenérzet választja el őket, hogy a világ bűnügyi krónikája, pedig tele van más vérfertőzéssel és bestialitással, ennek az egynek megértéséről alig tud. Fiúk anyjakkal, apák lányaikkal, lesbikus nővérek, magukat megnevezni nem merő szerelmek, unokaöccsök nagyanyáikkal, kalitkába zárt madarak a kulcslyukkal, királynék díjnyertes bikákkal. A meg nem született fiú tönkreteszi a szépséget: ha megszületik, kint hoz, megrontja a vonzalmat, növeli a gondot. Him: felnövése apja hanyatlása, ifjúsága apja irígysége, barátja apja ellensége.

Rue Monsieur-le-Prince, ott gondoltam végig.

— Mi kapcsolja őket össze a természetben? Egy pillanatnyi vak párház.

Apa vagyok? Ha az volnék?

Bizonytalan, tétova kéz.

— Sabellius, az afrikai mező barmainak legravaszabb eretnekvezére, azt tartotta, hogy az Atya Maga Önmaga Fia. Az aquinói bulldog, akinek nincs lehetetlen szó, megcáfolja. Nos: ha az apa, akinek nincs fia, nem apa, lehet a fiú, akinek nincs apja, fiú? Ha Rutlandbaconsouthamptonshakespeare vagy akármelyik hasonnevű költő a tévedések vígjátékában megírta a Hamletet, nemcsak saját fiának apja volt, hanem, nem lévén többé fiú, a valóságban és érzésben egész fajtájának apja volt, saját nagyapjáié és soha meg nem született dédunokáié, aki melleleg sohasem született meg, mert a természet, ahogyan Magee értelmezi, visszariad a tökéletességtől.

Eglintonszem nézett fel félénkfényű elégedettséggel. Vígán bámult rá, jókedvű puritán, az összefonódott eglantine közt.

Hizelgés. Ritkán. De hizelegjünk.

— Maga önmaga apja — mondta Fimulligan magához. — Várjunk. Gyerek van bennem. Meg nem született gyermek van az agyamban. Pallas Athena! Színdarab! Ez az! Engedj szülnöm! Pocakarcát két bábáskodó keze közé szorította.

— Ami családját illeti — mondta Stephen —, anyja neve él az ardeni erdőben. Halála csalta ki belőle a *Coriolanus* Volumnia-jelenetét. Kisfia halála a fiatal Arthur meghalási jelenete a

János király-ban. Hamlet, a fekete királyfi, Hamnet Shakespeare. Hogy a *Vihar*, a *Perikles*, a *Téli rege* lányai kik, tudjuk. Hogy Kleopatra Egyiptom husosfazeka és Kressida és Venus kik, ki találhatjuk. De van még egy családtagja, akiről biztos tudomásunk van.

— A csomó kuszálódik — mondta John Eglinton.

A quaker könyvtáros quakerkék képpel két kétes lába hegyén behegyelt, csendben csenten, csitt.

Ajtó zárult. Cella. Nappal.

Hallgatják. Hárman. Ők.

En te ő ők.

Rajta, uraim.

STEPHEN

Három testvére volt, Gilbert, Edmund, Richard. Gilbert öregkorában bizonyos lovagoknak elmondta, hogy valamikor postajegyet kapott Maister Gatherertől bizisten és látta a testvérét Wullt a darabfirkászt Londonban egy cifra darabban egy emberrel a hátán... A színházi kolbász betöltötte Gilbert lelkét. Ő nincs sehol: de egy Edmund és egy Richard előfordul a Drága William műveiben.

MAGEEGLINJOHN

Nevek! Mi egy név?

BEST

Az enyém is Richard, tudja. Remélem, mond egy jó szót Richardról, tudja, rám való tekintettel.

(Nevetés.)

BUCK MULLIGAN

(Piano, *diminuendo*.)

Szólt erre Dick, a medikus

Medikustársához, Davyhez...

STEPHEN

A sötét alakok háromságában a gonosz cselszövők, Jago, Pupos Richárd és a *Lear*-beli Edmund közül kettő a gaz nagybácsik nevét viseli. Nos, ezt az utolsó darabot akkor fejezte be vagy írta, mikor Edmund bátyja Southwarkban éppen haldokolt.

BEST

Remélem, Edmundra hull minden áldás. Nem szeretném, ha Richard, aki az én nevemet viseli...

LISTERQUAKER

(*A tempo*.) De aki az én becsületes nevemet cseni el...

STEPHEN

(*Stringendo.*) Darabjaiban eltitkolta saját nevét, a szép William nevet, itt statisztá, ott bohóc, ahogyan a régi Itália egyik festője festette saját arcát vászna egy sötét szögletébe. De kinyilatkoztatta a szonettekben, ahol annál több a Will. Neve John O'Gaunt módjára kedves neki, akárcsak cimerpajzsa, melyet hízelgéssel szerzett, ezüsthegyű lándzsa arany mezőben, honorificabilitudinitatibus, neki drágább, mint híre, hogy ő az ország legnagyobb kulisszarengetője. Mi egy név? Ezt kérdezzük magunktól gyerekkorunkban, mikor leírjuk a nevet, amelyről azt halljuk, hogy a miénk. Csillag, nappali csillag, tüzes üstökös kelt fel, mikor világra jött. Nappal egyedül fénylett az égen, ragyogóbban, mint Venus éjjel, éjszaka pedig a Cassiopeia deltája fölött tündökölt, a hátradőlt csillagkép, mely kezdőbetűjének aláírása a csillagok közt. Szeme figyelte, mikor alábbadzott a látóhatáron, a Göncöltől nyugatra, ha éjfél tájt a szendergő nyári mezőket járta, visszatérőben Shotteryből, választottja karjából.

Mindketten elégedettek. Én is.

Ne mondjuk meg nekik, hogy kilencéves volt, mikor az üstökös eltűnt.

És választottja karjából.

Várj, míg téged kérnek és elnyernek. Az ám, pulya. Ki fog téged kérni?

Kérdezd meg az eget. *Autontimerumenos. Bous Stephanoumenos.* Hol a te társ csillagod? Stephen, Stephen, önts tiszta vizet a pohárba. S. D.: *sua donna. Già: di lui. Gelindo risolve di non amar S. D.*

— Mi az, Dedalus úr? — kérdezte a quaker könyvtáros. Égi jelenség volt?

— Éjjel csillag — mondta Stephen —, nappal ködoszlop. Mi mondanivalóm van még?

Stephen kalapjára nézett, botjára, cipőjére.

Stephanos, a koronám. Kardom. Cipője elformátlanítja a lábam. Veszek egy párat. A harisnyám lyukas. Zsebkendőm szintén.

— Jól kihasználja a nevet — engedte meg John Eglinton. — A saját neve is eléggé különös. Azt hiszem, ez magyarázza meg fantasztikus humorát.

Én, Magee és Mulligan.

Mesebeli feltaláló, a héjaszerű ember. Repültél. Hová? New-haven-Dieppe, fedélközi utas. Párizs és vissza. Bibic. Ikarus. *Peter, ait.* Tengervizes, lehullott, görgő. Bibic vagy. Bibic ő is. Best mohónyugodtan felemelte könyvét, hogy szóljon:

— Ez fölöttébb érdekes, mert ezt a testvérmotívumot, tudja, megtaláljuk az ősi ír mondában is. Úgy, ahogy mondja. A három Shakespeare-testvér. Grimmnél is, a tündérmesékben. A harmadik testvér, aki nőül veszi az alvó szépet és elnyeri az első díjat. Best a legjobb testvér. *Good, better, best.*

A quaker könyvtáros mellette ugrálldogált.

— Szeretném tudni — mondta —, melyik testvérről hiszi... Nyilván arra céloz, hogy valamelyik testvérről baj volt... De talán elébe vágok?

Futtában elkapta magát: ránézett a többire: zabolát tett szájára.

Az ajtóból egy szolga beszólt:

— Lyster úr! Dineen atya szeretne...

— Oh! Dineen atya! Tüstént.

Gyorsan stént csikorogva stént stént ment is stént azonnal.

John Eglinton ütötte a vasat.

— Gyerünk — mondta. — Halljuk, mi mondanivalója van Richardról. Ezeket utóljára tartogatta, ügye?

— Mikor azt kérem, emlékezzenek a két nemes rokonra, Richard bácsira és Edmund ácsira — felelte Stephen —, úgy érzem, talán sokat kívánok. Az ember egy testvért olyan hamar elfelejt, mint egy esernyőt.

Bibic.

Hol a te testvéred? A gyógyszerárban. Az én köszörűkövem. Ő, aztán Cranly, Mulligan: most ezek. Beszélj, beszélj. De cselekedj. Cselekedj beszédet. Azzal mulatnak, hogy próbára tesznek. Cselekedj. Hass és hass vissza.

Bibic.

Unom a hangomat, Ésau hangját. Királyságomat egy italért. Tovább.

— Azt fogja mondani, hogy ezek a nevek már benne voltak a krónikákban, ahonnan darabjai tárgyát merítette. De miért választotta ezeket, nem másokat? Richard, a pupos kurafi, a nyomorék, udvarol az özvegynek, akinek neve Ann (mi egy név?), ostromolja és meghódítja a beste vígözvegyet. Hódító Richárd, a harmadik testvér, a meghódított Vilmos után jött. A darab többi négy felvonása lazán függ össze ezzel az elsővel. Az összes királyok közül Richárd az egyetlen, akit nem véd Shakespeare tisztelete, a világ angyala. Miért van a *Lear király* mellékcselék-ménye, amelyben Edmund szerepel, Sidney *Arcadia*-jából véve és ráaggatva egy történelemelőtti kelta mondára?

— Ez volt Will módszere — védte meg John Eglinton. — Ma nem társítanánk egy ó-északi sagát George Meredith valamelyik regényrészletével. *Que voulez-vous?* mondaná Moore. Csehországot a tengerpartra teszi és Ulysses-szel Aristotelest idéztet.

— Miért — válaszolt Stephen magának. — Mert a hamis vagy a bitorló vagy a házasságtörő testvér témája vagy mindháromé együtt az Shakespeare-nek, ami ő szegény nem, mindig vele. A száműzetés, a szívből, az otthonból való kitagadás szava szakadatlanul hangzik a *Két veronai nemes*-től kezdve addig, hogy Prospero eltöri pálcáját, néhány ölnyi mélyen a földbe temeti és vízbe fojtja könyvét. Élete közepén megduplázódik, másban visszhangzik, ismétlődik, protasis, epitasis, catastasis, katasztrófa. Újra megismétlődik, mikor közel van a sírhoz, mikor

férjes leányát, Susant, a régi törzs sarját, házasságtöréssel vádolják. De lelkét az eredendő bűn felhőzte be, akaratát az gyön-
gítette meg és hagyott benne erős hajlamot a rosszra. A szavak
azok, amelyeket a maynoothi püspök urak mondanak: eredendő
bűn, melyet mint az eredendő bűnt más követ el, akinek bűnében
ő is vétkezett. Benne van utolsó leírt szavainak sorai között,
megkövesülten ott van a sírkövén, amely alatt a nő négy csontja
nem fog pihenni. A kor nem hervasztotta el. Szépség és béke nem
hallgattatta el. Végtelen változatosságban ott van abban a világ-
ban, amelyet teremtett, a *Sok hűhó semmiért*, az *Ahogy tetszik*,
a *Vihar*, a *Hamlet*, a *Szeget szeggel* soraiban és minden más
darabjában, amit nem olvastam.

Nevetett, hogy felszabadítsa szellemét szelleme rabságából.
Eglinton bíró úr összegezett.

— Az igazság középen van — erősgette. — Ő a szellem és
a királyfi. Minden mindenben.

— Az — mondta Stephen. — Az első felvonásbeli ifjú az
ötödik felvonásbeli érett férfi. Minden mindenben. A *Cymbeline*-
ben, az *Othello*-ban kerítő és felszarvazott férj. Hat és vissza-
hat. Szeret egy ideált vagy egy perverziót, és mint José, megöli
az igazi Carment. Soha nem nyugvó értelme az őrzöngő Jago,
aki szüntelenül azt akarja, hogy a mór szenvedjen benne.

— Kukuk! Kukuk! — kakukolt a kuksoló Mulligan. —
Oh félelmetes szó!

Sötét boltozat vette fel, verte vissza.

— És micsoda jellem ez a Jago! — kiáltotta a rettenthetetlen
John Eglinton. — Végül is Dumas *fils* (vagy Dumas *père*) iga-
zat mond. Isten után Shakespeare a legnagyobb teremő.

— Nem találja örömét sem férfiban, sem nőben — mondta
Stephen. — Egy életen át tartó távollét után visszatér szülő-
földjére, ahol mint férfi és gyermek, mindig néma tanu volt és
életútjának végén ott ülteti eperfáját a földbe. Aztán meghal.
Az utazásnak vége. Sírások kezére kerül Hamlet *père* és Hamlet
fils. Király és királyfi végül meghal, alkalmi zenével. És meg-
gyilkoltan bár és elárultan, minden kegyes szív megsiratja, mert
ha dán, ha dublini, a holtakért való gyász az egyetlen házastárs,
akitől mindenki vonakodik elválni. Ha szereti az utójátékot,
nézze meg jól: Prospero prosperál, a jót megjutalmazza, Lizziet,
nagyapapa cukorfalatját és Richie ácsit, a rom bácsit a költői
igazságszolgálatat odaajuttatja, ahová a rossz niggerek mennek.
Vasfüggöny. Megtalálta a külső világban tényként, ami belső
világában lehetőség volt. Maeterlinck mondja: *Ha Sokrates ma
elhagyja házát, küszöbén ülve találja a bölcsét. Ha Judás ma
éjszaka kimegy, Judához tart.* Minden élet sok nap, egyik a
másik után. Önmagunkon át megyünk, rablókkal találkozunk,
szellemeikkel, óriásokkal, aggastyánokkal, ifjakkal, feleségekkel,
özvegyekkel, szeretetben fővő vőekkel. De mindig önmagunkkal
találkozunk. A színdarabíró, aki megírta e világ folióját, és
rosszul írta meg (előbb világosságot teremtett és csak két nappal
utóbb napot), a meglevő dolgok ura, akit a legtöbb római kato-

likus úgy hív, hogy *dio boia*, hóhéristen, kétségtelenül minden mindenben mindnyájunkban, istállófiú és mészáros, és kerítő és felszarvazott férj is volna, csak épp hogy a Hamlet jósolta mennyei gazdaságban nincs már házasság, mert a megdicsőült férfi, a kétnemű angyal önmagának felesége.

— *Heureka!* — kiáltotta Buck Mulligan. — *Heureka!*

Hirtelen boldoggá letten felugrott és egy lépéssel elért John Eglinton asztalához.

— Szabad? — mondta. — Az Úr szólt Malachihoz.

Irkálni kezdett egy papírszeleten.

Magamhoz veszek kimenet néhány papírlapot az asztalról.

— Akik házasságok — szólt szelíden Best —, egyet kivéven, élni fognak. A többi marad, ahogy van.

Ránevettett nőtlenül Eglinton Johannesre, a művésznövendékre növendég nélkül.

Legényfővel, fővő fővel, ármány prédái, betűzik-tetűzik éjjelenként, ki-ki a maga *Makrancos hölgy*-példányát.

— Maga csalódás — szólt kereken John Eglinton Stephenhez. — Azért vezetett bennünket ilyen soká, hogy a végén megmutasson nekünk egy francia háromszöget. Hisz maga a saját elméletében?

— Nem — vágta rá Stephen.

— Le fogja írni? — kérdezte Best. — Párbeszédes formában kellene, tudja, úgy mint a Wilde plátói dialógusait.

John Eclecticon kétszínűen mosolygott.

— Nos, ebben az esetben — mondta — nem látom be, miért vár érte fizetést, mikor maga sem hisz benne. Dowden azt hiszi, hogy van valami titok a *Hamlet* mögött, de nem akar róla többet mondani. Herr Bleibtreu, a Piper berlini embere, aki a Rutland-elméletet dolgozza fel, azt hiszi, hogy a titok a stratfordi síremlékben van eltemetve. Piper azt mondja, hogy legközelebb meglátogatja a mostani herceget és bebizonyítja neki, hogy az ő őse írta a darabokat. Ókegyelmessége meg lesz lepve. De ő hisz az elméletben.

Hiszek, oh Uram, segíts hitetlenségemben. Azaz, hogy segíts nekem hinni vagy segíts nekem hitetlenkedni? Ki segít hinni? *Égomen*. És hitetlenkedni. Egy másik fickó.

— Maga a *Dana* egyetlen munkatársa, aki ezüstpénzeket akar. A legközelebbi számról még semmit sem tudok. Fred Ryan közgazdasági cikket akar bele.

Fraidrine. Két ezüstpénzt adott nekem kölcsön. Kihúzott vele. Közgazdasági.

— Egy guineáért — mondta Stephen — közzéadhatja ezt a beszélgetést.

Buck Mulligan felállt nevető irkálásából, nevetett: aztán komolyan mondta, megcukrozott kajánsággal:

— Meglátogattam Kinchet, a bárdot nyári otthonában a felső Mecklenburg-streeten és a *Summa contra Gentiles* tanulmányozásába elmerülve találtam két tripperes hölgy, Pimasz Nelly és Rosalie, a szénrakparti condra társaságában.

Kitört.

— Gyere, Kinch. Jer, madarak vándor Aengusa.

— Jer, Kinch, megettél mindent, amit hagytunk. Igen. Fel fogom tálalni neked hulladékaidat.

Stephen felkelt.

Az élet sok nap. Véget ér.

— Ma este viszontlátjuk — mondta John Eglinton. —
Notre ami Moore mondja, hogy Malachi Mulligan biztosan ott lesz.

Buck Mulligan meglengette nyakkendőjét és panamáját.

— Monsieur Moore — mondta — a francia irodalom lektora az ír ifjúság számára. Ott leszek. Gyere, Kinch, a bárdoknak inni kell. Tudsz egyenesen menni?

Nevet...

Tizenegyig vedelni. Ír esti szórakozás.

Pojáca...

Stephen ment egy pojáca után...

Egyszer a Nemzeti Könyvtárban vitatkoztunk. Shakesp. Én a pojáca háta mögött mentem. A tyúkszemére lépek.

Stephen köszönt, aztán elszontyolodva követte a tréfás pojácat, jólfésült fejét, frissen borotvált arcát a boltozatos cellából a szétmorzsoló gondolattalan napvilágba.

Mit tanultam? Tőlük? Magamtól?

Most úgy megyek, mint Haines.

Olvasó törzsvendégek szobája. A vendégkönyvbe Cashel Boyle O'Connor Fitzmaurice Tisdall Farrell beleírja sokszótagú új nevét. Item: örült volt-e Hamlet? A quaker kopasz feje istentudó könyvvitában egy csuhással.

— Oh kérem... Nagyon fogok örüdeni...

Buck Mulligan derengőn merengett önmagába, bólintva szólította magát:

— Megelégedett feneke van.

Sprint-ugrás.

Ez az?... Kékszalagos kalap... Lassacskán ír... Mit? Mit?...

Csavarodó korlát; simán sikló Mincius.

Buck Mulligan panamasisakjában lépcsőről-lépcsőre ment, jambikusan dudolva:

John Eglinton, galambom.

Mért nem nősz te meg?

A levegőbe bugyborogta.

Oh ez az állatlan álkínai Csin Cson Eg Lin Ton. Átmenünk a csepürágdájába, Haines és én, a Plumbers Hallba. Színészeink új művészetet teremtenek Európának, mint a görögök vagy M. Maeterlinck. Abbey theatre! Érzem a szerzetesi közönségszagot.

Köpött egy nagyot.

Elfelejtettem: ahogyan a tetves Lucy korbácsát sem felej-

tette el. És hagyta, hogy a *femme de trente ans* nélküle savanyodjon. És miért nem szült még több gyermeket? És mért lett az első lány?

Utólag jött ötlet. Gyerünk vissza.

A nyakas cellalakó még ott van (nála a kalács) és az édes ifjú, örömfí, Phaeton szőke játékhaja.

Eh... Csak eh... azt akarom... Elfelejtettem...

—Longworth és M'Curdy Atkinson voltak itt.

Puck Mulligan fürgén táncikált és dudorászott:

*Ha link dumát élvez fülem
Vagy a strigókat figyelem,
Mindig eszembe jut azonnal,
Hogy mi van M'Cardy Atkinsonnal,
Kinek falába volt, s deli
Skótszoknyácskája volt neki,
S a szomj nem csökkent soha nála,
S Mageenak nem volt semmi álla.
A nősüléstől szörnyen fáztak,
Tehát bőszen onániáztak.*

Tréfáljunk tovább. Ismerd meg tenmagadat.

Egy csufolódó áll alattam és néz. Megállok.

— Gyászos bohóc — nyögte Buck Mulligan. — Synge nem jár már feketében, hogy olyan legyen, mint a természet. Csak varjak, papok és az angol szén fekete.

Nevetés topogott a száján.

— Longworth kutyamód beteg — mondta — attól, amit az öreg kofáról, Gregoryról írtál. Oh te inkvizitorkodó részeges zsidó jezsuita! Allást szerez neked az ujságnál, te pedig még és lerántod a sárga földig. Nem csinálhattad volna úgy, mint Yeats?

Fel és alá járt, fintorgott és kecsesen lóbálta karját:

— A legszebb könyv, amely hazánkban az utóbbi időben megjelent. Homeros jut eszébe az embernek.

Megállt a lépcső alján.

— Bohócoknak való darabot gondoltam ki — mondta ünnepelesen.

Az oszlopos mór csarnok, összefonódott árnyékok. A kilencszemélyes mór tánc az indexes sapkákkal eltűnt.

Édesen mutáló hangon olvasta Buck Mulligan táblácskáját:

*Mindenki a saját felesége
vagy
Mézeshét a tenyérben
(nemzeti immoralitás három orgazmusban)
Irta
Mulligan Balfa*

Boldog csepürágóvigyorral nézte Stephent, mondván:

— Az álarc, félek, nem tart. De hallgasd meg.
Olvasta, *marcato*:

— Személyek:

ILLANOFF TÓBIÁS (tönkrement lengyel).

RAKOLLÓSSY (utonálló).

DICK MEDIKUS

DAVY MEDIKUS

} (két légy egy csapásra).

GROGAN ANYÓ (vízhordó).

PIMASZ NELLY

és

ROSALIE (a szénrakparti ringyó).

Ide-oda himbált fejfel nevetett, tovább ment, Stephen követte: és kedélyesen mesélte az árnyaknak, emberi lelkeknek:

— Oh az az éjjel a Camden-hallban, mikor Erin leányainak fel kellett emelniük a szoknyájukat, hogy átlépjenek rajtad, amint ott feküdtél eperszínű, sokszínű, sokféle hányadékosban!

— Erin legártatlanabb fia — mondta Stephen —, akinél ártatlanabb előtt még nem emelték fel.

Kiment a kapun, érezte, hogy van valaki mellette, félreállt.

Menni. Itt a pillanat. De hová? Ha Sokrates ma elhagyja házáat, ha Judás ma este elmegy. Bizony. A térben van, amihez időben el kell jutnom, óhatatlanul.

Akaratom: az ő szembenálló akarata. Közül tengerek.

Egy férfi ment ki közöttük, meghajolt, köszönt.

— Jónapot mégegyszer — mondta Buck Mulligan.

Az oszlopcsarnok.

Ott figyeltem a jós madarakat. Madarak Aengusa. Mennek, jönnek. Tegnap éjjel repültem. Könnyen repültem. Emberek ámulnak. Aztán szajhák utcája. Gyümölcskrémes dinnyét nyújtott felém. Meglátod.

— A bolygó zsidó — suttogta Buck Mulligan bohóci tisztelettel. — Láttad a szemét? Olyan sóváran nézett rád. Félek tőled, agg tengerész. Oh Kinch, veszélyben vagy. Szerezz be egy farvédőt.

Oxenfordi modor.

Nappal. Feltalicskázott nap a híd íve fölött.

Előttük sötét hát haladt. Leopárdjárás, le, ki a kapun, a szöges kerítés alatt.

Mentek utána.

Sértegezz tovább. Beszélj.

Nyájas levegő körvonalazta fényesre a Kildare-street házait. Madár sehol. A háztetőkről törékenyen szállt fel két füstgomoly gomolyogva és egy gyöngéd fuvallat elfuvallta őket.

Hagyjuk abba a harcot. Cymbeline druidáinak békéje, hierophantikusan: széles földből oltár.

Dicsérjük a mennyek lakóit
S szálljon bodor füst orrlyukukba áldott
Oltárainkról.

* * *

A rendőrfőnök, főtisztelendő John Conmee S. J. visszatette sima óráját belső zsebébe, miközben lefelé ment a presbyterium lépcsőjén. Öt perc múlva három. A legszebb idő, hogy Artane-ba sétáljon. Hogy is hívták azt a fiút? Dignam, igen. *Vere dignum et iustum est.* Swan testvért kell meglátogatni. Cunningham úr levele. Igen. Le kell kötelezni, ha lehet. Jó, tettekre kész katolikus: missziós időkben hasznos.

Féllábú matróz lendítette magát előre lusta lökésekkel mankóin, valami dallamot morgott. Egy lökéssel megállt az irgalmas nővérek zárdája előtt és odatartotta sapkáját alamizsnáért főtisztelendő John Conmee S. J. elé. Conmee atya megáldotta a napsütésben, mert tudta, hogy erszényében csak egy ezüstkورونا volt.

Conmee atya átment a Mountjoy-square-re. Eszében, de nem sokáig, katonák és matrózok jártak, akik lábát elvitte egy ágyúgolyó és akik életüket valamelyik szegényházban fejezték be, és Wolsey bíboros szavai: *Ha úgy szolgáltam volna Istenemet, mint királyomat szolgáltam, ő nem hagyott volna el öreg napjaimra.* Napban hunyorgó levelek faárnya mellett ment el és szemben vele jött David Sheehy képviselő felesége.

— Nagyon jól, páter. És ön, páter?

Coumee atya valóban remekül volt. Lehet, hogy Buxtonba megy fürdőbe. És a hölgy fiai jól vannak Belvederében? Úgy, úgy? Conmee atya igazán örült, hogy ezt hallotta. És Sheehy úr maga? Még Londonban. A Ház még ülészik, természetesen. Szép idő van, igazán gyönyörű. Igen, valószínű, hogy Bernard Vaughan páter újra eljön prédikálni. Oh igen: egészen nagy siker. Mondhatom, remek ember.

Conmee atya igen örvendezett, hogy ilyen jó színben látja David Sheehy képviselő úr kedves nejét és megkérte, adja át üdvözlését David Sheehy képviselő úrnak. Igen, minden bizonnyal el fog látogatni.

— Jónapot, Sheehyné asszony.

Conmee atya, mikor elköszönt, megemelte selyemkalapját, a hölgy mantillájának zsetjei előtt, melyek tintafénylettek a napon. És elmenőben ismét mosolygott. Tudta, hogy fogát arekadíopasztával tisztította.

Conmee atya ment és menetközben mosolygott, mert Bernard Vaughan páter fura szemére és tájszólására gondolt.

— Pilátus! Miér'nem szó'sz rá arra a sok bömbölő nípre? Viszont buzgó férfiú. Valóban az. És a maga módján sok jót tesz. Ez kétségtelen. Szereti Angliát, mondotta, és szereti az íreket. Amellett jó családból való, hinné valaki? Walesiek, nem?

— Oh, hogy el ne felejtse. A levél a tartományi főnökhöz.

Conmee atya megállított a Mountjoy-square sarkán három kis iskolásfiút. Igen: Belvederéből valók. A kis kollégiumból: ahá! És jól viselkednek-e az iskolában? Oh. Így van rendjén. És mi a neve? Jack Sogan. Hát az övé? Ger. Gallaher. És a másik kis ember? Annak Brunny Lynam a neve. Oh, ez igazán szép név.

Conmee atya odaadott egy levelet a mellső zsebéből Brunny Lynam úrfinak és rámutatott az oszlopokon álló vörös ládára a Fitzgibbon-street sarkán.

— De nehogy te is beleessél a ládába, kis ember — mondta.

A fiúk ráhatszemezték Conmee atyára és nevettek.

— Oh kérem.

— No hát hadd lám, be tudsz-e dobni egy levelet — mondta Conmee atya.

Brunny Lynam úrfi átszaladt az utca másik oldalára és bedobta Conmee atya levelét a tartományi főnökhöz a fényes vörös postaláda szájába. Conmee atya mosolygott és bólintott és mosolygott és tovább sétált a keleti Mountjoy-square-en.

Denis J. Magiani tánctanár stb. cylinderben, selyemplasztronos, palaszürke császárkabátban, fehér nyakkendővel, szűk lewendulaszinü nadrágban, kanárisárga kesztyűben és hegyesorrú lakkcipőben méltóságteljesen arra haladt és alázatos tisztelettel kitért a járda szélére, mikor a Dignam's Court sarkán elment Lady Maxwell mellett.

Nem M'Guinnessné volt az?

A tekintélyes, ezüsthajú M'Guinnessné meghajlással üdvözölte Conmee atyát a másik járdáról, ahol lépdelt. És Conmee atya mosolyogva visszaköszönt. Hogy van?

Előkelő tartása van. Mint Stuart Máriának, mondjuk. Pedig zálogháza volt. No de ilyet! Ilyen... hogy, is mondja... király-női külsőt!

Conmee atya lesétált a Great Charles-streeten és ránézett a bezárt protestáns templomra. Nagytiszteletű T. R. Green B. A. fog (*Deo volente*) prédikálni. Indittatának csufolják. Mindig indittatva érzi magát, hogy mondjon valamit. De az ember legyen irgalmas. Javíthatatlan tudatlanság. Belátásuk szerint cselekszenek.

Conmee atya befordult a sarkon és végighaladt a North Circular-roadon. Furcsa, hogy ezen a fontos utcán nem jár a villamos. Feltétlenül járnia kellene.

Táskás iskolásfiúk csapatja jött a Richmond-street felől. Mind leemelte szurtos sapkáját. Conmee atya többször is jóindulatúan köszöntötte őket. A keresztény testvérek növendékei.

Conmee atya mentében tömjénzagot érzett jobbról. A Szent József-templom, Portland-row. Éltesebb erényes nők számára. Erényesek: csak olykor rossz a hangulatuk.

Az Aldborough közelében Conmee atya ama pazarló nemesre gondolt. Most iroda vagy, ilyesmi.

Conmee atya most a North Strand-roadon haladt végig. William Gallagher a boltja ajtajában állott és üdvözölte. Conmee atya visszaköszönt William Gallaghernek és érezte az oldalasok és tágas vajashordók szagát. Elment Grogan trafikja előtt, amelyhez ujságos deszkák támaszkodtak és egy New-Yorkban történt szörnyű balesetről számoltak be. Amerikában napirenden van az ilyesmi. Szerencsétlen emberek, akik így, készületlenül halnak meg. Azonban a teljes bűnbánat ténye.

Conmee atya Daniel Bergin csapszéke előtt ment el, melynek ablakánál két munkanélküli lézengett. Köszöntek neki, és ő fogadta köszönésüket.

Conmee atya elment H. J. O'Neill temetkezési vállalatához, ahol Corny Kelleher számjegyeket rajzolt a naplókönyvbe, miközben egy szalmaszálat rágcsált. Egy poszton álló rendőr üdvözölte Conmee atyát, és Conmee atya üdvözölte a rendőrt. Youkstetternél, a hentesnél Conmee atya fehér, fekete és vörös sertéskolbászt látott takaros göngyölegekben.

A Charleville Mall fái alatt Conmee atya lekötözött tőzeghajót látott, lehorgasztott fejű vontatólóval, a hajó közepén hajóssal, aki piszkos szalmakalapban ült ott és a fölébe hajló nyárfalevéltre meredt. A kép idilli volt: és Conmee elgondolkozott a Teremtő előrelátásán, aki a mocsárban tőzeget teremtett, hogy az emberek kiássák és elvigyék a városokba és falvakba szegény emberek házaiba tüzelőnek.

A Newcomen-hídnál főtisztelendő John Conmee S. J. Xavéri Szent Ferenc templomából, felső Gardiner-street, tovább ment egy kifelé vivő villamoshoz.

Egy befelé jövő villamosról főtisztelendő Nicholas Dudley, C. C. szállott ki, Szent Ágnes templomából, északi William-street, hogy a Newcomen-hídhöz menjen.

A Newcomen-hídnál Conmee atya beszállt egy, kifelé menő villamosba, mert nem szívesen tette meg gyalog a piszkos utat Mud Island mellett.

Conmee atya leült a villamos egyik sarkában, kék jegyét gondosan belegyűrve egyik nagy bőrkesztyűje nyílásába, míg másik nagykesztyűs tenyeréből négy shilling, egy hatpennys és öt penny szítált erszényébe. A repkény-templom előtt elmenet azon gondolkodott, hogy az ellenőr rendszerint akkor jön, mikor az ember gondatlanul eldobta jegyét. A kocsi utasainak ünnepélyessége a rövid és olcsó utazáshoz képest tulzottnak tűnt fel Conmee atya előtt. Conmee atya a fesztelen méltóság embere volt.

Békés nap volt. A szemüveges úr Conmee atyával szemközt befejezte magyarázatát és maga elé nézett. A felesége, tételezte fel Conmee atya. Aprócska ásitás nyitotta fel a szemüveges úr feleségének száját. Felemelte kis kesztyűs öklét, igen kicsit ásitott, kis kesztyűs öklével kinyíló szájához nyalt nyult és aprócskán, kedvesen mosolygott.

Conmee atya megszimatoalta parfümjét a kocsiban. Azt is észrevette, hogy a suta férfi a nő másik oldalán a pad szélén ül.

Conmee atya az oltár korlátjánál csak negynehezen tette az ostyát a suta öregember szájába, akinek reszketett a feje.

Az Annesley-hídnál a villamos megállt és mikor indulni készült, egy öregasszony hirtelen felállott helyéről, hogy kiszálljon. A kalauz megrántotta a csengő zsinórját, hogy megállítsa neki a kocsit. A nő kiszállt táskájával és bevásárló hálójával: és Conmee atya arra gondolt, hogy minthogy majdnem túlutazott az egy-pennys szakaszhatáron, azok közül a jótét lelkek közül való lehet, akiknek kétszer kell mindig mondani, hogy *áldásom rád, gyermekem*, hogy feloldoztattak, *imádkozz értem*. De hát annyi bajuk van az életben, annyi gondjuk, szegény teremtéseknek.

A léckerítéstől Eugene Stratton vigyorgott vastag nigger-szájával Conmee atyára.

Conmee atya a fekete és barna és sárga emberek lelkére gondolt és prédikációjára, melynek tárgya Szent Péter Claver S. J., és a hit terjesztésére és sok millió fekete és barna és sárga lélekre, amely, nem részesült a vízzel való keresztségben, mikor utolsó órájuk eljött, mint a tolvaj éjjel. A belga jezsuitának azt a könyvét: *Le nombre des Élus* igen értelmesnek találta Conmee atya. Sok millió emberi lélekhez, akit Isten Saját képmására teremtett, nem jutott még el (D. V.) a vallás. Pedig Isten teremtményei ők is, Isten lelkei. Conmee atya sajnálatosnak érezte, hogy ezek mind elvesznek, azt lehetne mondani, pazarlásnak.

A Howth-roadi megállónál Conmee atya kiszállott, a kalauz köszönt neki, ő viszonzta.

A Malahide-road csöndes volt. Conmee atyának tetszett az utca is, neve is. A vidám Malahide örömharangjai kongtak. Lord Talbot de Malahide, közvetlen örökös, Malahide és a környező tengerek lordadmirálisa. Aztán jött a fegyverbe hívó szózat, és neje leány, feleség és özvegy volt egy nap alatt. Ezek régi-világi napok voltak, hű alattvalók kora vidám városi kerületekben, régi idők a báróságban.

Conmee atya, míg ment, *A báróság régi napjairól* szóló kis könyvére gondolt és arra a megírnivaló könyvre a jezsuita rendházakról, és Mary Rochfordra, Lord Molesworth leányára, Belvedere első grófnőjére.

Egy közömbös, már nem fiatal nő sétál egyedül a Loch Ennel partján, Belvedere első grófnője, közömbösen jár az estében, nem ijed meg, ha egy vidra belecuppan a vízbe. Ki tudhatja az igazat? Sem a féltékeny Lord Belvedere, sem gyóntatóatyja, nem történt-e befejezett házasságtörés, *eiaculatio seminis inter vas naturale mulieris* férje testvérel. Félig meggyónná, ha nem vétkezett volna egészen, mint nők szokták. Csak Isten tudja, a grófnő és férje testvére.

Conmee atya a zsarnoki incontinentiára gondolt, amely azonban szükséges az emberi nemnek a földön, és Isten kifürkészhetetlen útjaira.

Don John Conmee tovább ment és régmúlt időkben járt. Emberséges volt és tisztelték. Feje tele volt meggyónt bűnökkel és gyümölcscsendéletes viaszos fogadószobákban mosolygó nemes arcokra mosolygott. És a menyasszony és vőlegény, kezét John Conmee atya tette egymásba: nemest a nemeshez.

Csodaszép nap volt.

Egy kert kapuja káposztaültetvényeket mutatott Conmee atyának, melyek széles leveleikkel bókolva üdvözölték. Az ég kis fehér felhők nyáját mutatta neki, melyek lassan szálltak a szélben. *Moutonner*, mondják a franciák. Meghitt és helyes kifejezés.

Conmee atya misézés közben nézett egy nyáj bárányszerű Rathcoffey fölött. Vékonyharisnyás bokáját csiklandozta a clongowesi mező sarjuja. Ott járt, olvasott az estében és hallotta a fiúcsapatok kiáltását játék közben, fiatal kiáltásokat a csendes estében. Ő volt a rektorjuk: uralma szelíd volt.

Conmee atya lehúzta kesztyűjét és elővette pirosszélű breviáriumát. Elefántcsont könyvjelzője mutatta az oldalt.

Nónák. Ebéd előtt kellett volna elolvasnia. De Lady Maxwell jött.

Conmee atya titokban elolvasta a Miatyánkot és az Üdvözlégyet és keresztet vetett mellén. *Deus in adiutorium*.

Csöndesen lépkedett és némán olvasta a nőnakat, ment és olvasott, míg odáig nem jutott, hogy *Beati immaculati: Principium verborum tuorum veritas: in eternum omnia indicia iustitiae tuae*.

Kipirult arcú fiatalember bújt ki egy kerítés résén és utána fiatal nő jött bólintó vadszázszorszáppal a kezében. A fiatalember hirtelen levette a sapkáját: a fiatal nő hirtelen meghajolt és lassú gonddal levett könnyű szoknyájáról egy rátapadt ágat.

Conmee atya komolyan megáldotta mindkettőjüket és egy vékony lapot tapozott breviáriumában. *Shin: Principes persecuti sunt me gratis: et a verbis tuis formidavit cor meum*.

*

Corny Kelleher bezárta hosszú naplókönyvét és bágyadt szemével egy fenyőfakoporsó fedelére nézett, amely az egyik sarokban silbakolt. Kihúzta magát egyenesre, odament és tengelye körül forgatva, megnézte alakját és bronzvereteit. Szalmaszálát szopogatva, letette a koporsófedeleit és az ajtóhoz ment. Ott legyűrte kalapkarimáját, hogy szemét beárnyékolja, és az ajtófélfához dőlve, tétlenül kinézett.

John Conmee atya a Newcomen-hídnál felszállt a Dollymountra menő villamosra.

Corny Kelleher összezárta nagylábú cipőit és lehajtott kalapkarimával, szalmaszálát rágcsálva kinézett az utcára.

Az 57 C számú rendőr a posztján állott és töltötte az időt.

— Szép idő van, Kelleher úr.

— Az — mondta Corny Kelleher.

— Csak nagyon meleg -- mondta a rendőr.

Corny Kelleher csöndes szalmalét fröccsentett ki ívben szájából, miközben egy nagylelkű fehér kar az Eccles-street egyik ablakából pénzdarabot dobott le.

— Mi jó ujság van? — kérdezte.

— Tegnap este láttam az illető személyt — mondta a rendőr tompított hangon.

*

Egy féllábú matróz mankóján megkerülte a MacConnell-sarkot, elcserkészett Rabaiotti fagyaltos kocsija mellett és az Eccles-streeten felfelé lökte magát előre. Az ingujjban ajtaja előtt álló Larry O'Rourke felé barátságtalanul dörmögte:

— *Angliáért...*

Bőszén továbblökte magát Katey, és Boody, Dedalus előtt, megállt és ezt dörmögte:

— *otthonért és szépségért.*

J. J. O'Molloy gondviselt fehér arcának tudtára adták, hogy Lambert úr az áruházban van egy látogatóval.

Egy, kövér hölgy megállt, kivett egy rézpénzt az erszényéből és beleejtette az elébetartott sapkába. A matróz köszönetet hümmögött és savanyúan nézett a közömbös ablakokra, lecsügesztette fejét és négy lépéssel tovább lendült.

Megállt és haragosan dörmögte:

— *Angliáért...*

Két mezítlábos gyerkőc hosszú édes gyökeret szopogatva állott meg a közelben, sárganyálas száját csonkjára tátogatva.

Erőtéljes lökésekkel tovább lendült, megállott, fejét egy, ablak felé emelte és mély hangon vonította:

— *otthonért és szépségért.*

A vidám kedves ciripelő fütyölésben egy-két ütemet még tartott, aztán elnémult. Az ablak redőnyét félrehúzták. Egy *Bútorozatlan szoba* felírástú tábla kicsuszott az ablakkereten és leesett. Kövér meztelen bőkezű kar villant fel, tünt szembe, fehér alsószoknyaderékon és szoros ingvállon. Egy női kéz dobott át egy pénzdarabot a korláton. A kocsíútra esett.

Az egyik gyerkőc odaszaladt, felkapta és beledobta a dalnok sapkájába, mondván:

— Tessék.

*

Katey, és Boody Dedalus fellökték a szűk füstös konyha ajtaját.

— Becsaptad a könyveket? — kérdezte Boody.

Maggy a tűzhelynél a keverőfával kétszer a fortyogó moslék alá nyomott valami szürke masszát és megtörölte homlokát.

— Nem akartak rá adni semmit — mondta.

Connée atya a clongowesi mezőkön átsétált, vékonyharisnyás bokáját csiklandozta a sarju.

— Hol próbáltad meg? — kérdezte Boody.

— M'Guinnessnél.

Boody, toppantott lábával és az asztalra dobta táskáját.

— Űsse meg a mennykő a kövér némbert! — kiáltott.

Katey odament a tűzhelyhez és pisla szemmel nézett.

— Mi van a fazékban? — kérdezte.

— Ingek — mondta Maggy.

Boody haragosan kiáltott:

— A frászba, nincs valami ennivaló itt?

Katey, felemelte az üst fedelét foltos szoknyájával és ezt kérdezte:

— Hát ebben mi van?

Nehéz gőz tört fel válaszul.

— Borsóleves — mondta Maggy.

— Honnan vetted? — kérdezte Katey.

— Mary Patrick nővértől — mondta Maggy.

A portás csengetett.

— Barang!

Boody leült az asztalhoz és éhesen mondta:

— Add ide!

Maggy vastagsárga levest öntött az üstből egy csészébe.

Katey, aki Boodyval szemben ült, nyugodtan mondta, miközben ujjahegye találom-morzsákat emelt szájához.

— Még jó, hogy ennyi van. Hol van Dilly?

— Az atyáért ment — mondta Maggy.

Boody nagy húsdarabokat aprított a sárga levesbe és hozzátette:

— Mi Atyánk, aki nem vagy az egekben.

Maggy, miközben sárga levest töltött Katey csészéjébe, felkiáltott:

— Boody! Szégyeld magad!

Egy dereglye, gyűrött hulladékpapír, Eliás jön, úszott könynyedén lefelé a Liffeyn, a Loopline-híd alatt, száguldva az örvényeken át, ahol a víz a híd pillérei körül fodrozódott, kelet felé vitorlázott hajóroncsok és horgonyláncok mellett, a régi vámház dokkja és a George-rakpart között.

*

A szőke lány Thornton boltjában lefektette a zörgő szálú fonott kosarat. Blazes Boylan átadta neki a rózsaszín selyempapírba csomagolt palackot és egy kis korsót.

— Tegye ezt be először, jó? — mondta.

— Igenis — mondta a szőke lány — és a gyümölcsöt fölé.

— Így jó lesz, kész a kocsi — mondta Blazes Boylan.

Széper. becsomagolta a bőlevű körtét, tetejét az aljához, közéjük érett szégyenlős arcú barackot.

Blazes Boylan ide-oda járkált új barna cipőjében a gyümölcs-

szagú boltban, felvett egy-egy gyümölcsöt, fiatal zamatos ráncos és kövér vörös paradicsomot, beszívta a szagukat.

H. E. L. Y.-k masíroztak el előtte nagy fehér kalapban, a Tangier-lane mentén, veszködve céljuk felé.

Hirtelen elfordult egy földieperrel tele háncskosártól, kivett zsebéből egy aranyórát és lánc távolságra maga elé tartotta.

— Elküldheti villamoson? Most mindjárt?

A Merchants-kapu alatt egy sötéthátú alak nézegette a könyveket az utcai árus szekeren.

— Hogyne, kérem. A városban van?

— Persze — mondta Blazes Boylan. — Tíz percnnyire.

A szőke lány odaadta neki a füzetet és a ceruzát.

— Volna szíves felírni a címet?

Blazes Boylan a bolt asztalán írt és odatolta a lány elé a füzetet.

— Küldjék most mindjárt, jó? — mondta. — Betegnek kell.

— Igenis. Mindjárt.

Blazes Boylan vígan pénzt csörgetett a nadrágzsebében.

— Mit kóstál az egész? — kérdezte.

A szőke lány, vékony ujjai megszámozták a gyümölcsöt.

Blazes Boylan belenézett a blúza kivágásába. Fiatal csibe. Kivett egy vörös szegfűt a hosszú talpas pohárból.

— Ez az enyém? — kérdezte gálánsan.

A szőke lány oldalról ránézett, jól öltözött úr, kicsit félrecsúszott nyakkendővel, elpirult.

— Igenis — mondta.

Ívben meghajolva, ismét kövér körtéket és piruló barackokat számolt.

Blazes Boylan több jóakarattal nézett a blúzába, mosolygó fogai között a vörös virággal.

— Beszélhetek egy pár szót a telefonjával, kisasszony? — kérdezte pajzánul.

*

— *Ma!* — mondta Almidano Artifoni.

Stephen válla fölött Goldsmith bütykös tarkóját nézte. Két kocsis turista haladt el lassan, a nők elől ültek, nagy nyugalommal fogva a könyöklőket. Sápadt arcok. Férfikarok fogták át nagy nyugalommal csenevész derekukat. A Trinityről a Bank of Ireland oszlopos sötét előcsarnokára néztek, hol galambok buuugtak.

— *Anch'io ho avuto di queste idee* — mondta Almidano Artifoni —, *quand' ero giovine come Lei. Eppoi mi sono convinto che il mondo è una bestia. E peccato. Perchè la sua voce... sarebbe un cespite di rendita, via. Invece, Lei si sacrifica.*

— *Sacrifizio incruento* — mondta Stephen mosolyogva, közepén lassú libikókával, könnyedén pörgetve kőrisfabotját.

— *Speriamo*, — mondta a kerek bajuszos arc elégedetten. — *Ma, dia retta a me. Ci rifletta.* Grattan szigorú kő-keze mellett,

amely megálljt parancsolt, egy inchicore-i villamos eltévedt highlandi katonabandát rakodott ki.

— *Ci rifletterò* — mondta Stephen és lenézett a hatalmas nadrágszárára.

— *Ma, sul serio, eh?* — mondta Almidano Artifoni.

Nehéz keze erősen megragadta a Stephenét. Emberséges szem. Egy pillanatig kíváncsian nézett, aztán gyorsan egy Dalkeybe menő villamos felé fordult.

— *Eccolo* — mondta Almidano Artifoni barátságos sietéssel. — *Venga a trovarmi e ci pensi. Addio, caro.*

— *Arrivederla, maestro,* — mondta Stephen, megemelve kalapját, mikor keze szabad lett. — *E grazie.*

— *Di che?* — mondta Almidano Artifoni. — *Scusi, eh? Tante belle cose.*

Almidano Artifoni jeladásszerűen felemelt egy, tekercs kotát, köpcös nadrágjában baktatott a Dalkeybe menő villamos után. Hiába baktatott, hiába adott jelt a csupaszterdű skótszoknyás fickók között, akik zenészerszámokat csempészték a Trinity kapuin át.

*

Miss Dunne eldugta a *Fehérruhás nő* Capel-streeti könyvtári példányát jól hátul a fiókjában és egy ív legfinomabb miniszterpapírt tett az írógépbe.

Túl sok titkolódzás van a dologban. Öt szereti-e hát, Marion? Ki kell cserélni egy, másakra Mary Cecil Haye-től.

A korong leszaladt a rovátkán, ingadozott egy, kicsit, megállt és rájuk nézett: hat.

Miss Dunne rácsapott a billentyűkre:

— 1904. június 16.

Öt magas fehérkalapú szendvicsemler kanyargott a Monypeny-sarok és a járdasziget között, ahol Wolfe Tone szobra nem állott, angolnászerűen a H. E. L. Y. S. betűkkel és mászott vissza, ahogyan jött.

Aztán Marie Kendall nagy plakátját nézte, a bájos szubrettét, majd közömbösen hátradőlt és tizenhatosokat meg nagy S-eket firkált a noteszre. Mustárszínű haj és kifestett arc. Nem is csinos, igaz? Ahogy azt a kis szoknyácskáját felemeli! Vajjon az a fiú ott lesz-e ma este a zenekarban? Csak megkaphatnám azt a varrónőt, hogy csináljon nekem is egy harmónika-szoknyát, mint a Susy Naglenek. Rém gusztá. Shannon és a többi regattás fiú csak úgy meregette rá a szemét. Remélem, csak nem tart egy hétig?

A telefon durván berregett a fülénél.

— Hallo. Igen, kérem. Nem, kérem. Igen, kérem. Öt után felhívom őket. Csak azt a kettőt, Belfastba és Liverpoolba. Rendben van, kérem. Szóval hat után elmehetek, ha addig nem tetszik visszajönni. Most egy negyedórával mult. Igen, kérem. Huszonhét és hat. Megmondom neki. Igen: egy, hét, hat.

Három számjegyet firkantott egy borítékra.

— Boylan úr! Hallo! Az az úr volt itt a *Sport*-tól és magát kereste. Igen, Lenehan. Azt mondta, az Ormondban lesz négyre. Nem, kérem. Igen. Öt után felhívom őket.

*

Két piros arc fordult meg az apró fáklya fényében.

— Ki az? — kérdezte Ned Lambert. — Crotty?

— Ringabella és Crosshaven — válaszolta egy, hang, tapogatódzva, hogy hol vesse meg a lábát.

— Hello, Jack, te vagy az? — mondta Ned Lambert, hajlékony lévét köszöntésre emelve a pislákoló ívek alatt. — Gyere. Vigyázz, hová lépsz.

A viaszgyufa a lelkész felemelt kezében hosszú nyugodt lánggal leégett és földreejtődött. Vörös szikrája kihunytt lábaiknál: és dohos levegő zárult köréjük.

— Milyen érdekes — mondta egy előkelő hang a homályban.

— Igen — mondta Ned Lambert érzéssel. — A Mária-apátság történelmi tanácstermében állunk, ahol selyem Thomas 1534-ben lázadónak nyilvánította magát. Ez egész Dublin leg-történelmibb helye. O'Madden Burke legközelebb írni fog róla valamit. A régi Bank of Ireland itt szemközt volt egészen az unióig és az eredeti zsinagóga is itt volt, mielőtt odaát az Adelaide-roadon építettek nekik új templomot. Te még sohasem voltál itt, Jack?

— Sohasem, Ned.

— A Dame-walkon lovagolt le — mondta az előkelő hang —, ha emlékezetem nem csal. A Kildare-ház a Thomas-courtban volt.

— Ugy van. — mondta Ned Lambert. — Nagyon helyes, sir.

— Hát akkor, ha olyan kedves akarna lenni — mondta a lelkész — és megengedné, hogy legközelebb esetleg...

— Természetesen — mondta Ned Lambert. — Hozza csak a féryképezőgépet, mikor akarja. Majd levétem ezeket a zsákokat az ablakokról. Felveheti innen is vagy onnan is.

A csöndes gyér fényben ide-oda járt, léccével ráütött az egymás tetejébe rakott maggal telt zsákokra és az előnyös helyekre a padlón.

Egy hosszú arcról szakáll és tekintet egy sakk-táblán csüngött.

— Rendkívül hálás vagyok önnek, Lambert úr — mondta a lelkész — Nem akarok az ön értékes idejéből többet elrabolni...

— Szívesen látom — mondta Ned Lambert. — Nézzen ide, mikor kedve van. Mondjuk, a jövő héten. Lát eleget?

— Igen, igen. Jónapot, Lambert úr. Nagyon örvendek, hogy megismertem.

— Részemről a szerencse — felelte Ned Lambert.

Elkísérte vendégét a kijáratig, aztán odadobta a lévet az

oszlopok közé. J. J. O'Molloy-jal lassan jött a Mária-apátságba, ahol fuvarosok szentjánoskenyeres és pálmalisztes zsákokat rak-
tak szekerekre, O'Connor, Wexford.

Megállott, hogy elolvassa a kezében tartott névjegyet.

— Főtisztelendő Hugh C. Love, Rathcoffey. Jelenlegi cím:
Saint Michael, Sallins. Kellemes fickó. Könyvet ír a Fitzgerald-
dokról, azt mondta. Esküszöm, konyít valamit a történelemhez.

A fiatal nő lassú gonddal vett le könnyű szoknyájáról egy,
rátapadt ágat.

— Azt hittem, valami új lőporos összeesküvésben vagy,
benne — mondta J. J. O'Molloy.

Ned Lambert ujjával csettintett a levegőben.

— Jaj! — kiáltotta. — Elfelejtettem elmondani neki, azt
az esetet Kildare grófjáról, miután felgyújtotta a Cashel-székes-
egyházat. Te ismered? *Istentelenül sajnálom a dolgot, mondta,
de Isten a tanum, azt hittem, benne van az érsek.* De lehet,
hogy nem is tetszett volna neki. Mit? Mindegy, elmondom neki.
Ez volt a nagy gróf, Fitzgerald Mor. Veszekedett fiúk voltak
mind, a Geraldine-ok.

A lovak, amelyek mellett elment, éppen nekirugaszkodtak
laza szerszámukban. Rápaskolt egy tarka mellette rezgő szügyére
és rákiáltott:

— Gyi, fiam!

J. J. O'Molloy felé fordult és megkérdezte:

— No, Jack. Mi az? Mi bajod? Várj egy kicsit. Türelem.

Kitátott szájjal és hátravetett fejjel megállott és egy pil-
lanat múlva hangosan eltüsszentette magát.

— Hapci! — mondta. — Egye meg a fene.

— A por a zsákokból — mondta udvariasan J. J. O'Molloy.

— Nem — lihegte Ned Lambert —, megh... meghültem
tegnap ... egye meg a fene... tegnapelőtt este... pokoli huzat
volt...

Készen tartott zsebkendővel várt a következőre...

— Ma reggel... ott voltam... a szegény kis... hogy is hív-
ták... Hapci!... Szent Kleofás!

*

Tom Rochford levette a felső korongot az oszlopról, amelyet
borvörös mellényéhez szorított.

— Látja ezt? — mondta. — Mondjuk, a hatos szám. Ide be,
látja. Az van soron.

Betolta a baloldali résbe. Leszaladt a rovátkán, ingadozott
egy kicsit, nézte őket: hat.

A régimódi jogászok, gőgösen, veszekedősen, látták Richie
Gouldingot a Goulding, Collis és Ward aktáival az adóhivatal-
ból az esküdtszékre menni és hallottak egy éltesebb, hamis fog-
sorú nőt a királyi törvényszék tengerészeti ügyosztályáról a fel-
lebbezési bíróságra suhogni hirtelen mosollyal és fölöttébb bő
fekete szoknyában.

— Értik? — mondta. — Az utolsó, amit beletettem, most itt van felül. Az van soron. A lökés. Az emeltyű ereje, értik?

Megmutatta nekik a jobboldali korongok emelkedő oszlopát.

— Úgyes ötlet — mondta Orros Flynn szipákolva. — Aki későn jön, láthatja, mi van soron és mi van már elintézve.

— Érti? — kérdezte Tom Rochford.

Most maga is becsúsztatott egy korongot: nézte, ahogyan leszaladt, ingadozott, nézett, megállt: négy. Most ez van soron.

— Most megyek hozzá az Ormondba — mondta Lenehan — és kipuhatolom. Kéz kezet mos.

— Tedd azt — mondta Tom Rochford — és mondd meg neki, hogy boylángol bennem a türelmetlenség.

— Jóestét — mondta nyersen Tom Rochford — ha ti ketten elkezditek...

Orros Flynn az emeltyű felé hajolt, megszagolta.

— Hát ez itt hogy működik, Tommy? — kérdezte.

— Kosamadiner — mondta Lenehan —, vizionlátásra.

Követte M'Coyt a Crampton-court kis terén keresztül.

— Ez hős — mondta egyszerűen.

— Tudom — mondta M'Coy. — A kanálist gondolod.

— A kanálist? — mondta Lenehan. — Lenn volt egy, bebújóban.

Dan Lowry kabaréja előtt mentek el, ahol Marie Kendall, a bájos szubrett, mosolygott le rájuk pingált mosolyával egy plakátról.

A Sycamore-street járdáján haladva az Empire-mulató mellett Lenehan megmutatta M'Coynek, hogy volt az egész. Egy ilyen bebújó, mint egy marha gázcső, és a szegény ördög benne, úgyhogy a csatornagáztól félig megfulladt. Tom Rochford mégis úgy, ahogy volt, mellényben és mindenben leereszkedett a derekára kötött kötélen. És a teremtését neki, rákötötte a kötelet a szegény ördög derekára és mindkettőjüket kihúzták.

— Igazán hőstett volt — mondta.

A Dolphinnál megálltak és megvárták, hogy a Jervis-streetre tartó mentőkocsi elrobogjon mellettük.

— Erre — mondta és jobbra ment. — Beugrom Lynamhoz és megnézem, mi a Sceptre versenyszáma. Hányat mutat az aranyórád láncsal?

M'Coy Marcus Tertius Moses sötét irodájába, majd O'Neill órájára nézett.

— Három mult — mondta. — Ki lovagolja?

— O'Madden — mondta Lenehan. — Remek bestia.

Míg a Temple-barban várt, M'Coy gyöngé rúgásokkal lelőtt a járdáról egy banánhéjat a csatornába. Könnyen elvágódhat valaki, aki beszéssel erre jár a sötétben.

A nagy kapu szélesen kitárult, hogy kieresse az alkirály kocsijait.

— Pari — mondta Lenehan, mikor visszajött. — Éppen beleütköztem odabenn Bantam Lyonsba, az egyik nyavalyás lóra

akar tenni, mert azt a tippet kapta valakitől, pedig annyi kilátása sincs. Errefelé.

Felmentek a lépcsőn a Merchant-ívek alatt. Az árus szerén egy sötéthátú alak nézegette a könyveket.

— Itt van — mondta Lenehan.

— Ugyan mit vesz vajjon? — mondta M'Coy, hátranézve.

— *Leopoldo vagy Blumblum a rozsvetésben* — mondta Lenehan.

— Megvész, ha valamit megvehet — mondta M'Coy. — Egyszer vele voltam, mikor vett egy könyvet a Liffey-streeten egy öregtől két shillingért. Szép metszetek voltak benne, két-annyit is megértek, a csillagokról meg a holdról meg hosszú-farkú üstökösökről. Csillagászati mű volt.

Lenehan nevetett.

— Mondok neked egy remeket az üstökösök farkáról — mondta. — Gyere át a napra.

Átmentek a vashídhoz és le a Wallington-rakparton a gát mellett.

Patrick Aloysius Dignam úrfi Mangantól, azelőtt Fehrenbachtól jött ki másfél font disznókarajjal.

— Nagy bankett volt a Glencree-javítóintézetben — mondta Lenehan mohón. — A szokott évi muri. Estélyi ruha. A polgármester is ott volt, Val Dillon és Sir Charles Cameron meg Dan Dawson beszélt, zene is volt. Bartell D'Arcy énekelt és Benjamin Dollard...

— Tudom — szakította félbe M'Coy. — Az oldalbordám énekelt ott egyszer.

— Igazán? — mondta Lenehan.

A *Bütorozatlan szoba* felírású tábla újra megjelent az Ecclestreet 7 ablakpárkányán.

Egy pillanatra abbahagyta a történetet, de visító nevetésben tört ki.

— Várj, hadd mondjam el — mondta. — Delahunt a Camden-streetről volt a szállító és csekélységem a fő palacktöltőgető. Bloom és neje is ott volt. Csoda, hogy mi minden került elő: portói bor és sherry és curacao, de jól be is nyakaltunk. A pia után jött a zaba. Hidegsült dosztig és finom pástétom...

— Tudom — mondta M'Coy. — Mikor az oldalbordám ott volt...

Lenehan gyorsan karon fogta.

— Várj hát, hadd mondjam el — szólott. A zrí után még nagy éjféli kajálás volt, és mikor hazaindultunk, jócskán sürkült már a rákövetkező nap is. Gyönyörű téli éjszakában mentünk haza a Dunnahegyen át. Bloom és Chris Callinan a kocsi egyik oldalán ült, én az asszonnyal a másikon. Kuplékat énekeltek meg duetteket: *Nézd, a hajnal pirkad már*. A nő alaposan elázott, annyi Delahunt-féle portói volt a hasköltője alatt. Ha egyet zökkent az az istenverte kocsi, mindjárt nekem lódult. Pokoli szórakozás! Van neki egy pár, esküszöm. Ekkora.

Homorú markát kartávolságra maga elé tartotta és szemét ráncolva mondta:

— Gyúrtem alá a pokrócot és igazítottam a boáját az egész idő alatt. Érted, hogy gondolom?

Keze széles görbéket formált a levegőben. Erősen becsukta szemét a gyönyörűségtől és ajka éldelegve csipogott.

Az enyém már vigyázzban állott — mondta sóhajtván. — Jó bőr a nő, esküszöm. Bloom a különféle csillagokat és üstökösöket mutogatta az égen Chris Callinannak és a kocsisnak: a Göncölt meg a Herkulest meg a Sárkányt meg a többi vacakot mind. Szavamra, én már, hogy úgy mondjam, eltévedtem a Tejúton. Hanem ő valamennyit ismeri. Utóljára egy kis koszt mutatott a nő jó sok mérföldnyire. *Hát az micsoda csillag, Poldy?* azt mondja. A kutya-fáját, sarokba szorította Bloomot. *Az ott?* azt mondja Chris Callinan, *az csak valami csiklandósnak a hegye lehet.* Esküszöm, meglehetősen eltalálta.

Lenehan megállt és a gátra támaszkodott, halk nevetéstől lihegve.

— Elájulok — nyögte.

M'Coy fehér sápadt arca mosolygott egy kicsit, aztán elkomolyodott. Lenehan tovább ment. Levette yachtsapkáját és gyorsan megvakarta a tarkóját. A napfényben rézsut ránézett M'Coyra.

— Művelt világfi ez a Bloom — mondta komolyan. — Nem holmi jöttment... tudod... Az öreg Bloomban van valami a művészből.

*

Bloom szórakozottan lapozgatott *Mária Monk borzalmas leplezéseiben*, aztán *Aristoteles Főművében*. Pocsék foltos nyomás. Ábrák: összegömbölyödő magzatok a vérpiros anyaméhben, mint a levágott marha mája. Tömegesen van ilyen ebben a pillanatban szerte a világon. Mind bökdös a fejével, hogy kijusson. Valahol minden percben születik egy gyerek. Mrs. Purefoy.

Mindkét könyvet félretette és megnézte a harmadikat: *Történetek a gettóból*, írta Leopold von Sacher-Masoch.

— Ez már megvolt — mondta és eldobta.

A kereskedő két kötetet dobott az asztalra.

— Ez a kettő jó — mondta.

Fokhagymás lehellete a pulton át áradt foghíjas szájából. Lehajolt, hogy felnyalábolja a többi könyvet, begombolatlan mellényéhez szorította és vitte a mocskos függöny mögé.

Az O'Connell-hídon sokan megnézték Denis J. Maginni, tánc-tanár stb. méltóságteljes tartását és tarka öltözkését.

Bloom úr egyedül nézegette a címeket. *Szép rabszolga-tartó úrnők*. Írta James Lovebirch. Ismerem ezt a zsánert. Megvolt már? Meg.

Felnyitotta. Tudtam.

Női hang a mocskos függöny mögül. Halljuk: a férfi.

Nem: ezt nem igen szeretné a kedves. Egyszer már vittem neki.

Elolvasta a másik címet: *A bűn méze*. Ez inkább neki való. Lássuk.

Olvasta, ahol ujja felnyitotta.

— *A dollárokat pedig, amelyeket férjétől kapott, az üzletekben elköltötte drága ruhákra és legfinomabb fehérneműre. Neki! Raoulnak!*

Igen. Ezt. Itt. Nézzük csak.

— *Szája kéjesen parázna csókban tapadt a férfiéra, míg ennek kezei az érett idomokat tapogatták pongyolája alatt.*

Igen. Vegyük ezt. Mi a vége?

— *Későn jön, mondta rekedten, és gyanakvó pillantással mérte végig a nőt. A szépasszony ledobta cobolyprémes köpeny-kéjét, hogy királynői válla és duzzadó teste fődetlen maradt. Tökéletes ajka körül alig észrevehető mosoly játszadozott, miközben nyugodtan kedveséhez fordult.*

Bloom újra elolvasta: *A szépasszony*.

Édes meleg járta át, bizsergette meg húsát. A hús engedett a zilált ruhában. Szemfehér révült. Orrcimpája prédára tárgult. Olvadó mellkenőcs (*neki! Raoulnak!*). Hónalj fokhagymás illata. Halzsíros turha (*duzzadó teste!*). Érez! Szoríts! Zuzz össze! Kénes oroszlángané!

Ifjúság! Ifjúság!

Eltesebb, már nem ifjú nő hagyta el a kancellária, királyi törvényszék, kincstár és polgári bíróság épületét, miután a lord-kancellári tárgyalóteremben meghallgatta az elmebeteg Potterton ügyét, a tengerészeti osztályon a Lady Cairns elővezetés terhe alatt megidézett tulajdonosai ellen a Mona hajó tulajdonosaitól indított keresetet és a fellebbezési bíróságon a Harvey contra Tengeri Balesetbiztosító Rt. pörben kihirdetett véghatározatot.

Nyálkás köhögés rázta meg a könyvesbolt levegőjét, ki-lyuggasztva a mocskos függönyöket. A kereskedő fésületlen szürke feje és borotvátlan vörös képe tűnt fel, köhögve. Durván végiggigereblyézte torkát, turhát köpött a padlóra. Rátette cipőjét a köpetre, végighúzta rajta talpát és lehajolt, durvabőrű, gyér hajjal benőtt tonzurát mutatva.

Bloom nézte.

Akadozó lélekzetét leküzdve, mondta:

— Ezt viszem el.

A kereskedő felemelte idült huruttól foltos szemét.

— *A bűn méze*, mondta, rákoppantva. — Ez jó.

✱

A szolga Dillon árverési csarnokának ajtajában kétszer újra megrázta kézicsengőjét és megnézte magát a kabinet krétás tükrében.

Dilly Dedalus, aki a járda szélén figyelt, hallotta a csengést, a kikiáltó szavait odabenn. Négy shilling kilenc. Ezek a csinos függönyök. Öt shillingért megvéve.

A szolga felemelte kézi csengőjét és megrázta:

— Barang!

Az utolsó kör csengőjének kongása buzdította a félmérőföldes kerékpárverseny résztvevőit. J. A. Jackson, W. E. Wylie, A. Munro és H. T. Gahan, előrenyújtott nyakukat himbálva száguldottak el a College-könyvtár fordulóján.

Dedalus úr hosszú bajuszát rángatva fordult ki a william's row felől. Megállt leánya mellett.

— Jókor jössz — mondta.

— Az uristenért, állj egyenesen — mondta Dedalus. — Nagybátyádat akarod utánózni, Johnt, a kornétást, hogy így vállad közé húzod a fejedet? Jóságos egek!

Dilly vállat vont. Dedalus úr rátette a kezét és visszanyomta.

— Állj egyenesen, te lány — mondta. — Gerincgörbülést fogsz kapni. Tudod, hogy nézel ki?

Hirtelen behúzta fejét, aztán előretolta, pupos vállat csinált magának és leejtette alsó állkapcsát.

— Hagyd abba, papa — mondta Dilly. — Mindenki téged néz.

Dedalus kihúzta magát egyenesre és ismét bajuszát rángatta.

— Kaptál pénzt? — kérdezte Dilly.

— Hol kaptam volna? — mondta Dedalus úr. — Nincs Dublinben ember, aki nekem négy pennyt adna kölcsön.

— Pedig kaptál — mondta Dilly, szemébe nézve.

— Honnan tudod? — kérdezte Dedalus úr, akadozó nyelvvél.

Kernan úr, a kapott megbízásasl elégedetten, fűrgén haladt végig a James's streeten.

— Tudom — válaszolta Dilly. — Most éppen a Scotch-house-ban voltál?

— Nem voltam ott — mondta Dedalus úr mosolyogva. — A kis apácáknál tanultad ezt a szemtelenséget? Na nesze.

Odaadott neki egy shillinget.

— Hátha kezdhetsz vele valamit — mondta.

— Azt hiszem, ötöt kaptál — mondta Dilly. — Adj még.

— Megállj — mondta Dedalus úr fenyegetően. — Te is olyan vagy, mint a többi, úgye? Orcátlan csitribanda, mióta szegény anyátok meghalt. De megállj. Majd megtanítlak én beneteket kesztyűbe dudálni. A véremet szípolyozzátok! Lerázlak magamról valamennyiőtöket. Nem bánjátok, ha kiterítenének. Meghalt. Odafenn az az úr meghalt.

Ott hagyta és tovább ment. Dilly gyorsan követte és meg-rántotta a kabátját.

— Na mi az? — mondta és megállott.

A szolga hátuk mögött csöngetett.

— Barang!

— Vigyen el az ördög a kongatásoddal — kiáltott Dedalus úr, felé fordulva.

A szolga meghallotta a megjegyzést, újra meglóbálta csen-
gője nyelvét, de gyöngébben.

— Bang!

Dedalus úr rámeredt.

— Nézd — mondta. — Ettől tanulhatsz. Vajjon enged-e
beszélni bennünket?

— Többet kaptál, papa — mondta Dilly.

— Kihúzzátok tőlem a lutrit — mondta Dedalus úr. — Ott
hagylak benneteket, mint Szent Pál az oláhokat. Idenézz, ennyim
van összesen. Két shillinget kaptam Jack Powertől és két pennyt
adtam ki borotválkozásra a temetés előtt.

— Nem hajthatnál fel másutt egy kis pénzt? — kérdezte
Dilly.

Dedalus úr elgondolkozva bólintott.

— De — mondta komolyan. — Az O'Connell-streeten végig
átkutattam a csatornát. Most ezt próbálom meg.

— Vicces vagy — mondta Dilly vigyorogva.

— Nesze — mondta Dedalus úr és átnyújtott neki két
pennyt. — Igyál meg egy pohár tejet egy zsömlével vagy egyéb-
bel. Hamarosan otthon vagytok.

Zsebetette a többi pénzt és indult, hogy tovább menjen.

Az alkirály kocsijai gördültek ki a park kapuján, buzgó
rendőrök üldözése közben.

— Biztos, hogy van még egy shillinged — mondta Dilly.

A szolga hangosan csöngetett.

Dedalus úr a zajban tovább ment, csücsörített szájjal mor-
mogva maga elé:

— A kis apácák! Kedves kis teremtések! Kizárt dolog, hogy
valamit tennének! A kis Monica nővérrel van szó!

*

Kernan úr vidáman ment a napórától a James-kapu felé,
elégedetten a Pulbrook Robertson számára kapott megbízással,
a James's-streeten végig, Shackleton irodái előtt. Ezt jól nyélbe
ütöttem. Hogy van, Crimmins úr? Pompásan. Már azt hittem,
a másik helyiségben van Pimlicóban. Hogy megy az üzlet? Az
ember éppen hogy elédegel. Szép idő van ma. Az, szép. Jó a
földnek. A gazdák, azok mindig sírnak. Adjon egy gyűszűnyit
a legjobb ginjéből, Crimmins úr. Egy kis adag gint, igenis. Bor-
zasztó eset. Ez a General Slocum-féle robbanás. Borzasztó, bor-
zasztó! Ezer halott és sebesült. Szívszaggató jelenetek. Férfiak
taposnak le nőket és gyermekeket. Szörnyű durvaság. Mit mon-
danak, hogy mi az oka? Öngyulladás: egészen botrányos lelep-
lezés. Egyetlen mentőcsónak nem volt használható, a tűztömlő
meg mindenütt megrepedt. Csak azt az egyet nem értem, hogyan
engedhetett a felügyelőség ilyen hajót... Hát ebben önnek van
igaza, Crimmins úr. Tudja, miért? A sáp. Igazán? Nincs benne
kétség. Mert tessék csak meggondolni. Amellett még azt mond-

ják, hogy Amerika a szabadság hazája. És én elhittem, hogy nekünk itt rosszabb a sorunk.

Rámosolyogtam. *Amerika*, mondtam nyugodtan, ugyanilyen. *Mert mi az? Minden ország söpredéke, a miénket is beleértve. Nem igaz? Ez az igazság.*

A korrupció, tisztelt uram. Hát persze, ahol pénz gurul, mindig van valaki, aki felveszi.

Eszrevettem, hogy a felsőkabátomat nézi. Ruha teszi az embert. Semmi sem olyan fontos, mint a jó külső. Ettől hasra esnek.

— Hello, Simon — mondta Cowley apó. — Hogy mennek a dolgok?

— Hello, Bob, öreg fiú, — felelte Dedalus úr, megállva.

Kernan megállott és lenyalta magát Peter Kennedy fodrász ferdén függő tükre előtt. Divatos kabát, annyi bizonyos. Scott, Dawson-street. Megéri a fél sovereignt, amit Nearynak adtam érte. Három guineán alul nem csinálják meg. Tetőtől-talpig, mintha rám öntötték volna. Alighanem a Kildare-streeti klub valamelyik léhűtőjéé volt. John Mulligan, a Hibernia-bank igazgatója tegnap alaposan megnézett a Carlisle-hídon, mintha emlékeznék rám.

Ehem! Ezeknek az alakoknak csak a bankot kell adni. Rablólovag. Uriember. És most, Crimmins úr a továbbiakban is számítunk becses rendelkezésére. A serleg, amely, vidít, de nem részegít, mint a régi közmondás mondja.

North Wall és Sir John Rogerson rakpartja, hajóroncsokkal és horgonyláncokkal, nyugatra úszott egy dereglye mellett egy összegyűrt lap, himbálódzott a komp-kikötő mellett, Eliás jön.

Kernan úr búcsúzkodva nézte magát. Jó színek, természetesen. Szürkülő bajusz. Hazatért indiai tiszt. Daliásan vitte tovább tömzsi testét gamáslis lábán, szétfeszítette vállát. A Lambert testvére az odaát, Sam? Mit? Igen. Bődületesen hasonlít hozzá. Nem. Az autó szélvédője a napfényben. Csak amolyan felvillanás. Bődületes hasonlóság.

Ehem! A borókanedv forró szesze felmelegítette belsejét és lélekzetét. Jófajta gin volt. Kabátja két szárnya ringott a napfényben kövér járása ütemére.

Odalenn akasztották fel, vágták széjjel és négyelték fel Emmetet. Piszkos fekete kötél. A kutyák éppen nyalták fel az utcán a vért, mikor a helytartó felesége a hintóján elhajtatott.

Várjunk csak. A Saint Michanban temették el? Nem, éjfélkor Glasnevinben. Egy titkos fal ajtón át vitték be a hullát. Dignam is ott van most. Mintha elfújták volna. Bizony, bizony. Jobb lesz itt lefordulni. Csináljunk egy kerülőt.

Kernan megfordult és lefelé ment a Watling-street lejtőjén, a sarok mellett, ahol Guinness városzobája volt. A Dublini Szeszfőző Társaság raktárai előtt utas és kocsis nélküli kocsi állott, a gyeplő a kerékhez kötve. Szörnyen veszedelmes dolog. Valamely piperkőc Tipperaryből így veszélyezteti a polgárok életét. Megbokrosodott ló.

Denis Breen, aki egy órahosszat hiába várt John Henry Menton irodájában, könyveivel a Collis és Ward urak irodájába tartott és feleségét az O'Connell-hídon át vezette.

Kernan úr az Island-streethez közeledett.

Zavaros idők. Meg kell kérnem Ned Lambertet, adja kölcsön Sir Jonah Barrington emlékiratait. Ha az ember így fordított sorrendben visszanéz az egészre. Egy kis játék Dalynél. Ott nem volt sipista. Az egyik ilyen fickónak törrel az asztalhoz szegezték a kezét. Itt valahol ugrott meg Lord Edward Fitzgerald Sirr órnagy elől. A Moira-ház mögött istállók.

Remek volt az a gin.

Előkelő, jókiállású fiatal nemes. Természetesen jó fajta. Az a himpellér, az az álgentry a lila keztyűben, az árulta el. Persze a rosszabbik oldalon állottak. Sötét és gonosz időkben születtek. Szép vers: Ingram. Uriemberek voltak. Ben Dollard meghatóan énekli a balladát. Mesteri tolmácsolás.

Ross ostrománál esett el atyám.

Egy kocsisor üggett el könnyedén a Pembroke-rakpart mentén, elől lovasok hintáztak, hintáztak a nyeregben. Hosszú felsőkabátok. Sárga napernyők.

Kernan előre szaladt, becsukott szájjal lihegett.

Óméltósága! Nagy baj! Egy hajszálon mult, hogy elmulasztottam. Egye meg a fené! Milyen kár!

*

Stephen Dedalus a pókhálós ablakon át figyelte a drága kőfaragó ujjait, amelyek egy időrágta láncot vizsgáltak. Por ült az ablakon és a szekrényeken. Por feketítette be a vércsekarokban végződő dolgozó ujjakat. Por szunnyadt a bronz- és ezüst kacskaringókon, a cinnóber-rombuszokon, a rubintokon, a leprás, bortól sötét köveken.

Mind a sötét férges földben születnek, hideg tűzszikrák, sötétben világító gonosz fények. Ahová bukott arkangyalok dobta homlokukról a csillagokat. Piszkos disznóorrok, kezek túrnak és túrnak, megfogják és kirántják.

Dohos félhomályban táncol, ahol gummi ég fokhagymával. Egy rozsdaszakállú matróz rumot hörpint a pohárból és nézi. Hosszú, tengertáplálta bakzás. Táncol, ugrál, riszálja disznószügyét és csipőit, kövér hasán rubinszínű tojás loccsan.

Az öreg Russell piszkos sárgásbarna ronggyal ismét drágakövet tisztogatta, forgatta mőzesszakállá hegyéhez tartotta. Majom nagyapó bámul az ellopott kincsre.

És ti, akik régi bálványokat kapartok ki a temető földjéből! Szofisták agybeteg szavai: Antisthenes. Kotyvalékok tudománya. Halhatalan keleti búza örökön örökö.

Két öregasszony, éppen sós tengeri levegőt szippantottak, Irishtownon keresztül a London bridge-roadon végig tipegtek,

egyik homokos napernyővel, a másik bábatáskával, amelyben tizenegy kagyló csörgött.

Csattogó gépszíjak suhogása és dinamók dübörgése a gépházból tovább kergette Stephent. Lény nélküli lények. Megálljunk! Mindig ott zakatolnak kívüled és benned is mindig zakatol a szív, amelyről énekelnek. Én köztük. Hol? Két bömbölő világ között, ahol kavarnak, én. Zúzd szét, az egyiket és mind a kettőt. De az ütéssel magam is elkábítom. Zúzzon szét engem is, aki tud. Kerítő és mészáros, ezek voltak a szavak. De nem! Egyelőre még nem. Körül kell nézni.

Igen, nagyon is igaz. Nagyon nagy és csodálatos és pompásan tartja az ütemet. Igaza van, uram. Egy hétfő reggel volt, valóban igaz.

Stephen lement a Bedford-rown, kőrisbotja nyelével lapocáját ütögetve. Clohissey kirakatában egy sárgult nyomtatvány, 1860-ból, Heenan boxol Sayers ellen, vonta magára tekintetét. Bámuló nézők álltak nagy kalapokban a kötéllel lezárt ring körül. A nehézsúlyúak könnyű ágyékrúhában kínálgatták egymást hagymaalakú öklükkel. És lüktetnek: hősi szívek.

Megfordult és megállt a ferde könyveszekér mellett.

— Két penny darabja — mondta az elárúsító. — Négy darab hat penny.

Széttépett oldalak. *Az ír méhész. Az arsi plébános élete és csodái. Zsebkalauz Killarneyn keresztül.*

Talán megtalálom itt egyik zálogba tett iskolai jutalomkönyvem. *Stephano Dedalo, alumno optimo, palmam ferenti.*

Conmee atya, miután elolvasta az órákra szóló imádságokat, Donnycarney tanyáján sétált át, az esti imát mormolva.

A bekötés bizonyára kelleténél jobb, mi ez? Mózes nyolcadik és kilencedik könyve. Minden titkok titka. Dávid király pecsétje. Hüvelyknyomos lapok: sokat olvasták. Ki ment el itt előttem? Ripacsos kezek meglágyítása. Recept fehér borcetire. Hogyan nyerhetjük el egy nő szerelmét. Ez kell nekem. Mondd el kétszer a következő bűvigét összekulcsolt kézzel:

— *Se el yilo nebrakada femininum! Amor me solo! Sanktus! Amen.*

Ki írta ezt? Bűvigék és varázsszavak, közzéteszi az áldott-lelkű Peter Salanka apát, minden hívők okulására. Én annyit, mint akármelyik másik apát ráolvasása, a mormogó Joachimé például. Le veled, kopasz kópé, vagy lekapjuk rólad a gyapjút.

— Mit csinálsz itt, Stephen?

Dilly magas válla és kopottas ruhája.

Csukjuk be gyorsan a könyvet. Ne lássa.

— Hát te mit csinálsz? — mondta Stephen.

Stuart-arc, a páratlan Károlyé, gyér fürtök oldalt hullva. Izzott, mikor leguggolt és szakadt cipőkkel szította a tüzet. Párizsról beszéltem neki. Nagy álomszuszék öreg kabátokból csinált takaró alatt, tombak-karperecet babrált, Dan Kelly adományát. *Nebrakada femininum.*

— Mi van itt nálad? — kérdezte Stephen.

— A másik kocsiról vettem egy pennyért — mondta Dilly, idegesen nevetve. — Ér valamit?

Azt mondják, ugyanaz a szeme van, mint nekem. Így látnak engem mások? Gyors, messzenéző, merész. Szellemem árnyéka.

Elvette kezéből a bekötetlen könyvet. Chardanal francia nyelvtana kezdőknek.

— Miért vetted ezt? — kérdezte. — Franciául tanulsz?

Bólintott, elpirult és szorosan összecsukta ajkát.

Ne mutassunk meglepetést. Egészen természetes.

— No lám — mondta Stephen. — Nagyon rendben van. Csak vigyázz, nehogy Maggy becsapja. Azt hiszem, az összes könyveim így tündek el.

— Néhány — mondta Dilly. — Muszáj volt.

Fulladozik. Lelkiismeretfurdalás. Meg kell menteni. Lelki-furdalás. Mindenki ellenünk. Vele együtt fulladok meg én is, szem, haj. Hosszú hinárcsomó körülöttem, a szívem, a lelkem. Sós zöld halál.

Mi.

Lelkifurdalás. Furdaló büntudat.

Nyomor! Nyomor!

*

— Hello, Simon — mondta Cowley apó. — Hogy állnak a dolgok?

— Hello, Bob, öreg fiú — felelte Dedalus úr, megállva.

Hangosan egymás kezébe csaptak Reddy és Daughter előtt. Cowley apó lapátoló kézzel gyakran lefelé simította bajuszát.

— Mi jó ujság van? — kérdezte Dedalus úr.

— Hát nem sok — mondta Cowley apó. — Eltorlaszoltam magam, Simon, mert két fickó csatangol a ház körül és mindenáron be szeretne jutni.

— Tréfás — mondta Dedalus úr. — Ki az?

— Oh — mondta Cowley apó. — Bizonyos uzsorás, akit mindaketten ismerünk.

— Az az, Simon — felelte Cowley apó. — Reuben, abból a fajtából. En éppen Ben Dollardra várok. A hosszú Johnnal akar beszélni, hogy vigye el onnan a két alakot. Csak egészen kis időre van szükségem.

Tétova reménnyel nézett fel és le a rakparton, kidagadó ádámcsutkával a nyakán.

— Tudom, — mondta Dedalus úr bólintva. — Szegény öreg löcslábú Ben! Mindig szívesen segít. Kitartás!

Feltette szemüvegét és egy pillanatig a vashíd felé nézett.

— Esküszöm, itt van — mondta — farral és zsebbel együtt.

Ben Dollard lötyögő kék zsakettje és nagy kalapja a bő öltöny fölött hosszú léptekkel ment át a rakparton a vashíd felől. Odaadó vakaródzással a zsakett farka alatt, közeledett hozzájuk.

Mikor közelükbe ért, Dedalus úr köszöntötte:

— Nézd ezt a fickót a rossz nadrágjában.

— Nézd — mondta Ben Dollard.

Dedalus hidegen elfutó gúnyjal vizsgálta Ben Dollard alakjának több pontját. Aztán egy bólintással Cowley apó felé fordulva gúnyosan mormogta:

— Csinos öltözkék, úgye, ilyen nyári napon?

— A jó Isten gurítson a pokolba — dühöngött Ben Dollard —, több ruhát nyűttem már el, mint amennyit te életedben láttál.

Mellettük állott, előbb derűsen nézve rájuk, aztán tágas ruhájára, amelyről Dedalus itt-ott egy pihét szedett le, miközben ezt mondta:

— Annyi bizonyos, hogy egészséges emberre szabták, Ben.

— Vigye el az ördög a zsidót, aki szabta — mondta Ben Dollard. — Istennek hála, nincs még kifizetve.

— Hát a híres *basso profundo* mit csinál, Benjámín? — kérdezte Cowley apó.

Cashel Boyle O'Connor Fitzmaurice Tisdall Farrell dörögve, üvegszeműen elment a Kildare-utcai Klub előtt.

Ben Dollard homlokát ráncolta és hirtelen énekesszáját csücsörítve, mély hangot hallatott.

— Áá — mondta.

— Ez beszéd — mondta Dedalus úr és bólintott a dörgéshez.

— Mit szóltok hozzá? — mondta Ben Dollard. — Nem porosodott be? Mit?

Mindkettőjükhöz fordult.

— Megjárja — mondta Cowley apó és szintén bólintott.

Hugh C. Love főtisztelendő úr a Mária-apátság régi káptalanjából jövet elment James és Charles Kennedy cukorfinomítója előtt, a nagy és tekintélyes Geraldine-okkal fejében, a Tholsel felé, a Hurdles-fjordon túl.

Ben Dollard a kirakatok felé sandítva vezette őket tovább, vidám ujjjaival a levegőben.

— Gyertek velem az alsheriff irodájába — mondta. — Megmutatom nektek az új szépséget, Rockot mint végrehajtót. Lobengula és Lynchehaun kereszteződése. Előre megmondom, érdemes megnézni. Gyertek. Véletlenül éppen most láttam John Henry Mentont a bodegában és itt vágódjam el, ha nem... Várjatok csak... Rendbehozzuk a dolgot, Bob, nekem elhiheted.

— Mondd meg neki, csak egy pár napig — mondta Cowley apó aggodalmasan.

Ben Dollard megállt és rámeredt kitátott szájával, egy lógó gomb a kabátján fényeshátúan fityegett a cérnáról, mikor letörölte a vastag csípát, amely szemét összeragasztotta, hogy jobban halljon.

— Micsoda pár napig — dörögte. — Hát a háziurad nem foglaltatott le mindent házbér fejében?

— Dehogy nem — mondta Cowley apó.

— Akkor barátunk keresete nem ér annyit, mint a papír,

amelyikre írták. A háziúr igényének elsősege van. Elmondtam neki minden részletet. Windsor-avenue 29. Love, úgy hívják?

— Így — mondta Cowley apó — Love főtisztelendő úr. Valahol a vidéken lelkész. De hát biztos vagy ebben?

— Megmondhatod Barrabásnak — mondta Ben Dollard —, én üzenem neki, hogy kiakaszthatja a keresetét oda, ahol a gorilla hagyja a dióját.

Bátran vezette tovább Cowley apót, aki vitte, mint egy vontató hajó.

— Azt hiszem mogyoróját — mondta Dedalus úr, miközben kabátja mellő zsebébe csusztatta szemüvegét és követte őket.

*

— A fiúnak jó dolga lesz — mondta Martin Cunningham, mikor kimentek a Castleyard-kapun.

A rendőr homlokához nyult.

— Adjon Isten — mondta Martin Cunningham vidáman. Intett a várakozó kocsisnak, aki megrántotta a gyeplőt és elindult a Lord Edward-street irányában.

Bronz arany mellett, az Ormond-hotel ablakpárkánya fölött Miss Kennedy feje jelent meg a Miss Douce-é mellett.

— Igen — mondta Martin Cunningham, szakállát simogatva. — Írtam Conmee atyának és az egész ügyet elébeterjesztettem.

— Megpróbálkozhatnál egyszer a barátunkkal — indítványozta hátrafelé Power.

— Boyddal? — mondta Martin Cunningham kurtán. — Isten ments.

John Wyse Nolan, aki visszamaradt és a névsort olvasta, gyorsan követte őket a Cork-hillen felfelé.

A városháza lépcsőjén Nannetti tanácsos lefelé jövet üdvözölte a felfelé menő Cowley aldermant és Abraham Lyon tanácsost.

A kastély kocsija üresen görgött a felső Exchange-streetre.

— Idehallgass, Martin — mondta John Wyse Nolan, mikor a *Mail* irodája előtt utolérte őket. — Látom, Bloom öt shillinget jegyzett.

— Igaz — mondta Martin Cunningham, miközben elvette tőle a névsort. — És rögtön le is szúrta az öt shillinget.

— Minden további nélkül — mondta Power.

— Különös, de igaz — tette hozzá Martin Cunningham.

John Wyse Nolan tág szemet nyitott.

— Ez a zsidó mégis rendes ember — idézte előkelően.

Lefelé mentek a Parliament-streeten.

— Itt van Jimmy Henry. — mondta Power —, éppen Kavanaghba készül.

— Ugy van — mondta Martin Cunningham. — Itt megy.

A *Maison Claire* előtt Blazes Boylan leselkedett Jack Mooney sógorára, aki zömöken, izmosan igyekezett a mulatók felé.

John Wyse Nolan visszamaradt Powerrel, miközben Martin Cunningham könyökön fogott egy jégesőöltönyű mozgékony kis embert, aki sietős léptekkel, bizonytalanul haladt el Micky Anderson órái mellett.

Az ülnök úrnak kissé viszket a tyúkszeme — mondta John Wyse Nolan Powernek.

A sarkon befordultak és tovább mentek James Kavanagh borozója felé. A kastély üres hintója előttük vesztegelt az Essexkapuban. Martin Cunningham, aki folyton beszélt, gyakran mutatott a névsorra, amelyre Jimmy Henry rá sem nézett.

— És a hosszú John Fanning is itt van — mondta John Wyse Nolan — életnagyságban.

A hosszú John Fanning magas alakja betöltötte az ajtónyílást, ahol állott.

— Jónapot, alsherriff úr — mondta Martin Cunningham, mikor mind megállottak és köszöntek.

A hosszú John Fanning nem húzódott félre előttük. Eltökélten kivette szájából a nagy Henry Clayt, és nagy vad szemei értelmesen borongtak el valamennyiök arca fölött.

— A bölcs atyák továbbfolytatják békés tanácskozásukat? — mondta meglehetősen rosszmájúan a városi ülnök felé.

— Cudarul muriznak, — mondta bosszusan Jimmy Henry, avval az istenverte ír nyelvükkel. Szeretné tudni, hol a marshal, hogy rendet tartson a tanácsteremben. És az öreg Barlownak, a nagybotosnak, asztmája van, az asztalon nincs buzogány, semmi nem megy rendjén, még a tanácskozáskéesség megállapítása sem, és Hutchinson, a polgármester, Llandudnóban van és a kis Lorcan Sherlock helyette a *locum tenens*. Fene azt az ír nyelvet, atyáink nyelvét.

A hosszú John Fanning füstkarikát fújt szájából.

Martin Cunningham szakálla hegyét sodorgatta és egymás után beszélt az ülnökkel és az alsherriffel, miközben John Wyse Nolan békésen várakozott.

— Melyik Dignam volt az? — kérdezte a hosszú John Fanning.

Jimmy Henry elhúzta a száját és felemelte ballábát.

— Au, a tyúkszemem! — mondta panaszosan. — Az Isten szerelméért, gyertek fel, hogy leülhessek valahol. Uff! Uu! Vigyázat!

Roszkedvűen csinált magának utat a hosszú John Fanning mellett és ment ki a lépcsőházba, aztán fel.

— Gyere te is fel — mondta Martin Cunningham az alsherriffnek. — Nem hiszem, hogy ismerted volna, de azért talán mégis.

John Wyse Nolan és Power követték őket a házba.

— Tisztességes derék ember volt — mondta Power a hosszú John Fanning széles hátához, amely a tükörben közeledett a hosszú John Fanninghoz.

— Meglehetősen kistermetű, a Menton irodájában dolgozott Dignam — mondta Martin Cunningham.

A hosszú John Fanning nem tudott rá visszaemlékezni.

A levegőn át patkódobogás hangzott.

— Mi ez? — mondta Martin Cunningham.

Valamennyien megfordultak, ott, ahol állottak; John Wyse Nolan újra lejött. A kapu hűvös árnyékából látta, amint a lovak végigfutottak a Parliament-streeten, szerszámuk és fényes bokájuk ragyogott a napfényben. Vidáman haladtak el hűvös, barátságtalan szeme előtt, nem gyorsan. Az elülső lovak nyergében hintázó lovas fullajtárok.

— Mi volt ez? — kérdezte Martin Cunningham, mikor felfelé mentek a lépcsőn.

Irország helytartója és főkormányzója — felelte John Wyse Nolan a lépcső aljáról.

*

Mikor a vastag szőnyegen átmentek, Buck Mulligan panamája mögül odasúgta Hainesnek.

— Parnell testvére. Itt a sarkon.

Kis asztalt választottak az ablaknál, egy hosszúarcú férfivel szemben, akinek szakálla és tekintete figyelmesen csüggött a sakktáblán.

— Ő az? — kérdezte Haines, egyet csavarva magán székében.

— Igen — mondta Mulligan. — Ez John Howard, a testvére, a városi marshal.

John Howard Parnell csöndesen előbbretolt egy fehér futárt és szürke mancsát ismét homlokához emelte, ahol ott is maradt.

Egy pillanattal később e védőpajzs alatt szeme gyorsan, szellemfényesen ellenségére nézett, aztán újra visszahullott a mezőny egyik sarkára.

— Ide egy *mélange* jön — mondta Haines a pincérnőnek.

— Két *mélange* — mondta Buck Mulligan. — És hozzon egy pár zsemlyét vajjal és süteményt is.

— Úgy hívjuk, hogy D. B. C., mert disznó bűdös cipőjük van. Igaz, elmulasztottad Dedalus előadását a *Hamlet*-ről.

Haines felnyitotta ujonnan vásárolt könyvét.

— Sajnálom — mondta. — Shakespeare minden egyensúlyából kizökkent szellem boldog vadászterülete.

A féllábú matróz a Nelson-street előkertjénél mormolta:

— *Anglia elvárja...*

Buck Mulligan sárgászöld mellénye vidáman rázkódott a nevetéstől.

— Akkor látnád — mondta —, mikor a teste is kizökken egyensúlyából. Én vándor Aengusnak hívom.

— Bizonyos, hogy rögeszméje van — mondta Haines — hüvelykjével és mutatóujjával töprengőn állába csípve. — Csak épp azon gondolkozom, mi. Az ilyen embereknek mindig van egy.

Buck Mulligan komolyan az asztal fölé hajolt.

— Pokoli látomások zavarták meg a fejét — mondta. — Nem sikerült neki szert tennie az attikai hangra. Swinburne hangjára, aki minden költők közül legtöbbet tud a fehér halálról és a vörös születésről. Ez a tragédiája. Sohasem lesz belőle költő. A teremtés öröme...

— Örök büntetés — mondta Haines, kurtán bólintva — érttem. Ma reggel kissé nekimentem a hitkérdésben. Valami nyomta a lelkét, láttam. Ez azért olyan érdekes, mert a bécsi Pokorny professzor érdekes következtetéseket von le belőle.

Buck Mulligan éber szeme látta a pincéernőt jönni. Segített neki lerakni terhét.

— Képtelen a pokolnak akármilyen nyomát megtalálni a régi ír mondában — mondta Haines a vidám csészek között. — Ugy látszik, mintha hiányoznék az erkölcsi gondolat, a sors, a megtorlás értelme. Elégkéül különös, hogy éppen ez a rögeszméje. Ír valamit a mozgalmatok számára?

Úgyesen belemerített hosszában két kockacukrot a felvert habba. Buck Mulligan kettétört egy párolgó zsemlyét és vajjat kent a forró tésztára. Éhesen leharapott belőle egy puha darabot.

— Tíz éve — mondta rágszálva és nevetve. — Majd tíz év múlva ír valamit.

— Az kissé hosszú idő — mondta Haines, miközben gondolkozva felemelte kanálát. — Azért nem csodálkoznom, ha a végén mégis megtenné.

Megkóstolt egy kanálnyi a csészéjén álló habkúpából.

— Ezt elfogadom igazi ír tejszínnek — mondta elnézően. — Nem szeretem, ha becsapnak.

Éliás, dereglye, könnyű összegyűrt papírlap, kelet felé vitorlázott hajók és kerítőhálók mellett, parafaszigetek között, az új Wapping-streeten túl, tovább Benson kompjánál és a Bridge-waterből téglát szállító *Rosevean* háromárbócosnál.

*

Almidano Artifoni elment a Holles-street mellett, a Sewell-udvar előtt. Mögötte Cashel Boyle O'Connor Fitzmaurice Tisdall Farell tért ki boternyőesőkabáttal rezegve a Law Smith háza előtt álló lámpás elől és átmenve a másik oldalra, a Merriion-téren ment végig. Messze mögötte egy, vak suhanc tapogatózott végig a College parkjának falán.

Cashel Boyle O'Connor Fitzmaurice Tisdall Farrell elment egészen Lewis Werner vidám kirakataig, megfordult és újra végigment a Merriion-téren, lengő boternyőesőkabáttal.

A Wilde-sarkon haragosan megállt, mert meglátta Éliás nevét a Metropolitan Hall hirdetésén, haragosan nézett a Duke's Lawn távoli ligetére. Monoklija haragosan villogott a napon. Lecsupaszított patkányfogakkal mormogta:

— *Coactus volui.*

Továbbhaladt a Clara-street felé, elharapva a vad szót.

Mikor Bloom fogászati kirakatai előtt ment el, lengő esőkabátja durván elsodort egy vékony tapogatódzó botot és tovább sietett, miközben meglegyintett egy vézna testet. A vak suhanc beteges arcát a tovalépdelő alak után fordította.

— Verjen meg az Isten — mondta keserűen —, akárki vagy is! Te még kevesebbet látsz nálam, te ronda strici!

*

Rugby O'Donohoevel szemben Patrick Aloysius Dignam úrfi, kezében a másfél font sertéshússal, amelyért Maganhoz, ezelőtt Fehrenbachhoz küldték, elmélázva ment végig a meleg Wicklow-streeten. Pogányul unalmas volt, ott ülni a nappaliban Stoernével és Quigleynével meg MacDowellnével a leeresztett redőny mögött, miközben mind egyet-egyet hörpintettek és szürcsöltek az elsőrendű sárgásbarna sherryből, amelyet Burney bácsi hozott Tunneytől. És hozzá kis darab gyümölcskenyeret majszolgattak és az egész buta időt átásítózták és átsóhajtozták.

A Wicklow-lane után Madame Doyle udvari divat- és kalapszalonya vonta magára figyelmét. Megállott és nézte a két anyaszült meztelen boxolót, amint boxkesztyűjét emelte. Az oldalsó tükrökből két gyászruhás Dignam úrfi bámult rá. Myler Keogh, Dublin kedvence, áll ki Bennett őrmesterrel, Portobello bajuszkával, készpénzben fizetendő ötven sovereignért, kutyafáját, ezt a gusztá mérkőzést meg kellene nézni. Myler Keogh az a zöldkendős, aki támad. Beléptidij két shilling, katonák a felét fizetik. Talán elszökhetném a mamától. Dignam úrfi baloldalt megfordult, félrecsúszott sapkával, felcsúszott gallérral. Miközben felemelt állal legombolta, meglátta Marie Kendallt, a bájos szubrett képét a két boxbajnok között. Ugyanolyan spíné, mint amilyen a dohányos dobozon Stoert szív és amiért az öreg úr egyszer csunyán ellátta a baját, mikor megtalálta nála.

Dignam úrfi lenyomta a gallérját és tovább ténfergett. A legjobb boxoló, ami a muszklit illeti, Fitzsimons. Akinek az egy, deffert leken, egy hétig nem kel fel utána. De ami a tudást illeti, Jem Corbet volt a legkülönb, mielőtt Fitzsimons ki nem rázta belőle a lelket, csellel és minden egyébbel.

A Grafton-streeten Dignam úrfi vörös virágot látott egy gigerli szájában, akin gigerlicipő is volt és hallgatta, mit beszél neki egy részegember és az egész idő alatt vigyorgott.

Nem megy villamos Sandymountba.

Dignam a Nassau-streeten végig ment, másik kezébe vette a disznóhúst. Gallérja újra felcsúszott, lenyomta. Az a bitang gomb túlkicsi ahhoz a bitang gomblyukhoz az ingben, egye meg a fenc. Iskolásfiúk jöttek vele szemben táskával. Holnap sem megyek, hétfőig otthon maradok. Más iskolásfiúkkal találkozott. Vajjon észreveszik, hogy gyászolok? Barney bácsi azt mondta, ma este betéteti az ujságba. Akkor mindenki látni fogja az ujságban és nyomtatásban fogják olvasni az én nevemet meg a papáét.

Arca egészen szürke lett, nem volt már piros, mint máskor, és egy légy mászott át rajta a szeméhez. Hogy csikorgott, mikor a csavarokat csavarták a koporsóba, és az a nagy dörgés, mikor levitték a lépcsőn.

Papa feküdt benne és mama sírt a nappaliban és Barney bácsi megmagyarázta az embereknek, hogyan vigyék, ahol a lépcső fordul. Nagy koporsó volt, magasnak és nehéznek látszott. Hogy is volt? Utolsó este, mikor papa be volt csipve, ott állott a lépcső előtt és a cipőjéért kiabált, mert el akart menni Tunneyhez, hogy még jobban leigya magát, és olyan kövérnek és kicsinek látszott az ingében. Soha nem látom többet. Ez a halál. Papa meghalt. Az apám meghalt. Azt mondta, legyek jó fia mamának. A többi, amit mondott, nem értettem, de láttam a nyelvén és a fogain, hogy szeretné érthetőbben mondani. Szegény papa. Ez volt Mr. Dignam, az én apám. Remélem, a purgatóriumban van most, mert szombat este Conroy atyánál volt gyónni.

*

William Humble, Dudley grófja, és Lady Dudley Hesseltine alezredes kíséretében ebéd után kikocsiztak az alkirály palotájából. A következő hintón Pagetné ült, Miss de Courcy, és a szolgálattevő parancsértiszt, Gerald Ward.

A kocsik a Phoenix-park alsó kapuján gördültek ki, miközben az udvarias rendőrök szalutáltak, aztán a Kingsbridge-en túl az északi rakparton mentek végig. A fővároson átkocsizó alkirályt mindenütt szeretettel üdvözölték. A Bloody-hídnál Thomas Kernan a folyó másik oldaláról hiába köszönt neki. A Queen- és a Whitworth-híd között elhaladva, Lord Dudley alkirályi fogatait nem üdvözölte Mr. Dudley White, a jogtudományok és művészetek tudora, aki az Arran-rakparton állott M. E. White zálogháza előtt, a nyugati Arran-street sarkán, mutatoujjával simogatva orrát, mert nem tudta, gyorsabban jut-e el Phibsboroughba villamoson háromszori átszállással, mint bérkocsin vagy gyalog Smithfielden, a Constitution-hillen és a broadstoni pályaudvar felé. A Four Courts előcsarnokában Richie Goulding a Goulding, Collis és Ward aktáival nagy meglepetéssel látta. A Richmond-hídon túl Reuben J. Dodd ügyvéd, a Hazafias Biztosítótársaság ügyészének irodája előtt egy idősebb nő be akart menni, de meggondolta és King kirakatai előtt visszamenve, hívón mosolygott Ófelsége képviselőjére. A Wood-rakpart falában Tom Devan irodája alatt a lefolyóból a Poddle-folyó alattvalói hódolattal kinyújtotta szennyvíz-nyelvét. Az Ormond-szálló ablakpárkánya fölött, arany bronz mellett, Miss Kennedy feje nézett ki és csodálkozott a Miss Douce feje mellett. Az Ormond-rakparton Simon Dedalus úr, a zöldházikóból az alsheriff irodája felé igyekezve, megállott az utca közepén és levette kalapját. Ökegyelmessége kegyesen viszonzta Dedalus úr köszöntését. A Cahill-sarokról Hugh C. Love főtisztelendő úr viszonzatlanul meghajolt, a főnemesi képviselőkre gondolva, akiknek jóltevő kezébe valaha

gazdag javadalmak voltak letéve. A Grattan-hídon Lenehan és M'Coy búcsúzkodás közben nézte a tovagördülő fogatokat. Roger Green irodája és Dollard nagy vörös nyomdája előtt az arrajáró Gerty MacDowell, aki a Catesby viaszosvásongyár postáját intézte el ágyban fekvő apja helyett, az egész elvonuláson látta, hogy a helytartó és neje az, de nem látta, milyen ruha van az alkirálynén, mert a villamos és Spring nagy sárga bútorszállító-kocsija éppen előtte állott meg, lévén a helytartóról szó. Lundy Foot mellett a Kavanagh-féle borozó árnyékos ajtajából John Wyse Nolan mosolygott senkitől sem látott hűvösséggel Írország helytartója és főkormányzója felé: William Humble, Dudley grófja, a Victoria-rend nagykeresztjének tulajdonosa elhajtattott Micky Anderson minden időben ketyegő órái és Henry és James szépen kiöltöztetett üdearcú viaszbabjai, gentleman-Henry és *dernier cri*-James előtt. Tovább, a Dame-kapunál Tom Rochford és Orros Flynn figyelte a *cavalcade* közeledését. Tom Rochford, aki észrevette, hogy Lady Dudley ránéz, gyorsan kikapta két hüvelykujját borvörös mellénye zsebéből és megemelte előtte sapkáját. Egy bájos szubrett, a nagy Marie Kendall kifestett arccal, felemelt szoknyában kifestetten mosolygott plakátjáról William Humblere, Dudley grófjára és Gerald Ward alezrederre, a szolgálattevő parancsörtisztre. A D. B. C. ablakából Buck Mulligan vidáman és Haines komolyan nézett le az alkirályi fogatra a kíváncsi vendégek vállán keresztül, akiknek tömege elsötétítette a sakktáblát, amelyre John Howard Parnell tekintett feszülten. A Fownes's-streeten Dilly Dedalus felvetette szemét Chardenal francia nyelvtanából (kezdőknek) és kifeszített napernyőket és a fényben forgó kerékküllőket látott. John Henry, Menton, akinek alakja kitöltötte a Commercial Buildings ajtónyílását, borban ázott osztrigaszemmel bámult, balkezében, amelyet nem érzett, vastag arany vadászórát tartott, amelyre nem nézett. Ahol King Billy lovának elülső lába paskolta a levegőt, Mrs. Breen visszarántotta siető férjét az elől lovagló fullajtárok patái alól. Fülébe kiabálta, hogy mi van. Az megértette, balmellére csúsztatta a könyveket és üdvözölte a második fogatot. Gerald Ward parancsörtiszt kellemesen meglepve sietett visszaköszönni. A Ponsonby-saroknál egy elcsigázott fehér palack, a H megállott, és négy magaskalapú fehér palack, E, L, Y és S ugyancsak megállott mögötte, míg a fullajtárok és fogatok elvágattak. Pigott hangszerkereskedésével szemben méltóságteljesen haladt Denis J. Maginni tánctanár stb. vidám öltözékében, mikor egy alkirály utolérte, de nem vette észre. A prépost falánál vidoran lépkedett Blazes Boylan barna cipőjében és égszínkényilas harisnyájában a *Yorkshire-i lány a kedvesem* refrainjére.

Blazes Boylan az elülső lovak égszínkék homlokszerszámának és délcegségének égszínkék nyakkendőt mutatott, széleskarimájú szalmakalapot hetyke szögben és indigószínű serge-öltönyt. Kabátzsebében tartott keze elfelejtett köszönni, de szemének merész hódolatát és az ajkai közt tartott vörös virágot felajánlotta a három hölgynek. Mikor a Nassau-streeten hajtottak el,

őkegyelmessége felhívta hajlongó hitvese figyelmét a Collegeparkban javában működő zenekarra. Láthatatlan bronz skót fiúk dudálták és dobdobogták a *cortège* mögött:

*De bárha gyári lány csak
S nem hord bársonyt, se selymet,
Barabumm.
Én mégis érzek
Némi yorkshire-i szerelmet
Yorkshire-i babám iránt.
Barabumm.*

A falon túl a negyedmérföldes handicap-síkfutás résztvevői, M. C. Green, H. Thrift, T. M. Patey, C. Scaife, J. B. »Jeffs,« G. N. Morphy, F. Stevenson, C. Adderly és W. C. Huggard startoltak a többi után. Finn szállodája előtt lépdelve, Cashel Boyle O'Connor Fitzmaurice Tisdall Farrell bős monokliján át nézett a fogatokon keresztül E. M. Solomons úr fejére az osztrák-magyar alkonzulátus ablakában. Mélyen a Leinster-streeten, a Trinity oldalajtaja mellett egy hű királypárti, Hornblower, magas vadászkalapjához nyult. Mikor a pazar paripák ellépdeltek a Morrion-tér mellett, Patrick Aloysius Dignam úrfi, aki ott vára-kozott, látta, hogy mindenki köszön a cilinderes úrnak, ő is le-emelte tehát a disznóhúsos csomagtól zsíros kezével új fekete kalapját. Közben a gallérja is felcsúszott. Az alkirály, aki a Mercer-kórház javára rendezett Mirus-bazár megnyitására ment, kíséretével az alsó Mount-street felé hajtattott. Broadbenttel szemben elment egy vak suhanc mellett. Az alsó Mount-streeten egy száraz kenyeret evő járókelő barna macintoshban gyorsan és sértetlenül átment az alkirály útján. A Royal Canal hídjánál a kerítés tetejéről Eugene Stratton úr, duzzadt ajkával vigyorogva, minden arramenőt üdvözölt Pembroke városában. A Haddington-road sarkán két poros nő megállt, egy esernyő és egy táskát, amelyben tizenegy kagyló csörgött, hogy csodálattal nézze a polgármestert és polgármesternét az előbbinek aranylánca nélkül. A Northumberland- és Landsdowne-roadon őkegyelmessége pontosan nyugtázta a gyér férfi sétálók üdvözlését, valamint két kis iskolásfiú köszöntését annak a háznak kertajtájából, amelyet állítólag annyira megcsodált a boldogult királynő, mikor férjével 1849-ben ellátogatott az ír fővárosba, és Almidano Artifoni merev nadrágjának üdvözlését elnyelte egy becsukódó ajtó.

* * *

Bronz arany mellett hallotta a patkóvasak ércdöngését.
Imperthnthn thnthnthnssh.

Szilánkot szed sziklakemény hüvelyk körmén, szilánkot.
 Szörnyű! És az arany tovább pirult.
 Rekedt sípszó fűtyült.
 Fűtyülte: Kékvirág az
 Aranytornyos hajban.
 Pattanó rózsza selyemkebel selymén, Kasztília rózsája
 Trilláz, trilláz: Idolores.
 Kuk! Mi van az... aranykakukban?
 Ön kiáltott szánakozón a bronzhoz.
 S egy kiáltás, tiszta, hosszú, lüktető. Hosszanható kiáltás.
 Csáb. Szelíd szó. De nézd! Kialusznak a fényes csillagok.
 Oh rózsza! Círpelő hang válaszol. Kasztília. Hasad a hajnal.
 Csilingelő csengő csendült.
 Pénz csilingelt. Óra csengett.
 Vallomás. *Sonnez*. Lehetne. Harisnyakötő csattan. El nem
 hagyni téged. Csúpp, Cseng. *La cloche!* Comb cseng. Vallomás.
 Meleg. Édes, ég veled!
 Cseng. Bloo...
 Bumm, hang ropog. Mikor a szerelem elárad. Háború! Há-
 ború! A dobhártya.
 Vitorla! Lengő fátyol libeg habokon.
 Elveszett. Rigó fűtyölt. Minden veszve már.
 Feláll. Felámfel.
 Mikor először látta. Ju! J!
 Teli fekvés. Teli lüktetés.
 Csicsergés. Oh csáb! Jó csáb.
 Martha! Jójj!
 Koppkopp. Kippkopp. Kipikopp.
 Jóég sosehallott világélet.
 Süket kopasz Pat párnát hozott kést felvette.
 Holdfényes hívás: messze: messze.
 Oly bús vagyok. U. i. Oly, egyedül virágzó.
 Hallga!
 A hegyes, csavart hideg tengeri kürt. Van neked? Mind
 magáért s a másikért csúpp és csöndes ordítás.
 Gyöngyök: mikor a lány. Liszt rapszódiai. Szissz.
 Te nem?
 Én nem: nem, nem: hidd el: Lidlyd. Kakassal kassal.
 Feketével.
 Mélyzengésű. Rajta. Ben. rajta.
 Várj, míg vársz. Hi hi. Várj, míg hí.
 De várj!
 Lenn sötét földközépen. Beágyazott érc.
 Naminédamine. Mind oda. Mind elesett.
 Aprók, reszkető leányhaj-páfránylevelei.
 Ámen! Dühös fogat csikorított.
 Vissza. Oda-vissza. Hűvös bot, hegyes.
 Bronzlydia aranyakna.
 Bronz mellett, arany mellett, árnyék óceánzöldjében. Bloom.
 Öreg Bloom.

Kopogtak, koppantottak kassal, kakassal.
 Imádkozzatok érte! Imádkozzatok, jó emberek!
 Köszvényes ujjá koppint.
 'Bumm Benaben. Bumm Benben.
 Kasztília utolsó nyári rózsája Blum olyan bús vagyok ma-
 gamban.
 Haj! Kicsi szél sipolt jajt.
 Igazi legények. Lid Ker Cow De és Doll. Az, az. Mint ti.
 Emelik a csuprot csuppal.
 Fff! Uu!
 Hol a bronz közelből? Hol az arany messziről? Hol a patkók?
 Rrrpr. Kraa. Kraaandl.
 Akkor, és nem előbb Eppripfftáfom. Irfni.
 Kész.
 Kezdjük!

Bronz arany mellett, Miss Douce feje a Miss Kennedy feje
 mellett, az Ormond-bar ablakpárkánya fölött hallotta az alki-
 rály lovainak patkóit eldobogni, acélkongást.

— Az a nő ott? — kérdezte Miss Kennedy.

Miss Douce azt mondta, hogy igen, ott ül őkegyelmessége
 mellett, gyöngyszürke és *eau de Nil*.

— Gyönyörű kontraszt — mondta Miss Kennedy.

Mire izgatott módon Miss Douce azt mondta:

— Nézd csak azt ott a nagy cylinderben.

— Kit? Hol? kérdezte arany mohóbban.

— A második kocsiban — mondta Miss Douce nedves ajka,
 nevetve a napban. — Néz. Figyeld, míg utánanézek.

Rohant, bronz, a leghátsó szögletbe, odalapítva arcát az
 üvegtáblához gyorsult lélekzetvétel dicsfényében.

Nedves ajka remegte:

— Kicsavarja a nyakát, úgy néz vissza.

Nevetett:

— Oh szentek! Minden férfi ilyen félős tökfilkó?

Szomorúan.

Miss Kennedy szomorúan kecmereggett ki a világosságból,
 füle mögé húzva egy felszabadult hajszálat. Szomorúan kecmer-
 gett, nem arany már, húzott göndör hajszálat. Szomorúan húzott
 kecmergőn arany hajszálat íves fül mögé.

— Nekik jut ki minden jó — mondta aztán szomorúan.

Férfi.

Blooki elment Moulang pipászülete előtt, szívében a bűn
 mézével. Wine régiségkereskedése előtt, emlékezetében édes bű-
 nös szavakkal, Carroll, poros horpadt ezüstje előtt, Raoulnak.

A szolgál hozzájuk, bárbeliekhez jött, bárlányokhoz. Nekik,
 akik nem törődtek vele, odacsapta a bárasztalra fecsegő porcel-
 lánnal megrakott tálcáját. És

— Itt a teájuk — mondta.

Miss Kennedy jólnevelten tette a teástálcát egy felfordított ásványvizes ládára, alacsonyan, hogy senkise lássa.

— Mi az? — kérdezte szolga neveletlenül, hangosan.

— Találja ki — viszonzá Miss Douce és elhagyta megfigyelőhelyét.

— A gavallérja, ugy-e?

Gógös bronz felelt:

— Panaszt teszek Mrs. de Masseynél, ha még egyszer ilyen pimaszul impertinens.

— Imperthnthn thnthnthn — szipogott szolga durván, mikor a nő fenyegetése közben visszavonult, ahogyan jött.

Bloom.

Komoran nézett Miss Douce a virágjára és szólt:

— Egészen kiállhatatlan fickó. Ha nem becsüli meg magát, egy méter hosszúra húzom a fülét.

Hölgyi hangon, gyönyörű kontrasztként.

— Ne törődj vele — válaszolta Miss Kennedy.

Teát öntött egy csészébe, aztán vissza a kannába. Lekuporodtak bárasztalvédőgátjuk mögött, kisszékeken, felfordított ládákön várták, hogy a tea sötétedjen. Lesimították blúzukat, két fekete selyemblúzt, rőfje két shilling kilenc, várták, hogy a tea sötétedjen, meg kettő hét.

Igen, bronz közlőről és arany messziről hallott acélt közlőről, patkódobogást messziről, hallott acélpatkót döngő patkót acéldörgést.

Ugy-e, szörnyen lesültem?

Miss Bronz blúztalan nyakát mutatta.

— Nem — mondta Miss Kennedy. — Hamar megbarnul. Próbáltál már boraxot rá borostyánmeggyvízzel?

Miss Douce félig felállt, oldalról megnézte bőrét az aranybetűs bártükörben, ahol vörös- és fehérboros poharak csillogtak és legközepe egy kagyló.

— És a kezem milyen! — mondta.

— Próbáld meg glicerinnel — tanácsolta Miss Kennedy.

Miss Douce búcsúzott nyakától és kezétől.

— Attól csak kiütést kap az ember — mondta, visszaülve. — Már kértem azt a vén salabaktert Boydnál, hogy adjon valamit a bőrömrre.

Miss Kennedy most kitöltötte a megsötétedett teát, elfintorította arcát és kérte:

— Jaj, az Istenért, ne juttasd eszembe.

— Hagyd, hogy végigmondjam — esdekelt Miss Douce.

Mikor Miss Kennedy betöltötte az édes teát tejjel, kis ujjával bedugaszolta két fülecskáját.

— Nem, ne! — kiáltotta.

— Nem akarom hallani — kiáltotta.

De Bloom?

Miss Douce szipákoló salabakterhangon rőfögte:

— A mijéhez? szokta mondani.

Miss Kennedy kidugasolta fülét, hallani, beszélni akart: de újra mondta kérte:

— Ne juttasd eszembe, mert nem élem túl. Undok vén fráter. Akkor este az Antient koncertteremben.

Undorral hörpölte a kotyvalékot, forró teát, egy kortyot, kortyolta az édes teát.

— Így tett — mondta Miss Douce, háromnegyedre emelve bronzfejét és orrcimpáját. — Hufa, hufa!

Harsány nevetés szökkent fell Miss Kennedy torkából. Miss Douce az orrán át pöffögött és horkant, hogy, cimpái remegtek imperthnthen, mint egy fürkész ormány.

— Jaj, bődítő — kiáltotta Miss Kennedy. — El lehet felejteni azt a düllelt szemét?

Miss Douce mély aranynevetése felcsilingelt, kiáltotta:

— És a másik szemedet!

Blookinek sötét szeme olvasta Aaron Figatner nevét. Miért gondolom mindig, hogy Figather? Lehet, a figegyűjtés miatt. És Prosper Loré hugenotta neve. Bloom sötét szeme Bási áldott madonnáin siklott végig. Kékruhások, lenn fehérek, jertek hozzám. Istennek hiszik: vagy istennőnek. Azok a maiak. Nem láttam jól. Az az alak beszélt. Diák. Később a Dedalus fiával. Lehet, hogy Mulligan. Csupa takaros szűz. Ez csalja be azt a sok kéjencet: ez a fehérség.

Szeme továbbsiklott. A bűn méze. Mézes a méz.

A bűné.

Vihogó csengéssel fiatal aranybronz hangok keveredtek, Douce és Kennedy, a másik szemed. Hátravetették fiatal fejüket, bronz viharany, hogy szabadjára eresszék kacagásukat, sikongva, a másik, egymásnak adott jelek, éles hasító hangok.

Ah, ziháltak, sóhajtottak. Sóhajtottak, ah, végetérőn elhalt vídamságuk.

Miss Kennedy újra felemelte csészéjét, ivott egy kortyot és vihovihorászott. Miss Douce újra a tálca fölé hajolt, újra befújta orrcimpáját és fura düllelt szemet forgatott. Újra Kanny-vihánc, lehajtott a szőke hajkoronáját, teknősbékafésűs nyaka látszott, száján felbugyborgott a tea, fulladozva köhögött, úgy kiáltotta:

— Oh az a zsíros szem! Képzeld, hogy valaki ennek a felesége! — kiáltotta. — A kis szakállkájával!

Douce hagyta, hogy szélesen kibuggyanjon belőle egy csodaszép sikoly, telt nő telt sikolya, gyönyör, öröm, düh.

— Ennek a zsíros orrnak a felesége! — sikongta.

Sipítón, mély nevetéssel, bronz után arany, egyik a másikat ragadta uj visítózásra, felváltott kacarázásra, bronzarany, arany-bronz, nevetés után nevetésre. Azután még. Tudom, zsíros. Kimerülten, kifulladás rogyott a göndör, feltornyozott hajú fej a fényesfésűs mellett az asztallapra. Csupa pír (oh!), lihegő, verejtékes (oh!), kifulladás.

Bloomnak, a zsirizsirbloomnak a felesége.

— Oh szentséges egek! — mondta Miss Bloom, sóhajtvá szökdelő rózsája fölött. Nem szabad lett volna ennyit nevetnem. Egész nedves vagyok, úgy érzem.

— Oh Miss Douce! — tiltakozott Miss Kennedy. — Te csúf jószág!

És még jobban elpirult (te csúf!), még aranyabban.

Cantwell irodája mellett mendegélt Zsiribloom, Ceppi olajos fényű madonnái mellett. Nannetti apja kereskedik velük, ajtónyílásokban nyájaskodva, mint én. A vallás jól hoz. Beszélnem kell vele a Keyes reklámcikke miatt. Előbb eszem. Kell. Még nem. Négyre mondta. Az idő mindig múlik. Mutatók forognak. Tovább. Hol egyem? Clarence, Dolphin. Tovább. Raoulnak. Enni. Ha öt guineát keresek azzal a hirdetéssel. A lila selyem alsószoknya. Még nem. Bűn méze.

Pír sápadt, egyre jobban, aranyra sápadt.

Dedalus beballagott a bárjukba. Szilánkot, szilánkot szedett le egyik sziklakemény hüvelykje körméről. Szilánkot. Beballagott.

— Isten hozta vissza, Miss Douce.

Fogta a nő kezét. Jól töltötte a szabadságot?

— Csodajól.

Remélhetőleg jó idő volt Rostrevorban.

— Fényes — mondta. — Nézzen csak jól meg. Naphosszat künn feküdtem a strandon.

Bronz fehérség.

— Ez nagy haszontalanság volt kegyedtől — mondta Dedalus és elnézőleg szorította meg kezét. Kísértésbe vitt szegény, ártatlan férfiakat.

Selyem Miss Douce visszavonta karját.

— Menjen már — mondta. — Nem olyan ártatlan maga.

De az.

— Bizony, az vagyok — merengett. — Már a bölcsőben olyan ártatlan voltam, hogy ártatlan Simonnak kereszteltek.

— Biztosan nyalánk volt — felelte Miss Douce. — No és mit rendelt a doktor mára?

— Hát — merengett — amit maga gondol. Azt hiszem, egy kis friss vizet fogok kérni és egy félpohár whiskyt.

Csengő.

— Expressz szállítom — helyeselte Miss Douce.

Expressz kecsességgel fordult Cantrell és Cochrane aranyozott tükre felé. Kecsesen csapolt egy meszely arany whiskyt kristálykorsójából. Dedalus kabátzsebéből zacskót és pipát vett elő. Expressz szolgálták ki. Két rekedt fuvolahangot fújt a csővön át.

— Jupiterre — merengett. — Már régen meg akarom látogatni a Gyászhegységet. Sok erősítő lehet ott a levegőben. De ami késik, végre beüt, mondják. Bizony.

Bizony. Hajszálakat piszkált, leányhaját, hableányhaját, pipája fejébe. Szilánkot. Szálakat. Merengett. Némán.

Senki sem szól semmit sem. Bizony.

Vidáman tisztogatott Miss Douce egy korsót, trillázott.

— *Oh Idolores, keleti tengerek királynője!*

— Lidwell úr volt már itt ma?

Lenehan jött be. Körülnézett Lenehan. Blom odaért az Essex-hídra. Yes, Bloom úr átment a Yessex-hídon. Irnom kell Marthának. Papirt venni, Dalynél. Ott udvarias a kisasszony. Bloom. Öreg Bloom. Rizstáblában kékvirág.

— Ebédidőben itt volt — mondta Miss Douce.

Lenehan beljebb jött.

— Boylan úr nem keresett?

Kérdezte. Felelt:

— Miss Kennedy, járt itt Boylan úr, míg én odafönn voltam?

Kérdezte. Kennedy misshangja felelt, kezében második csésze, szeme egy könyvvel.

— Nem. Nem járt itt.

Kennedy missszeme, a hallott, de nem látott, továbbolvasott. Lenehan a szendvicses bura körül került kerek testével.

— Kukkl! Ki van a sarokban?

Kennedy szeméből nem szállt felé jutalom, azért tovább nyilatkozott. Ne nézze el a pontokat. Csak a feketét olvassa: kerek ó-t és görbe es-et.

Csengő csengő csengő.

Lányarany olvasott, fel sem nézett. Nem vette tudomásul. Nem vette tudomásul, miközben betéve elmondott neki egy bamba mesét, együgyű gügyögéssel:

— Rókakoma találkozott egy gólyával. Azt mondja a róka a gólyának: Nem dagnád le a csőröd a torkomba és húznál ki belőle egy csontot?

Hiába zümmögött. Miss Douce félrefordult, a teája felé. Söhajtott, félre:

— Oh jaj, istenkém!

Erre Dedalust üdvözölte és egy biccentést kapott tőle.

— Egy híres apa híres fia tisztelteti.

— Ki lehet az? — kérdezte Dedalus.

Lenehan vidám karját széttárta. Ki?

— Hogy ki lehet? — kérdezte. — Még kérdezi? Stephen, az ifjú bárd.

Száraz.

Dedalus, híres apa, félretette megtömött pipáját, száraz már az dohány.

— Értem — mondta. — Nem találtam ki pillanatnyilag.

Hallom, nagyon megválogatja a társaságát. Látta újabban.

Látta.

— Épp ma szücsöltem vele a nektáros csészéből — mondta Lenehan. — Mooneynál *en ville* és Mooneynál *sur mer*. Gubát kapott muzsája ajkára és szemére.

— Erin krémje csüggött ajkán. A nagysúlyú Brahmin, Hugh MacHugh, Dublin legragyogóbb írástudója és szerkesztője és ama dalnokifjú a vadivó nyugatról, aki O'Madden Burke széphangzású nevére hallgat.

Némi szünet után Dedalus felemelte grogját és
— Fölöttébb szórakoztató lehetett — úgymond. — Elképzelem.

Elképzelte. Ivott. Messzerévült gyászhegységes szemmel. Aztán letette poharát.

Az ívószoa ajtajára nézett.

— Látom, máshová tették a zongorát.

— Ma volt itt a hangoló — felelte Miss Douce —, hogy felhangolja a sörkoncertre, és még soha ilyen remek zongoristát nem hallottam.

— Igazán?

— Hát nem, Miss Kennedy? A legszebb klasszikus játék, tudja. Pedig vak a szegény fiú. Húsz sincs még, fogadni mernék.

— Igazán? — mondta Dedalus.

Ivott és elballagott.

— Olyan szomorú az arca — szánakozott Miss Douce.

Isten verje meg a ronda stricit.

Szánalmába belecsengett egy vendég csengője. Az étkező ajtajához jött kopasz Pat, jött, elnyúlt Pat, jött Pat, Ormond pincére. Sört a vendégnek. Kiszolgálta, nem expressz.

Lenehan türelmesen várta Boylant, türelmetlenül, hogy jelentse már a zengő csengő a kedvenc ifjancot.

A fedelet felemelve, nézte (ki?) a koporsóban (koporsóban?) a rézsutos hármas (zongora!) húrokat. Lágy pedálozással (ugyanaz, aki elnézően szorította meg fehér kezét) leütött egy hármas hangzatot, hogy lássa a kiugró posztó vastagságát, hallja a működésben lévő kalapács tompított esését.

Két lap krémszínű velinpapírt egyet tartalékul és két borítékot vett bölcs Bloom Henry Flower Dalynél mikor én Wisdom Helynél voltam, nem vagy boldog otthonodban? Virág, hogy vigasztaljon és a tű megöli a sze. Mégis jelent valamit az a virágnye. Százszorszép volt? Az ártatlanság. Tisztességes leány mise után találkozunk. Hálás kösz. Bölcs Bloom megnézett az ajtónál egy plakátot: libegő habléány csinos habok közt dohányzik. Habléányt szív, a legegészségesebb dohány. Omló haj: szerelemrévült. Egy férfinak. Raoulnek. Felnézett és messze az Essex-hídon vidám kalapot látott tovaszállni kétkerekűn. Az Harmadszor. Véletlen összetalálkozás.

Csengve-bongva gördült puha gumin a hídtól az Ormond-rakpartig. Kövesd. Merd. Gyorsan. Négykor. Mindjárt annyi. Ki.

— Két penny, kérem — kockáztatta meg a kiszolgálólány.

— Oh oh... elfelejtettem... Bocsánat...

— Meg négy.

Négykor ő. Megnyerően mosolygott Bloonekikinek felé. Bloo moso me gyor. Sután. Azt hiszed, csak hozzád ilyen? Mindenkivel ezt csinálja. Férfiaknak.

Álmatag csöndben hajlott arany könyve fölé.

A teremből pengés hangzott, lassan elhalt. Hangvilla volt, a hangoló felejtette ott, azt ütötte most meg. Újra cseng. Felvette, hogy rezgett tőle. Hallod? Tisztán, tisztábban, szeliden

és szelidebben rezgett, zümmögő két szára. Halkabban elhaló hanggal.

Pat kifizette a vendég dugós palackját: és poharas polcon és dugós palackon át elmenőben suttogott, kopaszon és elnyűtten, Miss Douce-val.

Kialusznak a fényes csillagok...

Hangtalan dal dalolt bentről, dalosan:

...Hasad a hajnal.

Madárhangok doudenája csicsergett vidám szopránválaszt érző kéz alatt. Fényesen hárfáztak a csillogó billentyűk, hívtak egy hangot, hogy dalolja a dalt harmatos hajnalról, ifjúságról, szerelem búcsújáról, élet, szerelem hajnaláról.

— Harmatcsepp gyöngye hull...

— Odanézzen — mondta — kasztíliai rózsa.

Lenehan ajka az asztalon át halkcsábú füttyöt gügyög.

Csengés csendült a járda szélén és elhalt.

Felállt, becsukta könyvét, Kasztília rózsája. Révült rózsa, álmatagon állt fel.

— Önként bukott el, vagy kényszerrel vették rá? — kérdezte a férfi.

Megvetően felelte:

— Nem kell kérdezni, akkor nem kell az embernek hazugságokat.

Hölgy módjára, mint egy hölgy.

Blazes Boylan finom barna cipője nyikorgott a bár padlóján, ahová lépett. Igen, arany közlőről, mellette bronz messziről. Lenehan hallotta és megismerte, odakiáltott hozzá:

— Nézd, ott jön a hős és hódító.

Meggondolt lépéssel a kocsi és ablak közt ment Bloom, legyőzhetetlen hős. Megláthat engem. Az ülés, ahol ült: meleg. Fekete meggondolt kandur közeledett Richie Goulding aktatáskájához, amely köszönésre emelkedett.

— *És én téled...*

— Hallottam, hogy itt vagy — mondta Blazes Boylan.

Könnyedén odabökött szőke Miss Kennedy tiszteletére félrevágott selyemkalapja karimájához. Az rámosolygott. De bronzhugoska kinevette, cicomázta érte dúsabb haját, rózsával a keblén.

Boylan italt rendelt.

— Mi a márkád? Egy pohár keserű? Egy pohár keserűt kérek, nekem pedig egy kökénypálinkát. Itt a sürgöny?

Még nem. Majd négykor. Mindenki négyet mondott.

Cowley vörös orra és ádámcsutkája a sheriff irodájának ajtajában. Kikerülni Goulding egy lehetőség. Mit csinál az Ormondban? Kocsi vár. Várjon.

Hello! Hová? Ennivaló is? Éppen akartam. Ide be. Mit, Ormond? Legtöbbet kap a pénzért Dublinban. Igaz ez? Ebédlőterem. Remekül ül itt. Lát, de nem látják. Azt hiszem, én is megyek. Gyerünk. Richie vezetett. Bloom követte a táskát. Fejedelmi ebéd.

Miss Douce felnyujtotta, hogy levegyen egy palackot, ki-
nyujtotta selyemkarját, mellét, hogy szinte minden kirepedt,
olyan magasra.

— Oh! Oh! — gúnyolódott Lenehan és minden nyujtózás-
nál lihegett. — Oh!

De a nő könnyedén elkapta prédáját és diadalmasan levette.

— Miért nem nő? — kérdezte Blazes Boylan.

Bronzika korsójából vastag szirupos folyadékot töltött be
férfi inyének, látta folyni (virág a gomblyukában: ki adhatta
neki?) és szirupkodó hangon mondta:

— Kicsi, de becses.

Magára érti. Úgyesen töltötte a sziruplevű kökénylevet.

— Prósztit — mondta Blazes.

Nagy pénzdarabot dobott oda. Pénzt pengett.

— Várj — mondta Lenehan —, míg én...

— Prósztit — kívánta, habzó sörét emelve.

— Sceptre kenterben nyeri — mondta.

— Én is tettem rá — mondta Boylan kacsintva és ko-
cintva. — Nem a magamét, tudod. Egy barátnőm szeszélye.

Lenehan újra ivott és vigyorogva nézte ferdén álló sörét
és Miss Douce ajkát, amely kissé nyitva dudolta az Oceán dalt,
amelyet ajka trillázott. Idolores. A keleti tengerek.

Óra berregett. Miss Kennedy elment mellettük (vajjon ki
adta neki a virágot?), vitte a teástálcát. Óra kattogott.

Miss Douce elvette Boylan pénzét. Hozzáütötte a kasszához.
Csengett. Óra kattogott. Egyiptom szépe szortírozott a kasszá-
ban, zümmögött és váltópénzt adott vissza. Szeme nyugatra.
Kattogás. Értem.

— Hány óra? — kérdezte Blazes Boylan. — Négy?

Óra.

Lenehan, kis szeme zümmögő, züm-zümmös keblére éhül-
ten, megrántotta Blazes Boylan könyökén a kabátujját.

— Halljuk az időt — mondta.

Goulding Collis és Ward aktatáskája rizsvirágos asztalok
között vezette Bloomot. Céltalanul választott tétova céllal, míg
a kopasz Pat kiszolgált, egy asztalt az ajtó közelében. Közel kell
lenni. Négykor. Elfelejtette? Talán trükk. Nem jön: növeli a
vágyat. Nem tudnám. Várni, várni. Vártán állt Pat is, pincér-
vártán.

Csillogó bronz azúrja nézte Blazur égszínkék nyakkendőjét
és szemét.

— Gyerünk — sürgette Lenehan. Egy lélek sincs itt. Ő soha-
sem hallja.

— ...Flóra ajkához siettem.

Magas, magas hang csendült szopránban, tisztán.

Bronzdouce, rózsájával beszélgetve, Blazes Boylan virágát
és szemét kereste.

— Kérem, kérem.

Kérése visszatérő vallomásba botlott.

— *Elhagyni soha nem tudnálak...* — Majd később — Majd később — ígérte Miss Douce kényesen.

— Nem, most — sürgette Lenehen. — *Sonnez la cloche.* Rajta! Egy lélek sincs itt.

Nézett. Gyorsan. Miss Kenn nem hallhatja meg. Hirtelen lehajlott. Két kigyuló arc figyelte lehajlását.

Remegve kószáltak a dallam akkordjai, rátaláltak az elveszett akkordra, újra elvesztették és megtalálták imbolyogva.

— Gyerünk! Rajta! *Sonnez!*

Lehajlott, térde fölé emelte szoknyája egyik csücskét. Habozott. Játszott még velük, lehajolt, félbehagyta, készséges szemmel.

— *Sonnez!*

Csupp! Hirtelen eleresztett ruganyos harisnyakötője cupogva csattant melegnadrágú asszonycombján.

— *La cloche!* — kiáltotta Lenehan jókedvűen. — Bemutatja a tulajdonos. Nem csalás, nem ámitás.

A nő fölényesen kacajkuncogott (te jó Isten, hát a férfiak nem?), de fénynek fordulva, enyhén mosolygott Boylanra.

— Maga hihetetlenül közönséges — mondta elsiklóban.

Boylan nézte, kövér ajkához vette poharát, fenéig itta apró serlegét, szopogatta az utolsó kövér lila szirup-cseppeket. Elbűvölt szeme követte a nő elsikló fejét, amint a bárasztal mellett haladt, útjában tükrök, aranyozott boltív, csillogó gyömbér-, sör-, fehér- és vörös borospoharaknak, csucsos kagyló hol tükrözött bronz simul naposabb bronzhoz.

Igen, közelgőbből bronz.

— ...*Kedvesem, ég veled!*

— Már itt sem vagyok — mondta Boylan türelmetlenül.

Hirtelen eltolta serlegét, nyult az aprópénz után.

— Várj még egy perccskét — kérte Lenehan és sietett inni. — Azt akartam még mondani, hogy Tom Rochford...

— Füttyölök rád — mondta Blazes Boylan és indult.

Lenehan gyorsan nyelt.

— Mi a bajod? Felállt? — mondta. — Várj. Jövök.

Követte a siető nyikorgó cipőt, de fürgén megállt a küszöbön, alakokat üdvözölt, egy köpcöst és egy nyápicot.

— Hogy érzi magát, Dollard úr?

— Én? Hogy hogy? — válaszolta Ben Dollard tétova basszusa és egy pillanatra elfordult Cowley apó gondjaitól. — Nem lesz semmi bajod, Bob. Alf Bergen beszélni fog a hosszúval. Ez egyszer túljártunk annak a Judás Iskariotnak az eszén.

Dedalus úr sóhajtva ment át az ívószobán, ujjával egy szemhéját simogatva.

— Meghiszem azt — kurjantotta Ben Dollard vidáman. — Rajta, Simon, játssz nekünk valami szépet. Hallottuk a zongorát.

Kopasz Pat, elnyúlt pincér, italrendelésre várt, Power Richienek. És Bloom? Várjunk. Ne járassuk kétszer. A tyúkszeme. Most négy. Milyen meleg ez a fekete ruha. Nyilván az idegek is. Refraktálja (jó így a szó?) a hőt. Lássuk. Almabor. Jó, egy üveg almabort.

— Mi ez? — mondta Dedalus úr. — Csak próbálgattam, ember.

— Gyerünk, gyerünk — szólt Ben Dollard. — Félre gond. Gyerünk, Bob.

Bemutatta Dollardot lötyögő ruháját maguk előtt (nézd csak ezt a fickót: igen, nézd csak) a terembe. Lelötytyentette Dollardot székre. Köszvényes mancsa akkordokat puffant. Puffant, aztán elhallgatott.

Kopasz Pat az ajtóban találkozott a visszatérő teátlan arannyal. Elnyűtten rendelt Powert és almabort. Bronz az ablaknál nézte, Bronz messziről.

Csengő csengve bongott.

Bloom csengést hallott, halk neszt. Elment. Bloom könnyed lihegést sóhajtott a csendes kékszínű virágokra. Csengés. Elment. Cseng. Hallom.

— Szerelem és háború, Ben — mondta Dedalus. — Éljenek a régi idők.

Miss Douce bátor szemei nézetlenül fordultak el a napfénytől eltalált ablakpárkánytól. Elment. Elgondolkodva (ki tudja?) eltalálva (a találó fény) leeresztette a siklózsínű függönyt. Elgondolkozva (miért ment el olyan gyorsan, mikor én?) bocsátotta le bronza köré a bárta, ahol kövér állt arany hugocska mellett, gyönyörűtlen kontraszt, kontrasztnak gyönyörűtlenül nem gyönyörű, a lassú hűvös sötét tengerzöld sikló árnyékmélyt: *eau de Nil*.

— Szegény, öreg Goodwin volt aznap este a zongorista — emlékeztette őket Cowley apó. — Egy kis nézeteltérés keletkezett közte és a Collard grand között.

Keletkezett.

— Symposion az ő saját módján — mondta Dedalus. — Az ördög nem tudna megállítani. Az öreg hepciás legény volt az ittasság első stádiumában.

— Istenem, emlékszel még? — mondta Ben köpcös Dollard, elfordulva a megcsúfolt billentyűktől. — És a kutya-fáját, nekem nem volt esküvői ruhám.

Mind a hárman nevettek. Nem volt esküvői. A trio nevetett. Esküvői ruhája.

— Bloom barátunk akkor este éppen kapóra jött — mondta Dedalus. — Igaz, hol van a pipám?

Visszasétált a bárasztalhoz az elveszett pipaakkordért. Kopasz Pat két vendég, Richie és Poldy italát vitte. És Cowley apó újra nevetett.

— Azt hiszem, Ben, megmentettem a helyzetet.

— Meg — igazolta Ben Dollard. — Azokat a szűk nadrágokat sem felejtettem még el. Ragyogó ötlet volt, Bob.

Cowley apó egészen ragyogó vörös füléig elvörösödött. Megmentette a hely. Szűk nad. Ragyogó ötlet.

— Tudtam, hogy pácban van — mondta. — A felesége szombatonként nagyon csekély díjazásért zongorázott a Palace-ban,

és már nem tudom, ki mesélte, azt a másik iparágat is űzte. Emlékeztek? Az egész Holles-streetet végig kellett kutatnunk, míg Keoghnál az a fickó megadta nekünk a számot. Emlékeztek?

Ben emlékezett, széles arca bámult.

— Szavamra, remek estélyi kabátja volt a nőnek és minden más holmija.

Dedalus pipával a kezében jött vissza.

— Merrion-téri stílus. Báliruhák, a mindenét, és udvari ruhák. Az ura nem akart pénzt elvenni. Mit? De annál több tökfedőt meg bolerót meg alsót. Mit?

Igen, igen, Dedalus bólintott. Marion Bloom mindenfajtajú ruhát vetett már le.

Csengő csengett lenn a rakparton. Blazes karikázott táncoló kerekeken.

Máj és szalonna. Szelet és vesepástétom. Rendben van, kérem. Rendben van, Pat.

Marion asszony metimpikózis. Paul de Kock égett szaga. Csinos neve van.

— Hogy is hívták? Jóképű nőcske volt. Marion...

— Tweedy.

— Igen. Él még?

— Vigan.

— Az anyja volt az a...

— Ezred leánya.

— Az, bizisten. Emlékszem még az öreg nagydobos.

Dedalus végighúzta, sercent, meggyújtotta, zamatos füstöt eregetett arra, hogy

— Ír? Igazán nem tudom. Ír? Simon?

Pöff, kemény, pöff, erős, zamatos, sercegő.

— Az arcizma... Mit?... Egy kicsit berozsdásodott... Hát igen... Irish Molly, oh.

Csipős bodor füstkarikát fujt.

— A gibraltári sziklától... ideáig.

Az Oceán árnyékmélyén szomorkodtak, arany a söröscsap mellett, bronz a maraschino mellett, mindaketten elgondolkozva, Mina Kennedy, Lismore-terrace 4, Drumcondra és Idolores, királynő, Dolores, hallgatagon.

Pat befödetlen tálakat szolgált fel. Leopold májszeleteket kanyarított le. Mint említettük, szerette a belső részeket, a ropogós zuzát, a sült halikrát, míg Richie Goulding, Collis és Ward sütszeleteket és vesét evett. Szeletet, aztán vesét, falatonként ette a pástétomot Bloom evett mindakettő evett.

Bloom Gouldinggal csendes egyetértésben evett. Fejedelmi ebédet.

A Bachelor's walk-on, a legények sétányán csenglengve cselenggett végig kocsiján Blazes Boylan, a legény, meleg napban, az ügető kanca fényes fara mögött, ostorcsattogtatással, ruganyos kerekeken: elnyulva a meleg ülésen Boylan türelmetlensége, epekedő hév. Feláll? Igen, feláll. Fel? Felámfel.

Hangjuk ellen Dollard támadó basszusa, döngve bombázó akkordok:

— *Ha a szerelem elfogja égő szívem...*

Benszívbenjámin hangja dörömbölt a didergő szerelemtől bizsergő tetőcseppeken.

— Háború! Háború! — kiáltotta Cowley apó. — Te vagy a harcos.

— Az vagyok — nevetett Harcos Ben. — A házigazdára gondolok. Szerelem vagy pénz.

Elhallgatott. Nagy szakállát, nagy képét ingatta nagy elszólása fölött.

— Ilyen organummal — szólt Dedalus a füstaromán át — a dobhártyáját is elszakítanád, ember.

Szakállas bő nevetéssel rázkódott Dollard billentyűin. El ő.

— Nem is szólva a másik kártyáról — tette hozzá Cowley apó. — Lassabban a testtel, Ben. *Amoroso ma non troppo*. Hagyj engem.

Miss Kennedy hűvös sörrel tele kancsót szolgált fel két úrnak. Elejtett egy megjegyzést. Az idő, mondta az első úr, igazán szép. Hűvös sört ittak. Tudja, hová ment a helytartó? És hallotta a patkódobogást, acéldobogást. Nem, nem tudná megmondani. De bizonyosan benne lesz az ujságban. Oh, ne fáradjon. Nem fáradság. Libegett a kinyitott *Independent* körül, a helytartó, tornyos haja lassanlengett, helytar. Nem érdemes annyit fáradnia vele, mondta az első úr. Oh, nem tesz semmit. Ahogyan az nézett. Helytartó. Arany bronz mellett hallotta a vasacélt.

— *A holnapot nem bánánom. . . . égő szívem,*

Májlében Bloom tört burgonyát tört. Szerelem és háború egy. Ben Dollard híres róla. Egy este berontott hozzánk, hogy kölcsönkérjen egy estélyi öltönyt arra a koncertre. A nadrág feszült rajta, mint dobon a bőr. Zenei sonkák. Molly nevetett, mikor kiment. Ledobta magát hanyatt az ágvra és sikongott, rugkapált. Minden látható volt rajta. Oh mennyei szentek, egészen átáztam! Oh, a nők az első sorban! Oh, életemben nem nevettem még ekkorát! Hát persze, hogy ettől van neki az a kongó hordóhangja. Ott vannak például az eunuchok. Vajjon ki játszik? Jó billentése van. Biztosan Cowley. Muzsikális. Minden hangjegyet felismer, ha leütik neki. Csak a lélekezete bűdös a szegény fickónak. Most abbahagyta.

Miss Douce, a szíves Lydia Douce, meghajtotta magát a nyájas ügyvéd, George Lidwell, az úriember előtt, aki éppen belépett. Jónapot. Igen, visszajött. A régi robot újra kezdődik.

— Barátai odabenn vannak, Lidwell úr.

George Lidwell, a nyájas, sok ügy védője, tenyerében tartotta a lydiakezet.

Bloom, mint tudjuk, már evett. Itt legalább tisztaság van. Az a fickó Burtonnál, ragadt a pacaltól. Itt senki: csak Goulding

meg én. Tiszta asztalok, virág, püspöksüvegek asztalkendőből. Pat ide és oda, kopasz Pat. Sehol a pénzéért nem kap többet Dub.

Ujra zongora. Cowley, az. Ahogyan hozzáül, mintha egy volna vele, kölcsönös megértés. Unalmas cincogók kaparják a hegedűt, szemükkel a vonó végén, fűrészelik a csellót, fogfájásra emlékeztetnek. Marion hortyog így, élesen, elnyújtottan. Akkor este a páholyban. A harsona lenn fújt, mint egy bendő, a felvonásközökben, a másik rezes beletutult, csurgott a nyála. Meg a karmester lába, lötyögött, fityegett a zsáknadrágban. Igaza van, hogy elrejtí.

Csilingelő csengő csendül csengve.

Csak a hárfa. Kedves arany világosság villan. Leány pengeti. Milyen kedves a hátulja. A mártás igazán méltó egy. Aranyhajóra. Erin. A hárfa, melyet egykoron vagy kétkoron. Hús kezek. Ben Howth, a havasi gyopár. Mi vagyunk a hárfák. Én. Ó. Öreg. Fiatal.

— Képtelen vagyok, ember — mondta Dedalus úr, félénken, kedvtelenül.

Erősen.

— Rajta, a teremtését — mongott Ben Dolllard. — Szorítsd ki, ahogy bírod.

— *M'appari*, Simon — mondta Cowley apó.

Néhány lépést előbbre jött a színpadon, komolyan, gyászban felmagasodva, hosszú karját kinyújtva. Rekedt nyeldekölője halkan rekkent. Halkan énekelte egy poros tengeri tájnak: *Utolsó Istenhózzád*. Földnyelv, hajó, vitorla a habokon. Istenhózzád. Egy kedves lány, lengő fátyla szélben libeg a földnyelven, szél körülötte.

Cowley énekelt:

M'appari tutt'amor:

Il mio sguardo l'incontr...

Nem hallva Cowleyt, lobogtatta fátylát egy eltávozó kedves után, a szél után, szerelem, szálló vitorla, visszatérés.

— Rajta, Simon.

— Haj, régen volt már az én táncos időm, Ben... Hát jó...

Dedalus letette pipáját a hangvilla mellé, leült és rácsapott az engedelmes billentyűkre.

— Nem, Simon — fordult meg Cowley apó. — Játssz úgy, ahogy van. Egy hanggal mélyebben.

A billentyűk engedelmesen magasabbra szálltak, szóltak, botlottak, vallottak, zavarodottan.

Cowley apó felment a színpadra.

— No Simon — mondta —, majd én kísérlek. Állj fel.

Graham Lemon ananászbombonjai előtt Elvery elefántján csengő csilingelt. Sült szelet, vese, máj, vagdalt hús fejedelmeknek, Bloom és Goulding fejedelemnek. A két fejedelem poharat emelt és ivott Powert és almabort.

— A legszebb tenorária, amit valaha szereztek — mondta Richie —: *Sonnambula*. Joe Maastól hallotta egy este. Eh mit, M'Guckin! Igen. A maga módján. Ministránsstílus. Maas más volt. Az tudott. Lirai tenor, ha akarja. Az ilyent nem lehet elfelejteni. Soha.

Szánakozva látta a májatlan szalonna fölött az újra elboruló arcot. Pirulák, örölt kenyér, ára dobozonként egy guinea. Egyelőre elpakolandó. Enekli is: *Lenn a csendes sír ölén*. Alkalmilag. Vespástétom. Édest az édesnek. Nem sok füle-farka van. Legtöbbet kap pénzéért a. Jellemző rá. Power. Italban nem ismer tréfát. Repedt pohár, friss Vartry-víz. Gyufát csen a boltasztalról, hogy spóroljon. De aztán nyalánkságra kiad egy, sovereignt. Es ha szükség van rá, egy fillért sem. Ha beszszel, nem fizeti ki a kocsit. Furcsa típus.

Soha Richie azt az estét nem fogia elfelejteni. Amíg él, soha. Az Old Royalon a kis Peake-vel. És mikor az első hang.

A szó elhalt Richie ajkán.

Most nagyozolni kezd. Rapszódíák minden istennyiláról. Hisz a saját hazugságaiban. Oszintén. Csodálatos hazug. De jó memóriája lehet.

— Milyen dallam ez?

— *Minden veszve már.*

Richie ajkát csücsöritette. Halkan felzengő hang dögbanya mormolta, hogy minden. Rigó. Sárgarigó. Madárszép lehellet, jó fogsor, melyre büszke, panaszos jajt fuvolázott. Elveszett. Gazdag csengés. Két hang egyben. Seregély, akit a rekettyésben hallottam egyszer. Tőlem eltanult szólamokat szótt tovább, variált. Mindegy nagyon új hang elvész mindenben. Milyen édes a válasz. Hogy csinálják? Minden veszve már. Gyászosan füttyülte. Hulás, megadás, elveszett.

Bloom leopoldalról fülelt, a futó egy szélét a váza alá tolva. Rend. Igen, emlékszem. Kedves dallam. Álmában ment hozzá a nő. Ártatlanság holdfényben. Tartsuk mégis vissza. Merészek, nem ismerik a veszélyt. Neveket kiáltani. Vízbe kapni. Csengő csilingel. Késő. Menni vágyott. Ez az oka. Asszony. Próbáld a tengert feltartóztatni. Igen: minden elveszett.

— Szép dallam — mondta Bloom elveszett Leopold. — Jól ismerem.

Soha életében Richie Goulding nem.

Ő is jól ismeri. Vagy érzi. Folyton egy nótát fúj a leányáról. Okos gyermek, ismeri az apját, mondta Dedalus. Engem?

Bloom oldalt májatlanra sandított. Minden-veszve-már-arc. Valaha veszett Richie. Tréfái régiék és áporodottak. Fülcsóválás. Szalvétagyűrű a szemében. Kolduló leveleket küldözget a fiával. Kancsi Walter uram én uram. Nem szívesen alkalmatlankodom, de vártam, hogy befut egy összeg. Bocsánat.

Ujra a zongora. Jobban hangzik, mint a multkor. Nyilván felhangolták. Ujra elhallgatott.

Dollard és Cowley, még unszolták a habozó énekest kifelé.

— Kifelé, Simon.

— Ki, Simon.
— Hölgyeim és uraim, mélységes hálára kötelez kedves fel-
szólításuk.

— Rajta, Simon.
— Nincs pénzem, de ha megajándékoznak figyelmükkel, igye-
kezni fogok egész meggörnyedt szívemből énekelni.

Szendviceses búra mellett védett árnyékban Lydia adta és
visszavonta bronzát és rózsáját, hölgyi báját: akárcsak Nina a
hús tengerszín *eau de Nil*-ben a két korsónak arany hajtornyait.

Az előjáték hárfázó akkordjai elhangzottak. Elnyújtott szó-
lam várakozóan ragadott magával egy hangot.

— *Midőn először láttam szép alakját.*

Richie megfordult.

— Si Dedalus hangja.

Agyukon ütve, lángtól érintett arccal hallgatták, érezték,
hogy az ár, az andalító ár elárad bőrükön, tagjaikon, emberi
szívükön és gerincükön. Bloom intett Patnak, kopasz Pat pin-
cér nagyot hallott, hogy nyissa ki egy kicsit a bárajtót. A bár-
ajtót. Így. Már elég. Pat, a pincér várt, várt, mert nagyot hallott,
az ajtónál.

— *Szívemből minden bű kiszállt.*

Az elcsitult levegőn át ének szállt hozzájuk, halk, nem hull
eső, nem zizeg levél, nem zeng így húr sem vagy koboz vagy hogy-
ishívják gitár, csöndes fülüket érintette szavával, mindegyi-
kük emlékéletének csöndes szívét. Jó, jó hallani: minden bű
mintha mindkettőjük szívéből kiszállt volna, mikor először hal-
lották. Mikor először látták, elveszett Richie, Poldy, szépség
kegyelme, olyan lénytől, akitől legkevésbé várnók az első ke-
gyes szerelem lágy, sokatszeretett szavát.

Éneklő szerelem: szerelem régi édes dala. Bloom lassan
kioldotta csomagja ruganyos zsinórját. Szerelem régi édes
sonnez la aranya. Bloom egy villa négy ujjá közé csavart egy
szalagot, meghúzta, eleresztette és saját remegő ujjá köré csa-
varta, kétszeresen, négyszeresen, oktávban, erősen megbilincselte
őket.

— *Megtelt reménnyel és gyönyörrel...*

Tenoristák tucátjával kapják meg a nőket. Erősíti érzel-
meiket. Virágot szórnak lábaik elé mikor találkozunk? A fejem
egészen. Csilingelnek a gyönyörtől. Nem képes énekelni a cilin-
derektől. A fejüket egészen elszédíti. Párfömmözik magukat neki.
Milyen parfümöt használ a feleséged? Tudni akarom. Kling.
Állj. Kopogás. Még egy tekintet a tükörbe, mielőtt ajtót nyitni
megy. Az előszoba. Ott? Hogy vagy? Én jól. Mit? Vagy? Cachou-
üvegce, csókbonbon a táskájában. Igen? Kéz tapintja végig a
buját.

Jaj! A hang emelkedett, sóhajtott, változott: hangos lett,
teli, tündöklő, büszke.

— *De jaj, csak álom volt, hűű...*

Még mindig remekül cseng a hangja. Corkban enyhébb a

levegő, a tájszólás is. Bolond ember! Agyonkereshette volna magát. Hamis szöveget énekel. Tönkretette a feleségét: most énekel. De nehéz megmondani. Csak ők ketten maguk. Ha ugyan nem csuklik össze. Vánszorog a temető felé. Keze és lába is énekel. Iszik. Túlaizott idegek. Aki énekel, absztinens legyen. Jenny Lind leve-se: húslé. zsálya, nyerstojás, egy kanál krém. Álomkrém.

Gyöngédség hömpölygött benne, lassan, áradón. Telten lüktetett. Ez döfi. Ha! Adni! Venni! Lüktetés, lüktetés, büszkén kiegyenesedő vértolulás.

Szavak? Zene? Nem: ami mögötte van.

Bloom kötött, oldott, bogozott, kibogozott.

Bloom. Meleg jimjam hulláma titokzat ömölt kiömlő zenében, vágyban, nyalni sötét folyam, elárasztó. Tapintani, tapogatni, tépegetni, tiporgatni. Tipp. Táguló pórus tágassága. Topp. Milyen jó érezni a melegét. Tapp. Ömlengő ömlő nedvet önteni. Áradás, ömlés, folyás, ráalélás. Ez az! Szerelem nyelve.

— ...reménysugár...

Ragyog. Lydia Lidwellnek sikolt alig hallani olyan igazi hölgy a múzsa sikoltás nélküli reménysugár.

Ez Martha. Véletlen összetalálkozás. Éppen írni akart. Lionel dala. Kedves neved van. Nem írhatok. Fogadd el tőlem ezt a kis aján. A szíve is csilingel, csak elég shilling kell. Ez a nő egy. Haszontalan kölyöknek mondtalak. Újra ez a név: Martha. Milyen furcsa? Ma.

Lionel hangja visszatért, halkabban, de nem gyöngülten. Újra dalolt Richienek, Poldinak, Lidiának, Lidwellnek, Pat nyitott szájának is, várakozó pincérfülének. Hogyan látta először szép alakját, hogyan szállt el szívéből minden gond, hogyan bővölte el nézése, alakja, szava Gould Lidwellt, nyerte meg Pat Bloom szívét.

Mégis szeretném az arcát látni. Jobban megmagyarázza. Nem csoda, hogy a borbély Dragónál mindig az arcomba nézett, mikor a tükörben arcához beszéltem. Azért jobban hallani itt, mint a bárban, ha messzebb is van.

— Bájos tekintete...

Az első este, mikor először láttam Mat Dillonnál Terenureban. Sárga, fekete csipkét viselt. Zenélő székek. Mi ketten leg hátul. Végzet. Utána. Végzet. Körül, lassan körül. Gyorsabban. Kettősben. Mind nézték. Állj. Leült. A kisemmizettek mind néztek. Nevető ajkak. Sárga térdek.

— Elbúvólte szemem...

Énekelt. A Várakozást énekelte. Lapoztam neki a kottát. Tele hang. párfőmös. Milyen párfőmöt használ az orgona. Keblet láttam, teltet, csicsergő torkot, először láttam. Megköszönte. Miért engem? Végzet. Spanyolos szem. Egyedül egy körtefa alatt patio ez az óra a vén Madridban fele árnyékban Dolores szép-dolores. Engem. Csábítva. Oh, kábcsabítva.

— Martha! Ah. Martha!

Lerázva minden aléltságot, Lionel fájdalmasan felkiáltott, szenvedélyes kiáltás, úrrá lesz a kedves visszatérésén, mélyebben csengő, tisztábban csengő, összehangzó akkorodok. Lionel magánkiáltása, hogy tudja, hogy érezze Martha. Reá várt egyedül. Hol? Itt, ott, keresd itt, keresd ott, mind keresik, hol. Valahol.

— *Jö-öjj, elvesztett!*

— *Jö-öjj, kedvesem!*

Egyedül. Egy szerelem. Egy remény. Egy vigasz nekem. Martha, mellhang, térj vissza.

— *Jöjj!*

Felröppent, madár, lebegett, tiszta gyors kiáltás, felröppenő ezüstabroncs, vidáman pattant, derűsen, szaladt, *sostenuto*, jöjj, ne húzd nagyon soká, túl hosszú hosszú lélekzet hosszú élet lélekzete emelkedik magasra, ragyog magasan, tündököl, koronásan, fenn magasan szimbolikus tündökléssel, magasan éteri kebelével, magasan, roppant magas sugárzással mindenütt minden felröppenve mindenütt körben a minden körül, a végtelentelen...

— *Hozzám!*

Siopold!

Elcsendült.

Jer. Jól énekeltél. Mindenki tapsolt. Neki is kellene. Jer. Hozzám, hozzám, a nőhöz, hozzád is, hozzám, hozzánk.

-- Bravo! Klapklap. Derék Simon. Klapiklapklap. Hogy volt! Klapklipklap. Ez aztán a hang. Bravo, Simon! Klapklopklap. Hogy volt, mondta, kiáltotta, tapsolta valamennyi, Ben Dollard, Lydia Douce, George Lidwell, Pat, Mina, két úr két korszóval, Cowley, első úr korszóval és bronz Miss Douce és arany Miss Mina.

Blazes Boylan szép barna cipője csikorgott a bár padlóján, mint tudjuk. Csengősen el Sir John Gray Horatio félkezű Nelson, főtisztelendő Theobald Matthew emlékművei mellett, mint ugyancsak tudjuk. Ügetve, hévben, hévülésben. *Cloche, Sonnez la, Cloche, Sonnez la*. Lassabban mászott a kanca fel a dombon a Rotunda mellett, a Rutland-téren. Túlságosan lassan Boylannak, boylángnak, türelmetlen utasának baktató kanca.

Cowley akkordjainak utózungése elhangzott, elhalt a felgazdagodott dallamban.

És Richie Goulding itta a Powerjét és Leopold Bloom az almaborát itta, Lidwell a Guinnessét, második úr azt mondta, hogy még két korszóval innának, ha a kisasszonynak nincs ellene kifogása.

— Hét nap fegyház — mondta Ben Dollard — kenyéren és vízen. Ugy énekelnék tőle, Simon, mint egy kerti rigó.

Lionel Simon, az énekes, nevetett. Cowley Bob apó játszott. Mina Kennedy kiszolgált. Második úr fizetett. Tom Kernan pecsenesen belépett; Lydia csodálta, csodálta. De Bloom hangtalanul énekelt.

Csodálva.

Richie bőbeszédűen beszélt csodálva erről a remek férfi-hangról. Visszaemlékezett egy régen elmúlt estére. Sohasem

felejttem el azt az estét. Si azt énekelte, hogy *Rang és hír volt tiéd*. Ned Lambertnél volt. Atyaisten, életében nem hallott még ilyen hangot, soha még olyan tisztán nem hallotta azt, hogy *elválni jobb lesz hűtelen*, bizonyisten soha még nem hallott olyant *Hogy a szerelem meghalt* — azt megkérdezhetik Lamberttől, ő megmondhatja.

Goulding, akinek pír szökkent sápadt, beszélt Bloom, arcába azon az estén, Si a Ned Lambert, Dedalus házában, azt énekelte, hogy *Rang és hír volt tiéd*.

Ó, Bloom, hallgatta, miközben ő, Richie Goulding beszélt neki, Bloomnak, arról az éjszakáról, mikor ő, Richie, hallotta Si Dedalust az ő, Ned Lambert házában énekelni azt, hogy *Rang és hír volt tiéd*.

Sógorok: rokonok. Sohasem beszélünk egymással, ha találkozzunk. Megrepedt a lant, nyilván. Lenézi. Lám. Annál inkább csodálja. Mikor Si azon az estén énekelt. Az emberi hang, két finom selyemszerű fonál. Csodálatos, minden másnál csodálatosabb.

Ez a hang panasz volt. Most nyugodtabb. Ha csönd van, érzi az ember, hogy hall. Rezgések. Most csendes a levegő.

Bloom felszabadította bilincseiből kezét és petyhüdt ujjakkal húzogatni kezdte a vékony gumifonalat. Húzta és rántotta. Pattogott, csattogott. Miközben Goulding a Barracloughs hangtechnikájáról beszélt, és Tom Kernan, aki mintegy fordított sorrendben tért vissza a kiinduló ponthoz, a figyelő Cowley apóval beszélt, aki önkéntest játszott, aki bólintott mikor játszott. Miközben a kövér Dollard a rágyújtó Simon Dedalussal beszélt, aki bólintott, mikor füstölt, aki füstölt.

Te elvesztett. Minden dal erről szól. De Bloom erősebben rángatta a zsinórt. Kegyetlenségnek látszik. Az emberek csak hadd szeressenek egymásba: hadd csábuljanak. Aztán széttépik. Halál. Explóz. Fejbevágás. Pokolbabepokolbólki. Emberi élet. Dignam: Hu, az a patkány a kunkorodó farkával! Öt shillinget adtam. *Corpus paradisum*. Harismadár károgó: a hasa, mint egy mérgezett nősténykutya. Elment. Énekelnek. Elfelejtik. En is. És egy nap az asszony. Elhagyja: belefárad. Akkor szenved. Nyafog. Nagy spanyolos szemek merednek a semmibe. A fodorbodros-bodorfodros haja fé sület: len.

De túlsok boldogság untat. Jobban meghúzta, még jobban. Nem vagy te is boldog a magad? Cce. Elszakadt.

A Dorset-streeten csilingelés.

Miss Douce szemrehányóan, örömmel húzta vissza selyemkarját.

— Ne legyen olyan fesztelen — mondta — hisz még alig ismerjük egymást.

George Lidwell azt mondta neki, hogy de igazán: de ő nem hitte.

Első úr azt mondta Minának, hogy tényleg. Mina megkérdezte tőle, hogy tényleg-e. És a második korsó megmondta neki. Hogy tényleg.

Miss Douce, Miss Lydia, nem hitte: Miss Kennedy, Mina, nem hitte: George Lidwell nem: Miss Dou sem: az első, az első úr a korsóval: nem, nem hitte: Miss Kenn ugyancsak nem: Lidlydiawell: a korsó.

Inkább itt írom meg. A postahivatalban a tollszár rágott, a hegye csorba.

Kopasz Pat egy jelre közeledett. Tollat és tintát. Ment. Alá valamit. Ment. Itatóst alá. Hallotta, süket Pat.

— Igen mondta Bloom és rángatta a sodródó gumizsinórt. Inkább itt. Néhány sor elég. Az ajándékom. Ez az egész pazar olasz muzsika. Ki szerezte ezt? Ha ismered a nevet, jobban megérted. Kivenni a tömbből egy, levélpapírt, borítékot: közömbös arccal. Olyan jellemző.

— A legkitűnőbb szám az egész operában — mondta Gouling.

— Az — mondta Bloom.

Persze, számok. Ha meggondolja az ember, minden zene az, Kettő kettővel szorozva és elosztva a felével, kétszer egy: rezgések: az akkordok. Egy meg kettő meg hat az hét. Az ember számokkal úgy bűvészkedhetik, ahogy akar. Mindig oda lyukad ki, hogy ez egyenlő azzal a pemete a temetővel. Ő már nem látja a gyászruhámát. Érzéketlen: csak magára gondol és a beleire. Műzsamatematika. És az ember azt hiszi, hogy az étért hallja. De tegyük fel, azt mondaná valaki: Martha, hétszer kilenc minus x harmincötezer. Hasraesne tőle. Tehát csak a hangzás miatt.

Például most játszik, rögtönöz. Lehetne akármi, míg az ember nem hallja a szöveget. Erősen oda kell hallgatni, nehéz. Nehéz. A kezdet egészen jó: aztán az akkordok mintha megzavarodnának: kicsit elveszettnek érzed magad. Be és ki zsákokban a hordók fölött, drótkerítéseken keresztül, akadályverseny. Alkalom szüli a hangot. Kérdés, milyen hangulatban vagyunk. Azért mindig kellemes hallgatni. Csak semmi skála, kislányok tanulnak. Kettő együtt, a szomszéd lakásban. Néma zongorákat kellene feltalálni erre a célra. Megvettem neki a *Blumenlied*-et. A név. Lassan játszotta egy lány, mikor este hazajöttem, a lány. Istállóajtó a Cecilia-streethez közel. Milly, nem szerette. Furcsa, hiszen végre is mi ketten.

Kopasz süket Pat lapos mappát tintát hozott. Pat tintát tollat letette lapos mappával. Pat tálat tányért kést villát elvitt. Pat ment.

Ez az egyetlen nyelv, mondta Dedalus Bennek. Mint fiú hallotta, hogy énekelték Ringabellában, Crosshaven, Ringabellában a barcarolákat. Quenstownen kikötője tele olasz hajókkal. Tudod, Ben, jártak a holdfényben azokban a földrengéskalapokban. Vegyítve a hangjukat. Istenem, micsoda zene, Ben. Gyerekkoromban hallottam. Cross Ringabella kikötő holdarola.

Savanyú pipáját elvéve kezét pajzsul tartotta ajka mellett, amely holdfényes éjji hívást kakukolt, világosan közlő, hívást messziről, válaszképen.

Freeman-balján végig siklott le Bloom másik szeme azt fürkészte, hogy hol is láttam ezt. Callan, Coleman, Dignam Patrick. Heihó! Heihó! Fawcett. Aha! Epen néztem...

Remélem, nem randít ide, ravasz patkány. Kibontva tartotta a *Freeman* számát. Most nem látom. Mindenesetre görög »e«-ket fogok írni. Bloom bemártotta. Bloo morm: tisztelt uram. Kedves Henry írta: kedves Mady. Megkaptam lev és vir. Hová a pokolba tettem? Valamelyik zse. Telj képtel. Aláhúzni, hogy képtel. Ma írni.

Unalmas-Bloom unottan dobolt halkán éppen azon gondolkodom ujjakkal a lapos mappán, amelyet Pat hozott.

Tovább. Tudom, mit akarok. Nem, átírom az »e«-t. Fogadd el tőlem ezt a szerény kis aján. Ne kérjünk tőle vál. Vigyázat. Öt Dig. Kettő itt. Penny a sirályok. Elias jön. Hét Davy Byrne. Együtt valami nyolc. Mondjuk, félkorona. Szerény kis aj: poste rest kettő meg hat. Írj egy szép hosszú. Megvetted? Csengő, az van neked? Olyan izgatott. Miért hívsz engem haszontal? Te is haszontal vagy? Oh, Mairy elvesztette a gombostűt a. Isten veled mára. Igen, igen, elmondom majd. Szükségét érzem. Hogy Hogy le ne essen. Hívj annak a másiknak. Másik világ, ezt írta. A türelmemnek végük. Hogy, le ne essen. Hinned kell. Hinned. A korsó. Ez. Igaz.

Marhaság, hogy írok? Férjek nem teszik. A házasság az oka, a feleségük. Mert nem vagyok ott, ahol. Feltéve. De hogyan? Kénytelen vele. Megőrzi a fiatalságot. Ha rájönne. Levél a legfinomabb kala. Nem, nem szabad mindent elmondani. Fölösleges bánat. Ha nem látják. Az asszony. Ami egyiknek jó, a másiknak is az.

Bérkocsi, háromszázhuszonnégyes, kocsis Barton James, Harmony-körút egy, Donnybrook, rajta egy utas, fiatal, divatosan öltözött úr indigókék serge-öltönyben, Robert Mesias úri szabó és ruhaszállító, Eden-rakpart öt, a fején igen jóformájú szalmakalap, John Plasto kalaposnál vette, Great Brunswick-street egy. Mit? Ez a csengő, amely csilingelt és csilingelt. Dlugacz hentesboltja előtt, Agendath fényes gyöngysorai előtt daliásfaru kanca ügetett.

— Hirdetésre ír? — kérdezte Richie éles szeme Bloomot.

— Igen — mondta Bloom. — Városi ügynök. Nem lesz belőle semmi, azt hiszem.

Bloom morm: legjobb referenciák. De Henry írta: felizgat. Mostmár tudod. Sebtében. Henry. Görög »e«. Jó lesz még egy utóirat. Mit játszik vajjon most? Rögtönöz, intermezzo. U. i. A rum tum tum. Hogyan fogsz megbűnt? Engem büntetni? Gyűrött szoknya libeg. Mondd, hogy akarom. Tudom. Oh. Persze, különben nem kérdezném. La la la ri. Olyan egyedül. Most lassan játszik, szomorú mollban. Miért szomorú a moll? Aláírás: H. Szeretik a szomorú befejezéseket. P. P. S. La la la ri. Olyan szomorú vagyok ma. La ri. Olyan egyedül. Dí.

Hamar leitatta a Pat mappáján. Borít. Cím. Csak kiírni az ujságból. Mormogta: Collan, Coleman és Tsa Rt. Henry írta:

Miss Martha Clifford
poste restante
Dolphin's barn lane
Dublin.

Ugyanott használni az itatóst, nehogy elolvassa. Jó. Novella-pályázati ötlet. Detektív elolvas valamit az itatósról. Díj: egy guinea hasábonként. Matchan sokszor gondol nevető boszorkányra. Szegény Mrs. Purefoy. H. Ü. L. E: hülye.

Nagyon költői ez a szomorúság-ötlet. A zene miatt van. A zenének varázsa van, mondotta Shakespeare. Idézet az esztendő minden napjára. Lenni vagy nem lenni. Futtában felszedett bölcsesség.

Gerard rózsakertjében a Fetter-lane-en jár, szürkésgecszényebarnán. Egy élet minden. Egy test. Cselekedj. Dé cselekedj.

Mindenesetre elkészült. Postautalvány bélyeg. Postahivatal. lejjebb. Gyerünk most. Elég. Megígértem, hogy Barney Kiernannél találkozom velük. Nem szeretem ezt az ügyet. Gyászház. Menni. Pat! Nem hall. Süket ágyú.

A kocsi mostmár ott lesz. Beszélni. Beszélni. Pat! Nem kell. Rendezi a szalvétákat. Takaros utat tehet meg egy nap. Arcot kellene festeni a hátuljára, akkor kettő lenne. Jó volna, ha énekelnének még. Elterelné a figyelmemet.

Kopasz Pat bosszusan püspöksüvegelte a szalvétákat. Pat nagyothalló pincér. Pat pincér vár a felszolgálással, míg a vendég vár. Hi hi hi hi. Vár, míg vár. Hi hi. Váró báró. Hi hi hi hi. Váró báró vár, míg vár. Míg az vár, ha vár, ő is vár, ameddig vár. Hi hi hi hi. Hó. Vár a kiszolgálással, amíg a vendég vár.

Most Douce. Douce Lydia. Bronz és rózsza.

Ragyogóan igazán ragyogóan töltötte az időt. És nézzék a szép kagylót, amit hozott.

Az ivószoba végére hozta neki a hegyes csavart tengeri csigát, hogy George Lidwell ügyvéd hallgassa meg.

— Hallgassa meg! — utasította.

Tom Kernan szeszeleg hangja alá a kísérő lassú zenét szótt. Bebizonyított tény. Hogyan vesztette el a hangját Walter Bapty. Hát igen, uram, a férj torkon kapta. *Himpellér*, mondta, *nem fogsz több szerelmes dalt kornyikálni*. Ezt tette, Tom úr. Bob Cowley szótt. A tenoristák hamar megkapnak egy assz. Cowley hátradólt.

Ah, most hallgatta, Douce odatartotta a füléhez. Hallgassa! Hallgatta. Csodálatos. Odatartotta a magáéhoz is, és az átszűrt fényen át a barna arany siklott kontrasztképen. Hallani.

Tapp.

Az ivó ajtaján át Bloom kagylót látott, amelyet fülükhöz tartottak. Gyöngébben hallotta, amit hallottak, mindegyik magának, aztán mindegyik a másiknak, hallották a habok csapdosását, hangosan, csöndes morajt.

volt.
kenő
neho
A fe
tik f
mük
gene

a fü

Lidw

weil

Boyl

lott.
feje
Kive

szott
John
tipe
Egy

mar
ssze
Nem
dent
para
néző

mön
tény
nő,

Min
cseg
van
a q
Ass

pőj
tan

szó

Bronz fáradt arany mellett, közel, távol, hallgatták.

A nő füle is kagyló, a kikandikáló cimpa. Tenger mellett volt. Azok az édes tengerparti lányok. Lebarnult bőr, érdes. Napkenőcsöt kellett volna rákenni, mielőtt lesült. Vajas piritós. Ja, nehogy elfelejtse azt a toilette-vizet. Kiütés a száj közelében. A fejed egészen. Ráfésült haj: kagyló tengeri hínárral. Miért rejtik fülüket hínárhaj alá? És a török nők a szájukat, miért? Szemük a kendő fölött, yashmak. Keresd az utat befelé. Lyuk. Idegeneknek tilos a bemenet.

Azt hiszik, a tengert hallják. Dalol. Bömböl. A vér az. Néha a fülbe tódul. De hát az is tenger. Vértestecskék a szigetek.

Igazán csodálatos. Olyan világosan. Még egyszer. George Lidwell hallotta a morajt, aztán óvatosan letette.

— Mit mondanak a vad hullámok? — kérdezte. Mosolygott. Búvólót, tengermosolyú választalan Lydia mosolygott Lidweilre.

Tapp.

Larry O'Rourke, Larry, a merész Larry O' mellett elkocsizó Boylan visszafordult.

Az elhagyott kagylótól Miss Mina várakozó korsójához siklott. Nem, nem volt olyan egyedül, közölte kacér Miss Douce feje Lidwell úrral. Séták a holdfényes parton. Nem, nem egyedül. Kivel? Előkelően válaszolt: egy uriember-barátjával.

Bob Cowley sziporkázó ujjai ismét magas fekvésben játszottak. A háziúr követelése előbb jön. Egy kis türelem. A hosszú John. Big Ben. Könnyedén játszott egy könnyed, csengő ütemet tipegő, kacér és mosolygó hölgyeknek és gáláns úri barátaiknak. Egy: egy, egy, egy: kettő, egy, három, négy.

Tenger, cél, levelek, mennydörgés, vizek, bőgő tehenek, marhavásár, kakasok, tyúkok nem kukorékolnak, kígyók szisszegnek. Mindenütt zene. Ruttledge ajtaja: azt nyikorogja: ii. Nem, ez láрма. Most a *Don Giovanni* menüettjét játssza. Mindenfajta udvari ruha táncol a kastély szobáiban. Nyomor. Künn parasztok. Zöld kiéhezett arcok esznek sósát. Csinos. Nézd: nézd, nézd, nézd, nézd, nézd: ránk néztek.

Erzem, ez vídám. De sohasem írtam volna. Miért? Az én örömöm más öröm. Igen, öröm kell, hogy legyen. A zene pusztán ténye mutatja, hogy az vagy. Gyakran azt hittem, búskomor a nő, míg el nem kezdett dudolni. Aztán tudtam.

M'Coy bőrröndje. Feleségem, feleséged. Nyávogó macska. Mint mikor selymet tépnek. Ha beszél, mint mikor fújtató reccseg. Nem képesek intervallumokra, mint a férfiak. Lyuk is van a hangjukban. Tölts meg. Forró vagyok, sötét, nyílt. Molly a *quis est homo*-ban: Mercadante. Füleml a falon, hogy halljam. Asszony kerestetik, aki eleget tesz vállalt kötelezettségeinek.

Döcögés kocogás megszűnt. Boylan ficsúr barna ficsúr cipője harisnyája égszinkék bokacifrája könnyedén a földre patant.

Oh nézd, ilyenek vagyunk! Kamarazene. Erre valamilyen szójátékot lehetne csinálni. Gyakran gondoltam, az is valamilyen

zene, mikor a nő. Akusztika. Csöngettyűzés. Üres fazék leginkább kong. Mert az akusztika, a visszhang aszerint változik, ahogyan a víz súlya egyenlő a szabadon eső víz törvényével. Mint azok a Liszt-rapszódiai, a cigányszemű magyaré. Gyöngyök. Cseppek. Eső. Didell idell addel addel eddel eddel. Szisz. Most. Talán most. Mielőtt.

[Valaki kopogott az ajtón, kopp, kopp, kokk, úgy, hogy Paul de Kock, hangos büszke kopp alkarakarrakarra koppal. Kokkokk. Tapp.

— *Qui sdegno*, Ben — mondta Cowley apó.

— Nem, Ben — vágott közbe Tom Kernan —, *Az ifjú lázadó*. Régi hazai szólásmódunk.

— Igen, Ben, rajta — mondta Dedalus úr. — Félelem és gáncsnélküli férfiak.

— Rajta, rajta — kérték mind.

Megyek. Hé, Pat, jöjjön vissza. Jöjjön. Jött, jött, nem állt meg. Hozzám. Mennyi?

— Milyen kulcs? — Hat kereszt?

— Fisdur — mondta Ben Dollard.

Bob Cowley, kinyúlt mancsa megragadta a fekete mélyhangú akkordokat.

Menni kell, mondta Bloom fejedelem Richie fejedelemhez. Nem, mondta Richie. De igen, muszáj. Pénzt kapott valahonnan. Le akarja magát inni, a hátfájását. Sokat? Láthall ajaknyelve. Egy shilling kilenc. A penny magáé. Tessék. Két penny borralót kell neki adni. Süket, elnyűtt. De talán felesége és családja van, akik a vendégvárató Pattyt hazavárják. Hi hi hi hi. Süketen várja míg várnak.

De várjunk. De halljuk. Sötét akkordok. Gyógyagyászos. Halk. Sötét földközép barlangjában. Beágyazott érc. Rögzene.

Sötét kor hangja, szeretetlensége, a föld fáradtsága komolyan közeledett és kínosan, messziről jönnek, agg hegyekből, félelem és gáncsnélküli férfiakat hívott. A papot kereste, vele akart egy szót szólani.

Tapp.

Ben Dollard hangja, hordóhang. Megtesz minden tőle telhetőt, hogy megmondja. Roppant embertelen némbertelen holdtalan lép károgása. Még egy letörés. Valamikor nagy hajószállító volt. Emlékszem: kátrányos kötelek, hajólámpák. Tízezer fonttal bukott meg. Most az Iveagh-otthonban. Fekhely ennyi és ennyi. A sör az oka.

A pap otthon van. Hamis pap szolgája köszöntötte. Lépjen be. A szent atya. Kunkorfarkú akkordok.

Tönkreteszi őket. Megrontja az életüket. Aztán fekhelyeket ad nekik, hogy ott végezzék. Altató. Tentete. Halj meg kutya. Kiskutya, halj meg.

Figyelmeztető, ünnepélyesen intő hang mondta neki, hogy az ifjú magányos terembe lépett, mondta nekik, milyen ünnepélyesen kongtak ott lépteik, mondta neki a komor szobát, a gyóntatóshoz ült palástos papot.

Jó lélek. Most már kissé korhadt. Azt hiszi, meg fogja nyerni az *Answers* költő-képrejtvénypályázatát. Ropogós ötfontos bankjegyet nyujtunk át. Madár ül tojásain egy fészekben. Nyilván az Utolsó költő dala. És hiányjel té melyik háziállat? Té hiányjel er bátor tengerész. Még mindig jó hangja van. Még nem eunoch, mindene megvan.

Hallga. Bloom hallgatta. Richie Goulding hallgatta. És az ajtónál süket Pat, kopasz Pat, borraivalos Pat hallgat.

A hangok halkabban hárfáztak.

A bűnbánat és bánat hangja halkan csengett, rezgőbb szépséggel. Ben töredelmes szakállá gyónt: *in nomine Domini*. Isten nevében. Térdelt. Kezével verte mellét, gyónta: *mea culpa*.

Megint latin. Ez fogja őket, mint a lép. Pap a szentséggel a nőknek. Az a pasas a hullaházban, koporsó vagy kuporgó, *corpusnomine*. Vajjon hol van most az a patkány? Kapar.

Tapp.

Hallgatták: korszók és Miss Kennedy, George Lidwell, kifejező szemhéj, teltkeblű selyem, Kernan, Si.

Bánatsóhajtó hangja dalolt. A bűnei. Husvét óta háromszor káromkodott. Az anyád Istenét. És egyszer miseidőben játszani ment. Egyszer elment a temető mellett és nem imádkozott anyja lelkiüdvéért. Fiú. Ifjú lázadó.

Bronz a söröshordó csapja mellett hallgatta, messze nézett. Lélekkel. Észre sem veszi, hogy én. Molly rögtön megérzi, ha valaki nézi.

Bronz rézsut messze nézett. Ott tükör van. Ez a legjobb oldala az arcának? Mindig tudják. Kopognak az ajtón. Még egy ecsetvonás.

Kokkarra.

Mit gondolnak, mikor zenét hallanak? Csörgőkígyót fognak így. Akkor este, mikor Michael Gunn átadta nekünk a páholyt. Hangoltak. A perzsa sah ezt szerette legjobban. Hazájára emlékeztette, *home sweet home*. Bele is törülte orrát a függönybe. Talán szokás náluk. A zene is. Nem olyan rossz, mint amilyennek hangzik. Dudálás. Rézharsona, harsanó számárbórgés. Kontrabass, gyámoltalan, nagy sebbel az oldalán. Szilfaszél, bőgő tehén. Hang ura zongora nyitott szájú krokodil torkából zene.

Jó színben volt. Sáfrány ruháját viselte, mély kívágással, mindene látható volt. Szegfű volt a lehellete mindig a színházban, ha oldalt hajolt, hogy kérdezzen valamit. Megmondtam neki, mit mond Spinoza a szegény pap könyvében. Hallgattam, mint akit hipnotizáltak. Ilyen szemek. Odahajolt. Az a fickó az erkélyülésen nézte a látcsóval, mint a bolond. A zene szépségét kétszer kell hallani. A nőnek és a természetnek elég egy fél pillantás. Isten teremtetten a földet, az ember a hangot. Metimpikozis. Filozófia. Vacak!

Mind elment. Mind elesett. Ross ostrománál az apja, Gorey-nél minden testvére elesett. Wexfordba, mi vagyunk a wexfordi fiúk, szeretne. Az utolsó ezen a néven, ebből a vérből.

En is az utolsó vagyok ebből a vérből. Milly fiatal diák. Ugyan meglehet, az én hibám. Fiú nincs. Rudy. Most már késő. De hátha nem? Ha nem? Ha mégis?

Nem volt benne gyűlölet.

Gyűlölet. Szeretet. Szavak csak. Rudy. Nemsokára megöregszem.

Big Ben kieresztette a hangját. Nagy hang, mondta Richie Goulding, pír öntötte el sápadt, Bloomhoz, nemsokára megöregszik, de mikor fiatal volt.

Most Irország következik. Hazám több a királynál. A nő hallgat. Ki fél ezerkilencszáznegyrről beszélni? Ideje hazamenni. Eleget látott.

— *Aldj meg atyám,* — kiáltott Dollard, a lázadó. — *Aldj meg és bocsáss utamra.*

Tapp. Bloom áldás nélkül akart útjára menni. Kicsípte magát: tizennyolc shilling egy hétre. A srácok tejelnek. Jó lesz vigyázni. Ezek a kedves lányok. A szomorú tengerparton. Kórista lány románca. Tárgyaláson felolvasott levelek, házassági ígélet megszégyesése. Pucika nyuszikája. A hallgatóság nevet. Henry én sohasem írtam alá. Az a kedves neved.

A zene halkul, dallam és szöveg. Akkor gyorsabban. A hamis pap katonát ráz ki a reverendából. Csatlóskapitány. Mind könyv nélkül tudják. Az a kis bizsergés, amit úgy szeretnek.

Csatlóskapi.

Tapp. Tapp.

Bizsergősen hallgatta a lány, résztvevően előrehajlott, hogy hallja.

Üres arc. Szűz lehetne: vagy csak csiklandozták még. Írni kellene rá valamit: lap. Ha nem, mi lesz belőlük? Elsenyvednek, kétségbeesnek. Fiatalon tartja őket. Még csodálják is magukat. Na. Játszani kell rajta. Ajk fúvó. Fehér nő teste, élő fúvola. Fújuk gyengén. Hangosan. Minden nő három lyuk. Istennőt nem láttam. Kell nekik: csak nem túl udvariasan. Ez azért kapja meg őket. Arany a zsebben, szemtelenség az arcon. Szemjáték: dal szavak nélkül. Molly és a verklisfiú. Tudta, hogy úgy érti, beteg a csacsi. Vagy mert olyan spanyolos. Az állatokat is így értik meg. Mint Salamon. A természet adománya.

Hasbeszélés. Ajkam zárva. Gondolkozik a gyomro. Mit?

Nem? Akarsz? Én. Akarom. Hogy. Te.

Rekedt vad dühvel átkozódott a csatlós. Apokaliptikus ronda stricivé dagadva. Jó gondolat volt, fiú, hogy eljöttél. Még egy órát élsz, egy utolsót.

Tapp. Tapp.

Most borzongás. Szánalmat éreznek. Egy könnyet ejteni a martirokért. Mindenért, ami meghal, meghal a vágytól, hogy meghaljon. Minden ezért születik. Szegény. Mrs. Purefoy. Remélem, túl van rajta. Az anyaméh miatt.

Nedves anyaméhszemgolyó nézett pillakerítés alól, nyugodtan, fülelve. Akkor látni a szeme igazi szépségét, mikor nem be-

szél. Ott a folyón. Minden lassú selyem duzzadáskor keble hul-
láma (duzzadó test) lassan emelkedett, vörös rózsá, süllyedt,
vörös rózsá. Szívvel és a lélekzete: a lélekzet élet. És mind a
pici kicsi páfránylevelek leányhajtól remegtek.

De nézd. A fényes csillagok kialusznak. Oh rózsá! Castilia.
A reggel. Na. Lidwell. Akkor hát neki nem neki. Belebolondult.
En is ilyen vagyok? Innen jól látom. Kihúzott dugók, elfröcs-
csent sörhab, üres palackok halmaza.

A sima, előreugró csapra Lydia gyöngén rátette kezét, dun-
din, bízd az én kezemre. Egészen belemerült a szánalomba a lá-
zadóért. Oda, vissza: oda, vissza: a simára csiszolt gombon (érzi,
hogy szemei, szemeim, a maga szemei) résztvevőn simított végig
hüvelykje és ujja: simította, simogatta és gyöngéd érintéssel
simán, halkán siklott le rajta, hűvös kemény fehér zománcpálcika
állt ki simogató gyűrűikből.

Egy kokk meg egy karra.

Tapp. Tapp. Tapp.

Ez a ház az enyém. Ámen. Dühében fogát csikorgatta. Kö-
téltre az árulókkal.

Az akkordok helyeselték. Nagyon szomorú. De meg kell
lennie.

Odébbállni, mielőtt vége van. Köszönöm, mennyi volt. Hol
a kalapom. Mellette megyek el. Otthagyhatom a *Freeman*-t. A
levél megvan. És ha véletlenül ő volna a? Nem. Gyerünk, gye-
rünk, gyerünk. Mint Cashel Boylo Connoro Coylo Tisdall Maurice
Tisntdall Farréll. Gyeeeeeeerünk.

Igen, muszáj. Még már? Álljnkdebb. Blmfltt. Rozsmagas-
ságnál magasabb virág. Bloom felállt. Au. A szappan kissé ned-
ves itt hátul. Nyilván megizzadtam: a zene. A toalette-vizet nem
szabad elfelejteni. Hát viszontlátásra. Elsőrendű. A lap benn van,
igen.

Süket Pat mellett az ajtóban el, megfeszített fül, ment
Bloom.

A fiatalember a Geneva-kaszárnyában halt meg. Passage-
ben hantolták el. Dolor! Oh ő dolores! A gyászoló kántor hangja
fájdalmas imára hívott.

Rózsá, selyem kebel, cirógató kéz, sörtócsák, üres palackok,
kihúzott dugók mellett mentében köszönve, szemek és leányhaj,
mélyárnyékban bronz és bágyadt arany mellett ment Bloom,
szelíd Bloom oly-egyedül-érezem-magam Bloom.

Tapp. Tapp. Tapp.

Imádkozzatok érte, imádkozott Dollard basszusa. Ti, akik
békén hallgatjátok. Rebegjete egy imát, ejtsetek egy könnyet,
jó emberek, jó nép. Ifjú lázadó volt.

Felriasztva a hallgatódzó hetest, az ifjú lázadót, Bloom
lármát hallott Ormond kapujában, brávókiáltást, kövér hátvere-
getést, topogó cipőket, nem az ifjú lázadóét. Általános indulást,
felszólítással egy pohár kiürítésére. Jó, hogy ettől megmene-
kültem.

— No, Ben — szólt Simon Dedalus. — Istenemre, annyit tudsz, mint valaha.

— Többet — mondta Tomgin Kernan. — Nagyon szívetépően adta elő azt a balladát, becsület szentségemre.

— Lablache — szólt Cowley apó.

Ben Dollard köpcösen kacsukázott az ivó felé, bókoktól hízottan és feje búbjáig rózsásan, nehéztalpúan, köszvényes ujjai-
val kasztanyétákat csattogtatni a levegőben.

Big Benaben Dollard. Big Benben. Big Benben.

Rrr.

És míg mind mélyen meg volt illetődve és Simon meghatódottságot dudált kürtorrából, valamennyien nevettek, előre hozták Ben Dollardot, széles jókedvében.

— Egészen kivörösödött — mondta George Lidwell.

Miss Douce kiszolgálatkészen igazította meg rózsáját.

— *Ben machree* — mondta Dedalus úr, megveregetve Ben kövér lapockáját.

— Bírja, mint a jó vonó, csak sok zsírszövetet visel elrejtve magán.

Rrrrrrszszsz.

— Halálzsír, Simon — dörmögte Ben Dollard.

Repetd lant Richie egyedül ült: Goulding, Collis, Ward. Bizonytalanul várt. Fizetetlen Pat nemkülönben.

Tapp. Tapp. Tapp. Tapp.

Miss Mina Kennedy közel hozta ajkát korsó egy füléhez.

— Dollard úr — suttogta.

— Dollard — suttogta korsó.

Kors egy azt hitte: Miss Kenn, mikor az: hogy doll: ő doll: a kors.

Azt súgta, hogy ismeri a nevet. A név nagyon ismerős neki úgyszólván. Szóval hogy a Dollard nevet hallotta, igaz? Igen, hogy Dollard.

Igen, mondta a nő ajka hangosabban, Dollard úr. Remekül énekelte azt a dalt, suttogta Mina. És *A nyár utolsó rózsája* gyönyörű dal. Korsó szerette a dalt, amelyet Mina.

Ez a nyár utolsó rózsája dollard elhagyott Bloom szelet érzett keringeni belül.

Gázos ital az az almabor: el is dugít. Postahivatal Reuben J. mellett egy shilling nyolc. Ezt kell először elintézni. Kerülő a Greek-street felé. Jobb lett volna, ha nem ígérem meg, hogy odamegyek. A levegőn szabadabb. Zene. Idegeire megy az embernek. Sörös csap. Keze, mely bölcsőt ringat, kezeli a. Ben Howth. Ami kormányozza a világot.

Messze. Messze. Messze. Messze.

Tapp. Tapp. Tapp. Tapp.

Fel a rakparton ment Lionelleopold, haszontalan Henry Madyhez írott levéllel, bűn mézével cicomával Raoulnak metim-pikózással ment Poldy tovább.

Tipegve topogott a vak az utcán járda szélét tapogatva botjával, tapp, tapp, tapp.

Cowley magát bódítja vele: egy fajta részegség. Jobb megállni félúton az úton, úgy halad a férfi jó úton a szűzlánynál. Példa a zenerajongók. Csupa fülek. Nem vesztenének el egy félnegyedrezgést. Szemüket lehunyják. Fejük ütemre bólint. Kótyagosak. Az ember mocani sem mer. Gondolkodás szigorúan tilos. Mindig a maguk szalmáját csépelik. Hangjegyekről terélnek-ferélnek.

Mindez csak mintegy kísérlet, hogy beszéljenek. Kellemetlen, ha elhallgat, mert az ember sohasem tudja bizt. Orgona a Gardiner-streeten. Öreg Glynn ötven foncsi évente. Fura fenn a padláson regiszterrel és zárral és billentyűkkel. Egész nap az orgonánál ül. Órákhosszat karattyol, beszél magában, mint az a másík, aki a fújtatót fújja. Haragosan dörmögnek, aztán átkozódva ordítanak (vatta kellene vagy ilyesmi a hagyja már abba, sikoltotta a nő), aztán hirtelen aprócska kis aprócska kis csipogó szél.

Pwi! Aprócska kis szél csipogta, hogy, ii. Kis szél Bloomban. — Ó volt az? — kérdezte Dedalus, pipáját hozón visszatérve. — Ma reggel vele voltam a szegény, Paddy, Dignam...

— Bizony, Isten nyugosztalja.

— Igaz, odabenn van egy hangvilla a...

Tapp. Tapp. Tapp. Tapp.

— A feleségének szép hangja van. Vagy, volt. Ugye? — kérdezte Lidwell.

— Oh, az a hangolóé lesz — mondta Lydia először-láttam Simonlionalhoz —, itt felejtette, mikor itt volt.

Vak volt, mesélte másodszor-láttam George Lidwellnek. — És olyan kiválóan játszott, élvezet volt hallgatni. Pompás kontraszt: bronzszemhéj minarany.

— Bömbölj! — bömbölte Bem Dollard és töltött. — Végig-énekelni!

— Jó — kiáltott Cowley, apó.

Rrrrrr.

Ugy érzem, ki kell...

Tapp. Tapp. Tapp. Tapp. Tap.

— Nagyon jó — mondta Dedalus, erősen rámeredve egy fejten szardiniára.

A szendvicsharang alatt kenyérravatalon feküdt egy, utolsó, egy, magányos, utolsó nyári szardinia. Bloom magában.

— Nagyon — meredte. Főként a mély hangok.

Tapp. Tapp. Tapp. Tapp. Tapp. Tapp. Tapp. Tapp.

Bloom Barry előtt ment el. Bár tudnék. Várjunk. Ha megvolna az a csodatevő. Huszonnégy ügyvéd ebben az egy házban. Pörösködés. Szeressük egymást. Aktahegyek. Ügyvédi meghatalmazás Zseb és Metsző uraknak. Gouding. Collés. Ward.

De például az a fickó, aki a nagydobot püfföli. Hivatása: Micky Rooney zenekara. Szeretném tudni, hogy ötlött belé először. Ül otthon disznóhús és káposzta után és dédelgeti a karoszekben. Próbálja a zenekari hangját. Bum. Bumbumm. Örülhet neki a felesége. Szamárbőr. Míg él, verik, aztán még halva

is puffölik. Bum. Püff. Nyilván ezt hívják yashmaknak, akarom mondani kismetnek. Végzet.

Tapp. Tapp. Vak suhanc tappogó bottal jött tapogatódzva Daly kirakatánál, ahol egy halvány, lengő hajjal (de ő nem látta) habléánydohányt pőfékelt (de vak nem) habléánydohány, a legüditőbb.

Hangszerek. Fűszál, kagyló a kezéből, aztán fújni. Még fésűből és selyempapírból is ki lehet kínozni egy hangot. Molly, ingben a nyugati Lombard-streeten, leeresztett hajjal. Azt hiszem, minden mesterség megteremti a maga, hát nem? Vadász kürtjével lesben áll. Feláll. Felámfel. *Cloche. Sonnez la!* Pásztor a sípját. Rendőr fűtyülőt. Lakatot és kulcsot! Kéménykotró! Négy óra, minden csendes. Aludni! Minden veszve már. Dob? Bummbumm. Várjunk, tudom. Kikiáltó, végrehajtó. Hosszú John. felébresztik a halottakat. Bum. Dignam. Szegény jó *nomine-domine*. Bum. Ez is zene, tudniillik úgy értem az egész bum bum bum, amit úgy hívnak, hogy *da capo*. De lehet hallani. Míg menetelünk, menetelünk, bal-jobb, bal-jobb. Bum.

Tényleg kell. Fff. Ha ezt egy banketten csinálnám. Csak szokás kérdése perzsa sah. Rebegjetelek egy imát, ejtsetek egy könnyet. De ami igaz, az igaz, egy kicsit kelekótya lehetett, hogy nem látta, csatlós kapi. Beburkolódzva. Vajjon ki volt az az alak a sírnál, akin a barna mackin? Oh, az utcai ringyó!

Maszatos ringyó fekete szalma matrózkalapban jött üveges szemmel rézsut a napban a rakpart mentén Bloom felé. Mikor először láttam szép alakját. Igen, ez az. Olyan egyedül érzem magam. Nedves éjjel az utcán. Felállt. Kinek? Felámfel. Nő látta. Ez itt nem az ő sarka. Mi lehet? Remélem, hogy. Pszt! Ideadná a fehérneműjét mosni, nem? Ismerte Mollyt. Ráismert. Erős hölgy ment mellette barna ruhában. Egészen kihozza az embert a kerékvágásból. A megállapodás, amit kötöttünk. Pedig tudtuk, hogy soha, vagy hát nem igen. Túldrága, túlközel a szép otthonhoz; home sweet home. Meglátott vajjon? Pocsékul néz ki nappal. Az arca mint a viaszgyertya. Üsse meg a mennykő! Azaz hogy neki is élnie kell, mint másnak. Ide nézek.

Lionel Mark régiségboltjának kirakatában gőgös Henry Lionel Leopold kedves Henry Flower komolyan Leopold Bloom megtekintette a csillárt harmónikát kopott vastag tömlővel. Alkalmi vétel: hat shilling. Megtanulhatnám. Olcsó. Hagyom, hogy elmenjen. Persze minden drága, ha nincs rá szükségünk. Ez a jó kereskedő. Azt véteti meg, amit el akar adni. Az a fickó rám szóta a svéd borotvát, amivel megborotvált. Még az élesítést is meg akarta fizettetni. Most már megy. Hat shilling.

Minden bizsonnyal az almabor, vagy lehet, hogy a burgundi.

Közelről bronz messziről arany mellett összekocintották kocogó poharukat mind, fénylőszeműen és gálánsul, bronz Lydia csábító utolsó nyári rózsája, Kasztília rózsája előtt. Első Lid, De, Cow, Ker, Doll, a kvint: Lidwell, Si Dedalus, Bob Cowley, Kernan és Big Ben Dollard.

Tapp. Egy suhanc lépett be elhagyott Ormond-terembe.

Bloom egy vitéz festett bajnokot szemlélt meg Lionel Mark kirakatában. Robert Emmet utolsó szavai. Hát utolsó szó. Ez Meyerbeertől van.

— Igaz emberek, mint ti.

— Igen, igen, Ben.

— Velünk emelik poharukat.

Emelték.

Giling galang.

Tipp. Világtalan suhanc állt az ajtóban. Nem látta bronzot. Nem látta aranyat. Sem Bent, sem Bobot, sem Tomot, sem Lit, sem George-ot, sem korsókat sem Richiet, sem Patot. Hi hi hi hi hi. Egy sem volt neki.

Rozsbloom zsírosbloom nézte az utolsó szavakat. Csöndesen. *Ha hazám elfoglalja helyét a világ.*

Prrrr.

Minden bizonnal a búr.

Fff. M. Rrpr.

Nemzetei között. Mögöttem senki. Akkor és nem előbb. Vilamos. Kran, kran, kran. Jó alkal. Jön. Krandlkrankran. Egészen biztos, hogy a burgundi. Igen. Egy, kettő. Álljon ez az epitaphium. Karaaaaaa. Rajta. El.

Prrrpffrrppfff.

Végeztem.

* * * 12

Éppen ott diskuráltunk az Arbour-hill sarkán, én meg az öreg Troy a D. M. P.-től, hát nem arra jön egy istenverte kéményseprő és kevés híja volt, hogy a szemembe bök a kotrójával. Megfordultam, hogy alaposan megmondjam neki a véleményem, mikor egyszerre látom, ott ballag a Stony Batteren lefelé Joe Hynes, személyesen.

— Na, Joe — mondom neki —, hogy ityeg a fityeg? Láttad, hogy ez a nyavalyás kéményseprő majdnem kiszúrta a szemem a keféjével?

— Korom szerencsét hoz — mondja Joe. — Ki volt az a vén salabakter, akivel beszéltél?

— Az öreg Troy — mondom —, a rendőrségnél volt. Azon spekulálok, ne jelentsem-e fel ezt a fickót, hogy akadályozza a közlekedést a seprűivel meg a létráival.

— Mi járatban vagy ezen a vidéken? — mondja Joe.

— Fene sok dolgom van itt — mondom. — Odaát a helyőrségi templomon túl a Chicken-lane sarkán van egy istenverte vén túrista — az öreg Troy éppen most adta le róla a drótot —, az az Isten minden teáját meg cukrát összevásárolta, hogy majd lefizeti heti három shillingjével, azt mondta, birtoka van Down-megyében, egy kis macskaugrásnyira odaát a Heytesbury-street felé, akit úgy hívnak, hogy Moses Herzog.

— Körülmetélt! — mondja Joe.

— Az — mondom én. — Egy keveset a hegyéből. Geraghty, így hívják azt a vén vagányt. Két hete lógok már a sarkában és egy veszekedett pennyt nem tudok belőle legombolni.

— Hát ezt melózod most? — mondja Joe.

— Ezt — mondom én. — Így lesznek kicsik a nagyokból! Rossz és kétes követelések behajtója! Hanem ennél rohadtabb csirkefogót nem találsz egy napi járásra, tele van a képe ragyával, mintha az eső verte volna ki. *Mondja meg neki, aszondja, óvóm, nagyon óvóm tőle, hogy még egyszer ideküldje magát, mert előre ígérem, bíróság elé viszem, Isten az atyám, hogy engedély nélkül kereskedik.* Közben teletömi a begyét, hogy majd kipukkad. Muszáj volt röhögnöm azon a kis zsidón, hogy hogy ette a fene. *A teámat issza. A cukromat eszi. Miért nem fizeti meg a pénzemet?*

Nem romlandó áruért, melyet Moses Herzog, Saint Kevin's parade, Wood-quay kerület, kereskedő, a továbbiakban »eladó« eladott és leszállított Michael E. Geraghtynak, Esquire, Arbourhill 29, Dublin belváros, Arran-quay kerület, magánzó, a továbbiakban »vevő«, és pedig öt font elsőrendű minőségű teáért törvényes sulymértékben fontonkénti három shilling értékben, valamint három süveg kristálycukorért, törvényes sulymértékben fontonkénti három penny értékben, nevezett vevő tartozik nevezett eladónak egy font öt shilling és hat penny sterling összeggel vételár fejében, amely összeget nevezett vevő nevezett eladónak minden hetedik naptári napon három shilling nulla penny sterlinges heti részletekben köteles megfizetni: a fentemlített nem romlandó árut nevezett vevő nem zálogosíthatja el, nem helyezheti letétbe, nem adhatja tovább és semmilyen más módon nem ruházhatja át másra, hanem az most és továbbra is nevezett eladó egyedüli és kizárólagos tulajdona, amellyel tetszése és kívánsága szerint szabadon rendelkezik mindaddig, míg nevezett összeget nevezett vevő a fentebbi módon nem fizette meg nevezett eladónak, mint az a mai napon jelen megállapodásba vétetett nevezett eladó, örökösei, jogutódjai, megbízottjai és meghatalmazottjai között egyfelől és nevezett vevő, örökösei, jogutódjai, megbízottjai és meghatalmazottjai között másfelől.

— Meggyőződéses antialkoholista vagy? — kérdezte Joe.

— Két ital közt nem veszek magamhoz mást — mondom.

— Hátha tiszteletünket tennénk barátunknál? — mondja Joe.

— Kinél? — mondom. — Szegény fickó a bolondok házában van, elitta az eszt.

— És most a magáét issza?

— Azt — mondom rá. — A vizes whiskyt a fejéből.

— Hát akkor gyerünk Barney Kiernanhoz — mondja Joe.

— Volna egy pár szavam a polgártárshoz.

— Nem bánom, tőlem megsütheted — mondom. — Történt valami furcsa vagy csodálatos, Joe?

— Nimolé — mondja Joe. — Ott voltam azon a gyűlésen a City Armsban.

— Mi volt ott, Joe? — mondom.

— Marhakupecsek — mondja Joe — a száj- és körömfájásról. Egy kicsit megmosom érte a polgártárs fejét.

Hát mentünk szépen a Linenhall-kaszárnya körül a törvényszék mögött és beszélgettünk egyről-másról. Rendes fiú ez a John, ha van valami, de soha sincs semmi. Egye meg a fene, csak nem tudtam napirendre térni e fölött az utonálló Geraghty, fölött, aki fényes nappal rabolja ki az ember zsebéből a pénzt. Engedély nélküli kereskedelem, aszondja.

Lenn a szép Inisfailben van egy birtok, a szent Michan birtoka. Örörony nyúlik fel a közepén. Ott alszanak a nagy halottak, ahogyan életükben aludtak, nevezetes harcosok és királyfiak. Kedves föld, annyi szent, csobogó vizekkel és bőhalu folyókkal, ahol a kolty hancurozik, a lapcsa, a pirosszárnyú ponty, a félszegúszó, a gadóc, a lazac, a rája, a durda meg a többi vegyes apróhal és a víz mindenféle más lakója, olyan sok, hogy nem győzi őket elősorolni az ember. A szelíd nyugati és keleti szélben a magas fák különböző irányban lengetik pazar lombjukat, a hajbókoló szikamor, a libánoni cédrus, a karcsú platán, az eugenikus eukaliptusz és a vadon világának többi ékességei, amelyeknek bővében van az a vidék. Kedves leányok ülnek közvetlen közelében a kedves fák gyökereinek és a legkedvesebb nótákat éneklik, miközben mindenféle kedves tárgyakkal játszadoznak, mint például aranyrudakkal, ezüsthallalcskák, heringes hordókkal, angolnahálókkal, tókehalakkal, pisztrángokkal, bíborszínű tengeri gyöngyökkel és játékos rovarokkal. És hősök jönnek messze földről, hogy megkérjék a kezüket, Elbanától Slievemargyig, nagy hírű királyfiak a legyőzetlen Munsterből és Connaughtból, az igazságos városból, meg a szép sík Leinsterből és Cruachan országból és a tündöklő Armaghból és Boyle nemes kerületéből, hercegek, uralkodók fiai.

És áll ott egy ragyogó palota is, amelynek kristályosan színporkázó tetőit messziről látják a hajósok, mikor átkelnek a széles tengeren külön e célra épített bárkáikban, és idejönnek mind a nyájak és a hizott jószág és a föld első gyümölcsei, mert O'Connell Fitzsimon, ez a nagy főnöktől származó főnök, szedi értük a vámot. Idehozzák a szörnyűségesen nagy szekerek a mező termését, karfiolt ládaszámra, parajt kocsistul, ananászgarmadákat, ranguni babot, sok véka paradicsomot, fűgével telt hordókat, karórépa-patakokat, gömbölyű burgonyát, és fényes kötegekkel káposztát, Yorkot és Savoyt, meg halom hagymákat, a föld gyöngyeit, aztán tengersok gombát és sárga tököt és kövér borsót és árpagyöngyöt és repcét és vörös, zöld, sárga, barna, rozsdaszínű édes vagy keserű érett tarka almát és kosárszám a földiepret és szakajtkokban a húsos és vékonyhájú ribizkét és olyan epret, hogy a királyfiak is megehetik és málnát ágastul.

Óvom, aszondja, nagyon óvom tőle. Gyere csak elő, Geraghty, te elvetemedett haramia és zshivány!

És ugyanezen az úton mentek a vezérürük megszámlálhatatlan nyáján és húsos anyajuhok és egyszer nyírott bakok és

talus libák és fiatal tinók és nyerítő kancák és szarvatlan borjak és hosszúgyapjas és vágóbirkák és Cuffe legjobb tehenei és öreg birkái és kocái és sonkás sertései és a legkülönbébb fajtájú kiváló minőségű disznók és Angus-ünök és kifogástalan család-fájú tenyészbikák első díjat nyert tejelő tehenekkel és marhákkal egyetemben: és ott szüntelenül hallani, hogyan dobognak, kotkodácsolnak, bögnek, bömbölnek, mekegnek, ugatnak, morognak, rőfögnek, rágsálnak és csámcsognak a birkák és disznók és a nehézpatájú tehenek Lush és Rush és Carrickmines legelőiről és Thomond folyamos völgyeiből, M'Gillicuddy lápvidékéről és a megközelíthetetlen és fejedelmi Shannonból, a feneketlenből és a Kiar-nemzetség lakhelyeinek lágy lankái mellől, a tej bőségétől felduzzasztott tőgyökkel és doboz vajakkal és bődön sajtokkal és zsírral és bárányhússal és nagy halom gabonával és százszámra hosszúkás tojással, különféle nagyságban és színben, az agáttól a sötétbarnáig.

Elmentünk hát Barney Kiernanhoz és valóban, a polgártárs ott ült egy sarokban nagy eszmecserét folytatva magával meg avval az istenverte koszos korccsal, Garryowennel és arra várva, hogy az ég majd csak küld neki valami innivalót.

— Itt van — mondom — a kedves zugában, a kupicájával meg egy nyaláb ujsággal és dolgozik az ügyért.

Az istenverte korcs morogni kezdett, hogy a háta borsódzott az embernek. Igazán irgalmas cselekedet lenne, ha valaki agyonüti azt a dög bestiát. Megbízható helyről hallottam, hogy egy rendőrnek Santryban jó darabot letépett a nadrágjából, mikor egyszer ott járt és két cédulát hozott valami engedéllyel.

— A jelszót — azt mondja.

— Nincs semmi baj, polgártárs — mondja Joe. — Jóbarátok.

— Jóbarátok jöhetnek — mondja.

Azzal szemébe törli a kezét és azt mondja, hogy:

— Mi a véleménye a mostani időkről?

Játszotta az utonállót és a hegyi rablót. De a szentségét neki, Joe nem ijedt meg.

— Azt hiszem, emelkednek az árak — azt mondja, miközben lefelé csusztatja kezét a kétágú részén.

A polgártárs meg egyet üt a mancsával a térdére és azt mondja:

— A külországi háború az oka.

Azt mondja erre Joe, miközben hüvelykujját zsebredugja:

— Az oroszok akarnak zsarnokolni.

— Na most aztán már elég a hadovából, Joe, — mondom neki, — olyan szomjúság van bennem, hogy nem adnám el egy félkoronán alul.

— Mondja meg a márkáját, polgártárs — mondja Joe.

— Belföldi bor — mondja.

— És a tiéd? — kérdezi Joe.

— Detto MacAnaspey — mondom én.

— Három pintet, Terry — mondja Joe. — Hogy szolgál az öreg masina, polgártárs? — azt mondja.

— Soha jobban, *a chara* — mondja rá. — Na, Garry? Nyerünk? Mit?

Azzal nyakon kapja az istenverte vén dögöt és szavamra, kis híja volt, hogy meg nem fojtotta.

A kerek torony tövében egy nagy sziklán álló alak egy szélesvállú mélymellű erőstestű merészszemű vöröshajú sokszep-lőjű búzaszakállú nagyorrú hosszúfejű mélyhangú csupasztérdű cserzettkezű szőröslábú pozsgásképzű izmoskarú hősé volt. Válltól vállig néhány rőfnyi volt és sziklaszerű hegylakótérdét, mint teste egyéb látható részét is, erős barna göndör szőrzet fedte, amely színben és szívósságban a hegyi rekettyére (*Ulex Europaeus*) emlékeztetett. A szélescimpájú orrlyukak, amelyekből ugyanilyen színű sörték meredtek elő, olyan tágasak voltak, hogy barlangos sötétjűkben a mezei pacsirta könnyűszerrel fészket rakhatott volna. Szemei, melyekben egy könny és egy mosoly versengett állandóan az uralomért, elérték egy jól megnőtt karfiol méreteit. Hatalmas meleg lélekzet áradt szabályszerű időközökben szája mély üregéből, míg roppant szíve hangos, erős, egészséges ütései ütemes visszhanggal dübörögve dörögtek, megrázkódtatva és megremegtetve a földet, a magas torony csúcsát és a barlang még magasabb falait.

Hosszú ujjatlan köntöst viselt nemrég lenyúzott marhabőrből, amely laza kilt módjára térdéig ért és dereka körül fonott szalmából és sásból készült övvel volt megerősítve. Ez alatt sarvasbőrnadrágot viselt, durván béllal összekötve. Alsó végtagjait magas Balbriggan-gamásli vette körül, zuzmóbíborral festve, lábán pedig szózott tehénbőrből készült a nehéz saru, melyet ugyanannak az állatnak nyeldeklője fűzött össze. Övéről egy sor tengeri kavics lógott le, melyek hatalmas alakjának minden mozdulatára összeverődtek, ezekre pedig durva, de megkapó művészettel rá volt vésve számos hajdankori ír hős és hősnő törzsi jelképe, Cuchulin, a százcsatájú Conn, a kilenc-tuszú Niall, Kincorai Brian, az Ardri Malachi, Art MacMurragh, Shane O'Neill, John Murphy atya, Owen Roe, Patrick Sarsfield, Red Hugh O'Donnell, Red Jim MacDermott, Soggarth Loghan O'Growney, Michael Dwyer, Francy Higgins, Henry Joy M'Cracken, Goliath, Horace Wheatley, Thomas Conneff, Peg Woffington, a Falusi Kovács, Holdvilág kapitány, Boykott kapitány, Dante Alighieri, Kolumbusz Kristóf, S. Fursa, S. Brendan, MacMahon tábornagy, Nagy Károly, Theobald Wolfe Tone, a Makkabeusok Anyja, az Utolsó Mohikán, Kasztília Rózsája, Galway Embere, az az Ember, aki felrobbantotta a bankot Monte Carlóban, az Ember, aki bajban is megállja a sarat, a Nő, akire csak ráfogják, Benjamin Franklin, Napoleon Bonaparte, John L. Sullivan, Kleopatra, Savourneen Deelish, Julius Caesar, Paracelsus, Sir Thomas Lipton, Tell Vilmos, Michelangelo, Hayes, Mohammed, a Lammermoori Menyasszony, Remete Péter, Zsákhordó Péter, a barna Rosaleen, Patrick W. Shakespeare, Brian, Confucius, Murtagh Gutenberg, Patricio Velasquez, Nemo kapitány, Trisztan és Izolde, az első walesi herceg, Thomas Cook és fia, a Bátor Ifjú Katona,

Arrah na Pogue, Dick Turpin, Ludwig Beethoven, a Lenhajú Leány, Waddler Healy, Culdee-Angus, Dolly Mount, Sidney Parade, Ben Howth, Valentine Greatrakes, Adám és Éva, Arthur Wellesley, Boss Croker, Herodotos, Jack az óriásölő, Gautama Buddha, Lady Godiva, Killarney Lilioma, Szemmelverő Balor, Sába királynője, Acky Nagle, Joe Nagle, Alessandro Volta, Jeremiah O'Donovan Rossa, Don Philip O'Sullivan Beare. Kiélesztett gránitlándzsa feküdt mellette, míg lábai előtt egy ebfajú ádáz állat pihent, melynek hortyogó zihálása elárulta, hogy nyugtalan álomba merült, mely feltevést megerősítette rekedt morgása és görcsös mozdulatai, melyeket gazdája időnként egy paleolit-kőből készült hatalmas buzogány megnyugtató ütésével hallgattatott el.

Szóval hát Terry hozta a három pintet, amit Joe rendelt, és esküszöm, engem a guta kerülgetett, mikor láttam, hogy egy foncsit húz elő a zsebéből. Olyan igaz, mint ahogy itt lát. Egy jóképű sovereignt.

— Ahonnan ez jön, ott több is van még — mondta.

— A szegények perselyét fosztottad ki, Joe — mondom én.

— Arcom verejtékével kerestem — mondja Joe. — A nagy-eszű adta hozzá a tippet.

— Láttam, mielőtt veled találkoztam — mondom neki. — A Pill-lane és a Greek-street környékén lebzselt és áldozatra lesett a düledt szemével.

Ki jó Michan országán át, setét vértbe öltözötten? O'Bloom az, Rory fia. Nem férközik félsz Rory fiának szívéhez: a nagy-eszű lélek ő.

— A vénasszonynak a Prince's streeten — mondja a polgártárs — a szubvencionált lap. A kezességgel kötött párt a Ház középső padsoraiban. És nézzétek csak ezt a nyavalyás sajtólapot — mondja. — Nézzétek — mondja. — Az *Irish Independent*, kérem, alapította Parnell, a munkásság érdekeinek védelmére. Hallgassátok meg a születési és halálozási eseteket az *Ír innen-onnan a Független Írorszáért*-ből hálás köszönettel és a házasságkötésekkel.

Áztán elkezdi és olvassa:

— Gordon, Barnfield Crescent, Exeter; Iffley-Redmayne, Saint Anne's on Sea, William T. Redmayne neje, fiúgyermek. Mit szóltok hozzá? Wright és Flint, Vincent és Gillett — Rotha Marionnal, Rosa és néhai George Alfred Gillett leányával, Clapham Road 179. Stockwell, Playwood és Ridsdale Saint Jude's Kensingtonban főtisztelendő Dr. Forrest, Worcester esperese által, eh? Halálozások. Bristow Whitehall-lane, London: Carr, Stoke Newington, gastritisben és szívbajban: Katétery, a Moat-Rouseban, Chepstow...

— Ezt ismerem — mondja Joe — keserű tapasztalásból.

— Katétery. Dimsey, a tengernagyi hivatalnál szolgált néhai David Dimsey neje: Miller, Tottenham, 85 év: Welsh, június 12, Canning Street, Liverpool, Izabella Helen. Hogy tetszik ez a

nemzeti sajtó, kedves magzatom? Hogy van vele megelégedve Martin Murphy, a Bantry-jobber?

— Hja — mondta Joe, miközben továbbadta az italt. — Adjunk hálát az Istennek, hogy megelőzték bennünket. Igyál egyet, polgártárs.

— Iszom — mondja —, köztiszteletreméltó férfiú.

— Egészségedre, Joe — mondom én. — Le az egésszel.

Ah! Oh! Ne beszélj! Kutyául kívántam már ezt a pintet. Isten a tanum, valósággal hallottam, ahogy hangosan lekotyogott a gyomromba.

És ime, miközben örömserlegüket ürítgették, egy mennyei hírnök jöve gyorsan, ragyogva, mint az ég szeme, daliás ifjú, és mögötte egy immár éltesebb nemes tartással és arculattal, a szent törvénytekercseket hozván és vele nemes hitvесе, a gáncstalan származású hölgy, fájának legelbájolóbbja.

A kis Alf Bergan bukkant fel váratlanul az ajtóban, Barney meghitt csarnokában, kibuggyanó nevetéssel küzdve, és kit nem látott ott az egyik sarokban, akit nem láttam, aki részegen horkolt és semmit nem látott a világból, hát bizony Bob Dorant. Nem tudtam, miről van szó, Alf pedig egyre csak az ajtó felé integetett. És esküszöm, a vén hülye Denis Breen volt ott a fürdőpapucsában, két marha nagy könyvvel a hóna alatt, utána meg ferrótalpúan a felesége, szegény szerencsétlen némbér, szaladt, mint egy uszkár. Alf, azt hittem, megpukkad a nevetéstől.

— Nézd — mondja. — Breen. Egész Dublint végigtalpálja egy levelezőlappal, amit valaki küldött neki egy utóirattal: most arra készül, hogy feljelentse rágal...

És hasát fogta.

— Miért? — mondom én.

— Rágalmazásért — mondja —, tízezer font kártérítésre.

— Mi a fene — mondom.

Az istenverte korcs mozogni kezdett, hogy az emberen átfutott a hideg, azt hihette az ember, valami baj van, de a polgártárs rugott egyet az oldalába.

— *Bi i dho husht* — mondta.

— Ki? — kérdezi John.

— Breen — mondja Alf. — John Henry Mentonnál volt már, aztán elment Collis és Wardhoz, aztán Tom Rochford találkozott vele és elküldte heccből az alsheriffhez. Jó Isten, rosszul vagyok a röhögéstől. HÜ.LE: hülye. A hosszú ránézett, de úgy, hogy felért egy pörrel, és most a vén kótyagos beloholt a Greenstreetre és hekust keres.

— Mikor akasztja fel hosszú John azt a fickót Mountjoyban? — kérdezi John.

— Bergan — mondja Bob Doran, felébredve. — Alf Bergan az?

— Igen — mondja Alf. — Akasztás? Várj egy pillanatig. Terry, te, adj érte egy meszellyel. Az a vén bolond! Tízezer font. Kár, hogy nem láttad a hosszú John pófáját. HÜ.LE....»

És újra kacagott egy sort.

— Mit nevezsz? — mondta Bob Doran. — Bergant?

— Siess, Terry fiam — mondta Alf.

Terence O’Ryan hallotta és nyomban hozott neki egy kristálypoharat tele a habzó sötét sörrel, amelyet a nemes ikerpár Bungieveagh és Bungardilaun főz isteni sörshordóiban emberemlékezet óta, ármányosan, mint a haláltalan Léda fiai. Mert ezek összeszedik a komló zamatos bogyóit és sajtolják és szitálják és szétzúzzák és megfőzik és savanyú nedveket kevernek vele össze és a mustot a szent tűzhöz teszik és éjjel-nappal nem hagyják félbe a munkát, ezek az ármányos testvérek, a hordó urai.

Te pedig akkor, lovagi Terence, odanyujtád, mintha erre születél volna, a nektáros italt és odakínáltad a kristálypoharat a szomszédhozónak, a lovagok lelkének, a halhatatlanokhoz hasonló szépségűnek.

Am ő, az O’Berganok ifjú főnöke nem szívelhette, ha nagylelkűségben felülmúlták, minek okából kecses mozdulattal odaadott érte egy Testonét a legeslegdrágább bronzból. Kiverve rajta gyönyörű ötvösművészettel egy fejedelmi tartású királynő képe volt látható, a braunschweigi ház sarjáié, névszerint Victoriié, ő legkegyelmesebb felségéé, Isten kegyelméből Nagybritannia Egyesült Királyságnak, Írországnak és a tengerentúli brit tartományoknak királynőjéé, a hit védelmezőjéé, India császárnőjéé, aki győzelmesen uralkodott számos népeken, a nagyon szeretett, mert napkeltétől napszálltáig ismerték és szerették őt, a sápadtképeket, a sötéteket, a rézbőrűeket és a négerket.

— Mit akar az a nyavalyás szabadkőműves — mondja a polgártárs —, hogy ott járkál künn fel és le?

— Mi baj? — mondja Joe.

— Nesze — mondja Alf, odacsapva a lóvét. — Ha már akasztásról van szó, mutatok nektek valamit, amit még nem láttatok. Hóhérleveleket. Idenézzetek.

Egy öreg piszkos levelet és borítékot húzott ki zsebéből.

— Elment az eszed? — mondom én.

— Becsszó — mondja Alf. — Olvasd el őket.

Igy hát Joe elvette a leveleket.

— Min nevettek? — mondja Bob Doran.

Láttam, hogy egy kis balhé készül. Bob kellemetlen fickó, ha a porter a fejébe száll, hát mondom neki, csak hogy szóra bírjam:

— Hogy van Willy Murray mostanában, Alf?

— Nem tudom — mondja Alf. — Eppen most láttam a Capel-streeten Paddy Dignammal. Csak mert nagyon szaladtam ez után a...

— Kitől? — mondja Joe, ledobva a leveleket. — Kivel?

— Dignammal — mondja Alf.

— Paddy az? — mondja Joe.

— Igen — mondja Alf. — Miért?

— Nem tudod, hogy meghalt? — mondja Joe.

— Paddy Dignam meghalt? — mondja Alf.

— Meg — mondja Joe.

— Pedig én most öt perce láttam — mondja Alf —, ez holtbiztos.

— Ki halt meg? — mondja Bob Doran.

— Akkor a szellemét láttad, — mondja Joe, — Isten mentsen meg bennünket minden bajtól.

— Mit? — mondja Alf. — Jó Isten, most öt... Mit?... és Willy Murray vele, mindketten ott álltak a hogyishívjáknál... Mit? Dignam meghalt?

— Mi van Dignammal? — mondja Bob Doran. — Ki beszél erről a...?

— Meghalt! — mondja Alf. — Úgy halt meg, mint én vagy te.

— Hát az meglehet — mondja Joe. — Mindenesetre azonban ma reggel bátorkodtak eltemetni.

— Paddyt? — mondja Alf.

— Azt — mondja Joe. — Lerótt a természet adóját, Isten legyen hozzá irgalmas.

— Jóságos egek! — mondja Alf.

Esküszöm, olyan volt, mint akit fejbevágtak.

A sötétben szellemkezek rebbentek érezhetően, és mikor az imát a tantrákból a megfelelő helyre irányították, gyöngye, de növekvő világosságú vörös fény vált fokozatosan láthatóvá, az éteri test jelensége, amelyet fej és arc koronájából áradó jivikus sugarak különösen életszerűvé tettek. A közlés a nyultagyon keresztül állott elő, továbbá a narancstűzű és skarlát sugarak segítségével, melyek a szakrális régió és a szoláris plexuson át emanáltak. Mikor földi nevén megkérdezték túlvilági holléte felől, értésükre adta, hogy most a pralaya azaz a visszatérés útján van, de még vizsgálat alatt áll bizonyos vérszomjas lények részéről az alacsonyabb asztrális síkokon. A nagy választóvonalon túli első érzéseire vonatkozó kérdésre kijelentette, hogy először csak sötétben látott, mintegy üvegben, de akik ezen túlestek, azok előtt az atmikus kifejlődés csúcsléhetőségei nyílnak meg. Mikor azt tudakolták tőle, vajjon az ottani élet hasonlít-e testi tapasztalatainkhoz, kijelentette, hogy kedvezőbb helyzetben lévő, most már átszellemült lények közlései szerint azok lakóhelyén a modern otthon minden kényelme megtalálható, mint talafána, falvana, hadagmalagvaz, wataklazat és hogy a legmagasabb adeptusokat a lehető legtisztább gyönyörhullámai borítják el. Ezután egy negyed írot kért, amely látható megkönnyebbülést szerzett neki. Mikor megkérdezték tőle, üzen-e valamit az élőknek, arra biztatott mindenkit, aki még a Maya rosszabbik oldalán áll, hogy ismerje el az igaz utat, mert deváni körökben az a hír járja, hogy Mars és Jupiter rosszra készül a nyugati sarokban, ahol a kosznak hatalma van. Ezt követőleg azt a kérdést intézték hozzá, van-e valamilyen különös kívánsága az elhunytaknak, mire a válasz így hangzott: *Üdvözlünk benneteket, földi barátaink, akik még testben éltek. Vigyázzatok, hogy C. K. számlája ne legyen túlságosan borsos.* Általános volt az a felfogás, hogy ez Cornelius Kelleher úrra vonatkozott, a H. J. O'Neill temetkezési vállalat

ügyvezető igazgatójára, az elhunyt személyes barátjára, aki a temetés rendezéséért felelős volt. Mielőtt eltűnt, azt a kérést intézte a jelenlévőkhöz, mondják meg kedves fiának, Patsynek, hogy a másik cipője, amelyet keresett, jelenleg a komód alatt van a hátsó szobában és hogy ezt a pár cipőt Cullenhez küldhetnék, de csak talpalásra, mert a sarok még jó. Kijelentette, hogy ez nagyon zavarta lelki nyugalmát a másik síkon és komolyan lelkükre kötötte, hogy ezt a kívánságát közöljék.

Biztosították arról, hogy gondolni fognak rá, és a jelek szerint ezt nagy elégtétellel fogadta.

Eltávozott a halandók látogatta vidékekről: O'Dignam, reggelünk napja. Szaporán lépdelt lába a pázsiton: sugaras szemöldökű Patrick. Sirj. Banba, a széllal: és sirj, oh óceán forgószeleddel.

— Már megint itt van — úgymond a polgártárs, kibámulva.

— Ki? — mondom én.

— Bloom — mondja ő. — Tíz perc óta itt silbakol fel és alá. És esküszöm, láttam, amint a fiziogja bekandikált, aztán megint eloldalgott.

A kis Alf még mindig bódult volt. Bizisten az volt.

— Jó Isten! — mondta. — Megesküdtem volna, hogy ő.

Erre azt mondja Bob Doran, tarkójára csuszott kalappal, Dublin utolsó csibésze, ha van egy kis ital benne:

— Ki mondta neked, hogy az Isten jó?

— Engedelmet kérek — mondja Alf.

— Jó az az Isten — mondja Bob Doran —, aki elveszi a szegény jó Willy Dignamot?

— No igen — mondja Alf és igyekszik a szót másra terelni. — Túl van rajta.

De Bob Doran ráordít.

— Nagy komizság tőle, én mondom neked, hogy elveszi a szegény jó Willy Dignamot.

Terry odament hozzá és tudtára adta, hogy legyen csendben, tisztességes hatóságilag engedélyezett helyiségbe nem való az ilyen beszéd. És Bob Doran elkezd óbégatni a szegény Paddy Dignam miatt, ez olyan igaz, mint hogy itt vagyunk.

— A legderekebb ember — mondja szipogva —, a legderekebb, legtisztább jellem.

A sírás átkozottul facsarja az ember orrát. Marhaságokat fecseg össze-vissza. Jobb volna, ha hazamenne a kis alvajáró szukához, akit feleségül vett, Mooneyhoz, a törvényszéki szolgálányához. Az anyjának garnija volt a Hardwicke-streeten, mindig ott csatangolt a hajóállomások körül, Baktam Lyonstól tudom, hogy hajnali kettőkor ott állt, egy kacat sem volt rajta és boldogboldogtalannak kínálta magát ingyen, szabad bemenet, kedvezményes menet.

— A legnemesebb, a legtisztésebb — mondja. — És most elment, szegény jó Willy, szegény jó Paddy Dignam.

És gyászolón és nehéz szívvel síratta ennek a mennyei sugárnak kialudtát.

A vén Garryowen újból morogni kezdett Bloomra, aki az ajtó körül settenkedett.

— Csak tovább, csak tovább, nem esz meg — mondja a polgártárs.

Bloom tehát beesurran, halszemét a kutyára szögezve és megkérdezi Terrytől, hogy Martin Cunningham itt van-e.

— Oh, Christ M'Keown — mondja Joe, az egyik levél olvasása közben. — Hallgassátok meg ezt.

És elkezd felolvasni az egyiket.

Liverpool, Hunter-street 7.

A dublini fősheriff úrnak, Dublin.

Tisztelt uram legyen szabad szolgálataimat felajánlanom a fentemlített kinos ügyben én akasztottam fel Joe Gannnt a bootleifegyházban 1900 február 12-tekén és én akasztottam fel...

— Mutasd ide, Joe — mondom.

— ...Arthur Chace közkatonát a Jessie Tilsiten elkövetett közönséges gyilkosságért a pentonvillei fogházban és segédhóhérként működtem mikor...

— Jézus — mondom én.

— Billington kivégezte azt a borzasztó gyilkost Toad Smithet...

A polgártárs a levél után kapott.

— Lassan a testtel — mondja Joe — saját módszerem van a hurok feltevésére, hogy ha benne van nem bujik ki belőle meg-tisztelő megbízása reményében maradok kiváló tisztelettel, a tarifám öt guinea.

H. Rumbold, borbélymester.

— Pocsék egy barbárborbély — mondja a polgártárs.

— És milyen piszok firkája van a fráternek — mondja Joe.

— Nesze, Alf — mondja — vidd a pokolba a szemem elől. Hello, Bloom — mondja — mit szeretnél?

Erről aztán vitázni kezdtek. Bloom azt mondta, hogy nem akar és nem teheti és bocsánatot kér, ne vegyék sértésnek és így tovább, aztán végre azt mondta, hogy Isten neki, elfogad egy szivart. Bizonyisten, nagyszerű ember, nincs benne kétség.

— Adj ide egyet a legjobb stinkadoreszedből, Terry — mondja Joe.

Alf meg elmesélte, hogy egyszer egy fickó gyászlevelezőlapot küldött fekete szegéllyel.

— Csupa feketeországi borbély — azt mondja —, öt guinea készpénzért és utiköltségért a saját apját felakasztaná.

És elmesélte, hogy két fickó lenn áll és várja, hogy lehúzza a lábát a kellő pillanatban, hogy rendesen megfulladjon, aztán szétvagdadják a kötelet és a részeket darabonként adják el néhány shillingért.

A sötét országban tanyáznak ők, a borotvakés bosszuálló lovagjai. Fogják halálthozó kötelüket és annál fogva taszítják az Erebusra a cenket, aki vért ontott, mert utálatosság az az Én szememben, imígyen szól az Úr.

Erre aztán elkezdtek beszélni a halálbüntetésről, és természetesen Bloom firtatni kezdi a kérdés miértjét és az ügy egész kodológiáját, miközben a vén kutya folytonosan szaglássza, beszélük, hogy ezeknek a zsidóknak valami különös szaguk van kutyák szempontjából, és nem tudom, miféle elrettentő hatásról és így tovább és a többi.

— Azért van valami, amire nincs elrettentő hatással — mondja Alf.

— Mi az? — kérdezi Joe.

— A szegény akasztott ember fityegőjére — mondja Alf.

— Igazán? — mondja Joe.

Szóról-szóra így van — mondja Alf. — A főfoglártól tudom, aki ott volt Kilmainhamben, mikor Joe Bradyt akasztották, a legyőzhetetlent. Ő beszélt, hogy mikor utána levágták, úgy állott a szemük előtt, mint egy piszkavas.

— Az uralkodó szenvedély túléli a halált — mondja Joe —, mint valaki mondotta.

— Ez tudományosan megmagyarázható — mondja Bloom.

— Egészen természetes jelenség, ugyebár, mert hiszen...

És elkezd magyarázni olyan szavakkal, hogy másnak a nyelve is beletörne, a tudományról és erről a phaenomenonról, meg amarról a phaenomenonról, meg a harmadik fajta phaenomenonról.

Heri Professor Luitpold Blumenduft, a jeles tudós, szakértői kihallgatása során előadta, hogy a nyakcsigolya hirtelen eltörése és a gerincoszlop ebből következő megszakadása az orvostudomány beigazolt hagyományai szerint olybá tekinthető, mint ami kikerülhetetlenül előidézi az illető ember idegcentrumainak göcci ingerét, miáltal a *corpora cavernosa* pórusai olyan gyorsan kitágulnak, hogy pillanatnyilag megkönnyítik a vértódulást az emberi szervezet penis vagy hímvessző név alatt ismert részébe: az ilymódon előálló jelenséget a fakultás morbid fel- és kifelé irányuló filoprogenitív merevedésnek nevezte el *in articulo mortis per diminutionem capitis*.

A polgártárs természetesen csak a végszóra várt és nosza ömlik belőle a szó a »legyőzhetetlenekről« és az öreg gárdáról meg a hatvanhetesekről és ki fél kilencvennyolcra beszélni, és Joe vele együtt valamennyiről, akit az ügy miatt statáriálisan kivégeztek, megkínóztak és száműztek, és az új Írországról meg más új dolgokról és meggyásról. Ha már az új Írországról van szó, igazán gondoskodhatnék már egy új kutyáról, bizony. A koszos falánk bestia köröskörül szimatolt, vakarta magáról a koszt, aztán odament Bob Doranhoz, aki éppen egy felesel tartotta jól Alfot, mert az mindent leszop, amit csak kap. Persze Doran elkezd cefetül kifigurázni.

— Pacsit, kutyus, szépen pacsit! Kedves öreg kutyus. Gyere ide és adj pacsit. Hallod, pacsit!

Arrah! Egye meg a fene azt a nyavalyás pacsiját, és Alf egyre azon igyekezett, hogy ne essen a székről arra a nyavalyás vén kutyára, közben pedig egyre csak jártatta a buta száját a jószágos nevelésről meg jólnevelt kutyákról meg intelligens ku-

tyákról: az embernek a füle kétfelé állt tőle. Aztán elkezd kikaparni néhány falat kétszersültet egy bádogdobozból, amit Terryvel hozatott. Persze a kutya mindjárt nekiesett és falta, mint az ócska cipőt, és a nyelve legalább rőfnyire lógott ki a szájából. Kis híja volt, hogy meg nem ette a dobozt is és mindent, az a nyavalyás éhes dög.

A polgártárs és Bloom meg tovább vitatkoztak a tárgyról, aztán a Sheares-testvérekről és Wolfe Tune-ról odaát az Arbourhilleen meg Robert Emmetről és a hazáért ontott vérért és Thomas Moore kesergéséről Sara Curranért, aki már messze van innen. Bloom természetesen a mellbevágó szivarral a zsíros képében dumált istenigazában. Phaenomenon! A kövér nő, akit elvett, az is egy phaenomenon, olyan hátsórésze van, mint két tekegolyó. Mikor a City Armsban laktak, Hugyos Burke mesélte, volt ott egy vénasszony egy kelekótya unokaöccsel, annál igyekezett magát benyalni Bloom, hízelgett neki kutyaúl, még bézique-et is játszott vele, hogy hagyjon rá valamit a végrendeletében és pénteken húst sem evett, mert a vénasszony folyton pörölt érte, és sétálni vitte a tacsót. Hát egyszer így sétálgatott vele Dublinban és becsület szentségemre, nem nyugodott addig, míg olyan elázva nem hozta haza, mint egy darab spongyát és akkor azt mondta, meg akarta neki mutatni, milyen ártalmas az alkohol, és ha a három nő nem sütötte meg elevenen, hát az bizonyisten nagy csoda, már tudniillik a vénasszony, a Bloom felesége és O'Dowdné, akié a szálló. Esküszöm, röhögnöm kellett, mikor Hugyos Burke utánozta, hogy hogy csataráztak vele, miközben Bloom csak azt hajtogatta, hogy *de hát ugyebár?* és *igen, de másfelől.* A legszebb pedig az, hogy a tacsó azután, úgy hallom, Powernél volt, a mixernél a Cope-streeten, és hetenként ötször kocsiiban kellett hazavinni, nem tudott a lábán állani, mert végigkósolta valamennyi márkát abban a nyavalyás lokálban. Phaenomenon!

— A holtak emlékére! — mondja a polgártárs és felemeli a poharat, közben szemébe néz Bloomnak.

— Igen, igen — mondja Joe.

— Nem érti, amit mondani akarok — mondja Bloom. — Ugy értem, hogy...

— *Sinn Fein!* — mondja a polgártárs. — *Sinn Fein amhain!* Barátaink, akiket szeretünk, oldalunkon vannak és ellenségeink, akiket gyűlölünk, előttünk.

A búcsú a végén módfelett megható volt. A távoli és közeli templomtornyok lélekharangjai szüntelenül zúgtak, míg a sötét terek körül száz tompa dob vésztiósló pergése hangzott, itt-ott félbeszakítva az ágyúk süket morájától. A fülsiketítő dörgések és a felcikázó villámok, melyek a szörnyű jelenetet megvilágították, bizonyosságai voltak annak, hogy az égi tüzéség is hozzájárult természetfölötti pompájával az amúgyis borzalmas látványossághoz. Szakadó eső ömlött a haragos ég csatornáiból az egybegyűlt tömeg fedetlen fejére, amelynek száma a legalacso-

nyabb becslés szerint ötszázezer főnyi volt. A dublini városi rendőrség egy osztaga a chief commissioner személyes parancsnoksága alatt tartotta fenn a rendet a nagy tolongásban, és a Yorkstreeti rezes és fúvós zenekar a várakozás ideje alatt feketével bevont hangszerein csodálatosan játszott a hasonlíthatatlan dallamot, melyet Speranza panaszos zenéje bölcsőnktől fogva kedvessé tett fülünknek. Külön kiránduló gyorsvonatok és autbuszok gondoskodtak a vidékről feljött rokonok kényelméről, akiknek száma ugyancsak tetemes volt. Nagy öröme szolgált a közönségnek, hogy a közkedvelt dublini utcai énekesek, L-n-h-n és M-ll-g-n megszokott szívderítő modorukban elénekelték a *Mikor Larryt akasztani vitték* kezdetű dalt. Két utánoszthatatlan humorú előadónk szép pénzt keresett a kinyomtatott dalszövegekkel a vidám Múzsza kedvelőitől, és akiknek szívében van még némi érzék a közönségesség nélküli igazi ir jókedv iránt, nem fogja sajnálni tőlük nehezen megkeresett filléreiket. A fiú- és leánylelencház növendékei, akik a jelenet színhelyére nyíló ablakoknál tolongtak, nagy örömmel fogadták ezt a nem várt ráadást a nap szórakozásaira, és külön dicséretet érdemel a Szegény Nővérek pompás ötlete is, hogy a szegény apátlan és anyátlan árváknak valóban tanulságos időtöltést biztosítottak. Az alkirály, vendégeit, akik között több közismert hölgy is volt, őkegyelmeségeik kalauzolták a nagy emelvény legkedvezőbb üléseire, míg a Smaragdsziget Barátai néven ismert festői külföldi küldöttség velük szemben helyezkedett el a tribünön. A teljes számban megjelent küldöttség tagjai között ott volt Commendatore Bacibaci Beninobenone (a társaság féloldali bénulásban szenvedő *doyen*-je akit hatalmas gőzdaruval kellett helyére segíteni), Monsieur Pierrepaul Petitapatant, Vladimir Falramászov nagyherceg, Leopold Rudolph von Schwanzenbach-Hodenthaler főhenceg, Marha Virága Kisászony Puthrápesthi grófnő, Hiram Y. Bomboost, Athanatos Karamelopulos gróf, Ali Baba Baksis Rahat Lókum effendi, Senor Hidalgo Caballero Don Pecadillo y Palabras y Paternoster de la Malora de la Malaria, Hokopoko Harakiri, Ki Csüng Leng, Olaf Kobberkeddelsen, Mynheer Trik van Trumps, Pan Popos Poloskavsky, Gágov Prhklstr Kracsinabricsisics, Herr Hurhausdirektorpräsident Hans Chuechli-Steuerli, Nationalgymnasiummuseumsanatoriumundsuspensoriumsordentlichprivatdozentgeneralhistoriespezialprofessordoktor Kriegfried Ueberallgemein. Kivétel nélkül valamennyi kiküldött a lehető legerősebb heterogén szavakkal bélyegezte meg a minősíthetetlen barbarizmust, melynek szemtanui lehettek. A G. E. K. I. tagjai között élénk eszmecsere kezdődött (amelyben valamennyien résztvettek) arról, hogy március nyolcadika vagy kilencedike tekintendő-e az írországi védőszent helyes születésnap dátumának. A vita során sok ágyúgolyó, fringia, bumeráng, hátultöltő, bűztartály, fasírozókés, esernyő, katapult, boxer, homokzsák, ócskavashulladék került alkalmazásra a szabad nyaklevesnyilvánítás keretében. MacFadden őrmester, a rendőrség hüvelykmatyija, akiért külön küldönc ment Booterstownba, hamar helyreállította a rendet és

villár
párt
nyak
fogad
jai,
tokka
alól
hogy
tumu
remé
szám
szárr
dott

talar
glad
dián
lenü
köhi
ság
ban
küld
éljen
tozá
kett
tón,
kat)
volt
mul
riar
birt
vett
rés
ban
húz
Köz
alak
lyul
vég
le-l
ame
tot
küc
rúe
a v
agy
vak
leg
ma
a r

villámgyorsan a hó tizenhetedikét ajánlotta mindkét szembenálló párt számára egyaránt tisztességes megoldásul. A talpraesett nyakigláb ajánlata általános tetszést aratott és egyhangulag elfogadásra talált. MacFadden őrmestert a G. E. K. I. összes tagjai, akik közül többen erősen véreztek, meleg szerencsekívánatokkal halmozták el. Commendatore Beninobenonét elnöki széke alól húzták ki. és jogtanácsosa, Avvocato Pagamimi kijelentette, hogy a harminckét zsebében elraktározott különféle cikkeket a tumultus folyamán emelte ki ifjabb kartársai zsebéből abban a reményben, hogy észre téríti őket. A tárgyakat (melyek között számos női és úri arany- és ezüstzsebóra volt) nyomban visszaszármaztatták jogos tulajdonosaikhoz, és általános béke uralkodott mindenütt.

Nyugodtan, hányavetiség nélkül lépett a vérpadra kifogástalan délelőtti öltönyben Rumbold, akit kedvenc virága, a *gladiolus cruentus* ékesített. Jelenlétét azzal a könnyű rumboldiánus köhintéssel jelezte, amelyet annyian próbáltak (sikertelenül) utánozni — rövid, kidolgozott, de mégis fölöttébb jellemző köhintéssel. A világhírű hóhér megérkezését a tengernyi hallgatóság zúgó lelkesedéssel üdvözölte, az alkirályi hölgyek izgalomban kendőiket lobogtatták, míg a még izgatottabb külföldi kiküldöttek hangosan összevissza kiáltották, hogy *hoch, banzai, éljen, zsívió, csiu csin, polla kronia, hiphip, vive, Allah*, mely kiáltozás közepette tisztán kivehető volt a harsány *evviva* (magas kettős ef. azokra az áthatóan éles, kedves hangokra emlékeztetn, amelyekkel Catalani, az eunuch kéjgyönyörítette dédanyáinkat) a dalok hazája kiküldöttjének torkából. Pont tizenhét óra volt. A megafon rögtön megadta a jelet az imára és egy pillanat múlva minden fő födetlen volt, miközben a commendatore patriarkális sombreroját, amely Rienzi forradalma óta van a család birtokában, szolgálattevő egészségügyi tanácsadója, Dr. Pippi, vette le. A tudós prelátus, aki a szent vallás végső vígaszában részesítette a hős vértanút halálos útján, keresztényi buzgalmában egy esővízből gyűlt tócsába térdelt, reverendáját ősz fejére húzva és ájtatos könyörgéssel fordulva a kegyelem trónusához. Közvetlenül a tönk mellett állott az ítéletvégrehajtó komor alakja, tízgallonos fazékkal betakart arcával, melynek két kerek lyukasztott nyílása mögül vadul villant ki szeme. Miközben a végzetes jeladásra várt, ijesztő fegyverének élet próbálgatta, le-lehúzván izmos alsókarján, vagy egy nyáj birkát fejezett le, amelyet kegyetlen, de szükséges mesterségének tisztelői bocsátottak rendelkezésére. Mellette egy csinos mahagoniasztalon feküdtek takarosán elrendezve a négyelőkés, a különféle szakszerűen elkészített zsigerező szerszámok (melyeket külön szállított a világhíres John Round és fiai köszörűscég, Sheffield), az agyagtepsi a sikeresen kivett duodenum, hurkabél, vakbél és vakbélnyúlvány stb. számára, valamint két öblös tejeskorsó a legbecsesebb áldozat legbecsesebb vérének befogadására. A macska- és kutyaotthon gazdasági főnöke készenlétben állt, hogy a megtöltött edényeket a jótékony intézethez eljuttassa. A fi-

gyelmes hatóságok ízletes, füstölt szalonnából, tojásból, sült szeletből és hagymából, hozzá kitűnő meleg reggeli zsömléből és erősítő teából álló étkezésről gondoskodtak a tragédia középponti alakja számára, aki a halálba való előkészületek közben a legkiválóbb hangulatban volt és elejétől végig a legfeszültebb érdeklődéssel kísérte az intézkedéseket, de aztán korunkban ritka önmehtagadással méltónak mutatkozott és utolsó kívánságaképpen (melyet nyomban teljesítettek) azt kérte, hogy az ételeket osszák el igazságosan a beteg és nélkülöző ágyrajárók szövetségének tagjai között, tisztelete és becsülése jeléül. Az izgalom *nec et non plus ultrá*-ja az volt, mikor piruló mátkája utat tört magának a körülállók sűrű sorai között és ráborult annak izmos mellére, akit már csak percek választottak el attól, hogy érte az öröklétbe zuhanjon. A hős szerető öleléssel fonta át arája nyárfázó alakját és gyöngéden mormolta, hogy *Sheila, kedvesem*. Keresztnevének ettől az említésétől felbátorodva, a leány szenvedélyesen csókolgatta minden arra alkalmas részét, amelyet a rabruha tisztes szabása elérhetővé tett hevének. Miközben sós könnyeik árja egybefolyt, megesküdött, hogy híven megőrzi emlékét és sohasem fogja elfelejteni ifjú hősét, aki dallal az ajkán ment a halálba, mintha a labdarugómatchre menne a Clonturk-parkba. Visszaidézte a hős emlékezetébe az áldott gyermekkorának az Anna Liffey partján együtt átélt boldog napjait, mikor a fiatalok ártatlan kedvteléseinek hódoltak, és a borzalmas jelenről megfélemlítve, mindketten jókedvűen nevettek, úgyhogy az összes nézők, a tiszteletreméltó lelkiatyával együtt, szintén kivették részüket az általános vígságból. A hatalmas hallgatóság hasát fogta a nevetéstől. De csakhamar ujólag erőt vett rajtuk a szomorúság, és utolszor nyújtották egymásnak kezüket. Új könnyezőn buggyant elő könnyzacskóikból és a lelke legmélyéig megindult roppant tömeg szívszaggató zokogásban tört ki, nem utolsó sorban a koros kanonok. Erős nagy emberek, polgári tisztviselők és a királyi ir rendőrség derűs óriásai bőségesen használták zsebkendőiket és nem túlzás, ha azt állítjuk, hogy az egész rekord-gyülekezetben nem maradt szem szárazon. Fölöttébb romantikus epizód volt, mikor az egyik csinos fiatal oxfordi diák, aki a szépnem iránti lovagiasságáról nevezetes, előlépett és névjegye, bankbetétkönyve és családfája átnyújtása mellett megkérte a boldogtalan ifjú hölgy kezét, azzal, hogy a napot ő állapítsa meg, és kérése azonnali elfogadásra talált. A hallgatóság minden hölgytagja ízléses emléktárgyat kapott ajándékba koponyát és lábszárcsontokat ábrázoló mellű alakjában, amely alkalmoszerű és nagylelkű tény a megindultság új kitörését eredményezte: és mikor a gáláns fiatal oxfordi (aki mellékesen Albion történelmének egyik legrégebbi és legtiszteltebb nevét viseli), négylevelű lóhere alakjában elhelyezett smaragdokból álló drága jegygyűrűt húzott a piruló *fiancée* ujjára, az izgalom nem ismert többé határt. Még a szigorú főporkoláb, Tomkin Maxwell ffrenchmullan Tomlinson alezredes, aki a szomorú aktust vezette és aki meglehetősen számú sepoyt köttetett

szemrebbenés nélkül az ágyú csöve elé, még ő sem tudta visszafojtani természetes felindulását. Páncélkesztyűjével lopva egy könnyet törölt ki szeméből és a kiváltságos polgárok, akik történetesen közvetlen közelében állottak, hallották, amint elcsukló hangon ezt mormogta magában:

— A kutyafáját, úgy éljek, jó bőr ez a kis cačka. Hogy az istennyila csapjon belé, bőghetnékem van, ha ránézek, mert a vé. a spinémre gondolok, aki otthon vár a Limehouse-way-n.

Hát erre a polgártárs elkezd beszélni az ir nyelvről és a tanácsülésről meg meggyásról, a sok nimolistáról, aki nem beszéli a saját nyelvét, Joe pedig minduntalan belekotyog, mert valakiről lepiszkált egy foncsit és Bloom is téstázik hozzá, a Joetól zsarolt kétpennys csutakkal a szájában, szóval így beszélgetnek a gall nyelvről meg az egyesületről, a potyázás és iszákosság, Írország rákfenéje ellen. Hát persze, a potyázás, ez az. Leönthetnék az olyannak a torkán a jóisten minden italát, mielőtt eszébe jutna, hogy akár csak a habot is megkóstoltassa az emberrel. Egy éjszaka egy cimbora elcipelte a zenés mulatóságukra, volt ének is meg tánc meg a heverészéshez szalma, Maureen Lay ezért él-hal ma. És volt ott egy fickó jelvénnel, kék pántlikával a mellén, az elkezdett irül karattyolni, egy csapattal lány meg hordta körül az alkoholmentes italokat, a narancsszörpöt meg a limonádét, meg jelvényeket árultak és valami ócska mazzolás kalácsot, kell a frásznak, látni sem jó azt. Hogy a józan Írország szabad Írország. Aztán egy öreg fickó fújni kezdi a dudáját és a sok mafla csoszog a padlón arra a dalra, amitől az öreg tehenünk megdöglött. És az égi kalauzok ugyan csak figyelnek, hogy bajuk ne essék a nőknek az övük alatt.

De mint mondtam már, a vén kutya, mikor látja, hogy a doboz üres, elkezd szagolgatni Joe és jómagam körül. Én jószágosan nevelném, hogyne, ha az én kutyám volna. Időnként egy jó rúgást oda, ahol nem vakul meg tőle.

— Fél, hogy megharapja? — kérdezi a polgártárs gúnyosan.

— Nem — mondom én —, de lámparúdnak nézheti a lábam. Így hát magához hívja a vén ebet.

— Mi lelt, Garry? — kérdezi.

Azzal elkezd rángatni és cibálni és beszélni hozzá irül, a dög pedig visszaüvölt rá, olyan az egész, mint egy opera-duett. Soha még olyan üvöltést nem hallottam, amilyent azok ketten csaptak. Valaki, akinek nincs jobb dolga, írhatna egy levelet *pro bono publico* az ujságoknak, hogy az ilyen kutyáknak szájkosarat kelljen hordaniok. Üvölt és morog és a szeme vérben forog a szomszóságtól, és a száján csorog a veszettség.

Akiket érdekel az emberi kultúra elterjedése az alacsonyabbrendű állatok között (és ezek száma légión), azoknak nem volna szabad elmulasztaniok, hogy megnézzék azt a valóban csodálatos cinanthropikus előadást, amelyet a híres öreg ir farkaskutya-setter rendez, az, amelyet régebben Garryowen *sobriquet* alatt ismertek, de legújabban a barátok és ismerősök széles rétegei

Owen Garryra kereszteltek át. Az előadás, sokéves jóságos nevelés és gondosan kidolgozott táplálkozási rendszer eredménye, sok más teljesítmény mellett a szavalást is magában foglalja. Legnagyobb élő fonetikai szakértőnk (vadlovak sem fogják kihúzni belőlünk a nevét:) minden követ megmozgatott, hogy megvilágítsa és összehasonlítsa a szavalt verset és úgy találta, hogy *megkapóan* hasonlít (a dölt betűk tőlünk valók) a régi kelta bárdok »rann«-jaira. Nem annyira azokról az elragadó szerelmi dalokról beszélünk, amelyekkel a személyazonosságát az Édes Ágacska bájos álneve mögé rejtőző író ismertette meg a könyvkedvelő világgal, mint inkább (ahogyan a D. O. C. egyik munkatársa mutatja ki egy most megjelenő estilapunkba írt érdekes cikkében) a nyersebb és személyesebb hangról, amely a híres Raftery és Donald MacConsidine szatirikus ömlengéseiben található, nem szólva egy jelenleg a közérdeklődés előterében álló modernebb lírikusról. Idecsatolunk egy, kis ízelítőt, melyet egy, kiváló tudós fordított angolra, akinek nevét pillanatnyilag nem áll módunkban elárulni, jöllehet azt hisszük, hogy olvasóink a helyi célzásban többet fognak találni utalásnál. A kutyaeredeti verstana, amely a walesi négysoros vers, bonyolult alliteráló és szótagbontó szabályaira emlékeztet, végtelenül szövevényesebb, de azt hisszük, olvasóink egyet fognak érteni velünk abban, hogy az egész szellemét jól megfogluk. Talán még hozzátehetjük, hogy a hatás jóval nagyobb, ha kissé lassan és kevésbé világosan mondjuk Owen versét, az elfojtott düh szuggesztív hangján.

*Átkaim átka
Hét nap mindennap
És hét száraz csütörtök
Rád, Barney Kiernan,
Akinek nincs korty vize
Hogy szomjam oltsa,
És bensöm bőg a vágától
Lowry pájslijára.*

Akkor azt mondta Terrynek, hogy hozzon egy kis vizet a kutyának, és esküszöm, egy mérföldre hallani lehetett, ahogy kihörpölte. Joe megkérdezte tőle, akar-e még.

— Akarok — mondta — *a chara*, meg akarom mutatni, hogy nem haragszom.

Esküszöm, nem olyan zöld, mint amilyen káposztafejú. Körüljáról egyik kocsmából a másikba, másra bízva a fizetést, az öreg Giltrap kutyájával és jóllakik az adófizetők és társulati tagok pénzéből. Eltartás embernek és kutyának. Azt mondja Joe:

— Nyakára tudnál hágni még egynek?

— Tud egy lubick kacsázni? — mondom én.

— Még egyszer ugyanazt, Terry — mondja Joe. — Szóval biztos, hogy semmi folyékony frissítőt nem óhajt magához venni? — azt mondja.

— Köszönöm, semmit — mondja Bloom. — Tudniillik én csak Martin Cunninghammal szerettem volna beszélni, ugyebár, a szegény Dignam biztosítása ügyében. Martin kért, hogy menjek el hozzájuk. Mert ugyebár ő, Dignamot gondolom, nem jelentette be mindeddig az engedményezést a társaságnak, tehát a hitelező nem foglaltathatja le a kötvényt.

— Hú, a mindenét — mondja Joe nevetve —, remek, ha a vén Shylock pórul jár. Az asszony ilyenformán dominó, nem?

— Igen, ez a lényeg — mondja Bloom — az asszony imádóinak.

— Miféle imádóinak?

— Tanácsadóinak, akartam mondani — mondja Bloom.

Azzal elkezdi hadovázni mindenfélét a meghitelezésről az érvényes rendeletek szerint, mint a törvényszék elnöke ítéletkihirdetéskor, meg az asszony igényéről meg arról, hogy ilyen módon haszonélvezeti joga van, de hogy, másfelől Dignam Bridgemannak mégis tartozik azzal a pénzzel, és most az asszony, illetve az özvegy vitathatja ugyan a hitelező jogát, hogy a fejém kavargott a sok hitelezőtől és rendelettől. Jól imádkozott, hogy maga nem került bajba a rendeletek értelmében annak idején, munkakerülésért és csavargásért, szerencséjére protekciója volt a törvényszéken. Jótékony célú jegyeket adott el vagy hogy is mondják, magyar királyi államilag engedélyezett sorsjegyeket. Olyan igaz, mint hogy itt lát. Így kezdjen az ember izraelitával! Magyar királyi államilag engedélyezett rablás.

Egyszerre csak becsosszan Bob Doran és megkéri Bloomot, mondja meg Dignamnénak, hogy osztozik fájdalmában és nagyon sajnálja, hogy eltemették a férjét és mondja meg neki, hogy ő és mindenki más, aki csak ismerte, azt mondja, hogy soha még rendesebb és tisztességesebb ember nem volt a szegény jó boldogult Willynél, hogy ezt mondja meg neki. Csak úgy bugyborékol belőle a sok butaság. És miközben a Bloom kezét rázta, tragikus pofát vágott és hogy ezt mondja meg neki. Kezet rá, testvér. Csirkefogó vagy, én is az vagyok.

— Hadd kérjem öntől — azt mondja — rövid ismeretsé-
günk után, mely felületesnek tűnhetik ugyan fel tisztán az idő-
tartam szempontjából, de remélem és hiszem, hogy a kölcsönös
nagyrabecsülés érzésén alapszik, ezt a szívességet. De ha netán
átléptem volna a tartózkodás határait, érzéseim őszintesége
mentse ki merészségem.

— Nem — válaszolt a másik —, teljes mértékben méltá-
nyolom eljárásának indítóokait, és eleget fogok tenni megtisztelő
megbízásának, miközben vigasztalni fog az a tudat, hogy ha
küldetésem szomorú is, bizalmának ez a próbája bizonyos mér-
tékben megédesíti a kehely keserű tartalmát.

— Ez esetben engedje meg, hogy megszorítsam a kezét —
Nem kételkedem benne, hogy szívének jósága az én gyarló sza-
vajmnál jobban szájába fogja adni a kifejezéseket, amelyek leg-

alkalmasabbak ama benső megindultság tolmácsolására, amelyeknek hevéssége, ha szabad folyást engednék érzelmeimnek, még a beszéd képességétől is megfosztanának.

Azzal ment kifelé és igyekezett egyenesen tartani magát. Öt órára benyakalt. Akkor éjszaka biztos, hogy lebukik, ha Paddy Leonard nem ismeri véletlenül a hekust, a 14 A-t. Ül holtrészegen a Bridge-streeten az egyik lokálban záróra után és két szracskával mórlikál egyszerre, míg egy strici falaz és teásfindzsából vedeli a portért. Azt dumálta be a nőknek, hogy francia, Joseph Manuó a neve, és beszél a katolikus vallás ellen, pedig fiatalkorában eleget ministrált az Adam and Eve-ben behunyt szemmel ki is írta az Új Testamentumot meg az Ótestamentumot és jártatja a száját meg a kezét. A két szraczka majd meghalt a nevetéstől, kiszedtek minden pénzt a marha zsebéből, az meg az egész ágyat leöntötte, a két lány pedig visongott és vihogott egymásra. *Hogy van a testamentumod? Van egy ótestamentumod?* Szerencse, hogy Paddy éppen arra ment. És nézze csak meg valaki vasárnap a kis szukájával, akit elvett, hogy az hogy riszálja a hátulját végig a templomon, lakkecipővel a lábán. annál alább nem adja, meg ibolyával, kikészítve mint egy pástétom és adja a hölgyikét. A Jack Mooney huga. Az anyja meg, a vén kéjű, futó pároknak ad bérbe szobát. Esküszöm, Jack egyszer jól ráreccsentett a sógorára. Azt mondta neki, ha nem becsüli meg magát, kitapossa belőle a ganajt.

Terry hozta a pintet.

— Prószt — azt mondja Joe illemtudóan. — Prószt, polgártárs.

— *Slan leat* — mondja az.

— Sok szerencsét, Joe — mondom én. — Erőt, egészséget, polgártárs.

Esküszöm, a szája már félúton volt a korsóban. Egy kis vagyomba kerülne, ezt ellátni itallal.

— Ki az a hosszú fickó, aki a polgármesterségre pályázik, Alf? — mondja Joe.

— Egy barátod.

— Nannann? — mondja Joe. — A képviselő?

— Én nem mondok neveket — mondja Alf.

— Mindjárt gondoltam — mondja Joe. — Láttam a multkor azon a gyűlésen William Fielddel, a képviselővel, a marhakereskedőknél.

— Szörös Iopas — mondja a polgártárs, ez a kirobbant tűzhányó, minden országok kedvence és a magáénak bálványa.

Erre aztán Joe mesélni kezd a polgártársnak a száj- és körmőfájásról meg a marhakereskedőkről és hogy kell valamit tenni ebben az ügyben, mire a polgártárs mind a fenébe küldi őket, Bloom pedig mindenfélét locsog a birkafürdetésről kosz ellen és egy köhögős teheneknek való orvosságról és egy garántált szerről marhavész ellen. Tudniillik ő egyszer egy nyúzdában dolgozott. Notesszel és ceruzával járkált ott, a feje elől, a sarka messze hátul, míg aztán egyszer Joe Cuffe meg nem ajándékozta

a csizmarenddel, mert szájalt egy hízlalóval. Mindentudó úr. Ez a nagyanyádnak is elmagyarázza, hogy kell kacsát fejni. Hugyos Burke mesélte, hogy a felesége a szállodában néha úgy sirt, mint a záporosó, O'Dowdné pedig majd hogy le nem bógte magáról azt a nyolchüvelykes zsírréteget. El sem durranthatta magát anélkül, hogy a vén salabakter a düledt szemével ott ne mászkált volna, hogy majd ő megmutatja, hogy kell azt csinálni. Mi a programod mára? Igen. Emberséges módszerek. Mert a szegény állatok szenvednek és a szakértők azt mondják és a legismertebb orvosság, ami nem okoz fájdalmat az állatnak és tapintatosan kell felkenni a sebes részre. Ez puha kézzel nyúl a tyúk alá, esküszöm.

Ga Ga Gara. Kluk Kluk Kluk. Fekete Liz a tyukunk. Ez tofik nekünk tojást. Ha kitojja, úgy örül. Gara. Kluk Kluk Kluk. Aztán jön a jó Leó bácsi. Aládugja a kezét fekete Liznek és kiveszi alóla a friss tojást. Ga ga ga ga Gara. Kluk kluk kluk.

— Na mindegy — mondja Joe. — Field és Nannetti ma este Londonba utazik, hogy megtudakolják az Alsóház véleményét.

— Biztos az — kérdezi Bloom —, hogy a tanácsos megy? Véletlenül éppen beszélnivalóm lenne vele.

— Pedig utazik — mondja Bloom. — Nagyon szerettem volna. Talán mégis csak Field úr megy egyedül. Nem tudom telefonon elérni. Nem. Biztos benne?

— Nannan is megy — mondja Joe. — A Szövetség megbízta vele, hogy interpelláljon holnap a rendőrbiztos miatt, aki eltiltotta a parkban az ir játékokat. Mit szól ehhez maga, polgártárs? *A Sluagh na h-Eirann.*

Mr. Tehenes (Multifarnham. Nemz.): Visszatérve tisztelt barátom, Shillelagh képviselőjének kérdésére, azt kérdezem a tisztelt képviselő úrtól, vajjon a kormány rendelte-e el, hogy levágják ezeket az állatokat, ámbár egészségi állapotukról nem adtak ki orvosi szakvéleményt?

Mr. Pata (Tamoshant. Konz.): A tisztelt képviselő uraknak már birtokában van a Ház bizottsága elé terjesztett szakvélemény. Azt hiszem, nekem nincs ehhez hozzátenni valóm. A tisztelt képviselő úr kérdésére adott válasz csak igenlő lehet.

Mr. Orelli (Montenotte. Nemz.): Adtak ki hasonló rendeletet azoknak az emberi állatoknak leölésére, akik ir játékokat mérészelnek játszani a Phoenix-parkban?

Mr. Pata: A válasz nemleges.

Mr. Tehenes: A tisztelt képviselő úr híres mitchelstowni sürgőnye inspirálta a miniszteri szóben ülő tisztelt urak politikáját? (Oh! Oh!)

Mr. Pata: Ezt a kérdést írásban kérem.

Mr. Vasady (Buncombe. Függetl.): Ne spekuláljon rajta. (Gúnyos nevetés az ellenzéken.)

Az elnök: Rendre! Rendre!

(Az ülést berekesztik. Taps.)

— Ez az az ember — mondja Joe —, aki új életre keltette

a gael sportot. Itt ül most. Az, aki megszöktette James Stephent. Egész Írország bajnoka a tizenhat fontos súlydobásban. Mi volt a legjobb dobása, polgártárs?

— *Na bacleis* — mondja a polgártárs és játssza a szerényt.

— Nem mondom, volt idő, mikor értem annyit, mint akárki más.

— Ide a kezét, polgártárs — mondja Joe. — Jóval többet ért náluk.

— Igazán? — mondja Alf.

— Igen — mondja Bloom. — Ez közismert. Maga hogy nem tudja?

Elkezdték hát a dumát az ír sportról és az ír labdajátékról, amelyik olyan, mint a lawn-tennis és a labdarugásról, a kőhajításról meg a tősgyökerességről meg egy nemzet újjáteremtéséről meg miegymásról. És persze Bloom is elmondta a magáét arról, hogy akinek evezősszíve van, annak árt a megerőltető gyakorlat. Esküszöm a legrégibb nadrágomra, ha felvenne egy nyavalyás szalmaszálat a földről és azt mondaná Bloomnak: *Nézz ide, Bloom. Látod ezt a szalmaszálat? Ez szalma.* A nagy-nénimre mondom, egy órahosszat beszélne róla egyfolytában és hozzá folyékonyan.

Rendkívül érdekes vita folyt le a *Brian O'Ciarnain* régi termében *Sraid na Bretaine Bheag*-ban a *Sluagh na h-Eireann* rendezésében a régi gael sport feltámadásáról és a testedzés fontosságáról, ahogyan a régi Görögországban és a régi Rómában és a régi Írországban értették, a faj fejlődése szempontjából. Az elnöki székben a nemes társaság közbecsülésben álló elnöke ült, és a hallgatóság egészen megtöltötte a termet. Az elnök elgondolkoztató bevezető előadása után, mely nagy ékesszólással és erővel fejtette ki a problémákat, rendkívül érdekes és tanulmányos vita következett a megszokott magas színvonalon régi pánkelta őseink régi játékaiknak és sportjainak kíváncsiságáról és közbecsülésben álló munkása, Joseph M'Carthy Hynes ékes szavakkal szállott síkra a régi gael sportok és szórakozások feltámasztása mellett, ahogyan azokat Finn MacCool gyakorolja reggel és este, csak ezek lévén alkalmasak arra, hogy újjáélesszék a férfias erő és elszántság legjobb hagyományait, amelyek a régi időkből szállottak ránk. L. Bloom, akit részben éljenzés, részben püsszegés fogadott, az indítvány ellen szólalt fel, az énekkedvelő elnök a színültig megtelt terem ismételt kérésének és lelkes tapsainak engedve, a vitát azzal rekesztette be, hogy különösen figyelemreméltóan tolmácsolta a halhatatlan Thomas Osborne Davis hervadhatatlan versét (mely szerencsére túlságosan ismert ahhoz, hogy ezen a helyen emlékeztetnünk kellene rá), az *Újra nemzet*-et, melynek előadásával, a hazafias bajnokoknak ez a veteránja, bátran mondhatjuk, mert nem kell félnünk ellentmondástól, valóban önmagát multa felül. Az ír Caruso-Garibaldi fölényes formában volt és stentori hangja kitűnően érvényesült az időtől megszentelt himnuszban, amelyet úgy énekelt, ahogyan csak honfitársaink tudják énekelni. Remek, magas színvonalú énekhangja, melynek hasonlíthatatlan kitűnősége nagyban nő-

velte máris nemzetközi hírnevét, ujjongó lelkesedést váltott ki a nagyszámú hallgatóság között, amelynek soraiban a papság sok jeles tagján kívül ott láttuk a sajtó, az ügyvédi kar és a többi értelmiségi hivatás képviselőit. Ezzel a szép este véget ért.

A papság megjelent tagjai között ott volt főtisztelendő William Delany S. J. az irodalom tudora, főt. Gerald Molloy, a theológia tudora; tiszt. P. J. Kavanagh, a Szentlélek társaság-ból; tiszt. T. Waters, kat. áldozópap; tiszt. John M. Ivers, lel. készplébános; főt. P. J. Cleary a Szent Ferenc-rendből; tiszt. L. J. Hickey, a Prédikátor-rendből; főt. Fr. Nicholas, a Szent Ferenc-rendből; főt. B. Gorman, karmelita; tiszt. T. Maher, S. J.; főt. James Murphy, S. J.; főt. John Lavery, a Szent Vince-rendből; főt. William Doherty, a theológia tudora; tiszt. Peter Fagan, marista; tiszt. T. Brangan, a Szent Ágoston-rendből; tiszt. M. A. Hackett, C. C.; tiszt. W. Hurley, C. C.; főt. Mgr. M'Manus, V. G.; tiszt. B. R. Slattery, O. M. I.; főt. M. D. Scally, P. P.; tiszt. F. T. Purcell, O. P.; főt. Timothy canon Gorman, P. P.; tiszt. J. Flanagan, C. C. A világiak közül megemlítendő P. Fay, T. Quirke stb., stb.

— A megerőltető gyakorlatról jut eszembe — mondja Alf —, ott voltál a Keogh—Bennett-mérkőzésen?

— Nem — mondja Joe.

— Hallom, Izé kerek száz foncsit szedett be rajta — mondja Alf.

— Ki? Blazes? — mondja Joe.

Azt mondja erre Bloom:

— Így például a tennisz a mozgékonyt növeli és a szemet erősíti.

— Igen, Blazes — mondja Alf. — Széltében hiesztelte, hogy Myler ivott, hogy feltornássa a téteket, pedig az az egész idő alatt gyakorolt.

— Ismerjük — mondta a polgártárs. — Az áruló fia. Tudjuk, mi hozta az angol pénzt a zsebébe.

— Ez igaz — mondja Joe.

Mire Bloom megint közbeszól valamit a tenniszről és a vérkeringésről, Alf pedig azt kérdezi:

— Hát maga nem ezen a véleményen van, Bergan?

— Myler pocsékra verte — mondja Alf. — Heenan és Sayers elbujhatott mellette. Úgy eldöngötte, hogy csak úgy zúgott. A kis fickó a köldökéig sem ért, de püfölte a nagyot cefetül. Végül is beadott neki egy hatalmas deffert a hasába. Queensberry szabályai ide és oda, kiköpette vele még azt is, amit sohasem evett meg.

Történelmi jelentőségű, nehéz összecsapás volt, mikor Myler és Percy beneveztek az ötven sovereign készpénzért vivandó mérkőzésre. Noha hiányzó súlya nagy handicap volt, Dublin kedvence ezt a hátrányt kiegyenlítette fölényes ökölvívói ügyességével. A tüzijátékoskor csaknem végzetessé vált mindkét bajnok szempontjából. A nehézsúlyú őrmester az előző menetben, amely-

ben minden ütést Keogh kapott jobbról és balról, egy szabályos stoppert adott a kedvenc orrára, úgyhogy Myler mintha támo-lyogni kezdett volna. A katona hatalmas balkezessel indult, mire az ír gladiátor szép egyenes lökéssel válaszolt Bennett alsó álkapcsára. A vöröskabátos meghajlott, de a dublini egy bal hookkal arra kényszerítette, hogy felemelkedjék; az ütés egészen kiváló volt. A két küzdő egymásnak rontott. Myler fényesen dolgozott és leterítette ellenfelét; a menet azzal végződött, hogy a nehézsúlyú a kötélig hátrált, ahol Myler csapásai zuhogtak rá. Az angol, akinek szeméből már alig látszott valami, visszavonult a sarokba, ahol alaposan lemosták, és mikor a harang megszólalt, felfrissülten és jókedvűen jött vissza, abban a meggyőződésben, hogy egy-kettőre kiütheti az ökölvívó eblanitát. Most már mindketten legjobb formájukat mutatták, úgy harcoltak, mint a tigrisek, és az izgalom nőttön-nőtt. A bíró kétszer megintette Percyt gáncsolásért, de a kedvenc fürge volt és lábjátékát mindenki nagy élvezettel figyelte. Néhány kisebb kedveskedés után, melyek során a katona olyan felsődeftert adott ellenfelének, hogy annak orrán-száján eleredt a vér, a kedvenc hirtelen rárontott ellenfelére és iszonyú balkezest landolt Bennett gyomrába, amelytől az nyomban elvágódott. Szabályszerű knock-out. Feszült érdeklődés mellett számolta ki a bíró a portobellói bajnokot, miközben Bennett segédje, Ole Pfotts Wettstein eldobta a törülközőt és Santry fiatal büszkeségét győztesnek jelentették ki, a ringet elárasztó közönség frenetikus ujjongása közben, amely ölelésekkel halmozta el kedvencét.

— Tudja ő, mitől döglik a légy — mondja Alf. — Hallom, most valami koncertkörutat rendez északra.

— Azt — mondja Joe. — Vagy nem?

— Ki? — kérdezi Bloom. — Vagy úgy, ez igaz. Igen, nyári körútról van szó. Amolyan vakáció.

— B.-né a legragyogóbb csillag, úgye? — mondja Joe.

— A feleségem? — mondja Bloom. — Igen, énekelni fog. Azt hiszem, sikere lesz. Blazes kitűnő szervező. Kitűnő.

Ohó, mondom én magamban. Ez megmagyarázza a tejet a kókuszdióban és hogy miért nincs szőr az állatok mellén. Blazes a flótás. Koncertkörút. A piszkos Dan fia az Island-híd környékéről, Dané, aki kétszer adta el ugyanazokat a lovakat a kormányznak, hogy harcoljanak a búrok ellen. Az öreg Mitmit? A szegényadóért meg a vízdíjért jövök, Boylan úr. Mit akar? A vízdíjat, Boylan úr. A mitmit? Ez aztán majd megszerzi, azt garantálom. Köztünk maradjon.

Calpe sziklás hegységének szépe, Tweedy hollóhajú leánya. Ott nőtt viruló hajadonná, ahol lokvat és mandula fűszerezi a levegőt. Alameda kertjei ismerték lépteit: az olajfaligetek ismerték és hajlongtak előtte. Leopold szűzies hitvese ő: a dúskeblű Marion.

És imhol belépett egy férfiú az O'Molloyok törzséből, fehér, jóllehet kissé vörhenyes arcú kellemes dalia, Ófelsége törvény-

tudó tanácsadója, és vele a Lambertek idicső nemzetségének királyfia és örököse.

— Hello, Ned.

— Hello, Alf.

— Hello, Jack.

— Hello, Joe.

— Isten áldása rajtatok — mondja a polgártárs.

— Rajtatok is — mondja J. J. — Mit iszol, Ned?

— Egy felet — mondja Ned.

J. J. megrendelte az italokat.

— Voltál a bíróságon? — kérdezi Joe.

— Voltam — mondja J. J. — El fogja intézni, Ned — azt mondja.

— Remélem — mondja Ned.

Miben sántikálnak ezek? J. J. levéteti az esküdtek jegyzékéről, emez pedig kihúzza a csávából. Pedig a neve benne van a Stubbsben. Kártyázik, felfuvalkodott szépfiúkkal iszik monoklival a szemén, pezsgőt hörpölget, pedig a feje bubjáig érnek a pöriratok és foglalások. Az aranyórája Cumminsnél van zálogban a Francis-streeten, ahol senkisésem akarta megismerni az irodában, mikor Hugyossal ott voltam, mert a cipőjét váltotta ki. Mi a neve, uram? — Dunne, azt mondja. Az már igaz, benne vagy a pácban, nagyon benne. Egy szép napon rád fogják húzni a vizes lepedőt.

— Láttátok azt a tökéletlen hülyét, Breent, errefelé? — mondja Alf. — H.Ü.L.E.

— Láttuk — mondja J. J. — Magándetektívet keres.

— Azt — mondja Ned — és egyenest a bírósághoz akart szaladni, de Corny Kelleher elfogta és azt ajánlotta neki, hogy vizsgálta meg előbb a kézírást.

— Tízezer font — mondja Alf nevetve. — Esküszöm, adnék érte valamit, ha hallhatnám a bíróság és az esküdtszék előtt.

— Nem te írtad neki, Alf? — mondja Joe. — Az igazságot mondd és ne hallgass el semmit, Jimmy Johnson úgy segéljen.

— En? — mondja Alf. — Ne fogj rám minden disznóságot.

— Akármilyen vallomást teszel — mondja Joe —, ellened fog bizonyítani.

— A pört természetesen megindíthatja — mondja J. J. — Ha ugyan nem *compos mentis*. H.Ü.L.E.

— *Compos* a nagyapád! — mondja Alf nevetve. — Tudod, hogy kótyagos. Nézd meg a fejét. Tudod, hogy reggel sokszor a cipőhúzóval tudja csak feltenni a kalapját?

— Igen — mondja J. J. —, de a becsületsértés a törvény előtt akkor is becsületsértés, ha igaz.

— Ha ha, Alf — mondja Joe.

— Mégis — mondja Bloom — a szegény asszonyra való tekintettel... A feleségét gondolom.

— Őt sajnálom — mondja a polgártárs. — De minden más nőt is, aki nem férjhez, hanem félhez megy.

— Miféle félhez? — mondja Bloom. — Úgy érti, hogy?

— Úgy értem — mondja a polgártárs —, hogy se nem hús, se nem hal.

— Még csak hering sem — mondja Joe.

— Így értettem — mondja a polgártárs. — Pishogue, ha ugyan tudják, mit jelent ez az ír szó. Szörnyeteget.

A kutyafáját, láttam, hogy ebből baj lesz. És Bloom kifejtette, hogy úgy értette, sajnálatos dolog, hogy egy asszony kénytelen szaladni egy ilyen dadogó vén bolond után. Tisztára állatkínzás, hogy ezt a szegény éhenkórász Breent így hagyják futkározni a nagy szakállával, meg kell, hogy essen rajta az ember szíve. És a nő a pisze orrával azért ment hozzá, mert az apjának egyik unokatestvére templomi padnyitogató volt a pápánál. Ott az arcképe a falon, a felálló pomádés bajuszával. Signor Brini Summerhillből, az a digó, pápai zuáv a Szentatyánál, ott hagyta a rakparti lakását és elköltözött a Moss-streetre. És vajjon ki volt, kérdezem? Egy senki, két udvari szoba, előszoba, hét shilling egy hétre, amellet cudarul fenn hordja az orrát és fittyet hány az egész világra.

— Amellet — mondja J. J. — egy levelezőlap közzététel. A Sadgrove contra Hole pörben a bíróság elfogadta a szándékoság bizonyítékának. Az én nézetem szerint megindíthatja a pört.

Hat shilling nyolc, kérem. Ki kíváncsi a véleményedre? Igyuk meg a borunkat békességben. Fenébe is, nemsokára már ennyije sem lehet az embernek.

— Hát akkor erőt, egészséget, Jack — mondja Ned.

— Erőt, egészséget, Ned — mondja J. J.

— Már megint itt van — mondja Joe.

— Hol? — mondja Alf.

És esküszöm, újra ott ment el az ajtó előtt könyveivel a hóna alatt, mellette a felesége, és mikor elmentek, Corny Kolleher a fakó szemével benézett, úgy beszélt hozzá, mint apa a fiával, megpróbált rásózni egy uraságtól levetett koporsót.

— Mi van azzal a kanadai szélhámossággal? — kérdezi Joe.

— Elnapolták — mondja J. J.

A horgasorrú szerzetből az egyik, aki James Wought, alias Saphiro alias Spark és Spiro néven szerepelt, hirdetést tett közzé egyszer a lapokban, hogy húsz shillingért Kanadába viszi az embereket. Mit? Valami bibét talál a dologban? Hát persze, hogy szemenszedett szélhám volt az egész. Mit? Mindenkit becsapott, a cselédlányokat és a fiúkat Meath grófságból, igen, és a saját hitsorsosait is. J. J. mesélte, volt egy öreg Zaretsky vagy valami ilyenféle nevű héber, az feltett kalappal sirt a tanú kihallgatáson és megesküdt Szent Mózesre, hogy két foncsit gomboltak le róla.

— Ki vezette a tárgyalást — kérdezi Joe.

— A törvényszéki elnök — mondja Ned.

— Szegény öreg Sir Frederick — mondja Alf —, hisz azt az ujját körül forgathatja akárki.

— Pazar szíve van — mondja Ned. — Elég, ha elmesélnek

neki valamit hátralékos házbérről, beteg feleségről meg egy tucat gyerekről, ott a bírói székben elbőgi magát.

— El az — mondja Alf. — Reuben J.-nek istentelen mázlija van, hogy sitibe nem került a multkor, mikor feljelentette szegény Gumleyt, aki a község köveit őrzi a Butt-hídnál.

És elkezdí utánozni az öreg elnököt, nagy kiabálással:

— Ez már igazán botrány! Szegény dolgozó ember! Hány gyereke van? Tíz, azt mondta?

— Igen, méltóságos uram. — És a feleségemnek tifusza van!

— És a feleségének tifusza van! Felháborító! Azonnal hagyja el a törvényszéket, kérem. Nem, kérem, nem adok ki fizetési meghagyást. Hogy merészel idejönni hozzám és fizetési meghagyást kérni! Szegény szorgalmas dolgozó ember! Leveszem az ügyet a napirendről.

És történt vala a tehénszemű istennő havában és a Szent és Oszthatatlan Háromság ünnepe után a harmadik héten, mikoron az egek leánya, a szűzi hold első negyedében vala, hogy összeülének ama nagytudományú bírák az igazság csarnokában. És Courtenay mester, saját irodájában ülén, elmondá véleményét, Andrews törvénymester kenig a hagyatéki székben esküdt nélkül látván törvényt, jól megfontolta és bölcsen latolgatta az első felperes igényét a végrendeletben foglaltatott hagyatéokra és az ingó és ingatlan jószágra, amely is foglaltatik a néhai elhunyt Jacob Halliday borkereskedő örökségében és megtámadtatott Liviaptone kiskorú elmebeteg és társai megbízásából. Akkorra pedig eljőve a törvény házába Sir Frederik, a Sólymár. És elfoglalá helyét a napnak ötödik órájában, hogy igazságot tegyen régi ír jog szerint az ezen és hasonló ügyek eldöntésére Dublin grófságára és városára rendeltetett bizottságban. És vele ült vala Iar tizenkét törzsének magas sanhedrimje, minden törzsből egy-egy férfiú, Patrick törzsből és Hugh törzsből és Owen törzsből és Coun törzsből és Oscar törzsből és Fergus törzsből és Fiun törzsből és Dermot törzsből és Cormac törzsből és Kevin törzsből és Caolte törzsből és Ossian törzsből, imígyen együtt ülén mind a tizenkét jó és igaz emberek. És akkor kérve kérte őket Annak nevében, aki meghala a kereszten, hogy igaz lelkükre vizsgálják meg és igazságosan döntenék el a pört legfelsőbb uruk, a király és a törvény előtt álló vádlott között és hoznának igaz ítéletet a hallottak alapján, Isten őket úgy segélje, és csókolják meg a könyvet. És akkor felemelkedék székében ama tizenkét Iar-törzsbeli férfiú és esküvék Annak nevében, aki örökkévaló, hogy az Ő sugallata szerint látand törvényt. És legottan a poroszlók elővezetésének tömlőcből egyet, akit az igazságszolgáltatás vérebei elfogtak vala a tett feljelentés szerint. És megláncolták őt kezén-lábán és nem engedélyeztek neki sem szabadlábrahelyezést sem kauciót, hanem úgy láták jónak, hogy vádat emeljenek ellene, mert bizony gonosztevő vala amaz ember.

— Csinos dolgok ezek — mondja a polgártárs —, idejönnek Írországba és mindent eltetveznek.

Bloom erre úgy tesz, mintha nem hallotta volna és beszélni

kezd Joeval és elmondja neki, hogy elsejéig ne törődjön semmit azzal a csekélységgel, csak beszéljen Crawford úrral. Joe meg égreföldre esküdözött, hogy mindenre hajlandó.

— Mert ugyebár — mondja Bloom — a hirdetést többszörre kell feladni. Ez a dolog nyitja.

— Bízsa csak rám — mondja Joe.

— Becsapják a parasztokat — mondja a polgártárs — és a szegény íreket. Nincs szükségünk több jöttmentre a magunk portáján.

— Egészen bizonyos, hogy rendben lesz minden, Hynes — mondja Bloom. — Csak erről a Keyesről van szó, ugyebár.

— Tekintse elintézettnek — mondja Joe.

— Igazán nagyon kedves — mondja Bloom.

— Az idegenek — mondja a polgártárs. — De a mi hibánk. Mi engedték be őket. Mi hoztuk őket. A parázna némben és ágyastársa hozták nyakunkra a szász rablókat.

— Teltételes ítélet — mondja J. J.

Bloom pedig tovább úgy tesz, mintha szörnyen érdekelné a semmi, egy pókháló a sarokban a hordó mögött, miközben a polgártárs ádáz szemet mereszt rá és a vén kuvasz a lábánál néz fel rá, hogy kit harapjon meg és mikor.

— Tisztességtelen feleség — mondja a polgártárs —, ez minden szerencsétlenségünk oka.

— Itt a nő — mondja Alf, aki egy sarokban kuncogott Terryvel a *Police Gazette* egy számán — egész harci díszében.

— Hadd nézzük mi is — mondom.

Azok közül a piszkos yankee-illusztrációk közül való kép volt, amilyeneket Corny Kelleher szokott kölcsönadni Terrynek. Egy társaságbeli hölgy házasságtörési botránya. Norman W. Tupper, vagyonos chicagói vállalkozó, Taylor hadnagy karjában találja szép, de hűtlen feleségét. A képen Bloomer-kosztüm-ben látható hölgy éppen házasságtör, kedvese csiklandozza, Norman W. Tupper puskával a kezében beront, még idejében ahhoz, hogy elkéssen, mert neje és Taylor hadnagy éppen elkészültek.

— Az áldóját, Jenny — mondja Joe —, beh leng az az ing!

— Szöröstül-böröstül — mondja Joe. — Szeretnél egy kis füstölt fartövet erről a tehénről, mi?

Elég az hozzá, jött John Wise Nolan és vele Lenehan olyan képpel, mint akinek a tyukszemére léptek.

— Nos? — mondja a polgártárs — mi ujság a hadszíntéren? Mit határoztak azok a kontárok a városházán előzetes ülésükön az ír nyelvről?

O'Nolan fényes fegyverzetében mélyen meghajolt egész Erin hatalmas és magasztos és nagytekintélyű főnöke előtt és értésére adta, mi történt, hogy az alázatos városnak, a királyság második legnagyobb városának tiszteletreméltó vénjei egybegyűltek a nagyteremben és ott, illón könyörögve előbb a magasságos egekben lakozó istenekhez, ünnepélyesen tanácskoztak afelől, hogyan szerezhetnék vissza, ha ugyan lehetséges volna, a tengermosta

gael föld szárnyaló nyelvének becsületét a halandó emberek között.

— Közeledik az idő — mondja a polgártárs. — Pokolba az istenverte komisz szász bérencekkel és makogásukkal!

És J. J. közbeszól, hogy azt mondja, minden történet addig jó, míg az ember egy másikat nem hall, és a tényekkel nem törődnek, és Nelsonnak az a politikája, hogy a vak belenéz a messzelátóba és hogy ostobaság egy nemzetet vád alá helyezni, Bloom meg segíteni próbál neki és beszél mérsékletéről barbárságról meg a gyarmatokról meg a civilizációról.

— A szifilizációjukat gondolja — mondja a polgártárs. — Pokolba velük! Hogy az a keserves atyauristen döglessze meg, ahány vastagfülű kurafi csak van! Nincs szóra érdemes zenéjük, nincs művészetük és nincs irodalmuk. Ami civilizációjuk van, azt tőlünk lopták. Fattyú szellemek dadogó nyelvű fiai.

— Az európai nyelvcsalád — mondja J. J. —...

— Az nem európai — mondja a polgártárs. — Én voltam Európában a párizsi Kevan Egannal. Sehol Európában nincs nyomuk sem nekik, sem a nyelvüknek, legfeljebb egy-egy *cabinet d'aisance* falán.

Azt mondja erre John Wyse:

— Sok virág titokban nyílik.

Lenehan pedig, mert az konyít valamelyest a nyelvekhez:

— *Conspuez les Anglais! Perfide Albion!*

Ugymond, és felemelte otromba nagy izmos kezében a sötéten habzó sörrel telt kupát és törzse harci kiáltását hallatva, azt, hogy *Lahm Dearg Abu*, ellenségei megsemmisülésére üritette, nagyerejű daliák félelmetes fajtájáéra, a hullámokon uralkodókéra, akik ülnek alabástrom trónusukon, hallgatagon mint az örökéltű istenek.

— Hát magát mi lelte? — mondom Lenehannak. — Olyan arcot vág, mint aki elveszített egy shillinget és talált egy pitykét.

— Az Aranykupa — mondja.

— Ki nyert, Lenehan úr? — mondja Terry.

— *Haszontalan* — mondja — hússzal az egyre. Rohadt outsider. A többi semerre.

— Hát a Bass kancája? — kérdezi Terry.

— Fut még — mondja. — Valamennyien pórul jártunk. Boylan két foncsit tett *Sceptre*-re, az én tippemre, magának meg egy barátnőjének.

— Én is tettem egy félkoronát — mondja Terry — *Zinfandel*-re. Flynn úrtól kaptam a tippet. Lord Howard de Walden.

— Húsz az egyre — mondja Lenehan. — Ilyen ez a kutya élet. *Haszontalan* — azt mondja. — Itt vége minden tudománynak. Gyarlóság, *Sceptre* a neved.

Azzal odament a kétszersületes dobozhoz, amelyet Bob Doran ott hagyott, hogy megnézzze, potyázhatna-e valamit, az öreg komondor meg a koszos orrát emelve szaladt utána, hátha leesik neki is valami. Az öreg Hubbard anyó a pohárszékhez ment.

— Nincs itt semmi, fiam — azt mondja.

— Ne lógasd a fejed — mondja Joe. — Megnyerte volna, ha nincs ott az a másik kutya.

J. J. és a polgártárs pedig a törvényekről és a történelemtől vitatkoznak, Bloom is bele-beleszól néha.

— Némelyek — mondja Bloom — meglátják a szálkát a mások szemében, de a magukéban a gerendát nem.

— *Raimeis* — mondja a polgártárs. — Az az igazán vak, aki nem akar látni, ha megérti a mondást. Hol a húszmillió hiányzó ír, mert annyinak kellene lennie, nem négynek. Hol vannak az elveszett törzsek? És fazekasságunk és szövőgyáraink, a legszebbek a földkerekségen! És a gyapjunk, amit Juvenalis korában Rómában árultak és a lenünk és damasztunk az antrimi szövőszékekről és limericki csipkénk, cserzőműhelyeink és fehér flintüvegünk odalenn Ballyboughnál és hugenotta poplinünk, ami Lyoni Jacquard óta van, és a szőtt selymünk és a foxfordi posztónk és elefántcsontszínű domború hímzéseink a new-rossi karmelitakolostorból, aminek nem volt párja széles e világon! Hol vannak a görög kereskedők, akik eljöttek hozzánk Heraklesz oszlopain át, Gibraltáron keresztül, amit most megkaparintott az emberiség ellensége, aranyukkal és tyrosi bíborral, hogy eladják Wexfordban a carmeni vásáron? Olvassa Tacitust és Ptolemaeust vagy akár Giraldu Cambrensi. Bőr, szőrme, con-nemarai márvány, tipperaryi ezüst, minden másnál jobb, még ma is messzehírvú lovaink, az ír paripák, hozzá Fülöp spanyol király, aki adót akart fizetni, hogy vizeinkben halászhasson. Mivel tartoznak nekünk ezek a sárgaképvú angolok azért, hogy tönkretették ipartunkat és tűzhelyeinket? És a Barrow és a Shannon medrét nem akarják lejjebb vinni, pedig sok millió holdat borít be a mocsár és az iszap, de ők azt akarják, hogy a sorvadás öljön meg bennünket.

— Nemsokára úgy nem lesz itt fa, mint Portugáliában — mondja John Wyse — vagy az egyetlen fájú Helgolandban, ha nem tesznek valamit a fásítás érdekében. Fenyők, lucfenyők, az összes tobozosok kiveszőben vannak. Olvastam egy beszámolót Lord Castletowntól...

— Mentsék meg — azt mondja a polgártárs — Galway óriás kőrisfáját és Kildare főnöki szilfáját negyven láb széles törzsével és egyholdas lombsátrával. Mentsék meg Írország fáit az eljövendő ír nemzedékeknek Eire szép halmain, Oh.

— Európa szeme rajtunk — mondja Lenehan.

Az előkelő nemzetközi világ *en masse* vett részt ma délután Chevalier Jean Wyse de Neaulan, az Ir Nemzeti Erdőigazgatóság főerdészének esküvőjén Miss Tobozos-Luc Piniával. Lady Sylvester Silfai, Mrs. Barbara Somos, Mr. Poll Koeris, Mrs. Fagial Epersem, Miss Daphne Borostian, Miss DorothyNadtoeroe, Miss Clyde Fuez, Mrs. Rowan Lomb, Mr. Uelen Venige, Miss Virginia Inda, Miss Gladys Buek, Miss Olive Friss, Miss Blanche Juhar, Mrs. Maud Mahagoni, Miss Myra Myrtus, Miss Priscilla Bodza, Miss May Meez, Miss Grace Jegenie, Miss O Mimosa San, Miss Rachel Cedrusdus, Miss Lilian és Viola Orgonay, Miss Rezgoe

Niarfay, Mrs. Kitty Moharmaty, Miss Mary Rekettie, Miss Gloria Palma, Mrs. Liana Ligety, Mrs. Arabella Vadon és Mrs. Norma Druidafay de Oakholme Regis tisztelték meg a szertartást jelenlétükkel. A menyasszony, akit atyja, M'Tobozos-Luc adott át a vőlegénynek, elbájolóan festett zöld mercerizált selyem esküvői ruhájában, amelyet csillogó szürke alsóruha fölött viselt és melyet derekán széles smaragdzöld öv tartott össze, míg alsó szegélyén sötétebb rojtokból kiképzett háromszoros redőzésű szalag futott körben és az egésztestet makkalakú bronzdíszes tartópántok és csípőapplikációk tarkították. A nyoszolyóleányok, Miss Margareta Tobozos-Luc és Erica Tobozos-Luc, a menyasszony húgai, rendkívül tetszetős ugyanilyen színben tartott ruhát viseltek, melynek redőzetébe rőzsamotivumok voltak beledolgozva, amely motívumok ötletesen megismétlődtek a halvány, korállszínű kócsagtollakból komponált jade-zöld fejdíszeken. Az orgonánál Senhor Enrique Flor ült megszokott művészetével, és a menyegzői mise előírásos számain kívül az *Erdész, vigyázz a fára* kezdetű új és nagy feltűnést keltő arrangement-t játszott a istentisztelet végén ráadásként. A pápai áldás átvétele és a Saint Fiacre *in Horto* szentélyének elhagyása után a boldog ifjú párt tréfásan mogoróval, bükkmakkal, babérlevéllel, fűzbarkával, borostyánnal, magyalbogyóval, fagyönggyel és berkenyecsemetével dobálták meg. Wyse de Neaulan úr és neje a Feketeerdőn fogják eltölteni mézesheteiket.

— És a mi szemünk Európán — mondta a polgártárs. — Mi már akkor kereskedtünk Spanyolországgal és a franciákkal meg a flamandokkal, mikor ezeket a korcsokat még ki sem kölykezték, spanyol ale Galwayban, borszállító hajó a borsötét vizeken.

— Ez mind újra meglesz — mondja Joe.

— Meglesz, Isten szent anyjának segedelmével — mondja a polgártárs, combjára ütve. — Üres kikötőink újra meg fognak telni, Queenstown, Kinsale, Galway, Blacksod Bay, Ventry a Kerry-királyságban, Killybegs, a földkerekség harmadik legnagyobb kikötője a Galway Linchek és a Cavan O'Reillyk és a dublini O'Kennedyk árbócflojtájával, mikor Desmond grófja magával V. Károlylyal köthetett szerződést. Meglesz — mondja —, mikor az első ir csatahajó fogja szelni a hullámokat a magunk lobogója alatt, nem Henry Tudor hárfáival, hanem a legrégebben lengő lobogóval, Desmond és Thomond tartományának lobogójával, kék mezőben három koronával, Milorsius három fiával.

És egy hajtásra kiitta poharát, Moya. Lárifári az egész. Addig még sok víz lefolyik az ir folyókon. Azt próbálná meg egyszer, hogy Shanagoldenben az összegyűlt sokaság előtt szavaljon ilyeneket, de ott persze behúzza a farkát, mert a sok Molly Maguires már régen vár rá, hogy ellássa a baját, amiért egyszer magához kaparintotta egy kisajátított gazda birtokát.

— Halljuk, halljuk, — mondja John Wysee, — hát mit akarsz tulajdonképpen?

— Császári szabadparaszságot — mondja Lenehan —, hogy mindenkinek öröme legyen benne.

— Egy felet ide, Terry — mondja Wyse — és fel e kézzel. Hé, Terry! Alszol?

— Igenis — mondja Terry, — egy whisky, és egy üveg All-sop. Parancsára.

Ott ül annál az átkozott ujságnál Alffal és malacságokat keres benne, ahelyett, hogy a közönséget kiszolgálja. A képen döfködő verseny. Egymás nyavalyás kobakját próbálják behor-pasztani, az egyik fickó éppen most ront a másikra leszegett fejjel, mint egy bika a kapunál. Itt meg egy másik: *Fekete bestia elégetése Omahában, Ga.* Egy rablóbanda cowboykalapban tüzel egy négerre, aki a fán lóg kiöltött nyelvvél, alatta lobogó rőzsetűz. A teremtését, azután állítólag még a tengerbe is dob-ják, villamosszéken kivégzik és keresztre szögezik, hogy, alapos munkát végezzenek.

— De hát mi van a hadiflottával — mondja Ned —, amely sakkban tartja az ellenséget?

— Erről is mondhatok valamit — mondja a polgártárs. — Az a földi pokol. Olvassa el egyszer a leleplezéseket az ujságok-ban a korbácsolásokról a portsmouthi kiképzőhajókon. Egy fickó írja őket, aki úgy írja alá magát, hogy *A megcsömörlött.*

Aztán elkezd beszélni nekünk testi fenytésekről és matró-zokról meg tisztokról meg ellentengernagyokról, akik a kétszög-letű kalapjukban uraskodnak, meg a protestáns papról, aki ítélet-végrehajtásnál ott áll a bibliájával, mikor kihozzák a szegény, fiatal fickót, aki a mamája után kiabál, mikor rákötik az ágyú csövére.

— Egy rump meg egy tucat — mondja a polgártárs —, így nevezte el a vén haramia, Sir John Beresford, de a modern angol elnadrágolásnak nevezi.

Azt mondja erre John Wyse:

— Ez a nadragulya annál jobb, minél kevesebbet esznek belőle.

Akkor azután elbeszélte, hogy a fegyvermester jön egy, hosszú bottal és nekirugaszkodik és olyanokat püfföl a szegény, fickó hátára, hogy már csak vinnyogni tud.

— Ez hát a dicsőséges angol tengerészet — mondja a pol-gártárs —, a világ ura. Ezek a fickók, akik sohasem lesznek szol-gák, az egyetlen örökletes kamarával a föld színén és országuk-kal egy tucat kanvadász és gyapotbáró kezében. Ez az a nagy, birodalom, amivel olyan nagyra vannak, a lakájok és a megkor-bácsolt rabszolgák országa.

— Ahol sohasem kel fel a nap — teszi hozzá Joe.

— És a tragédia az egészben az — mondja a polgártárs —, hogy ők maguk hisznek benne. A boldogtalan tinók hisznek benne.

A virgácsban hisznek, a mindenható ostorban, a földi pokol teremtőjében, és Matróz Jackban, az istentelen fráterben, aki fogantatott a szentségtelen lelketlenségtől, született a haditen-

gerészet méhéből, szenvedett a rump és a tucat alatt, sanyargatott, nyúztatott és kicsereztetett, üvöltött a pokolra, harmadik napon feltámadt ágyából, visszamene a hajó szennyébe, ül a tatrúd jobbján, mígnem új parancsot kap, hogy hol gürcöljön tovább a kenyérért és éhbérért.

— De hát — mondja Bloom — a fegyelem nem mindenütt ugyanaz? Ugy értem, nem ugyanaz lenne, ha maguk erőszakot alkalmaznának az erőszak ellen?

Nem mondtam? Olyan igaz, mint ahogy ezt a portert iszom, a halálos ágyán is még az utolsó lélekzetvételével azt próbálná! bebizonyítani az embernek, hogy meghalni annyi mint élni.

— Igen, mi erőszakot akarunk alkalmazni az erőszak ellen. — mondja a polgártárs. — A mi nagyobb Írországunk ott van a tengeren túl. A fekete negyvenhetes esztendőben elkergették őket hazulról. Vályogviskókat és útszéli házikőikat lerombolták faltörő kosokkal, és a *Times* a kezét dörzsölte és azt regélte a fehérmájú századoknak, hogy nemsokára olyan kevés lesz Írorszáiban, mint rézbőrű Amerikában. Még a török szultán is piasztereket küldött nekünk. De a szász bérencek itthon próbálták kiéheztetni a népet, miközben az ország tele volt gabonával, csak hogy azt felvásárolták a brit hiénák és eladták Rio de Janeiróban. Igen, csapatostul kergették ki a parasztokat. Húsz-ezer meghalt közülük a koporsóhajókon. De akik elérték a szabadság országát, nem felejtik el a rabszolgaság földjét. És vissza fognak jönni, bosszuszomjasan, nem gyáván, Granuaile fiai, Kathleen ni Houlihan harcosai.

— Tökéletesen igaz — mondja Bloom. — De én úgy ére tettem...

— Régen várunk már arra a napra, polgártárs — mondja Ned. — Mióta az a szegény öreg asszony azt mondta, hogy a franciák a tengeren vannak és partraszálltak Killalában.

— Igen — mondja John Wyse. — Harcoltunk a királyi Stuartokért, akik elárultak bennünket és eladtak a Williamitáknak. Gondoljatok Limerickre és a szétfúzott szerződésekre. Legjobb vérünket adtuk oda Franciaországnak és Spanyolorzágnak, a vadludaknak. Fontenoy, az semmi? És Sarsfield és O'Donnel, Tetuan hercege Spanyolországban, és Ulysses Browne Camusból, aki Mária Terézia tábornagya volt. De mit kaptunk mindezért?

— A franciák! — mondja a polgártárs. — Csupa tánc- és illemtanár! — Tudjátok, miről van szó? Egy marék ganéjt nem érnek Írországnak. Vagy most is nem abban sántikálnak, hogy *entente cordiale*-t kössenek Tay Pay bankettjén a perfid Albionnal? Mindig ők voltak Európa gyujtogatói.

— *Conspuez les Français* — mondja Lenehan és kiissza a szomszédja sörét.

— Ami meg a poroszokat és a hannoverieket illeti — mondja Joe —, nem volt még elég ilyen kolbászevő fattyunk a trónon, Györgytől a választófejedelemtől kezdve le a német tacsókig és a felfuvalkodott vén banyáig, aki mostanában halt meg?

Esküszöm, nevetnem kellett, hogy ezt mondta a mámiról, aki ott ül a kaffer szemével minden istenadott este a királyi palotában tökrészeget, az öreg Vic, a titokban főzött whisky-hordójával, és a kocsis felnyalábólja a vén csontjait és begurítja az ágyba, ő meg megcibálja a bajuszát és mindenféle régi nótákat énekel neki az *Ehren am Rhein*-ről és hogy gyere oda, ahol olcsóbb a pia.

— Tja! — mondja J. J. — De most Békeszerző Edward a király.

— Mesélje ezt a bolondoknak — mondja a polgártárs. — Ezen a bácsin is több a pox, mint a pax, a ragya, mint a béke! Edward Guelph-Wettin!

— És mit gondol? — mondja Joe — a jámbor fiúkról, az ír papokról és püspökökről, akik Maynoothban a kedvenc lóversenyszíneivel tapétáztatták ki ő sátáni felesége szobáját és odaakasztják az összes lovak képét, amiket az ő emberei lovagoltak. Dublin grófja, nem kevesebb.

— Hozzáakaszthatták volna az összes nőket is, akiken ő maga lovagolt — mondja a kis Alf.

Azt mondja erre J. J.:

— A Lordok határozatát nagyban befolyásolták helyi szempontok.

— Iszik még egyet, polgártárs? — mondja Joe.

— Hogyne — mondja —, szívesen.

— Hát te? — mondja Joe.

— Isten fizesse meg, Joe — mondom. — Soha ne fogyjon el az árnyékod.

— Mégegyszer ugyanezt — mondja Joe.

Bloom közben egyfolytában John Wyse-zal beszélt és egészen izgalomba jött a sötétpiszok színű képével meg a dülledten forgó szilvaszemével.

— Üldözés — mondja —, az egész világtörténelem tele van vele. Nem akarják, hogy kivesszen a gyűlölködés a nemzetek között.

— De hát tudja maga, mit jelent az, hogy nemzet? — mondja John Wyse.

— Tudom — mondja Bloom.

— Na, mit? — mondja John Wyse.

— Nemzet? — mondja. — Az egy helyen élő emberek együttese.

— Teremtette! — mondja Ned nevetve —, de hisz akkor én is nemzet vagyok, mert öt éve élek már egy helyen.

— Ez az én esetem is — mondja Joe.

— Melyik az ön nemzete, ha szabad kérdezni — mondja a polgártárs.

— Az ír — mondja Bloom. — Itt születtem Írországbán.

A polgártárs nem szólt semmit, csak krákogott egy nagyot és nagy redbanki osztrigát köpött jobbkézt a sarokba.

— Ki a piszokkal, Joe — mondja, és előveszi zsebkendőjét, hogy letörölje vele magát.

— Ez a magáé, polgártárs — mondja Joe. — Vegye ezt a jobbkezébe és mondja utánam a következő szavakat.

A Dromai Salamonnak és Manus Tomaltach og MacDonogh-nak, a Ballymote-könyv szerzőinek tulajdonított rendkívül értékes és gyönyörű hímezésekkel ellátott régi ir fejkendő, mikor óvatosságon gondolat elővették, általános csodálatot keltett. Szükségtelen a sarkok ábráinak legendás szépségénél időznünk, a művészetnek ennél a csúcsteljesítményénél, amely a négy evangelistát ábrázolja, de úgy, hogy a négy mester közül mindegyik mellett tisztán kivehető az evangéliumi jelkép, egy tölgyfajogar, egy északamerikai puma (amely melleleg megjegyezve sokkal nemesebb fedelme az állatvilágnak az angolok oroszánjánál), egy Kerry-borjú és egy carrantuohilli aranysas. Az orrkifúvára szolgáló mezőnyön látható képek, melyek régi erődjainket, szikla-templomainkat, cromlechjeinket és grianajainkat, valamint tudományos központjainkat és elátkozó köveinket ábrázolják, csodálatos szépségükkel és finom színeikkel azokra az időkre emlékeztetnek, mikor a Sligo-illuminátorok még szabadjára eresztették képzeletüket, valaha régesrégen, a Barmecidák korában. Glendalough, Killarney bájos tavai, Clonmacnois romjai, Cong Abbey, Glen Inagh és a Tizenkét Fenyő, Írország Szeme, a Tallaght Zöld Dombok, Croagh Patrick, Arthur Guinness, fia és tsa részvénytársaság, a Longh Neagh partvidéke, az Ovoca völgye, Isolde tornya, a Mapas-obelisz, Sir Patrick Dun kórháza, Cape Clear, az aherlowi barlang, Lynch kastélya, a Skótház, a Rathdown Union üzeme Longhlingstownban, a fegyház Tullamore-ban, a castleconneli vízesések, Kilballymacshonakill, a kereszt Monasterboice-ban, Jury's Hotel, St. Patrick's Purgatory, a Salmon Leap, a maynoothi kollégium refektóriuma, a Curley's hole, az első Wellington herceg három szülőhelye, Cashel sziklája, Allen mocsara, a Henry-street raktártelepe, Fingal barlangja — mindezek a megindító tájak ma is ott vannak még és szépségüket csak növeli a könnyár, amely elzúgott fölöttük és az idő nemes patinája.

— Igazíts el a poharak között — mondom. — Melyik kié?

— Ez az enyém — mondja Joe —, szól az ördög a meghalt rendőrhöz.

— Magam is olyan fajhoz tartozom — mondja Bloom —, amelyet gyűlölnék és üldöznek. Most is. Ebben a pillanatban, ebben a másodpercben.

Esküszöm, kevésbe mult, hogy meg nem égette az ujját a szivarja végével.

— Kirabolnak — mondja. — Kifosztanak. Gyaláznak. Üldöznek. Elveszik tőlünk, ami jog szerint a miénk. Ebben a pillanatban is — azt mondja és felemeli az öklét — árverésen adnak el bennünket Marokkóban, mint a rabszolgákat vagy a jószágot.

— Az új Jeruzsálemről beszél? — mondja a polgártárs.

— Az igazságtalanságról beszélek — mondja Bloom.

— Helyes — mondja John Wyse. — Hát akkor szegüljenek ellene erőszakkal, férfiakhoz illően.

Kalendáriumba való kép. Célpont tömpeorrú golyóknak. Vén hájpofa büszkén az ágyú szebbik vége előtt. Esküszöm, egy seprühöz jobban állana, ha cselédkötény volna rajta. Aztán egyszerre csak megtorpan, egészen más lesz, lötytyedt, mint egy vi-
zes rongy.

— De mindez semmit sem ér — mondja. — Erőszak, gyűlölet, történelem, mindez. Nem ez az embereknek való élet, a gyalázkodás és gyűlölködés. Mindenki tudja, hogy az igazi élet mindennek az ellenkezője.

— Micsoda? — mondja Alf.

— A szeretet — mondja Bloom. — Vagyis a gyűlölet ellentéte. Most mennem kell — mondja John Wyse felé. — Elmegyek ide a sarokra, hátha ott van Martin. Ha idejön, mondják meg neki, hogy rögtön jövök. Egy pillanat mulva.

Ki tartóztat? Elszáguld, mint a jól megkent villám.

— Uj apostol a pogányoknak — mondja a polgártárs. — Egyetemes szeretet.

— Hát igen — mondja John Wyse —, nem erre tanítanak mindig? Szeresd felebarátodat.

— Ez a fráter? — mondja a polgártárs. — Juttasd koldusbotra felebarátodat, ez a jelszava. Szeretet, Moya! Gyönyörűséges mintakép Romeo és Juliának.

Szeretet szeret szeretetet szeretni. Ápolónő szereti az új gyógyszerészt. 14-es számú rendőr szereti Mary Kellyt. Gerty MacDowell szereti a biciklis fiút. U. B. szeret bizonyos szőke urat. Li Csi Han szereti puszi Csa Pu Csót. Jumbo, az elefánt, szereti Alice elefántot. Öreg Verschoyle bácsi a hallócsővel szereti öreg Verschoyle nénit a kancsi szemével. Az úr barna macinthusban szeret egy hölgyet, aki meghalt. Ófelsége a király szereti Ófelségét a királynét. Mrs. Norman W. Tupper szereti Taylor hadnagyot. Te szeretsz bizonyos személyt. És ez a személy mást szeret, mert mindenki szeret valakit, de Isten mindenkit szeret.

— Hát Joe — mondom —, erőt, egészséget. Magának meg jó munkát, polgártárs.

— Hurrah, éljen — mondja John.

— Isten és Mária és Patrick áldása rátok — mondja a polgártárs.

Es ex issza a pintet, hogy leöblítse a garatját.

— Ismerjük ezeket a szent fazekakat — mondja —, prédikálnak és kihúzzák a zsebünkből, ami benne van. Mit szóltok a szenteskedő Cromwellhez és katonáihoz, akik Drogheda asszonyait és gyermekeit úgy hányták kardélre, hogy a bibliaidézet: *Isten a szeretet* rá volt ragasztva az ágyúcsővükre? A biblia! Olvastátok a mai *United Irishman* csipkelődését arról a zulu törzsfőnökről, aki ellátogat Angliába?

— Mi van benne? — mondja Joe.

Mire a polgártárs felveszi egyik paraphernalia-ujságját és elkezd felolvasni:

— Manchester fő textilmágnásainak küldöttségét vezette tegnap őfelsége Abeakuta Alakija elé a szolgálattevő kamarás, Tojásjáró Mony herceg, hogy tolmácsolják őfelségének a brit ipar szívből jövő háláját az országban élvezett kedvezményekért. A küldöttség résztvett egy reggelin, melynek végeztével a sötétbőrű uralkodó nagysikerű beszédjében, melyet a brit udvari káplán, tisztelendő Ananias Hitesy de Cupacont tolmácsolt szabadon, legmelegebb köszönétét fejezte ki Massa Monynak, nyomtatékosan rámutatott az Abeakuta és a Brit Birodalom között fennálló szívélyes jóviszonyra és leszögezte, hogy egyik legbecselesebb kincseként őriz egy illuminált bibliát, Isten ígéjének könyvét és Anglia nagyságának titkát, amelyet a fehér főnökasszony, a nagy squaw Victoria ajándékozott neki és látott el kegyesen a királyi adományozó sajátkezű személyes ajánlásával. Az Alaki ezek után kiivott egy békekupa legkitűnőbb usquebaughot *Fekete-fehér* jelíggel a Kakacsakacsak-dinasztiából való közvetlen elődje, a Szemölcsös melléknéven ismert törzsfő koponyájából, majd pedig meglátogatta Cottonopolis legnagyobb gyárát, ahol kézjegyével látta el a vendégekönyvet, aztán a munkásnők lelkendező tapsai közepette bemutatott egy régi abeakutai háborús táncot, miközben több kést és villát nyelt le.

— Özvegyasszony — mondja Ned —, nem gyanusítanám meg. Csak azt szeretném tudni, arra használta-e a bibliát, amire én.

— Arra, csak gyakrabban — mondja Lenehan. — És utána a gyümölcsök földjén dúsan virágzott a széleslevelű mangófa.

— Griffith írta? — mondja John Wyse.

— Nem — mondja a polgártárs. — Nem áll allatta, hogy Shanganagh. Csak a kezdőbetű: P.

— A jó kezdőbetű — mondja Joe.

— Így csinálják — mondja a polgártárs. — A kereskedő jön a katona után.

— Hát — mondja J. J. —, ha rosszabbak, mint a belgák a kongói szabadállamban, akkor nagyon rosszak. Olvasta azt a tudósítást attól a hogyishívjáktól?

— Casement — mondja a polgártárs. — Ir ember.

— Igen, az — mondja J. J. — Hogy erőszakot követnek el az asszonyokon meg a lányokon és a hasukat veretik a bennszülötteknek, hogy minden lehető vörös gumit kisajtoljanak belőlük.

— Tudom, hová ment — mondja Lenehan, ujjával pityegtetve.

— Kicsoda? — kérdezem én.

— Bloom, — mondja ő, — a bíróság csak fal. Tett néhány shillinget *Haszontalan*-ra és most elment, hogy felszippantsa a sékelt.

— A szemforgató kaffer — mondja a polgártárs, aki soha életében nem tett lóra még véletlenül sem.

— Ezért ment el — mondja Lenehan. — Találkoztam Bentam Lyons-szal, aki meg akarta játszani, de lebeszéltem róla, és tőle tudom, hogy Bloomtól kapta a tippet. Fogadok, ameny-

nyibe akartok, hogy százat kap ötre. Ő az egyetlen ember Dublinben, akinek sikerült. Egy észre nem vett lóval.

— Maga is észre nem vett ló — mondja Joe.

— Idehallgass, Joe — mondom. — Mutasd meg a bejáratot kifelé.

— Itt van — mondja Terry.

Isten veled Írország, megyek Gortba. Azzal fogtam magam és mentem hátra az udvarba, hogy csapoljak egyet magamon és a kutya-fáját (száz shilling ötre) miközben könnyebbülök (*Haszontalan* húsz az) könnyebbülgetek, mondom magamban tudtam hogy nyugtalankodik (két pint Joetól és egy Slat-terynél) nyugtalankodik és szeretne már tovább állni (száz shilling öt egész foncsi) és mikor ott voltak a (észre sem vett ló) Hugyos Burke beszélte a kártyajátékot és hogy a gyerek beteg (fenébe is, legalább egy gallon lehetett bennem) a vastag-farú asszony kiabálja le a csövön *jobban van már* meg hogy *jobban* (au!) jól kitervelte hogy elpárologhasson a téttel ha nyert vagy, (teremtette, hogy tele voltam) engedély nélkül kereskedik (au!) nemzetem az ir azt mondja (hojk! ftauk!) soha nem bírunk egy ilyen istenverte (ez az utolsó csepp) jeruzsálemi (ah!) kukuval.

Szóval ahogy visszamentem, javában folyt a szó, John Wyse éppen arról beszélt, hogy Bloom volt az, aki Griffithnek azt az ötletet adta a Sinn Feinnal kapcsolatban, hogy írjon a lapjába mindenféle linkségeket, hogy az esküdtszékeket lepénzelik meg hogy a kormánytól elcsenik az adókat meg hogy mindenüvé nevezzenek ki konzulokat, hogy adjanak el ír iparcikkeket. Lop-ják el Pétertől és adják Pálnak. Fene megette az egész kalamajkát, ha még az ilyen vén kotnyeles is beleüti az orrát. Isten óvja Írországot az ilyen ronda vizsláktól. Bloom úr az etepetéjével. Már az apja is így szélhámolt, az öreg Bloom Matuzsálem, az a tolvaj kufár, aki kéksavval megmérgezte magát, miután az egész országot elárasztotta ócska limlommal és filléres gyémánttal. Postai kölcsön kedvező feltételekkel. Minden összeget folyósítok kötelezvény ellenében. Távolság nem számít. Biztosíték szükségtelen. Fenébe is, olyan, mint a Lanty MacHale kecskéje, az szaladt mindenki után egy darabig.

— Hiába, ez a tény — mondja John Wyse. — És itt jön, aki közelebbit mondhat a dologról, Martin Cunningham.

Valóban a kastély kocsija közeledett. Martin ült rajta Jack Powerrel és egy Crofter vagy Crofton nevű fráterrel, aki nyugal-mazott vámőr, orangista, aki Blackburnben szolgált és most húzza a fizetését, vagy Crawford, mert a király költségén csatangolja be az országot.

Utasaink elérték a vidéki fogadót és leszálltak paripáikról.

— Hahó, csatlós! — kiáltott, aki, ábrázatáról ítélve, a társaság vezetője lehetett. — Léha cenk, ide hozzánk!

Ímígyen kiáltva, kardja markolatával megdöngette a nyitott rácsot.

És zörgetésére megjelent a fogadós, panyókára vetett pán-céllal.

— Isten hozta kegyelmeteket, nagy jó uraim — mondá szolgáltkész meghajlással.

— Mozogj serényebben, fiú — kiáltá az, aki bezörgetett volt. — Vedd gondjaidba lovainkat. Jőmagunknak pedig adj legjobb borodból, mert lovagi hitemre mondom, fölöttébb szomjúhozunk.

— Fájdalom, jó urak — úgymond a fogadós — szegény háznak csak üres éléskamrája vagyon. Nem tudom, mivel szolgálhatnék uraságtoknak.

— Hogyan, legény? — kiáltott a társaság másik tagja, egy kellemetes orcájú férfi —, így szolgálod ki a király követeit, Csapcsurrantó?

A kocsmáros arca hirtelen változást mutatott.

— Alázattal megkövetem uraságoktokat — mondta serényen. — Hahogy király követei vagytok (Isten oltalmazza felséges személyét!), nem fogtok szükséglet látni semmiben. A király barátai (Isten áldja meg felséges személyét!) nem fognak éhezni hajlékomban, bizvást mondhatom.

— Akkor nosza! — kiáltá az utas, aki eleddig nem szólt és külsejéről ítélve, a bor és vídamság nagy kedvelője lehetett. — Mit adhatsz nekünk?

A kocsmáros ismét meghajolt és viszonzá:

— Mit szólnának nagy jó uraimék egy kis galambpástétomhoz, néminémű vadpecsenyéhez, egy borjúgerinchez, vadkacsa-hoz ropogós malacszalonnával, vaddisznófejhez pisztáciával, egy tál ízletes custardhoz, item egy, naspolyapuddinghoz és egy, palack régi rajnai borhoz?

— Teringettét! — kiáltá, aki utoljára szólt. — Ez ínyemre vagyon. Pisztácia!

— Ahá! — kiáltá a kellemetes arcú. — Szegény, hajlék és üres éléskamra, mondotta! Vídám fickó.

Martin aztán bejön és kérdezi, hol van Bloom.

— Hogy hol? — mondja Lenehan. — Özvegyeket és árvákat zsebel ki.

— Igaz vagy nem — mondja John Wyse —, amit a polgártársnak Bloomról és a Finn Feinről meséltem?

— Igaz — mondja Martin. — Azt állítják legalább.

— Ki állítja? — mondja Alf.

— Én — mondja Joe. — Én vagyok az az álligátor.

— Mindent egybevetve — mondja John Wyse —, miért ne szerethetné egy zsidó a hazáját éppúgy, mint akárki más?

— Miért ne? — mondja J. J. —, ha biztosan tudja, melyik ország az.

— Zsidó ez vagy pogány vagy pópista vagy methodista vagy mi az istennyila? — mondja Ned. — Vagy kicsoda? Ne vedd zokon, Crofton.

— Nekünk ugyan nem kell — mondja Crofter, az orangista, vagy, kálvinista.

— Ki az a Junius? — mondja J. J.

— Egy hitehagyott zsidó — mondja Martin, valahonnan Magyarországból, ő csinálta az összes terveket magyar rendszer szerint. Mi fenn a kastélyban tudjuk.

— Nem unokaöccse a fogász Bloomnak? — kérdezi Jack Power.

— Szó sincs róla — mondja Martin. — Csak druszák. Őt Virágnak hívták. Ez volt az apja neve, aki megmérgezte magát. Hatóság: engedéllyel megváltoztatta, már tudniillik az apja.

— Ez Írország új Messiása! — mondja a polgártárs. — A szentek és bölcsék Írországaé.

— Úgy tudom, ők még várják a megváltójukat — mondja Martin. — Ami azt illeti, mi is.

— Igen — mondja J. J. — és minden fiúgyermekről, aki megszületik, azt hiszik, hogy az lehet a Messiásuk. És minden zsidó roppantul izgatott, míg meg nem tudja, hogy apa lett-e vagy anya.

— Azt várja, hogy minden pillanat a legközelebbi lesz — mondja Lenehan.

— Jóságos egek — mondja Ned —, láttatok volna Bloomot, mikor az azóta meghalt fia született. Egyszer a déli vásárcsarnokban találkoztam vele, Neave-tápszert vásárolt hat héttel azelőtt, hogy a felesége lebabázott.

— *En ventre sa mère* — mondja a polgártárs.

— Nem tudom, hogy tudta megtalálni, hogy hová dugja — mondta Joe.

— Mindegy, azért mégis született két gyermeke — mondja Jack Power.

— És kire gyanakszik? — mondja a polgártárs.

Az áldóját, sokszor tréfából mondják ki az igazat. Amolyan korcs keverék. Hugyos mesélte, hogy egyszer minden hónapban fenn a szállóban feküdt fejfájással, mint egy havibajos asszony. Mondok egyet. Istenes dolog lenne, ha az ember nyakon fogná az ilyen fickót és beledobná a tengerbe. Ezt nevezik önvédelemből elkövetett emberölésnek. Eloldalog az öt foncsijával, eszébe sem jut tisztesség okából egy pintet fizetni. Egy fenét. Annyit se, hogy az ember szemét kiszúrja vele.

— Felebaráti szeretet — mondja Martin. — De most meg hol van? Nem várhatunk.

— Báránybőrbe bújt farkas — mondja a polgártárs. — Ez ő. Virág úr Magyarországból! Én azt mondom rá, hogy Ahasvér. Akit Isten elátkozott.

— Ráérsz egy rövid itókára, Martin? — kérdezi Ned.

— De csak egyre — mondja Martin. — Sürgős dolgunk van. J. J. és S.

— Te, Jack? Crofton? Három felet, Terry.

— Szent Patricknak kellene újra partraszállani Ballykinlerban és megtéríteni bennünket — mondja a polgártárs —, ha már megengedte, hogy az ilyesmi megfertőzze partjainkat.

— No — mondja Martin és az asztalra üt, hogy adják már oda a poharát. — Isten áldjon meg mindnyájunkat.

a sek
ajtón
apát
csapa
dolia
és ág
viánu
Carm
Teréz
barát
sok é
káló
Rice
vezet
dig j
Cyr é
Phoc
Simó
és Sz
Szt.
és Sz
Dene
Teréz
mus
és Sz
és Sz
Szt.
és Sz
és Sz
és Sz
és B
és a
Szt.
Serva
Szt.
Szt.
testv
és E
Attr
és a
bála
jötte
és h
reá
nyila
kek
lilio

— Ámen — mondja a polgártárs.

— Meg fog biztosan — mondja Joe.

És a szent csengő csilingelése közben a keresztyívővel élén, a sekrestyésekkel, füstölőhordókkal, edényvivőkkel, felolvasókkal, ajtónállókkal, diakonokkal és szubdiakonokkal bevonult a mitrás apátok és priorok és gvardiánok és barátok és szerzetesek áldott csapata: Spoletoi Benedek szerzetesei, karthauziak és kamaldoliak, ciszterciták és olivetánok, oratoriánusok és vallombrosiak, és ágostonrendi barátok, a brigittinusok, a premontreiek, a szerziánusok, a trinitáriusok és Peter Nolasco gyermekei: és velük Carmel hegyéről Éliás próféta gyermekei Albert püspök és Avilai Teréz vezetésével, sarut viselők és sarutlanok: és barna és szürke barátok, a szegény Ferenc fiai, kapucinusok, cordelier-k, minimusok és obszervánusok és Klára leánya: és Domokos fiai, a prédikáló barátok és Vince fiai: és Szt. Wolstan szerzetesei: és Ignatius Rice tisztelendő testvér gyermekei; és a keresztyén legények szervezete tisz. Edmund Ignatius Rice fráter vezetésével. Utána pedig jöttek az összes szentek és vértanúk, szűzek és hitvallók: Szt. Cyr és Szt. Isidore Arator és az ifjabb Szt. Jakab és Sinopei Szt. Phocas és Szt. Julian Hospitator és Cantalicei Szt. Felix és Szt. Simon Stylites és Szt. István, a protomártir és Istenes Szt. János és Szt. Richard és Szt. Vincent de Paul és Szt. Martin da Todi Szt. Ferreol és Szt. Leugarde és Szt. Theodotus és Szt. Vulmar és Szt. Martin de Tours és Szt. Alfréd és Szt. József és Szt. Dénes és Szt. Cornelius és Szt. Lipót és Szt. Bernát és Szt. Terentius és Szt. Edward és Szt. Owen Caniculus és Szt. Anonymus és Szt. Eponymus és Szt. Pseudonymus és Szt. Homonymus és Szt. Paronymus és Szt. Synonymus és Szt. Laurence O'Toole és Szt. James de Dingle és Compostella és Szt. Columcilla és Szt. Columba és Szt. Coelestina és Szt. Colman és Szt. Kevin és Szt. Brendan és Szt. Frigidian és Szt. Senan és Szt. Fachtna és Szt. Columbanus és Szt. Gallus és Szt. Fursey és Szt. Fintan és Szt. Fiacrus és Nepomuki Szt. János és Aquinói Szt. Tamás és Britanniai Szt. Ives és Szt. Michan és Szt. Herman-Joseph és a szent ifjúság három védőszentje Szt. Aloysius Gonzaga és Szt. Stanislaus Kostka és Szt. John Berchmans és Gervasius, Servasius és Bonifacius és Szt. Bride és Szt. Kieran és Kilkenny Szt. Canisius és Tuami Szt. Jarlath és Szt. Finbarr és Ballymuní Szt. Pappin és Aloysius Pacificus testvér és Louis Bellicosus testvér és Limai és Viterbói Szt. Róza és Bethaniai Szt. Márta és Egyiptomi Szt. Mária és Szt. Lucia és Szt. Brigitta és Szt. Attracta és Szt. Dympna és Szt. Ita és Szt. Marion Calpensis és a gyermek Jézusról nevezett boldog Terézia nővér és Szt. Borbála és Szt. Scholastica és Szt. Orsolya tizenegyezer szűzzel. És jöttek mindannyian nimbuszal és glóriával, pálmákat hozván és hárfákat és kardokat és olajfakoszorúkat, köntöseikre pedig reá valónak hímezve hatáskörüknek áldott jelképei, tintatartók, nyilak, cipők, fazekak, bilincsek, bárdok, fák, hidak, kisgyermekes fürdőkádban, kagylók, tarisznyák, ollók, kulcsok, sárkányok, lilomok, sörét, szakállak, disznók, lámpák, fújtatók, méhkasok,

leveseskanalak, csillagok, kígyók, üllők, vazelines dobozok, harangok, mankók, fogók, szarvasagancsok, vízhatlan csizmák, héjamadarak, malomkövek, szemek tálon, viaszgyertyák, tömjénfüstölők, egyszarvúak. És amint útjukat a Nelson-oszlop mellett a Henry-streeten, a Mary-streeten, a Capel-streeten és a Little Britain-streeten át vették, közben énekelvén az *Epiphania Domini* introitusát, mely úgy kezdődik, hogy *Surge, illuminare* és utána nagy édességgel az *Omnes* graduálét, mely úgy szól, hogy *de Saba venient*, külön-külön csodákat cselekedtek, így ördögűzést, holtak feltámasztását új életre, halak megsokasítását, bénák és vakok meggyógyítását, sokféle elrakott tárgy megtalálását, írások értelmezését és beteljesedését, áldásosztást és jövőmondást. És leghátul aranyhímes baldachin alatt jött a tisztelendő O'Flynn atya, Malachi és Patrick kíséretében. És mikor a jó atyák elértek a kijelölt helyre, a Bernard Kiernan és tsa Rt., Little Britain-street 8, 9 és 10 sz., fűszeráru-nagykereskedés, bor- és brandyexport, korlátlan jogú ital-, sör-, bor- és szeszimérés elé, a celebráns megáldotta a házat és tömjénnel megfüstölte a gerendás ablakokat és a keresztíveket és a boltíveket és az oszlopfejeket és a tetőmezőket és a corniche-okat és a rovátkás íveket és a toronycsúcsokat és a kupolákat és meglocsolta annak ajtófélfáit szentelt vízzel és imádkozott, hogy Isten áldja meg ama házat, valamiként megáldotta Ábrahám, Izsák és Jákob házat és engedje itt lakozni világosságának angyalait. És belépven, megáldotta az ott lelhető ételt és italt, a szent gyülekezet pedig válaszolt imáira.

— *Adiutorum nostrum in nomine Domini.*

— *Qui fecit coelum et terram.*

— *Dominus vobiscum.*

— *Et cum spiritu tuo.*

És rátette kezét a megáldottakra és hálát adott és imádkozott, és azok imádkoztak vele:

— *Deus, cuius verbo sanctificantur omnia, benedictionem tuam effunde super creaturas istas: et praesta ut quisquis eis secundum legem et voluntatem Tuam cum gratiarum actione usus fuerit per invocationem sanctissimi nominis Tui corporis sanitatem et animae tutelam Te auctore percipiat per Christum Dominum nostrum.*

— Ezt mondjuk valamennyien — mondja Jack.

— Évi ezer, Lambert — mondja Crofton vagy Crawford.

— Igaz — mondja Ned és kezébe veszi John Jamesonját.

— És aprítani való a tejbe.

Éppen nézegettem körül, hogy kinek jut eszébe az az okos dolog, mikor a kutya-fáját, megint beront és arról szaval, hogy istentelen sürgős dolga van.

— Odaát voltam a törvénszéken — azt mondja — és megint kerestem. Remélem, nem vagyok...

— Nem — mondja Martin —, kész vagyok.

Törvénszék, egy frászt, és közben tele van a zsebed arannyal és ezüsttel. Pocsék alak. Ahelyett, hogy fizetne egyet. Nem;

azt a jó Istennek sem. Ilyen a zsidó! Mindent csak magának. Ravasz, mint egy klozetpatkány. Száz az ötre.

— Ne mondja senkinek — mondja a polgártárs.

— Bocsánatot kérek — azt mondja.

— Gyerünk, fiúk — mondja Martin, mert látta, hogy tarkalesz az ügy. — Gyerünk.

— Ne mondja senkinek — mondja a polgártárs és rámborul.

— Titok.

Az az átkozott kuvasz meg felébredt és elmorogta magát.

— Minden jól — mondta Martin.

És már vitte is őket sebtében, Jack Powert és Croftont vagy hogyishívjákot, ő meg a kettő között, mintha nem tudna semmiről, és beszállnak abba a rohadt kocsiba.

— Hajts — mondta Martin a kocsisnak.

A tejfehér delfin megrázta sörényét és arany tatján felemelkedve, a kormányos kitárta a szélnek a pocakosodó vitorláját és minden vászon nekirugaszkodott, a jármű délcegen távolodott a parttól. És nem egy szépséges nimfa bukkant fel a tat és a kormányrúd közelében és belecsimpaszkodva a deli bárka oldalába, összefonták fénylő aiajkukat, mint a tudós bogárnár, midőn a kerék szíve köré kiformalja az egyenlő távolságban keringő küllőket, melyek közül egyik testvére a másiknak, összekötve őket egy külső abronccsal és szárnyat adván az emberek lábainak, hahogy ütközetbe sietnek avvagy szép hölgyek mosolyáért harcolnak. Így jöttek ők és vették körül őket, a készséges nimfák, a halhatatlan nővérek. És nevetgéltek és hancuroztak a szertefröccsenő habokban: a bárka pedig hasította a hullámokat.

De a kutya-fáját, éppen a pohár legalját intéztem el, mikor látom, hogy a polgártárs feláll, odatámolyog az ajtóhoz, fujva és prüsszögve a víziszonytól és Cromwell átkával átkozódva ellene, haranggal, könyvvel és gyertyával, mindezt írul, és köpködve és krákogva ellene, és Joe meg a kis Alf mint a manók ugrándoztak körülötte és igyekeztek csillapítani.

— Hagyjatok békén — mondotta.

És az áldóját, eljutott az ajtóig, hiába tartották vissza és nagyot üvöltött:

— Éljen Izrael!

Arrah, ülj le az alfeled szalónképesebbik részére, a jó Isten áldjon meg, és ne csinálj itt cirkuszt. Jézuskám, mindig van a közelben valami istenverte pojáca vagy efféle, aki elefántot csinál a bolhából. De olyant, hogy keseredik tőle a porter az ember torkában.

És a nemzet összes csirkefogói és lotyói az ajtó köré sereglenek és Martin azt mondja a kocsisnak, hogy hajtson, a polgártárs pedig csak üvölt, Alf és Joe meg váltig csitítják, de ő tovább szidja a zsidókat, miközben a léhűtők hallani akarják a szónokot, és Jack Power igyekszik rávenni, hogy üljön le a kocsiban és fogja be a buta száját, az egyik léhűtő meg tapasszal a jobb szemén rágyujt a nótára, hogy *Ha a holdban az ember zsidó*

volna, zsidó, zsidó, és egy mocskos nőszemély azt kiabálja:

— He, nagyságos úr! Nyitva a mézárszék!

Erre ő azt mondja:

— Mendelssohn zsidó volt, Karl Marx és Mercadante és Spinoza úgyszintén. És az Üdvözítő is zsidó volt, meg az apja is. A ti Istentek.

— Annak nem volt apja — mondta Martin. — Elég volt. Hajts.

— Kinek az Istene? — kérdezi a polgártárs.

— Jó, hát a nagybátyja volt zsidó — mondja. — Az Istentek zsidó volt. Krisztus ugyanolyan zsidó volt, mint én.

Erre aztán a polgártárs rohan vissza a butikba.

— Bizonyisten — mondja —, beverem ennek az átkozott zsidónak a fejét, hogy szájára vesz egy szent nevet. A krisztusát, megfogom és keresztre feszítem. Adjátok ide azt a kétszersületes dobozt.

— Állj! Állj! — mondja Joe.

Nagy és lelkes közönség verődött össze a fővárosban és Nagy-Dublinben tartózkodó barátokból és ismerősekből, hogy több ezer főre felszaporodva, elbúcsúztassa Virág Lipót nagyságos uramat, az Alexander Thom udvari könyvnyomda volt alkalmazottját, abból az alkalomból, hogy elutazott a távoli Százharmincborjügulyás-Dugulásba (Csörgedező Vizek Mezeje). A nagy *éclat*-ban végződő ünnepséget a legbensőségesebb szívélyesség jellemezte. A jeles phaenomenologistaának a község nagyrészenek nevében illuminált ó-ír pergamenttekercset nyújtottak át, megtoldva egy antik kelta ornamentum-stílusban tartott ezüstkosárból álló ajándékkal, melynek ízléses kivitele becsületére válik készítőinek Jacob *agus* Jacob uraknnak. A távozó vendéget lelkes óvációkban részesítették, és a jelenlévők közül sokakon látható volt a megindulás, mikor a kiváló ír fúvózenekar rázendített a *Jöjj Erinbe vissza* jólismert dallamára s rögtön ezt követőleg a Rákóczi-indulóra. Kátrányos hordók és örömtüzek gyultak fel végig a négy tenger partja mentén a Hill of Howth, a Three Rock Mountain, a Sugarloaf, a Bray Head ormain, a Mourne hegyein, a Galteek, az Ox, a Donegal és a Sperrin csúcsain, a Nagle és Bogragh tetőin, a Connemara-halmokon, a M'Gillicuddy mocsarain, a Slieve Aughtyn, a Slieve Bernaghon és a Slieve Bloomon. Egetrázó éljenzés közepette, melyre egy népes baráti gyülekezet éljenzése felelt a távoli cambriai és caledoniai dombokról, a masztodon-nagyságú luxushajó lassan elindult a búcsúzásul reázúduló virágözönben a szépnem nagy számban megjelent képviselőinek kezéből, míg a folyón csónakkísérettel lefelé haladó hajó üdvözlésére lebocsátották a teheráruraktár és a közhivatal lobogóit, éppúgy mint a Pigeon-house melletti erőművek zászlóit. *Viszontlátásra, kedves barátom! Viszontlátásra!* Elment, de emléke itt maradt.

Az ördög sem állíthatta volna meg, míg kezébe nem kapta a bádogdobozt és rohant kifelé a könyökébe csimpaszkodó Alfal,

üvöltve, mint a leszúrt disznó, hogy beillett volna a Queen's Royal Theatre valamelyik marha előadásának.

— Hol van, hogy agyonverjem?

Ned és J. G. mozdulni sem bírtak a nevetéstől.

— A keservét — mondom —, én is ott leszek az utolsó kenetnél.

De szerencséjére a kocsis már a másik irányba fordította a gebe fejét és vágatott vele.

— Álljon meg, polgártárs — mondta Joe. — Kész.

De a mindenét neki, kitépte kezét a markából, nekirugaszkodott és elhajította. Istennek hála, a nap belesütött a szemébe, különben biztos, hogy agyonüti. A doboz elrepült a fenébe. Az átkozott gebe megbokrosodott, a vén kuvasz pedig loholt a kocsi után, és az egész gyűlevész had ordított és nevetett, a bádogdoboz meg dübörögve gurult végig az utcán.

A szerencsétlenség rettenetes és azonnali hatású volt. A dunsinki csillagvizsgáló készülékei összesen tizenegy lökést jeleztek, xvalamennyit a Mercalli-skála szerinti ötödik fokon, úgy, hogy hasonló szeizmikus zavarra szigetünkön nem volt példa az 1534-es földrengés, Selyem Thomas felkelésének esztendeje óta. Az epicentrum nyilván a metropolisznak az a része volt, amely az Inn's Quai negyede és a Saint Michan-parókia között terül el és negyvenegy hold, három öl és egy négyzetláb illetve hüvelyk felületű. Az előkelő családi házak az igazságügyi palota környékén kivétel nélkül összeomlottak, és maga a nemes épület is, melyben a szerencsétlenség idején fontos jogi viták folytak, a szó szoros értelmében romhalmazzá lett, mely — attól kell tartanunk — az összes ott tartózkodókat elevenen maga alá temette. Szemtanúk előadásaiból kitűnik, hogy a szeizmikus hullámokat heves forgószélszerű légköri zavarok kísérték. Egy kalapot, melyről azóta megállapítást nyert, hogy a köztisztületben álló korona-ügyész, George Fottrell tulajdona, valamint egy aranyfogójú selyemernyőt, a quarter sessions tudós és nagyrabecsült tanácselnökének, Sir Frederick Falkiner dublini büntetőbírónak bevéselt kezdőbetűivel, címerével és házszámával, a sziget két igen távoli pontján találták meg a kereső különítmények, az elsőt a Giant's causeway harmadik bazaltgerincén, az utóbbit pedig egy láb három hüvelyk mélyen a Holeopen-öböl homokos partjába fúródva az öreg Kinsale-fő közelében. Más szemtanúk előadják, hogy hatalmas méretű izzó tárgyat láttak gördülni megdöbbszerű gyorsasággal délnyugat-nyugati irányban. Óránként érkeznek részvét- és rokonszeny-táviratok a különböző világrészek minden részéből, és az Egyházfő kegyesen elrendelte, hogy egyidejűleg a Szentszék szellemi fennhatósága alatt álló minden egyes püspökség székesegyházának felszentelt püspökei külön *missa pro defunctis*-t celebráljanak a hívek lelkiüdvösségeért, akik oly váratlanul távoztak körünkől. A mentési munkálatokkal, a romok, emberi maradványok stb. eltakarításával a Michael Meade és fia céget, Great Brunswick-street 159 és a T. C. Martin céget, North Wall 77, 78, 79 és 80, bízták meg, akiknek a Duke

of Cornwall gyalogezred legénysége és tisztjei segédkeznek. Az általános irányítás és vezetés feladatát ő királyi fensége, Sir Hercules Hannibal Habeas Corps Anderson vállalta magára, a térdszalagrend lovagja, a Szt. Patrick-rend lovagja, a Cordelier-rend lovagja, titkos tanácsos, a Bain-rend lovagja, a parlament tagja, békebíró, az orvosi kar magistere, a kiváló szolgálatok jutalmazására alapított rendjel tulajdonosa, S. O. D., M. F. H., M. R. I. A., B. L., Mus. Doc., P. L. G., F. T. C. D., F. R. U. I., F. R. C. P. I. és F. R. C. S. I.

Hát ilyet még nem látott ember ezen a rohadt világon. Ha odaszó egyet annak a sorsjegycsalónak a kobakjára, nem felejt el többet az aranykupát, viszont az is biztos, hogy a polgártársra ráhúzták volna a vizes lepedőt emberölésért, Joera pedig bűnrészességért és felbujtásért. A kocsis mentette meg az életét a dühös hajtással, ez olyan biztos, mint hogy Mózes Istent teremtetten. Az ám. A polgártárs meg szórta utána az átkot, mint a záporosó.

— Agyonütöttem? — mondta. — Vagy nem?

Aztán ráördített a ronda kuvaszra:

— Hé, Garry, utána! Utána, fiam!

Aztán utóljára már csak azt láttuk, hogy az átkozott kocsi befordult a sarkon, az öreg birkaképu ide-odahadonászik rajta, a kutya meg lohol utánuk hátrakonyuló füllel, minden erejéből, mert esküszöm, szeretne volna izekre tépni. Száz az ötre! Uramisten, hanem ki is állott érte egyetmást, annyit mondhatok.

Es ekkor, ime, nagy fényesség láttatott köröskörül és a fogat, amelyen Ő áll vala, szemünk láttára felszállott az egekbe. És ők látták a fogatban, a fényességbe öltözötten, a nap ragyogó köntösében, és szép volt, mint a hold és oly félelmetes, hogy rettegésükben nem mertek immár felnézni Reá. És ekkor szó hallatott az egekből, mondván: *Éliás! Éliás!* Ő pedig válaszolt hangos kiáltással: *Abba! Adonáj!* És láták Őt, magát Ben Bloom Elijah-t angyalfelhők közepette felszállani a Fény birodalmába negyvenöt-fokos szögben Donohoe üzlete fölött a Little Green-streeten, mintha lapátról szórták volna le.

* * * 13

A nyári este kezdte már átfogni a világot rejtelmes öleléseivel. Messze nyugaton a nap leáldozott és túlságosan gyorsan távozó fényének utolsó sugarai szeretőn időztek a tengeren és a parton, a kedves öreg Howth büszke kiugróján, mely miótától fogva őrzi az öböl vizét, a gyomtakarta sziklákon Sandymount partja mentén és — last but not least — a nyugalmas templomon, ahonnan időnként imádság hangjai áradtak a csöndbe ahhoz,

aki tiszta tündöklésével a vihartépte emberi szíveknek is világitó torony, Máriához, a tengerek csillagához.

A három barátnő ott ült a sziklákön, élvezte az esti látképet és a levegőt, amely erős volt, de nem nagyon hűvös. Sokszor és gyakorta eljárógattak ide erre a kedvenc helyükre, hogy meghittén eltrécseljenek a csillogó hullámok mellett és beszélgeszenek női dolgokról, Cissy Caffrey és Edy Boardman a kisbabával a tolókcocsiban és Tommy és Jackey Caffreyvel, két kis göndörhajú fiúcskával, akik matrózruhát viseltek a hozzávaló sapkával és rajtuk ezzel a felírással: H. M. S. Bellisle. Tommy és Jacky ugyanis ikrek voltak, alig négyéves és időnként igen lármás és elkényeztetett ikrek, de azért fénylő, vidám arcu és megnyerő viselkedésű kedves kis fickók. Ásójukkal és vedrükkel a homokban turkáltak, várat építettek, mint más gyermekek, vagy nagy színes labdájukkal játszottak és örültek az életüknek. Edy Boardman pedig ide-odatologatta a dundi kisbabát a kocsi-
ban, míg az apró fiatalember kacagott a gyönyörűségtől. Mind-
össze tizenegy hónapos és kilenc napos volt és bár lábacskaín nem igen tudott még megállni, már elkezdte első gyermeki szavait gügyögni. Cissy Caffrey föléhajolt, hogy megveregesse kövér arcocskáját és a kedves gödröt az állán.

— Idehallgass, csöpi — mondta Cissy Caffrey. Mondd szépen, de szépen: Kérek egy pohár vizet.

És az apróság utána gőgicsélte:

— Eppo jávi jávi.

Cissy Caffrey babusgatta a kicsikét, mert borzasztóan szerte-
rette a gyermekeket, türelmesen bánt a kis szenvedőkkel, és Tommy Caffrey sohasem volt rábirható, hogy bevegye a csukamájolajat, ha nem Cissy Caffrey tartotta az orra elé és ígérte meg neki a barna cipó ropogós ducát, arany sziruppal rajta. Micsoda rábeszélő képessége volt ennek a lánynak! De az is igaz, hogy a pici jó volt, mint az arany, ennivaló csöppség az új cifra szakállkájával. Cissy Caffrey nem volt amolyan elkényeztetett szépség, mint Flora MacFlimsy például. Tisztábbszívű hajadon még nem élt a földön, cigányszemében örökös mosoly ült, érett cseresznyepiros ajkán vidám szó; igazán angyali teremtség volt. És Edy Boardman is nevetett a testvérke furcsa nyelvéen.

De éppen most egy kis pörpatvar támadt Tommy urfi és Jacky urfi között. A fiúk mégis csak fiúk, és ez alól az arany-
szabály alól a mi ikreink sem voltak kivételek. A viszály almája bizonyos homokvár volt, amelyet Jacky úrfi épített és Tommy urfi erőnek erejével ki akart építészileg egészíteni egy elülső kapuval, amilyen a Martello-tornyon van. De ha Tommy urfi nyakas volt, Jacky úrfiban is volt önfejűség, és — híven a szabályhoz, hogy minden írnek háza a vára — rárontott gyűlölt ellenfelére, azzal az eredménnyel, hogy a támadó szándékú fél húzta a rövidebbet és (fájdalom!) a pör tárgyául szolgáló vár szintén. Nem kell mondanunk, hogy a csalódott Tommy urfi kiabálása magára vonta a barátnők figyelmét.

— Gyere ide, Tommy — kiáltotta nővére parancsoló hangon — azonnal! És te, Jacky, szégyeld magad, hogy, szegény Tommyt a piszkos homokra dobod. Megállj, ezt megkeserülöd.

A visszafojtott könnyektől fátyolos szemmel Tommy, úrfi odajött a hívásra, mert nagy nővérkéjük szava parancs volt az iktreknek. És a baleset után szomorú állapotban volt. Kis matrósapkája és megnevezhetetlen ruhadarabja tele volt homokkal, de Cissynek született tehetsége volt hozzá, hogy az élet apró bajait elsimítsa, és csakhamar nyoma sem volt látható többé homoknak a csinos kis öltönyön. De a kék szem még csillogott a feltörni készülő könnyektől, Cissy tehát lecsókolta róla a bánatot, ujjával megfenyegette a bűnös Jackyt és azt mondta intően villogó szemmel, hogy ha elkapja, ő is megkapja a magáét.

— Neveletlen, csunya Jacky! — kiáltotta.

Karjával átfogta a kis tengerész nyakát és kedvesen dédelgette:

— Mit szeretne a kisfiú? Vajkrémet?

— Halljuk, kit szeretsz legjobban? — szólott Edy Boardman.

— Cissyt?

— Neem — mondta Tommy könnyesen.

— Edy Broadmant szereted legjobban? — kérdezte Cissy.

— Neem — mondta Tommy.

— Tudom — mondta Edy Boardman nem nagyon kedvesen és ravaszul nézett rá rövidlátó szemével. — Tudom, kit szeret Tommy legjobban. Gertyt szereti legjobban.

— Neem — mondta Tommy, már-már kibuggyanó könnyekkel.

Cissy gyors anyai ösztöne kitalálta, mi baj van, és oda-súgta Edy Broadmannak, hogy vigye a kocsí mögé, ahol az urak nem látják, és vigyázzon, hogy vizes ne legyen az új barna cipője. De ki volt Gerty?

Gerty MacDowell, aki társnői mellett ült gondolataiban elmerülve és szemével a távolba meredve, valóban olyan csinos ír leány volt, hogy kívánni sem kell különbet. Aki csak ismerte, szépnek mondta, noha gyakran elmondották róla, hogy inkább Giltrap, mint MacDowell. Alakja vékony és kecses volt, még inkább törékenységre hajló, de a vastabletták, amelyeket újabban szedett, egészen rendkívüli módon használtak neki, nem úgy, mint az özvegy Welchné női pirulái, és most már sokkal kevesebbszer volt az a folyása, ami szokott lenni és kevesebbszer érezte magát fáradtnak. Arca viaszsápadtsága szinte átszellemültnek hatott elefántcsont tisztaságában, ellenben rózsabimbó szája igazi Cupido íjja volt, tökéletesen görög. Keze finoman erezett alabástrom volt vékonyodó ujjával és olyan fehér, amilyenné csak a citromlé és a legjobb krém tehette, noha az nem volt igaz, hogy az ágyban bőrkesztyűt viselt és lábát tejben mosta. Ezt Bertha Suppe mesélte egyszer Edy Boardmannak, ezt a szemenszedett hazugságot, mikor egyszer fasében volt Gertyvel (a lány-pajtások természetesen olykor éppúgy összezőrdültek, mint minden más halandó) és még azt is mondta neki, hogy ne adja tovább, hogy ő mondta neki, különben soha többé nem beszél

vele. Nem. Ami igaz, az igaz. Volt Gertyben valami veleszületett *raffinement*, valami bágyadt királynői *hauteur*, ami félreismertetetlenül meglátszott finom kezén és szépen ívelt lábfején. Ha a kegyes sors megadta volna neki, hogy jó módú főúri leánynak szülessen és ha részesült volna a jó nevelés előnyeiben, Gerty MacDowell megállta volna helyét az ország akármelyik hölgye mellett és gyönyörű ruhákban járt volna, sok ékszerrel és előkelő kérék heverték volna lábai előtt, versenyezve kegyéért, hogy neki hódolhassanak. Talán ez volt az, az elmaradt szerelem, ami lágyvonású arcának néha elfojtott értelemről feszült kifejezést kölcsönzött, ami szép szemének valami különös epedő tekintetet adott, olyan bájt, amelynek kevesen tudtak ellenállni. Miért van a nőknek ilyen megbabonázó szemük? A Gertyé a legkékebb ír kék volt, ragyogó pillákkal és sötét, kifejező szemöldökkel. Volt idő, mikor ez a szemöldök nem volt ilyen selymesen elbűvölő. Madame Vera Verity, a Princess novelette Női szépségrovatának szerkesztője adta neki először azt a tanácsot, hogy használja azt a szemöldökvizet, amelytől a szem megkapja a divat királynőinél található révült tekintetet, és Gerty sohasem bánta meg, hogy megfogadta a tanácsot. Ugyanott tudományosan gyógyították a pirulást és hogyan lehet valaki magas, hogyan nőhet, és kegyednek szép arca van, de az orra? Ez Dignamnénak való volna, az övé olyan tompa. De Gerty legfőbb szépsége csodálatosan dús haja volt. Sötétbarna volt, természetes hullámokkal. Eppen aznap reggel nyírta, mert újhald volt, és gyönyörű gazdag csomókban vette körül csinos fejét, és a körmet is levágta, csütörtök szerencsét hoz. És éppen most, mikor Edy szavaira kósza pír szökött arcába, a leghalványabb rózsához hasonló, olyan kedvesen festett édes leányos félénkségében, hogy Isten szép Írországaiban minden biztonnyal nem volt mása.

Egy pillanatig kissé szomorúan lesütött szemmel hallgatott. Felelni készült, de valami megakasztotta a szót nyelvén. Hajlandósága beszélni késztette, de a méltósága azt súgta, hogy hallgasson. Csinos ajka kissé duzzogóra biggyedt, de aztán felnézett és vidám apró nevetésben tört ki, amelyben benne volt egy ifjú májusi reggel minden üdesége. Nagyon jól tudta, senki jobban, mi mondatja a kancsi Edyvel, hogy a fiú figyelmesége lehülöben van, holott csak egy kis szerelmi civódás az egész. Persze valaki mindig fintorgatja az orrát a biciklis fiúra, aki mindig fel és alá karikázik az ablaka előtt. Csak éppen most kemény tanulásra fogja az apja esténként, hogy ösztöndíjat kapjon és beiratkozzon a Trinity-college-be és megszerezze a doktorátust, ha elvégzi a főiskolát, mint bátyja, W. E. Wylie, aki résztvesz a Trinity-college egyetemének kerékpárversenyén. Talán nem sokat törődtek vele, hogy ő mit érez, azzal az időnként olyan tompán fájó, lelke legmélyéig sajgó nagy ürességgel a szívében. De hát a fiú fiatal és idővel lehet, hogy szeretni fogja. Protestáns családból való és Gerty természetesen tudta, hogy Ki jön először és Utána a Boldogságos Szűz és aztán Szent József. De tagadhatatlanul jóképű fiú, remek orral, és igazán az,

aminek látszik, minden ízében úriember, és a tarkója formája, ha nincs rajta sapka, mindenütt megismerné róla, olyan valami nem mindennapi és ahogyan a biciklivel megkerüli a lámpát, úgy, hogy a keze nincs is rajta a kormányon és a jó cigarettái csinos szaga is és azonkívül hogy mindaketten egyforma nagyok és Edy Boardman azért olyan szörnyűségesen okos, mert az ő csenevész kertje előtt nem karikázik fel és alá.

Gerty egyszerűen, de Divat Asszonyosság tanítványának ösztönös jóízlésével öltözködött, mert úgy érezte, van valamelyes lehetőség, hogy a fiú künn lesz. Csinos acélkék blúz, házilag festve (mert a *Lady's Pictorial* szerint várható volt, hogy acélkék lesz a divatszín), kackiás V-alakú kivágással a mell közepén és zsebkendő-zseb, amelyben mindig egy kedvenc parfümjébe mártott vattapamacsot hordott, mert a zsebkendő elrontja a vonalat) és a tengerkék, nem nagyon bő trotteurszoknya előnyösen kidomborította karcsú, kecses idomait. Fején kacér kis kalap volt széleslevelű niggerszalmából, melynek alsó széle élénk kék chenille-jel volt beszegve és oldalt ugyanolyan színű pillangós kokárda díszítette. A mult kedden egész délután a chenille után szaladgált, míg végül megtalálta, amit keresett, Clerynél a nyári végkiáruláson, szakasztott úgy, ahogy akarta, kissé maszatosan bár, de nem lehetett észrevenni, két ujj széles volt és két shilling egy pennybe került. Maga tette a kalapra és mekkora volt az öröme, mikor felpróbálta és ránevetett a kedves képre, amely a tükörből nézett vissza rá! Mikor aztán rátette a vizeskancsra, hogy ne menjen ki a formájából, tudta, hogy bizonyos ismerőseit enni fogja miatta a sárga irigység. Cipője a lábbeliszakmában található legújabb *façon* volt (Edy Boardman azzal kérkedett, hogy nagyon *petite*, de azért mégsem volt olyan lába soha, mint Gerty MacDowellnek, harmincötös, nem is érti az ember, hogyan lehet rajtuk járni) lakknnyelvvel és egyetlen divatos csattal éppen a lábfej magas domborulatán. Jóformájú bokája tökéletes arányokat mutatott a szoknya alatt, úgyhogy az ember eleget, de kelleténél semmivel sem többet, látott vékonyharisnyás formás lábszárából le a magas sarokig és fel a nagy harisnyakötőcsokorig. Ami a fehérneműt illeti, az Gerty legfőbb gondja volt, és aki ismeri az édes tizenhétéves kor repeső reményeit és aggodalmait (noha Gerty még egyszer ebben az életben nem lesz már tizenhét), igazán nem veheti szívére, hogy megszólja érte. Négy gusztá garnitúrája volt, mesés hímzéssel, három nadrágja és hálóinge külön, és mindegyik garnitúrához másféle szalag tartozott, rózsaszín, halványkék, mályva és borsózöld, és ő maga akasztotta ki és kékítette őket, ha haza-kerültek a mosásból, ő is vasalta valamennyit, és volt egy darab téglája, arra tette mindig a vasat, mert nem bízott a vasalónőkben, azok elperzselik az ember holmiját. A kéket a szerencse kedvéért viselte, reménytelen reménykedéssel, az volt az ő színe és a menyasszonynak is szerencsét hoz a kék, azért valamijének mindig kéknek kell lennie, mert a zöld, amit most egy hete viselt, szomorúságot hozott neki, tudniillik a fiút az apja aznap

fogta tanulásra az ösztöndíjra való tekintettel, és azt is gondolta, hogy talán künn lesz a fiú, mert ma reggel öltözködés közben majdnem hogy fordítva vette fel a régi nadrágját, pedig ez szerencsét jelent és hogy a szerelmesek találkozhatnak, ha valaki fonákjával veszi fel az ilyesmit, csak nem szabad, hogy pénteki nap legyen.

És mégis és mégis! Az a kínozott vonás az arcán! Mindig valami őrlő bánat látszik rajta. Egész lelke benne van a szemében és ő mindent odaadna érte, ha egyedül lehetne kedves szobáskájában és szabad utat engedve könnyeinek, istenigazában kibőghetné magát és könnyíthetne egy kicsit elfojtott érzésein. Igaz, hogy nem nagyon, mert ő tudja, hogyan sírhat az ember módjával a tükör előtt. Szeretnivaló vagy, Gerty, mondja a tükör. A sápadt esti fény végtelenül bánatos és komoly arcra esik. Gerty MacDowell hasztalan eped. Igen, Gerty tudta az első perctől fogva, hogy házassági ábrándja csak mondvacsínált és a harangok Mrs. Reggy Wylie T. C. D. esküvőjére (mert Mrs. Wylie az lesz, aki a fiú bátyjának nyújtja majd a kezét) nem fognak megkondulni és a társaságrovatban nem lesz olvasható, hogy Mrs. Gertrude Wylie pazar értékes kékrókaprémmel szegett szürke estélyi ruhát viselt. A fiú fiatal, nem is érti meg. Bizonyosan nem hisz a nő veleszületett jogában a szerelemre. Egy este régen Stoerséknél (akkor még rövid nadrágban járt) kettesben maradtak, és a fiú lopva rátette a kezét a csípőjére, hogy ajkáig sápadt bele. Furcsa, rekedt hangon kicsikémnek mondta és egy fél csókot rabolt tőle (az elsőt!), de csak az orra leghegye volt, és utána valami frissítőt emlegetett és kisietett a szobából. Szeleburdi fickó! Jellemszilárdság sohasem volt Reggy Wylie erős oldala, pedig aki Gerty MacDowell kezét kéri és elnyeri, az férfi legyen a talpán. De az embernek egyre csak várni kell, várni, és az idén szököév van és az is nemsokára elmúlik. Az ő eszményképe nem valami mesebeli herceg, aki különös és ritka szerelmet tesz lábai elé, inkább erős, nyugodt arcú igazi férfi, aki nem találta meg álmai nőjét, talán már szürkül is egy kicsit a halántékán és megérti őt, védő karjába veszi, egész mély és szenvedélyes lelkével magához szorítja és megvigasztalja egy hosszú, hosszú csókkal. Ez volna a mennyország. Ilyenre vágyik ő ezen a balzsamos nyári alkonyon. Egész szívével sóvárog, hogy az övé legyen, hites menyasszonya a gazdagságban és a szegénységben, betegségben és egészségben holtomiglan-holtodiglan, mostantól mindétig.

És míg Edy Boardman a kis Tommyval a kocsi mögött járt, azon gondolkozott, hogy vajjon eljön-e a nap, mikor leendő kis feleségének mondhatja magát. Akkor aztán beszélhetnének róla, míg belezöldülnek, Bertha Supple is és Edy, a vén sárkány, mert novemberben már huszonkétéves lesz. Gondoskodnék a testi jólétéről is, mert Gertyben volt asszonyi okosság és tudta, hogy a férfiak szeretik azt a bizonyos otthonos érzést. Aranybarnára kisütött kuglófja és Anna királynő-puddingja azzal a remek krém-féleséggel osztatlan siker volt, mert a tűzrakásnál is szerencsés

keze volt, tudott bánni a finom sütőporral és tudta, hogy a tejet, a cukrot és a tejszínt mindig egy irányban kell kavarni és a tojáshabot jól fel kell verni, pedig az evés maga nem is érdekli, mert ha vendég van, mindig zavarba jön és gyakran kérdezte már magától, miért nem ehet az ember poétikus dolgokat, mint violát vagy rózsát, és önáluk szépen berendezett fogadószoba lesz képekkel és metszetekkel meg Giltrap nagypapa kedves kutyájával, Garryowennel, aki valósággal megszólal, olyan okos állat, aztán vászonhuzattal a székeken és talpas ezüst toast-tartóval, amilyen Clerynél van a nyári okkázión és gazdag házakban látható. A fiú pedig szélesvállú lesz és magas (a magas férjeket mindig csodálta) és villogó fehér fogai lesznek a gondosan stuccolt erős bajusza alatt, és nászútra a kontinensre fognak menni (három gyönyörű mézeshét!) és aztán, mikor már beköltöztek puha fészkükbe, egy kedves meghitt otthonba, mindennap egyszerű, de kifogástalanul szervirozott reggelijük lesz, csak nekik kettőjüknek, és mielőtt elmegy a hivatalába, jól összeveisza csokolja kicsi asszonykáját és egy pillanatra mélyen a szemébe néz.

Egy Boardman megkérdezte Tommy Caffreyt, hogy elkészült-e már, és mikor az azt mondta, hogy igen, felgombolta a kis buggyos nadrágját és azt mondta neki, hogy most szaladjon és játsszék Jackyval és legyenek jók és ne verekedjenek. De Tommy azt mondta, hogy neki a labda kell, és Edy azt mondta rá, hogy nem, mert a labdával a kisbaba játszik, és ha elveszi tőle, az a legnagyobb rosszaság, de Tommy azt mondta, hogy a labda az övé és ő a labdáját akarja és toporzékolt a lábával, hogy akarom. Micsoda jellem! Igen, a kis Tommy Caffrey már férfi, mióta nem visel szakállkát. Edy azonban azt mondta, hogy nem és nem és hordja el magát, és Cissy Caffreynek is azt mondta, hogy csak azért se engedjen.

— Te nem vagy az én nővérem — mondta a haszontalan Tommy. — A labda enyém.

De Cissy Caffrey azt mondta a kisbabának, hogy nézzen az ujjára és hamar elkapta a labdát és ledobta a homokba, Tommy pedig futott utána, mert mégis az lett, amit ő akart.

— Fő, hogy nyugton legyünk — nevetett Ciss.

És megcsiklandozta a kicsike arcát, hogy elfelejttesse vele és azt játszotta, hogy ez elment nyulászni, ez vadászni, ez meglőtte, ez megsütötte, ez a kicsi mind megette, kic, kic, kic. De Edy nagyon haragudott, hogy Tommy elérte, amit akart és hogy mindenki úgy elkapatja.

— Adnék én neki valamit — mondta —, de adnék ám, nem mondom meg, hová.

— A popijára — nevetett Cissy vídáman.

Gerty MacDowell lehajtotta a fejét és piros lett az arca, hogy Cissy ilyen nem hölgyhöz méltó szót mondott ki hangosan, igazán halálra szégyelné magát a helyében, és még mélyebben elpirult, olyanra, mint a rózsza, Edy Boarnan pedig azt mondta, hogy az az úr szemben biztosan hallotta, amit mondott. De Ciss fikarcnyit sem törődött vele.

— Bánom is én! — mondta akaratos fejrándítással és pikáns orrfintorgatással. — Ő is megkaphatja tőlem, ugyanarra a helyre.

Bolond, libegőhajú Ciss. Néha muszáj nevetni rajta. Például mikor megkérdezi, parancsol-e a nagyságos úr még egy kis kínai teát és zsályadzsemmet és mikor korszókat rajzol és emberfeieket a körmére vörös tintával, hogy az ember az oldalát fogja a nevetéstől vagy mikor mennie kell, tudjuk, hová, és azt mondja, hogy elszalad és meglátogatja a nénikéjét. Ez Cissy. Oh, és azt igazán nem lehet elfelejteni, azt az estét, mikor felvette a papája ruháját és kalapját és égetett dugóval bajuszt festett magának és kísétált a Tritonville-roadra, cigarettával a szájában. Senki nem tud úgy mókázni, mint ez a lány. De azért maga az őszinteség, derék és tisztaszívű ember, amilyen nincs még egy, nem amolyan kétszínű alak, aki olyan édes, hogy az már émelyítő.

Akkor hirtelen hangok szálltak a levegőn át és bűgő orgonaszó. Az antialkoholista férfiegyület ájtatoskodott tisztelendő John Hughes S. J. misszionárius vezetésével: rózsafüzér, szentbeszéd és a Legméltóságosabb Oltári Szentség áldása. Társadalmi állásra való tekintet nélkül összegyűltek (épületes kép volt) ebben az egyszerű kis templomban a tenger mellett, hogy a hajszás élet viharai után térdre hulljanak a Szeplőtelen előtt, elmondják Loretói Miasszonyunk litániáját és közbenjárásáért könyörögjenek a meghitt régi szavakkal, Szűz Mária, Istennek szent anyja. Milyen szomorúan hatott mindez Gertyre! Ha az alkohol démona nem keríti hatalmába apját, ha írásban kötelezi magát mértéktelenségre vagy szedi azt a port, amelyet a *Pearson's Wealkly* ajánlott iszákosság ellen, akkor ő most saját hintójában ül és senkinél sem kevesebb. Hányszor elmondogatja ezt magában, mikor a barna szobában ül a kihamvadó parázs mellett, nem gyújtva lámpát, mert gyűlöli a kettős világítást, vagy mikor elmerengve néz ki az ablakon és töpreng, míg az eső a rozsdás korszóra koppan. De az átkozott ital, amely annyi tűzhelyt és ott-hont tesz tönkre, az ő gyermekkorát is elsötétítette. Mi több, erőszakos dolgokat látott a családi körben, melyeknek oka a mértéktelenség volt és látta saját apját a mámor hatása alatt teljesen megfélekezni magáról, mert ha van a világon valami, ami Gerty szerint megérdemli, hogy minden alávalóságok leg-alávalóbbjának bélyegezzék, az mindenképen az, mikor a férfi kezét emel a nőre, nem azért, hogy megsímogassa.

Az énekszó tovább esdekelt a leghatalmasabb Szűzhöz, a legirgalmasabb Szűzhöz. És a gondolataiba merült Gerty szinte nem is látta vagy hallotta barátnőit vagy az ikreket fiús hancúrozásuk közben vagy a Sandymount greenből való urat, aki a parton sétálgatott és akiről Cissy Caffrey azt mondta, hogy nagyon hasonlít »ő«-hozza. Sohasem látszott rajta, hogy ivott, de azért Gerty mégsem szeretne volna, ha az ő apja, mert túlságosan öreg vagy mi vagy talán az arca miatt (olyan kimondott nem-kell-képe van) vagy a karbunkulus-orra az oka a bibircsókka és a seszinű bajusza, amely az orra alatt kis darabon fehér. Sze-

gény papa! Minden hibája ellenére mégis szereti, mikor azt énekli, hogy *Mondd meg, Mary, hogyan nyerhetlek el* vagy azt, hogy *Szerelmem, kunyhóm la Rochelle mellett* és mikor tengeri csigát esznek vacsorára Lazenby-féle salátamártással, és mikor azt énekli, hogy *Feljött a hold*, mint nemrég Dignam úrral, aki olyan hirtelen halt meg és már el is temették, Isten nyugosztalja, szívészélhűdésben. Anyus névnapja volt és Charley is itthon volt vakáción és Tom és Dignam úr és felesége és Patsy és Freddy, Dignam és csoportképet is akartak csináltatni. Senkisem gondolta volna, hogy olyan közel a vég. Most örök nyugalomra helyezték. És anyus mondta is a papának, legyen ez intő jel neki a jövőre, és még a temetésre sem tudott elmenni a köszvénye miatt és anyusnak kellett a városba menni és kihordani a leveleket és az árumintákat a Catesby-linoleum irodájából, művészi minták, a legúribb házakban is megállja helyét, rendkívül tartós és széppé és kedélyessé teszi az otthont.

Gerty derék jó kislány, második anyja a házban, igazi védőangyal, akinek aranyat érő szívecskéje van. És mikor anyusnak azok a szörnyű fejszaggyatásai vannak, ki dörzsöli be mentholos rúddal a homlokát, ha nem Gerty, pedig nem szívelheti, hogy anyus tubákol, és ez az egyetlen, amin néha összeszólalkoznak, a tubákolás. Mindenki kedveli és becsüli, mert olyan szelíd. Minden este Gerty csavarja le a fő gázcsapot és Gerty akasztotta fel az illemhelyen, ahol sohasem felejtí el kéthetenként a klórmeszet használni a Tunney fűszeres karácsonyi kalendáriumát, a halcyon-időkből való képpel, ahol egy fiatal úriember akkori öltözetben, háromszögletű kalappal a fején egy csokor virágot nyújt át hölgyének régimódi lovagiassággal a rácsos ablakon keresztül. Látnivaló, hogy történet van mögötte. A színek igazán elragadóak. A nő testhez simuló puha fehér ruhában áll betanult pózban, az úr pedig csokoládészínű öltözetben van és neglátszik rajta a vérbeli arisztokrata. Gyakran nézegeti ábrándozva, ha bizonyos okból ott van, és olyankor megtapogatja saját karját, hogy az is olyan fehér és puha, mint a képen a nő födetlen karja, és elgondolkozik azokon a régi időkön, mert a Giltrap nagypapáról maradt Walker-féle szótárban utánanézett, hogy mit jelent az a szó, hogy halcyon-idők.

Az ikrek most a legtestvériesebben játszottak együtt mindaddig, míg Jacky úrfi, aki igazán rakoncátlan kis kölyök volt, hiába minden, szántszándékkal és teljes erőből lerúgta a labdát a hínáros sziklán. Mondani sem kell, hogy szegény Tommy erre rögtön torkaszakadtából bögni kezdett, de szerencsére a feketeruhás úr, aki egymagában ült ott, előzékenyen közbelépett és megállította a labdát. Két ifjú bajnokunk hangos kiáltozással reklamálta játékszerét és bonyodalmakat elkerülendő, Cissy Caffrey lekiáltott az úrhoz, hogy dobja neki, legyen szíves. A feketeruhás úr egyszer-kétszer célzott a labdával, aztán feldobta a parton Cissy Caffrey felé, de az legurult a lejtőn és pont a Gerty szoknyája alatt állott meg a kis tócsa közelében a sziklánál. Az ikrek újra nagy lármát csaptak és Cissy azt mondta neki,

hogy rúgja odébb, hadd verekedjenek érte a gyerekek, Gerty tehát visszahúzta a lábát, de jobban szerette volna, ha az a buta labda nem gurult volna hozzá, és bele akart rúgni, de nem találta el, és Edy meg Cissy nevettek.

— Ha nem sikerül, próbáld meg újra — mondta Edy Boardman.

Gerty helyeslően mosolygott és ajkába harapott. Könnyű rózsapír szökött csinos arcába, de el volt tökélve, hogy azért is megmutatja nekik, azért kissé felemelte a szoknyáját, de csak aamennyire kellett, és jól nekikészült és szépen telibe találta lábával a labdát, hogy jó messzire elgurult, és az ikrek rohantak utána a kavicspart irányában. Persze merő féltékenység volt, semmi más, hogy magára vonja az odaátról szemét meresztő úr figyelmét. Érezte, hogy meleg árasztja el és tüzesíti át arcát, ami Gerty MacDowellnél mindig annak jele volt, hogy veszély van. Mostanig csak egészen alkalmilag váltottak egy-egy tekintetet, de most új kalapja karimája alól megkockáztatta, hogy ránézzen és a halvány, furcsán eltorzult arc, amellyel tekintete a homályban találkozott, olyan szomorúnak tűnt fel előtte, hogy olyan szomorút még nem is látott.

A templom nyitott ablakán át illatos tömjén áradt és vele édesillatú neve annak, aki bűn nélkül fogantatott, égi edény, könnyörögj érettünk, tiszteletreméltó edény, könnyörögj érettünk, különös áhitat edénye, könnyörögj érettünk, misztikus rózsza. És gondviselt szívek voltak ott és a mindennapi kenyérért izzadó és sokan, akik tévelyegtek és bolyongtak, szemükben a töredelem könnyeivel, de Hughes tisztelendő atya reménytől sugárzón elbeszélte nekik, mit mondott a nagy Szent Bernát Máriához szóló híres imájában a legjámborabb Szűz közbenjárásának erejéről, hogy soha még arra példa nem volt, hogy cserben hagyta volna azokat, akik hathatós segédelmét kérték.

Az ikrek most újra jókedvűen játszottak, mert a gyermekkor minden baja olyan csak, mint a hamar múló nyári zápor. Cissy a kis Boardman-babával játszott, hogy az csak úgy sikongott a boldogságtól és apró kezével tapsikált. Kukucs, kiáltotta Cissy a kocsi ernyője mögül, és Edy megkérdezte, hogy hová ment Cissy néni, és akkor Cissy kidugta fejét és azt kiáltotta, hogy ah! és hogy igazán, hát ennek nagyon örült a csöpi! Aztán azt mondta neki, mondja azt, hogy papa,

— Mondd azt, hogy papa, csöpi. Mondd azt, hogy pa pa pa pa pa pa pa.

És a kisbaba tőle telhetőleg igyekezett mondani, mert tizenegyhónaposnak nagyon intelligens volt, mindenki mondta, és korához képest nagy is és kicsattan az egészségtől és igazán ennivaló apróság és biztos, hogy sokra fogja még vinni, azt mondták.

— Haja ja ja haja.

Cissy letörölte a kis szájacskáját a szakállkával és azt akarta, hogy üljön szépen fel és mondja azt, hogy pa pa pa, de mikor

kioldotta a szalagot, egyszerre felkiáltott, hogy szentséges Szent Denis, hiszen csuromvizes és össze akarta hajtogatni a takarót és másképp gyúrni alá. Ő csecsemő felsége természetesen az ilyen toilette-formaságokat semmiképpen sem kedvelte és ebbeli véleményét mindenkinek tudtára adta:

— Habaa baaaahabaaa baaaa.

És arcán két nagy kedves kövér könnycsepp gördült le. Hiába csititgatták, hogy na, csöpi, nana, és beszéltek neki a gágáról és a puffpuffról, mígnem a mindig ötletes Ciss szájába adta a cuclisüveg gumiját, és a kis pogány egyszerűben megnyugodott.

Gerty hön óhajtott, hogy tegyék bömbölő kisbabájukat otthon tisztába és ha már egyszer eljött hazulról, legalább ezzel ne idegesítsék és az ikrek hozzá. Kinézett a messzi tengerre. Olyan volt, mint a képek, amiket az az ember rajzolt mindig a kövezetre sok színes krétával, és az ember sajnálja, hogy ott marad és tönkremegy, és este van és a felhők jönnek és látni a Bailey fényét a Howthon és hallani a zenét és a tömjén szaga árad ki a templomból. És míg így nézett, szíve tikktakkolva dobogott. Igen, az ott őt nézi, és tekintetében szándék van. Szeme szinte perzseli, mintha fürkészni akarna benne, olvasni a lelke legmélyén. Csodálatos szemei vannak, ragyogóan kifejező szemei, de lehet-e bennük bízni? Az emberek olyan furcsák. Rögtön látta a sötét szemén és sápadt okos arcán, hogy idegen, pontosan úgy, mint Martin Harvey, a szívdöglesztő, azon a fényképen, csak ennek bajusza van, amit ő szeret, mert nem olyan színházörült, mint Winny Ripplingham, aki azt akarja, hogy ők ketten öltözködjének mindig egyformán egy szindarab miatt, de azt nem látja már, hogy sasorra van-e vagy enyhén *retroussé*, olyan messze ül. Gyászban van, azt látja, és nagy bánat története van az arcára írva. Akármit odaadna érte, ha megtudhatná, mi az. Olyan figyelmesen, olyan csendesén néz fel és lába, mikor belerúgott a labdába, és talán a cipője fényes acélcsattját is látja, ha így elgondolkozva lóbálja a hegyével lefelé. Milyen jó, hogy ösztöne azt súgta, vegye fel ma az átlátszó harisnyát, mert hátha Reggy Wylie künn lesz, de az most messze van. Itt van az, amiről annyit álmodozott. Itt van az, aki fontos, és a lány arcán öröm ült ki, mert tudta, hogy kell neki az az ember, akiről ösztönszerűleg érzi, hogy más, mint más. A leánynő egész szíve felé repesett, az álomférfi felé, mert egyszerre tudta, hogy ő az. Hogy harcolt, hogy többet hibáztak ellene, mint ő hibázott, sőt, sőt, hogy ő maga is bűnös volt, elvetemült ember, nem bánja ő. Még ha protestáns is vagy methodista, ő majd megtéríti, nem lesz nehéz, ha igazán szereti. Ezeket a sebeket szívbalsammal kell gyógyítani. Ő nőies nő, nem olyan mint sok léha lány, nőietlen, mint sok, akit az ott ismer, a biciklisták, akik azzal kérkednek, amijük nincs, ő pedig áhítozott azért, hogy mindent megtudjon, mindent megbocsásson, ha sikerül magába szerettetni, elfelejtetni vele a mult emlékeit. Akkor meglehet, hogy gyöngéden át-

karolja majd, igazi férfimódra, magához szorítva gyöngé leány-
testét és szeretni fogja őt, a kislányát, érte magáért.

Bűnösök menedéke. Megbántottak vigasza. *Ora pro nobis.*
Jól mondták, hogy ha ki hittel és állhatatos szívvel fohász-
kodik hozzá, sohasem veszhet el és nem dobhatik félre: és méltán
révpart ő a szomorodott szívűeknek a hét fájdalom mián is, amely,
neki magának átjárta keblét. Gerty el tudta képzelni magának
az egész templomi képet, a megvilágított színesablájú ablako-
kat, a gyertyákat, a virágokat és a Boldogságos Szűz közösségé-
nek kék zászlóit, és Conroy atya segédkezik O'Hanlon kanonok-
nak az oltárnál, lesütött szemmel hordja a tárgyakat ki-be.
Külsejére igazi szent és a gyóntatószéke olyan csöndes és tiszta,
mint a fehér viasz, és ha ő valaha domonkosrendi apáca lenne,
fehér ruhában, talán eljönne hozzá a zárdába Szent Domonkos
novenájára. Akkoriban, mikor azt meggyóna neki, úgy hogy
közben a haja tövéig elvörösödött, mert attól félt, hogy meg-
láthatja, azt mondta neki, hogy ne nyugtalankodjék emiatt, ez
csak a természet szava és a természet törvényei valamennyiün-
ket köteleznek ebben az életben, így mondotta, és hogy ez nem
bűn, mert a nő természetéből következik, azt pedig Isten terem-
tette olyannak, amilyen, így mondotta, és hogy a Boldogságos
Szűz Mária maga is azt felelte Gábor arkangyalnak, hogy: legyen
velem a Te Szavad szerint. Olyan nyájas volt és olyan szent és
ő sokszor, de sokszor gondolt már arra, hogy csinálhatna neki
egy teázósapkát kihímzett virágmintával ajándékba vagy, egy
órát, de órájuk, azt látta, van nekik a kandallón, fehér és arany,
egy kanárimadár jön ki egy házikóból, az mondja meg, hány
óra, ő a virágok végett volt ott a negyvenórás imádásra, és bizony,
nehéz kigondolni, milyen ajándékot vihetne neki, talán egy. albu-
mot színes dublini vagy másféle látképekkel.

Az idegesítő kis ikerkölykök már megint javában vesze-
kedtek, és Jacky eldobta a labdát a tenger felé és mindketten
szaladtak utána. Kis közönséges majmok. Valaki elkaphatná és
jól elnászpácolhatná őket, hogy becsüljék meg végre magukat,
mindketten. És Cissy és Edy kiabáltak utánuk, hogy jöjjenek
vissza, mert félték, hogy jön az áradás és a tengerbe fúlnak.

— Jacky! Tommy!

Volt eszükben! Rá sem hederítettek! Mire Cissy kijelen-
tette, hogy legeslegutoljára jött ki velük. Felugrott és hívta őket
és szaladt le a lejtőn, ahol az az úr volt, futás közben hátradobva
haját, amelynek a színe még megjárta volna, csak kevés volt
belőle, de nem csoda, a sok kulimásztól, amit rákent, nem tudott
tisztességesen megnőni, mert az ilyesmi nem természetes, szóval
nem nagyon dicsekedhetett vele. Hosszú gunárlábon szaladt,
csoda, hogy be nem hasadt a szoknyája oldalt, mert Cissy Caffrey-
ben sok volt egy vásott fiúból, és nagyon meg tudott bomlani,
ha azt hitte, hogy itt az alkalom, mikor megmutathatja, mit
tud, és mert olyan jó futó volt, hát úgy szaladt, hogy az az úr
jól láthatta a libegő alsószoknyája szélét és a sovány lábszáraiból
jó darabot. Igazán megérdemelte volna, hogy, valamiben vélet-

lenül szántszándékkal megbotolják a magas, görbe francia cipő-sarkával és jól elvágódják. *Tableau!* Szép látvány volna ennek az úrnak, aki ott áll és nézi!

Angyalok királynője, patriarchák királynője, próféták és minden szentek királynője, így imádkoztak, legszentebb rózsafűzér királynője, és akkor Conroy atya odaadta a füstölt O'Hanlon kanonoknak, és az beletette a tömjént és körülfüstölte vele a Szentséget, és Cissy Caffrey elfogta az ikreket és nagy kedve lett volna, hogy jól rájuk húzzon, de nem tette, mert azt gondolta, az az úr nézi, látta, hogy az egy pillanatra sem veszi le a szemét órála, és akkor O'Hanlon kanonok visszaadta a füstölt Conroy atyának és letérdelt és nézett fel az Oltári szentségre, és a kórus a *Tantum ergo*-t énekelt, és ő ütemre ki-be lóbálta lábát, miközben a zene felzendült és elhalkult, úgy hogy: *Tantum gosa cramen tum*. Három shilling tizenegyet fizetett ezért a harisnyáért Sparrownál a George's-streeten kedden, nem husvét előtti hétfőn, és az az úr azt nézte, hogy milyen átlátszó, nem a Cissy, semilyen harisnyáját, aminek nem volt sem alakja, sem formája (arcátlan egy perszóna!), mert annak az úrnak volt szeme, hogy észrevegye a különbséget.

Cissy jött fel a parton az ikrekkel, a kalapja félrecsúszott a futástól, és ahogyan húzta maga után a két kis fickót, mint egy vontatógőzös, vékony blúzában, amit csak két hete vett, de úgy állott rajta, mint a mosogatórongy, és az alsószoknyája kilógó csücskével olyan volt, mint egy karikatura. Gerty egy pillanatra levette fejről a kalapot, hogy haját megigazítsa, és csinosabb édesebb dióbarnafürtös fejet még nem láttak leány vállán, valóban olyan ragyogó jelenség volt, hogy meg lehetett bolondulni érte. Hét országot bejárhat valaki, mielőtt ilyen boglyas fejet talál. Szinte látta a csodálat hirtelen meghökkenését annak az úrnak a szemében, és minden íze megbizsergett tőle. Feltette kalapját, hogy karimája alól tovább nézhesse és gyorsabbar lóbálta csattos cipőjét, mikor észrevette a kifejezést annak az úrnak a szemében. Mert az úgy nézte őt, mint a kígyó nézi áldozatát. Női ösztöne azt súgta neki, hogy felébresztette benne az ördögöt, és erre a gondolatra olyan égő skárlátpír ömlött el nyakától szemöldökéig, hogy arcának kedves színe tűndöklő rózsá lett.

Edy Boardman is észrevette, mert szemüvege alól félig mosolyogva rákacsintott Gertyre, mint egy vénkisasszony, és úgy tett, mintha a kisbabával foglalatostkodnék. Izgága kis szűnyog, az is marad, ezért nem tud összeférni senkivel, mert mindenbe beleüti az orrát, amihez semmi köze. És most is azt mondja:

— Egy pennyt adnék, ha tudnám, mire gondolsz, Gerty.

— Mire? — válaszolt Gerty legfehérebb fogsorától támogatott mosollyal. — Csak arra, hogy nincs-e már késő.

Mert szívből kívánta, bárcsak vinnék már haza a két kis taknyost és a kisbabájukat, hogy tisztába tegyék, ezért eresztette meg a gyöngéd célzást, hogy késő lehet már. És mikor Cissy odajött, Edy megkérdezte tőle, hány óra van, Miss Cissy, nyelve-

sen rávágta, hogy pont annyi, mint tegnap és tegnapelőtt ilyenkor. De Edy mégis tudni akarta, mert szívükre kötötték, hogy legyenek otthon korán.

— Vári — mondta Cissy —, megkérdezem a bácsit odaát, hányat mutat a krumplija.

Odament hát, és az, mikor látta, hogy felé tart, kivette kezét a zsebéből, és Gerty látta, hogy ideges lesz és játszani kezd az óraláncával, miközben a templomra néz. Heves természetű ember létere nagy önuralommal rendelkezik, állapította meg Gerty. Egy pillanattal ezelőtt még egészen elbűvölte egy bájos leány, akire egyfolytában rábámult, a következő pillanatban már komoly úriember, akinek egész előkelő külseje önfegyelemről beszél.

Cissy azt mondta, hogy bocsánatot kér, volna olyan szíves megmondani, mennyi a pontos idő, és Gerty látta, hogy kiveszi az óráját, füléhez tartja, aztán felnéz és torkát köszörüli, és azt mondja, hogy nagyon sajnálja, az órája megállott, de azt hiszi, hogy nyolc után lehet, mert a nap lement már. Hangja művelten csengett, és ámbár kimérten beszélt, lágy tónusában volt egy árnyalatnyi remegés. Cissy azt mondta, hogy köszöni és visszajött kilógó nyelvvel és azt mondta, a bácsi azt mondja, hogy a pumpa nem működik.

Aztán elénekelték a *Tantum ergo* második szakaszát, és O'Hanlon kanonok újra felállott és körülfüstölte az Oltáriszentseget és letérdelt és odaszólt Conroy atyának, hogy a virágok mindjárt lángrakapnak az egyik gyertyától, és Conroy atya felkelt és megigazította, és Gerty látta, hogy az az úr felhúzza az óráját és hallgatja, ketyeg-e, és még ütemesebben lóbálta lábát előre-hátra. Sötétedett, de azért látott és az az úr folyton nézte, miközben az óráját húzta fel vagy mit csinált vele, aztán visszatevette és kezét is újra zsebre dugta. A lány érezte, hogy valami izgalom fut át rajta, és a fejbőrén és a mellében érzett bizsergésről tudta, hogy most mindjárt az következik, mert legutóbb is így volt, mikor haját stuccolt a hold miatt. A férfi sötét szeme újra rámeredt, magába szívott minden körvonalat, buzgón imádta szentélyét. Ha volt valaha leplezetlen csodálat egy férfi szenvedélyes nézésében, ennek a férfinak arcán tisztán volt látható. Ez neked szól, Gertrude MacDowell, és te tudod.

Edy kászolódt, mert már legfőbb ideje volt, és Gerty észrevette, hogy kisdéd célzásának megvolt a kívánt hatása, mert a part mentén még jókora utat kellett megtenni és tolni a babakocsit, és Cissy levette az ikrek sapkáját és rendbehozta a hajukat, persze hogy érdekessé tegye magát, és O'Hanlon kanonok felállott nyakán kibuggyanó karingében, és Conroy atya odaadta neki a kartonlapot, hogy olvassa, és ő olvasta, hogy *Panem de coelo praestitisti eis*, és Edy és Cissy egész idő alatt az időről beszéltek és kérdezték, de Gerty visszaadta nekik a kölcsönt és metsző udvariassággal válaszolt, mikor Edy megkérdezte tőle, vajjon meghasad-e a szíve, hogy a kedvese lecsúsztatta. Gertyn átsajdult valami. Rövid, hideg fény cikázott fel szemében, olyan mérhetetlen gúnnyal, hogy köteteke-

beszélt. Az ütés talált. A seb mély volt, mert Edy valami különös nyugalommal tudott ilyeneket mondani, amikről tudta, hogy fájnak, a gonosz kis macska. Gerty ajka hirtelen megnyílt, hogy kimondja a szót, de aztán visszafojtotta a zokogást torkába, amely olyan finom, olyan kifogástalan, olyan tökéletes formájú volt, hogy művész sem álmodhatta különbnék. Jobban szerette a fiút, mint az gondolta. Könnyűszívű csaló és csapodár, mint egész neme, sohasem értené meg, mit jelentett a lánynak, és egy pillanatra Gerty kék szemét könny facsarta. A többiek szeme könyörtelenül vizsgálta, de ő nagy erőfeszítéssel barátságosan viszonzta tekintetüket, aztán új hódolójára nézett, úgy, hogy azok is lássák.

— Oh — felelt Gerty villámgyorsan, nevetve és felszegve büszke fejét —, kapok én minden ujjamra kettőt, nem hiába van szökőév.

Szavai kristályosan csendültek, dallamosabban a gerle bűgésánál, de jegesen vágtak bele a csendbe. Fiatal hangjában benne volt, hogy nem tartozik azokhoz, akikkel könnyű elbánni. Reggy urat, azt a magolót, akinek olyan szűkösen van pénze, úgy rázza le magáról, mint kutya a vizet, soha többé egy gondolatot nem fog rápazarolni és buta levelezőlapját apró darabokra tépi. És ha még egyszer megenged magának valamit, olyan megvető pillantással méri végig, hogy a hideg kileli. Az apró kis semmi Edy arca megnyult, és Gerty láthatta egyre sötétebbé váló tekintetén, hogy eszi a pulykaméreg, hiába titkolta a kis béka, mert a nyíl sebezhető pontján találta hiúságát, és mindaketten tudták, hogy Gerty magasabbrendű lény, egy másik világban él, nem tartozik hozzájuk, és hogy ezt más is tudja és látja, így hát volt nekik nyelnivalójuk.

Edy rendbehozta a Boardman-babát az útra, Cissy pedig összecsomagolta a labdát, az ásót és a vödört, de már legfőbb ideje is volt, mert a mumus éppen jött már, hogy elvigye ifjabb Boardman úrfit és Cissy azt is közölte vele, hogy a Krampusz errefelé tart, és a kisbabának hajcsiba kell menni, és a kisbaba cukros volt, jókedvűen nevetett, és Cissy tréfából még egyszer megcsiklandozta gömbölyű kis hasukáját, mire a csöppség külön mentegetődzés nélkül vadonatúj szakállkájára nyilatkoztatta ki meglegedését.

— Oh jaj! Kis malac! — tiltakozott Ciss. — Oda a szép szakállka!

A kis incidens némileg lefoglalta, de egy szempillantás alatt mindent rendbehozott.

Gerty egy felkiáltást fojtott el, idegesen köhécselt, és Edy megkérdezte, mi baja, és ő már éppen azt akarta mondani, hogy egye meg, de mivel mindig előkelő viselkedést tanúsított, nagy tapintattal elsiklott az ügy fölött és csak annyit jegyzett meg, hogy ez volt az áldás, mert a harang éppen ekkor kondult meg a toronyban és zengte át a csendes tengerpartot, miközben O'Hanlon kanonok a fátyollal, amelyet Conroy atya vállá köré

terített, fenn az oltár előtt állott és a Szentséggel kezében áldást osztott.

Mily megható kép volt a leereszkedő sötétség, Erin utolsó ragyogása, a megindító esti harangszó, és ugyanekkor denevér repült a repkényes toronyból a szürkületen át ide-oda, kétségbeesett, vézna rikoltozással. És Gerty messziről látta a világítótoronyok fényeit, melyeknek olyan festői hatásuk volt, hogy szeretne volna, ha nála van egy doboz festék, mert ez könnyebb, mint embert rajzolni, és a lámpagyújtogatóknak nemsokára el kellett már indulniuk körútjukra a protestáns templom telke felől, végig az árnyékos Tribonville-avenuen, ahol a párok sétálgattak, hogy meggyűjtsák a lámpát Gerty ablaka előtt, ahol a Reggie Wylie szokott karikázni, ahogyan olvasta a *Lámpagyújtogatók* című könyvben, írta Miss Cummins, a *Mabel Vaughan* és más elbeszélések szerzője. Mert Gertynek megvoltak a maga álmai, ha nem is tudott róluk senki. Szeretett verseket olvasni, és mikor Bertha Supple azt a csinos naplót adta neki emlékebe korállvörös kötésben, hogy jegyezze bele gondolatait, ő a fényűzőnek éppen nem nevezhető, de rendkívül takaros és tiszta fésülködőasztal fiókjában helyezte el. Itt tartotta leányéletének kincseit, a teknőcfésűket, a kongregációs jelvényét, a fehérőzsa-parfómjét, a szemöldökvizet, alabástromdobozkáját és a szalagokat a mosásból hazahozott fehérneműbe, és szép gondolatokat írt bele a violett-tintával, amelyet Helynél vett a Dame-streeten, mert úgy érezte, hogy ő is tudna verseket írni, ha ki tudná magát úgy fejezni, mint az a költemény, amely olyan mély hatást tett rá, hogy kiírta az újságból, amelybe egy este a zöltséget csomagolták. *Élsz-e, legszebb ideál?* volt a címe, a költő neve pedig Louis J. Walsh, Magherafelt, aztán később az volt benne, hogy *szürkület, örökre fogsz?* és a költészet szépsége, amely múló bájával oly bánatos, gyakran csalt szemébe néma könnyeket, hogy az évek elszállnak feje fölött, egyik a másik után, és egyetlen kis fogyatékoságtól eltekintve, tudta, hogy akárkivel felveheti a versenyt, az pedig egy baleset volt, amely a Dalkey-dombról lejövet érte, bár mindig igyekezett eltitkolni. De érezte, hogy most mindennek vége. Ha meglátja a férfi szemében azt a bűvös csáberőt, nincs többé, ami visszatartsa. A szerelem nem ismer gátat. Meg fogja hozni a nagy áldozatot. Minden erejével azon lesz, hogy osztozzék a férfi gondolataiban. Kedvesebb lesz neki az egész világnál és boldogsággal fogja bearanyozni napjait. Volt egy elsőrendű fontosságú kérdés: furdalta a kíváncsiság, vajjon nős ember-e vagy özvegy, aki elvesztette feleségét, vagy tragikus alak, mint az az idegen nevű nemes a dalok honából, aki kénytelen volt tébolydába dugni a nőt, szerelemből kegyetlen. De még akkor is, ha — mi van akkor? Nagyon nagy a különbség? Finom idegzete ösztönösen visszahökken mindentől, ami a legkevésbé is gyöngédtelen. Utálta azt a fajtát, a bukott nőket, akik a Dodder mellett kószálnak hivatásszerűen, elmennek a katonákkal és durva férfiakkal, nem törődve női becsületükkel, lealjasítva nemüket, míg aztán a rendőr

bekíséri őket. Nem, nem: ezt nem. Majd jó barátok lesznek, nagy fiútestvér és huga, anélkül a másik dolog nélkül, nem törődve a nagytés Társadalom tisztelt szokásaival. Talán valami régi szerelmét gyászolja régmúlt napokból. Gerty úgy vélte, megérti. Meg fogja érteni, hiszen a férfiak olyan mások. A régi szerelem vár, vár kis fehér kezét kinyújtva, kéken hívó szemmel. Én szívem! Követni fogja szerelme álmát, szívének szavát, amely azt súgja neki, hogy ez az ember mindene lesz, az egyetlen a világon neki, mert a szerelemnél nincs jobb kalauz. Semmi más nem számít. Akármikor jön, szilaj lesz, féktelen, szabad.

O'Hanlon kanonok visszatette a Szentséget a szentségtartóba és a kar azt énekelte, hogy *Laudate Dominum omnes gentes*, aztán becsukta a szentségtartó ajtaját, mert az áldásosztásnak vége volt, és Conroy atya odaadta neki kalapját, hogy tegye fel, és a hóbortos Edy megkérdezte, nem jön-e ő is haza, de Jacky Caffray elkiáltotta magát:

— Nézd, nézd, Cissy!

És mind odanéztek, hogy villámlik-e, de Tommy a fák fölött is látta a templom mellett, kék, aztán zöld és bíborvörös színben.

— Tűzijáték — mondta Cissy Caffrey.

És mind hanyatthomlok szaladtak le a partra, hogy nézzék a házak és a templom fölött, Edy a kocsival és a Boardman-babával benne, Cissy pedig Tommyt és Jackyt vezetve kézen, nehogy elessenek futás közben.

— Gyere, Gerty — kiáltott Cissy. — A jótékonycélú tűzijáték.

De Gerty sziklaszilárd volt. Nem hajlandó úgy táncolni, ahogy ezek fütyülnek. Ha ők rohannak, mint a megkergettek, mondta, ő viszont onnan is tud látni, ahol van. A rátapadó szemtől gyorsabban folyt ereiben a vér. Ránézett egy pillanatra, szeme találkozott tekintetével, és fény gyult ki benne. Fehéren izzó szenvedély volt az arcán és szenvedély, olyan csöndes, mint a sír, és ez övévé tette. Végre itt voltak egyedül, a többiek nem leselkedtek és nem tettek már megjegyzéseket rájuk, és a leány tudta, hogy ebben halálos bizonyossággal megbízhat, ebben a kitartó, remek férfiben, ebben az ujja hegyéig hajthatatlanul tisztességes úrban. Szeme és keze dolgozott, és Gertyn remegés futott át. Hátradőlt, hogy felnézzen a tűzijátékra és kezével átkulcsolta térdét, hogy hátra ne essék, miközben felnéz, és rajtuk kettőjükön kívül nem volt látható senki, mikor ily módon feltárta kecsesen szépformájú lábszárát, a finoman lágyat és könnyedén gömbölyödött, és mintha hallotta volna a férfi szívének dobogását, rekedt zihálását, mert tudott egyetmást az ilyen hevesvérű férfiak szenvedélyéről, mert Bertha Supple egyszer, miután szavát vette, hogy senkinek nem adja tovább, nagy titkolódzással elbeszélte, hogy a szobauruknak a Túlnépesedett Kerületek Kamarájából mindenféle lapokból kivágott képei vannak meztelen táncosnőkről és lovárnőkről és hogy néha az ágyban valami csunya dolgot művel, elképzeljük, mit. De ez nagyon

más, mert a különbség egészen nagy, és a lány valósággal érezte, hogy arcát a magáéhoz vonja és érezte drága ajkának első gyors forró érintését. Azonkívül a pap is feloldozza az embert, feltéve, hogy nem követte el azt a másik dolgot férjhezmenés előtt, kár, hogy nincsenek női papok, azok kimondatlanul is megértenék a dolgot, és Cissy Caffreynek is néha olyan mélán álmatag tekintete van, úgyhogy alighanem ő is, és Winny Rippingham, aki megvész a színészek fényképeiért, amellet az is a másik dolog miatt történik, ami rendesen bekövetkezik.

Es Jacky Caffrey kiabált, hogy nézzék, ott is van egy, és Gerty hátradőlt és a harisnyakötője hozzávaló kék volt az átlátszó harisnya miatt, és mind látták és kiabáltak, hogy nézd, nézd, ott van, és ő még jobban hátradőlt, hogy lássa a tűzijátékot, és valami furcsa repült át a levegőn, ide-oda, valami puha és sötét. Es hosszú rakéták látott felröppenni a fák fölé, fel, fel, és a feszült csöndben mindenki visszafojtotta lélekzetét az izgalomtól, mikor feljebb és feljebb szállott, és ő kénytelen volt egyre jobban és jobban hátradőlni és felnézni rá, ahogy szállott magasan, szinte már nem is láthatóan, és arcát isteni, elbűvölő pír öntötte el az erőltetett hátradőléstől, és a férfi egyebeket is láthatott, a batisztnadrágot, amelynek anyaga jobban cirógatja a bőrt annál a másikfajta nadrágnál, a zöldnél, négy shilling tizenegyért, mert fehér, és a lány hagyta és látta, hogy az látja, és akkor a rakéta olyan magasra szállott, hogy egy pillanatra egészen elvesztette szem elől, és Gerty minden tagjában reszketett, mert olyan messzire hátradőlt, hogy amaz már jóval feljebb látott a térdénél, ameddig eddig sohasem látott senki, még a körhintán sem, de nem szégyelte, és a férfi sem, hogy olyan szemtelenül nézte, mert nem tudott ellenállani a csodálatos látványnak, amelyet félig úgy kínáltak neki oda, mint a meztelen táncosnók, akik olyan szemérmetlenül viselkednek az urak előtt, akik csak nézik, és ő csak nézte, nézte. Szeretett volna odakiáltani neki, odanyujtani habfehér karcsú karját, hogy jöjjön, érezni fehér homlokára tapadó ajkát, a fiatal lány szerelmének sikolya, az a kis elfojtott sikoly szakadt volna ki torkából, a sikoly, amely végigzeng minden korokon. Es akkor a rakéta szétpukkant, és nagy dörrenés hallatszott és Oh! aztán a fénygolyó is szertepattant, mint egy sóhaj és oh! és mindenki magánkívül kiáltotta, hogy Oh! Oh! és hajszálfinom arany szikraeső zuhogott belőle és Oh! csupa zöld harmatos csillag lett belőle és hullott le arannyal vegyesen, oh be gyönyörű! Oh milyen puha, édes, puha!

Aztán valamennyi harmatosan szétolvadt a sűrke levegőben: minden elnémult. Ah! Mikor gyorsan előrehajolt és közben odanézett, a szánsalmas tiltakozás, a félénk szemrehányás kis patetikus tekintetétől a férfi úgy elpirult, mint egy kislány. A sziklához támaszkodott hátával. Leopold Bloom (mert ő az) némán, lecsüggesztett fejjel áll az ártatlan ifjú szemek előtt. Micsoda durvaság, amit tett! Már megint? Egy édes, mocsoktalan lélek kiáltott hozzá és ő, a nyomorult, hogyan válaszolt rá? Közönséges fráter volt. Eppen ő! De a lány szemében olyan végtelen tárháza

volt a könyörületnek, annyi elnézés még iránta is, a tévelygő, bűnös és kósza lélek iránt. Mondhat egy lány valamit? Nem, ezerszer nem. Ez az ő titkuk volt, csak az övék, egyedül a leples szürkületben, és senki nincs, aki tudna róla vagy elmondhatná, csak a kis denevér, amely olyan halkán röpködött az estében ide-oda, a kis denevérek pedig nem beszélnek.

Cissy Caffrey fütyült, mint a labdarugótéren a fiúk, hogy megmutassa, milyen nagy valaki ő: aztán kiáltott:

— Gerty! Gerty! Megyünk. Gyere. Majd látjuk onnan is.

Gertynek volt egy ötlete, amolyan kis szerelmi fortély. Bele-nyult a zsebkendőzsebébe és kivette a vattát és odaintett, persze nem véve le róla a szemét, aztán visszatette. Csak ne legyen nagyon messze tőle. Felkelt. Búcsú volt ez? Nem. Mennie kell, de újra találkozni fognak itt, és addig is ő erről fog álmodni, holnap, tegnapesti álmáról. Egész nagyságában kiegyenesedett. A két lélek találkozott egy utolsó tétova tekintetben, és az a lány szívéig ható szem, különös fénnel tele, elragadtatással csüggött édes, virágszerű arcán. Halványan rámosolygott, édes megbocsátó mosollyal, amelytől nincs messze a könny, azzal elszakadtak.

Lassan, nem nézve vissza, ment le a hepehupás parton Cissy-hez, Edyhez, Jackhoz és Tommyhoz, a Boardman-csecsemőházhoz. Most már sötétebb lett és kövek meg fadarabok voltak a parton és csúszós hinár. Az őt jellemző nyugodt méltósággal ment, de gondol és nagyon lassan, mert Gerty MacDowell egy kicsit...

Szűk cipőket visel? Nem! Sánta! Oh!

Bloom nézte, amint elbicegett. Szegény lány! Ezért maradt ott, mikor a többiek elrohantak. Mindjárt gondoltam, hogy valami baj van. Szép, de nem kell. Nőknél a testi hiba tízszerre nagyobb baj. De udvariassá teszi őket. Örülök, hogy nem tudtam, mikor mutogatta magát. Tüzes kis ördög azért. Én nem bánám. Különlegesség, mint egy apáca, egy néger nő vagy egy szemüveges lány. Az a kis kancsi törékeny. Nyilván havibaj előtt, ilyenkor ingerlékenyek. Csunya fejfájásom van ma. Hová tettem a levelet? Igen, rendben van. Mindenféle badar vágyak. Pennyt nyalnak. Az a lány a Tranquilla-zárdában, az apáca mesélte, petróleumot szeretett szagolni. A szűzlányok végül megbolondulnak, azt hiszem. Nővér? Hány nőnek van Dublinben ma? Martha, ő. Valami a levegőben. A hold. De hát akkor miért nem menstruál minden nő egyszerre, már tudniillik egyforma holdállásnál? Attól függ, mikor születtek, gondolom. Egyszerre indulnak, aztán lemaradnak a sorból. Mollynak és Millynak néha egyszerre volt. Én mindenesetre profitáltam belőle. Igazán örülök, hogy nem tettem ma reggel a fürdőben a csaci »megbűntetlek«-levelének olvasása közben. Némi kárpótlás azért a ma reggeli villamoskalauzért. Micsoda tökfilkó ez a M'Coy, megfogja az embert és nem mond semmit. És a felesége vidéki körút bőrönd, a hangja repedt fazék. Kis kegyért is hála jár. Olcsó is. Aki kéri, megkapja. Mert nekik maguknak is kell. Természetes vágyuk. Minden este özönlenek az irodákból. Jobb tartózkodás. Ha nem

kell, utánad dobják. Úgy fogják őket, mint a legyeket. Kár, hogy nem látják sajátmagukat. A jól kitöltött nadrág varázsa. Hol is láttam? Ja igen. Mutoszkop-képek a Capel-streeten: csak férfiakká. *Voyeur*. Willy kalapja és mit csináltak vele a lányok. Fényképezik azokat a lányokat vagy trükk az egész? A *lingerie* teszi. Megtapogatta az idomaikat a *deshabillé* alatt. Akkor is izgatja őket, mikor benne vannak. Tiszta vagyok, gyere és piszkolj be. Milly örült a Molly új blúzának. Először. Mindent elvesznek, csak hogy levethessék. Molly. Ezért vettem neki a lila harisnyakötőt. Mi is: a nyakkendő rajta, a finom zoknija és a felhajtott nadrágja. Gamáslit viselt akkor este, mikor először láttam. Kedves inge fénylett a micsodája alatt, zsetből. Mondják, a nő minden gombostűvel, amit kiszed, veszít varázsából. Összegombostűzve. A tűt elvesztette Marcsa. Kicsípte magát valakinek. A divat varázsuk része. Változik, mihelyt rájövünk a titok nyitjára. Csak keleten nem: Mária, Márta: ma mint valaha. Minden komoly ajánlatot figyelembe vesz. Nem is sietett egyáltalán. Ha sietnek, mindig férfi után mennek. Soha nem felejtene el találkát. Lehet, hogy spekulál. Hisznek a szerencsében, mert olyan, mint ők. A többi meg igyekezett bosszantani. Iskolatársnők, karjuk egymás nyakán vagy tíz ujjukat összeakasztva, csókolódznak és sügdelődnek számárságokról a zárda kertjében. Meszelt arcú apácák, hűvös főkött és olvasó, járnak le-fel, ők is irigylik, amit nem kaphatnak meg. Szöges drót. Ne mulaszd el, hogy írj. Én is írok Neked. Nem felejtesz el? Molly és Josie Powell. Míg el nem jön gróf Igazi, aztán már csak kiskedden látják egymást. *Tableau!* Oh, oh, kit látnak szemeim! Hogy vagy? Mi minden történt veled azóta? Jól meggusztálják egymást. Remek színben vagy. Testvérlelkek, megfojtának egymást egy kanál vízben. Mennyid maradt? Nem adnának egymásnak egy csipet sót.

Ah!

Ördögök, mikor megjön nekik. Sötét ördögi külsejük van. Molly mondta gyakran, hogy mázsás súlyt érez. Vakard meg a talpam. Oh, így! Oh, ez remek! Magam is úgy találom. Jó egy kicsit pihenni néha. Nem tudom, rossz-e, ha ilyenkor velük hál az ember? Bizonyos szempontból biztos. Megsavanyítja a tejet, elpattantja a hegedűhúrt. A kertben, olvastam valahol, elhervad tőle a virág. Mondják azt is, ha elhervad rajta a virág, csalfa. Mind az. Talán megérezte, hogy én. Ha ezt érzi az ember, sokszor megtalálja, amit érez. Tetszettem neki vagy mi? Ruhára néznek. Mindig tudják, ha valaki szerelmes: gallér, kézelő. A kakas is ezt teszi, az oroszlán is meg a szarvas. Az is lehet, hogy a rosszul kötött nyakkendő vagy más ilyen kell nekik. Nadrág? És ha az imént, mikor? Nem. Csak finoman. Nem szeretik a durvaságot. Csók a sötétben, ne szólj szám, nem fáj fejem. Láthatott bennem valamit. Vajjon mit? Különb vagyok, ahogy vagyok, mint egy ifjanc költő a kipomádézott hajával és csábfürttel a jobbszeme fölött. Uriembernek segít irodalmi. Adnom kellene külsőre, korom. Nem akartam, hogy profilban lásson.

De mit lehet tudni. Csinos lányok és csunya férfiak házasodnak. Szépség és vadállat. Igaz, nem esetem, ha Molly. Levette a kaptatót, hogy lássák a haját. Széles karima, hogy eltakarja az arcát, ha ismerőssel találkozik, lehajlik vagy csokor van nála, hogy szagolja. Tíz shillinget kaptam a Molly kifésült hajáért, mikor a Holles-streeten bajban voltunk. Miért ne? És ha adott volna neki pénzt? Miért ne? Csak előítélet. Megér tízet, tizenötöt, egy fontot is. Mit? Én azt hiszem. Csak úgy, semmiért. Szentelen írás. Mrs. Marion. Elfelejtettem megcímezni a levelet, mint a Flynnnek küldött lapot? Egyszer nyakkendő nélkül mentem Drimmiehez. Mollyval veszekedtem, kihozott a sodromból. Nem, emlékszem már. Richie Goulding. Az is olyan. Nyomja a lelkét. Furcsa, az órák félőtkor állt meg. Por. Halzsírral szokták tisztítani, magam is tudnám. Takarékoskodjunk. Nem pontosan akkor állt-e meg, mikor Molly meg az a...?

Igen megtette. Az meg. És Molly hagyta. Elkövelték. Ah!

Bloom gondosan elrendezte nedves ingét. Istenem, az a kis sánta ördög. Kezd hideg lenni és nyirkos. Utóhatás nem kelleme. De hát valahogyan meg kell szabadulni tőle. Ők nem törődnek vele. Bóknak érzik. Aztán hazamennek a szép családi körbe és elmondják a gyerekekkel az estimát. Talán ők nem. Ha úgy látjuk, amilyen, kámpec. Kell a díszlet, a festék, a ruha, a helyzet, a zene. A név is. Színésznők szerelmei. Nell Gwynn, Mrs. Bracegirdle, Maud Branscombe. Függöny fel. Holdvilág ezüstoffény. A színen leány merengő kebellet. Kedvesem, jöszte, csókolj meg. Mégis érzem azért. Erőt ad a férfinak. Ez a titka. Jó, hogy Dignam után elvégeztem a dolgom. Az almabor tette. Másképpen nem ment volna. Utána énekelni szeretne az ember. *Lacaus esant taratara*. Mi lett volna, ha szólok hozzá. Miről? Sületlenség, ha az ember nem tudja, mi legyen a beszélgetés vége. Kérdezzük őket, ők visszakérdeznek. Jó ötlet, ha az ember benne van a kerékvágásban. Persze remek, ha az ember jó estét kíván és a nő belemegy: jó estét. Igen ám, de mikor egy este a sötétben az Appian-way-n majdnem leszólitottam Clinchnét, mert azt hittem, ő az. Hu! Akkor éjjel az a lány a Meath-streeten. A sok disznóság, amit elmondattam vele, persze mind hibásan. A sekkem, azt mondta. Bizony nehéz olyat találni, aki. Ohó! Rémes lehet nekik, mikor hívják a férfit, az pedig szó nélkül továbbmegy, míg meg nem szokják. Megcsókolta a kezem, mikor külön két shillinget adtam. Papagályok. Nyomd meg a gombot, a madár elrikkantja magát. Csak ne szólított volna nagyságos úrnak. Oh, a szája a sötétben! Házas férfi hajadon leánnyal! Ezt élvezik. Elvenni a férfit egy másik nőtől. Vagy akár csak hallani róla. Nálam más. Örülök, hogy nincs dolgom a más asszonyával. Nem eszem, amit ott hagynak. Az a pasas Buxtonnál ma hogy köpte vissza a megrágott kását. Gumisapka még a noteszemben. A legtöbb baj szülőke. De néha megtörténhetnék. Nem hiszem. Szabad! Minden elő van készítve. Álmodtam. Mit? A kezdet a legrosszabb. Hogy veckelődnek, ha nem azt kapják, amit sze-

retnek. Megkérdezi, szereted-e a gombát, mert ismert egyszer egy urat, aki. Vagy megkérdezi, mit akartál mondani, ha megdoltad és elhallgattál. De ha az egészre mentem, mondjuk: kell nekem, vagy más efféle. Mert kellett. Neki is. Megsértődik. Aztán kibékülés. Úgy tenni, mintha nagyon kellene, aztán az ő kedvéért lemondani. Ez hízeleg nekik. Biztosan végig valaki másra gondolt. Mit árt? Kénytelen vele, mióta az eszét bírja, csak ő, ő meg ő. Az első csók a fontos. A kedvező perc. Valami felszabadult benne. Semmi gát, szemérről látni, csalafinta. Az első gondolat mindig a legjobb. Holtukig emlékeznek rá. Molly, az a Mulvey hadnagy, aki a Mór-fal alatt a kertnél megcsókolta. Tizenöt volt, így mondta. De a melle már fejlett volt. Aztán elaludt. Ez a Glencree-féle bankett után volt, mikor hazahajtottunk. A fogát csikorgatta álmában. A polgármester is alaposan megnézte. Val Dillon. Szélhűdés.

Most ott van velük a tűzijátéknál. Az én tűzijátékom. Fel, mint tűzcsóva, le, mint egy bot. És a gyerekek, nyilván ikrek, várják, hogy lesz valami. Felnőttek akarnak lenni. A mama ruhájában járnak. Elég idő, hogy megértse az ember a világot. És a fekete a durcás arcával és a négerszájával. Tudtam, hogy tud fütyülni. Arravaló száj. Mint Molly. Ezért hordta az a nagyuri kurva Jammetnél a fátyolt csak az orráig. Volna olyan szíves, kérem, megmondani, hány óra? Majd egy sötét utcán megmondom pontosan, hányat ütött. Mondja minden reggel negyvenszer, hogy pracni és prizma, az használ kövér ajk ellen. A kisfiút is babusgatta. Nézők játék közben látják a legtöbbet. Persze értenek a madarakhoz, állatokhoz, kisbabákhoz. Szakmájuk.

Nem nézett vissza, mikor lefelé ment a parton. Nem akarta megadni ezt az elégtételt. A lányok, a lányok, a drága tengerparti lányok. Szép szeme volt, tiszta. A szem fehérje teszi, nem anynyira a bogara. Tudta, hogy én mit? Hogyne. Mint a macska, ha a kutya nem érheti el. A nők sohasem találkoznak olyannal, mint Wilkins, aki a gimnáziumban azt a Vénuszt rajzolta, összes kellékeivel együtt. Ez az ártatlanság? Szegény hülye! A felesége megszakad a munkában. Sohasem látni őket »frissen mázolván« felírású padon. Mindenütt ott a szemük. Megnézik az ágy alatt, ott van-e, ami nincs ott. Szeretnének egyszer nagyon megijedni. Sasszemük van. Mikor azt mondtam Mollynak, hogy a Cuffe-street sarkán az az ember jóképű, azt hittem tetszik neki, rögtön észrevette, hogy a félkarja mű. Az is volt. Honnan veszik ezt? A gépirókisasszony a Roger Green lépcsőin kettesével megy fel a lépcsőn, hogy lássák az alsóját. Apáról anyára száll, illetve lányra. A vérükben van. Milly például a tükrön szárította a zsebkendőjét, hogy ne kelljen vasalni. Tükrö a legjobb hirdetési hely, hogy a nők meglássák. És mikor a Molly Paisley-sáljáért Presscotthoz küldtem, apropos, ne felejtsek el azt a hirdetést, a harisnyájában hozta haza az aprópénzt. Okos kis fruska! Sohasem mondtam neki. Csomagokat is milyen kedvesen visz. Vonzza a férfiakat az efféle apróság. Feltartotta a kezét és rázta, hogy lefolyjon a vér, ha kivörösödött. Kitől tanultad ezt?

Senkitől. A dajkám tanított meg rá. Hogy ők nem tudják? Hároméves volt, megállt a Molly fészülködőasztala előtt, éppen mielőtt elköltöztünk a nyugati Lombard-streetről. Csinos ajcom van Mullingar. Ki tudja? Világ folyása. Fiatal diák. Azért megáll a talpán, nem úgy, mint az a másik. De azért jókedvű volt. Jó ég, nedves vagyok. Kis ördög. A lábikrája vonala. Átlátszó harisnya, pattanásig kifeszítve. Nem, mint az a csitri ma. A. E. Ráncos harisnya. Vagy az a Grafton-streeti. Fehér. Au! Finom pecsenye.

Egy bűgórakéta szétpukkant, sziporkázva fröccsent szerte. Zraz és zrac, zrac, zrac. És Cissy és Tommy rohantak, hogy lássák, és Edy a babakocsival és utánuk Gerty, a szikla fordulóján túl. Ide fog? Vigyázat! Vigyázat! Hopp, hátranézett. Hagymát szagolt. Édes, láttam a. Mindent láttam.

Istenkém!

Azért jót tett nekem. Rossz bőrben voltam Kiernan, Dignam után. E könnyebbségért köszönet. Ez a Hamlet-ből van. Istenkém! Mindenféle volt benne. Izgalom. Mikor hátradőlt, a nyelvem hegyén éreztem a sajgást. Kavarog tőle az ember feje. Igaza van neki. Azért még jobban is blamálhattam volna magam. A helyett, hogy semmiségeket locsogtam volna. Akkor mindent elmondok. Mindegy, mégis volt valami beszélgetés-féle köztünk. Nem lehetett? Nem, Gertynek szólították. De lehet, hogy álnév, mint az enyém és az a Dolphin's barn svindli.

A leányneve Jemina Brown volt,

S lakhelye anyjával Irishtown volt.

Azt hiszem, a hely juttatta eszembe. Mind egy követ fújnak. Harisnyájukba törlik a tollat. De a labda úgy gurult oda hozzá, mintha az is tudná. Minden golyó talál, ha jó. Igaz, én sohasem tudtam valamit egyenesen dobni az iskolában. Görbe volt, mint a kos szarva. Azért szomorú, hogy csak pár évig tart, aztán ráfanyalodnak a mosogatásra, és a papa nadrágja nem sokára jó lesz Willynek és sósvíz a kicsikének, ha áát csinál. Nem könnyű munka. Megmenti őket. Nem térnek rossz útra. Természet. Gyereket mosnak, hullát mosnak, Dignam. Mindig gyermekkezek körülöttük. Kókuszdiókoponyák, majmok, eleinte be sincs növe, aludt a pelenkában és csúnyaság. Nem lett volna szabad annak a gyerekeknek üres cuclit adni a szájába. Széllel tölti meg. Mrs. Beaufoy, Purefoy. El kell menni a kórházba. Vajjon Callan, az ápolónő ott van-e még? Este néha átnézett, mikor Molly a Palace-kávéházban volt. A fiatal doktor, O'Hare, láttam, hogy kefélt a felöltőjét. És Breenné és Dignamné is ilyenek voltak valaha, eladólányok. Legeslegrosszabb éjjel, így beszélt Dugganné a City Armsban. Tökrészeg férj, kocsmaszagú, mint egy görény. Sötétben szagolni ezt a bűzt, berúgott ember lélekzetét. Reggel aztán megkérdezi: részeg voltam tegnap? Azért rossz politika a férjet szidni. A csirke végül csak nazarajon a kettőre. Ragadnak egymáshoz, mint a csiriz. Talán az őrület is hibás. Ebber egy sem tesz túl Mollyn. A déli vér. Mór. Az alak

is, az arc. Kezei megtapogatták a buja. Például hasonlítsuk össze a többiekkel. A nőt bezárták otthon, csontváz a pohárszékben. Szabac bemutatnom. Aztán valami olyan megnevezhetetlenel traktálnak, hogy nem tudja az ember, minek mondja. A férfi leggyöngébb pontja mindig a felesége. De sorsszerűség van benne, beleszeretni. Megvan a maguk közös titka. Sok léha fráter egésze. elkallódnék, ha valami nő nem gondolna vele. Aztán kis csitrik, alig látszanak ki a földből, babával. Isten úgy boronálja őket össze, ahogy teremtette. Néha sikerülnek a gyerekek. Két nullából egy lesz. Vagy hetvenéves pénzeszsák és piruló ara. Májusban nász, decemberben gyász. Ez a nedvesség nagyon kellemetlen. Szúrás. Mindegy, az előbőr nincs rajta újra. Jobb eltávolítani.

Au!

Vagy hat láb magas férfi, akinek az asszonykája az óraláncig ér. Nagy és kicsi. Furcsa dolog ez az órámmal. Karkötő-órák mindig rosszul járnak. Lehet, hogy van valami delejes kapcsolatok a viselőjükkal, mert éppen akkor állott meg, mikor. Igen, ezt elhiszem. Elment a macska, cincognak az egerek. Emlékszem, láttam a Pill-streeten. Ez is delejes jelenség. Minden mögött az van. Például a föld: vonz és vonzódik. Innen a mozgás. És az idő? Az az, amit a mozgás kitölt. Ha egy dolog megállana, lassanként az egész hóbelevanc megállana. Mert így van berendezve. A delejtű megmutatja, mi megy végbe a napon, a csillagoktan. Egy kis acélforgács. Ha odatartjuk a két végét. Gyere. Gyere. Elkapta. Ez a nő és a férfi. Delejtű és acél. Molly meg ő. Kiöltözik és néz és megérteti és mindig többet enged látni és kihívja, ha férfi ahhoz, hogy lásson és mint mikor tüsszenteni akar az ember, láb, nézd, nézd, és hogy van-e elég kurázszi az emberben. Elkapta. Akkor aztán rajta.

Kíváncsi vagyok, mit érez ott. Harmadik személy előtt csupa szemérem. Egy lyuk a harisnyáján jobban izgatja. Molly, előre-szeget' állal, visszahajtott fejjel, a lovaglónadrágos, sarkantyús földbirtokos miatt a lókiállításon. És mikor festettek nálunk a nyugati Lombard-streeten. Szép hangja volt annak a fickónak. Giuglini is így kezdte. Szagolja meg, mint a virág. Az is volt. Ibolya. Alighanem a festékben levő terpentintől. Mindent a maguk módján használnak. Mikor azt csinálta, a padlón csoszogott a papucsával, hogy ne hallják. De sok nem éri el, amit szeretne, azt hiszem. Órákig kibírják. Egészen végigfutott a testen és félig a hátamon.

Várjunk. Hm. 'Hm. Igen. Ez a parfómje. Ezért intett a kezével. Ezt neked hagyom, hogy gondolj rám, ha messze fekszel párnáidon. Mi az? Heliotrop? Nem, jácint? Hm. Azt hiszem, rózsá. Ezt az illatot szeretné, azt hiszem. Édes és olcsó: hamar romlik. De Molly az opoponaxot szereti. Való hozzá, egy kis jázminnal vegyítve. A magas hangjai és a mély hangjai. Vele a táncestélyen találkozott, a hórak tánca. A hőség hozta ki. A fekete ruhájában volt, és annak olyan mult-szaga volt. Jó vezető, nemde? Vagy rossz? A fény is. Hátha van valami össze-

függés. Például lemegy az ember egy pincébe, ahol sötét van. Ez is rejtélyes. Miért csak most csapta meg az orromat? Ugy jött, ahogyan ő is szokott, lassan, de biztosan. Azt hiszem, sok millió parányi mag röpköd a szélben. Igen. Mert a fűszerszigetek ma reggel Szinghalézia, mérföldekre illatozik. Megmondom én, mi. Olyan mint egy finom fátyol vagy szövédéék az egész bőrükön, mint az a hogyishívják, békanyál, és mindig ujat szőnek magukból, a legeslegvékonyabb, szivárványszínű, és ők nem is tudják. Mindenhez hozzátapad, amit levet. A harisnya foltján. A meleg cipőjén. A fűzőjén. A nadrágján: egy, rúgás, és lenn van. Szervusz, viszontlátásra. A macska is szereti nyalogatni az ingét az ágyon. Ezer közül megismerem a szagát. A fürdővize is. Tejszinhabos földieperre emlékeztet. Szeretném tudni, hol van igazán. Ott vagy a hónalján vagy a nyaka alatt. Mert minden nyíláson és sarkon érezni. Eterből vagy olajból vagy miből készült jácintparfóm. Mósusz. A farka alatt zsák, egy szem évekre elég illatot ad. A kutyák hátul szagolják egymást. Jó estét. Stét. Hogy van a becses szagod? Hm. Hm. Köszönöm, jól. Az állatokat ez vezeti. Nézzük ebből a szempontból. Mi is azok vagyunk. Sok nőn például érezni, ha havibajos. Menj közelebb. Olyan orrfacsaró, hogy az ember háta borsószik tőle. Mint mi? Mint a hordós hering, ha romlik vagy. Buff! A fűre lépni tilos.

De lehet, hogy ők is érzik rajtunk a férfiszagot. Milyen az? Dohányszagú kesztyűk, amilyen Hosszú John asztalán volt a multkor Lélekzet? Attól függ, amit eszünk és iszunk. Nem. A férfiszagot értem. Ezzel függhet össze, mert a papoknál, akikről feltételezik, másféle. A nők körülzummögik, mint legyenek a szirupot. Korlát van az oltár körül, de nekik török-szakad oda kell jutniok. A tiltott pap fája. Oh atyám, akarsz? Hadd legyenek én az első, aki. Végig előmlik az egész testen, átítatja. Élet forrása és olyan fura szaga van. Zöldségleves. Hagyd.

Bloom beledugta orrát. Hm. A. Hm. Mellénykivágásába. Mandula vagy. Nem. Citrom. Ah, nem, a szappan az.

Igaz, az arcápoló víz. Tudtam, hogy nyomja valami a lelke-met. Nem mentem vissza, és a szappan nincs kifizetve. Nem szeretek flaskákat vinni, mint az a banya ma reggel. Hynes megadhatta volna a három shillingemet. Megemlíthettem volna Alaghart, hogy eszébe juttassam. Főleg ha megcsinálja azt a hirdetést. Kettő kilenc. Rossz véleménye lesz rólam. Holnap elmegyek. Mennyivel tartozom? Három kilenccel? Kettő kilenccel. Ah. Legközelebb nem hitelezünk. Az ember így elveszti a rendelőit. Kocsmákban így megy. Hagyják, hogy felgyűljön az adósságuk, aztán a mellékutcákon át surrannak egy másik kocsmába.

Itt a nemes idegen, aki az imént erre járt. Az öböl felől fújta ide valami szél. Csak egy kis sétát tett. Vacsorára mindig otthon van. Kövérkés színe van: jól megtömte magát. Most élvezi a természetet. Evés után ima. Vacsora után sétálj ezer lépésnyit. Bizonyos, hogy van egy kis bankszámlája valahol, kormányhivatalnok. Ha utána mennék, feszélyezné, mint ma azok

a rikkancsok engem. De tanul az ember valamit. Látja magát a mások szemével. Ha nem nők csúfolják ki, nem fontos. Ez a módja, hogy rájöjünk. Próbáljuk kitalálni, ki lehet. A *part rejtelmes embere*, díjnyertes novella, írta Leopold Bloom. Tiszteletdíj egy guinea hasábonként. És az a fiatalember ma a sír mellett a barna macinthosban. De a kiszmetjén azért tyúkszemek. Egészséges, lehet, felszívja mind a. Azt mondják, a füttyülés esőt hoz. Valahol kell, hogy legyen valamennyi. Az Ormondban nyirkos volt a só. Az öreg Bettnek fájnak a csontjai. Shipton anyó jóslata a hajókról, hogy egy szempillantás alatt körülvitorlázzák a világot. Nem. Eső jele. Iskolai olvasókönyv. És messzi halmok közelednek.

Howth. A Bailey fénye. Kettő, négy, hat, nyolc, kilenc. Nézd. Váltakozniok kell, vagy azt hihetnék, ház. Tengeri zsványok. Grace Darling. Az emberek félnek a sötétől. A fénybogarak és a biciklisták is: lámpagyújtás ideje. Ekszerek gyémántok jobban csillognak. A világosság megnyugtat. Nem bántalak. Mindenesetre jobb most, mint régebben. Országutak. Egy-kettőre belédöfték a kést az ember torkába. De még ma is beleütöközünk két fajtába. Mogorva vagy mosolygó. Bocsánat! Kérem. Öntözésre is a legalkalmasabb idő, árnyékban, naplemente után. Még némi világosság. A vörös sugarak a leghosszabbak. Vance tanította a péenes-zékaivére: piros narancs, sárga, zöld, kék, indigó, violet. Csillagot látok. Vénusz? Nem tudom megmondani. Kettő, ha három, éjszaka van. Itt voltak ezek az éji felhők azelőtt is? Mint egy kísértethajó. Nem. Várjunk. Fák. Optikai csalódás. Délibáb. A lemenő nap országa ez. Homerule napja leszáll délnyugaton. Hazám, jóéjszakát.

Harmat hull. Nem jó neked, kedves, azon a kövön ülni. Fehérfolyást kapsz. Akkor nem lesz kisbabád, hacsak nem olyan nagy és erős, hogy átverekszí magát. En is aranyeret kaphatok. Makacs, mint a nyári nátha, rossz százíz. Fűvel vagy papírral megválni a legrosszabb. Feldörzsölődik az üléstől. Szeretnék a szikla lenni, amelyen ült. Oh édes kicsikém, nem is tudod te, milyen csinos voltál. Kezdem szeretni az ilyen korúakat. Zöld almák. Kapnak minden ajánlaton. Azt hiszem, ez az az idő, amikor az ember ültében keresztbeteszi a lábát. A könyvtár is ma: a hallgatónők. Boldogok a székek alattuk. De ez az este hatása. Mind érzik. Kinyílnak, mint a virágok, érzik, hogy ez az ő órájuk, napraforgók, articsókák, tánctermekben, csillárok, lámpafényes körutak. Az est szépei Mat Dillon kertjében, ahol vállon csókoltam. Bár volna róla egy életnagyságú olajfestményem akkorról. Júniusban is kértem meg a kezét. Az év visszatér. A történelem ismétlődik. Ti sziklák és ormok, újra itt vagyok veletek. Élet, szerelem, utazás kis világunk körül. És most? Sajnálom persze, hogy sánta, de vigyázat, nehogy, erőt vegyen rajtunk a részvét. Kihasználják.

A Howthon most minden csendes. A messzi halmok. Ahol mi. A havasi gyopárok. Lehet, hogy bolond vagyok. Ő kapja a

szilvát, én a magvát. Ez a sorsom. Ez az öreg domb mindent látott. A nevek változnak: ez minden. Szerelmesek: nyam, nyam.

Fáradtnak érzem magam. Felálljak? Várjunk. Minden férfiaságomat kiszívta, kis boszorkány. Megcsókolt. Ifjúságom. Soha többé. Csak egyszer jön. Vagy az övé. Holnap odaautazni vonaton. Nem. A visszatérés nem ugyanaz. Mint ha a kisgyerek másodszor látogat egy házba. Az új kell. Nincs új a nap alatt. Poste restante. Dolphin's barnban találós kérdések Luke Doyle-nál. Mat Dillon és a csokor lánya: Tiny, Atty, Floey, Maimy, Louy, Hetty, Molly is. Nyolcvanhétben volt. Egy évvel azelőtt. És az öreg őrnagy minden italt lehajtott. Furcsa, hogy ő is egyetlen gyerek, én is. Így tér vissza. Azt hiszed, kicsúszol és önmagadba futsz. A leghosszabb kerülő a legrövidebb út haza. És éppen, mikor ők ketten. Cirkuszló jár körben a porondon. Rip van Winklét játszottuk. Rip: csigák és kagylók. Én a hazatérő Rip van Winklet játszottam. Ő a komódhoz támaszkodott és nézett. Mór szem. Húsz évig aludt Álomvölgyben. Minden más lett. Elfelejtették. A fiatalok megöregedtek. Puskája harmattól rozsdás.

Bah Mi röpdös itt? Fecske? Nyilván denevér. Azt hiszi, fa vagyok, olyan vak. Nincs a madaraknak szaglászuk? Metimpi-kózis. Azt hitték, a bánat fává változtat. Szomorúfűz. Bah. Itt van megint. Tréfás kis koldús. Nem tudom, hol lakik. Fenn a toronyban Nagyon valószínű. Fejjel lefelé függ a szentség szagában. Nyilván a harang űzte el. Ugy látszik, vége a nisének. Végighallgattam. Könyörögj érettünk. És könyörögj érettünk. Jó gondolat ez az ismétlés. Hirdetésekkkel is így van. Vásárolj tőlünk. És vásárolj tőlünk. Igen, az a lámpa, a pap házában. Szerény estebédjük. Emlékszem arra a téves becslésre, mikor Thom-nál voltam. Huszonnyolc. Két házuk van. Gabriel Conroy testvére a káplán. Bah. Már megint. Vajjon miért bújnak ki éjszaka, mint az egerek? Vegyes fajta. Madarak és ugráló egerek. Mitől riadnak meg, a világosságtól vagy a zajtól? Jobb nyugton ülni. Minden ösztön, ahogyan a szomjas madár vizet kapott a korsó fenekéről, úgy hogy kavicsokat dobált belé. Olyan mint egy köpenyes ember apró kezekkel. Vékony csontjai vannak. Szinte látni a fényüket, kékesfehér. A szín a fénytől függ, amit látunk. Nézzünk például bele a napba, mint a sas, aztán a cipőnkre, sérgás foltot látunk. Mindenre rá akarja rakni a védjegyet. Mint a macska ma reggel a lépcsőházban. Barna tőzegszin. Azt mondják, nincs háromszínű. Nem igaz. A félig fehér kendermagos a *City Arms*-ban M-betűvel a homlokán. A testen ötven különféle szín. Howth az imént ametiszt volt. Villáműveg. Ezt csinálta a bölcs hogyishívják a gyújtóüvegével. Kigyullad tőle a pusztá. Kirándulók gyufája nem lehet. Mit? Talán a száraz ágak összeverődnek a szélben és kigyúlnak. Vagy a törött palackok a rekettyésben úgy hatnak, mint a gyújtóüveg a napon. Archimedes. Megvan! Mégsem olyan rossz az emlékezetem.

Bah. Ki tudja, miért röpdösnek folyton. Rovarokért? A múlt héten az a méh betévedt a szobába, árnyékával játszott a plafonon. Lehet, hogy az csípett meg és visszajött megnézni. A madarak

is, sohasem tudni, mit beszélnek. Mint a mi társalgásunk. Azt mondja a nő, azt mondja a férfi. Van merszük átrepülni az óceánt oda-vissza. Biztosan egész csomó pusztul el viharban, távíródróktól. A matrózok élete is szörnyű. Nagy bődületes óceánjárók törtetnek a sötétben, bögnek, mint a tenger tehenei, a rozmárok. *Faugh a ballagh*. Ki innen, csapjon belétek a mennykő. Mások csónakokban, zsebkendőnyi vitorlával, ide-oda táncolva a viharban, mint egy kis moszat, ha szél kerekedik. Sok nős közülük. Néha évekig oda, valahol a világ végén. Vége ugyan nincs, mert kerek. Mondják, minden kikötőben van egy feleségük. Nincs könnyű dolga, ha igazán megvárja, míg John újra hazavergődik. Ha ugyan hazavergődik. Hátsó kikötők szagát hozzák. Hogyan szerethetik a tengert? Pedig szeretik. Felszedik a horgonyokat. Tengerre kel egy skapuláréval vagy egy szerencsepénzzel. No? És a tefilim vagy hogy hívják azt, ami a szegény papa ajtaján volt, hogv megérintsék. Az hozott ki bennünket Egyiptom országából és a rabszolgaság házába. Van valami ezekben az összes babonákban, mikor az ember elindul és nem tudhatja, milyen veszélyek. Lóg egy deszkán vagy ül egy gerendán a vacak életéért, mentőöv köröskörül a derekán, nyeli a sós vizet, és ez az utolsó rugkapálása, mielőtt a cápák belekapnak. Halak sohasem kapják meg a tengeri betegséget?

Aztán újra minden csöndes, felhőtlen ég, sima, derűs tenger, a hajó legénysége és rakománya pozdorjává zúzva, a hullámsírban. Lenéz a hold. Nem én tehetek róla, öregem.

Egy utolsó hosszú gyertya emelkedett égnek a Mirus-bazárból, tőkét keresve a Mercer-kórháznak, és pattant szét, számtalan lila és egy fehér csillagban szítálva alá. Libegtek, leestek: kihunytak. A pásztoróra: az ölelés órája: a légyottok órája. Mindig szívesen várt kettős kopogással házról-házra járt a kilencórás levélhordó, miközben szentjánosbogárlámpása itt-ott átvillant a babérösvényen. És az öt fiatal fa között egy felnyúlt rúd meggyújtotta a lámpát a Leahy's terrace-on. Megvilágított ablaktáblákon, egyforma kerteken egy rikoltó hang futott át, kiáltó sirámmal: *Evening Telegraph, utolsó kiadás! Az aranykupaverseny eredménye!* és Dignam házának kapujából egy fiú szaladt ki és kiáltott. A denevér ide-odacikázott. Messze künn a fővényre szürkén kúszott fel a közeledő ár. A Howth szunnyadozni készült, belefáradva a hosszú napokba, a sok nyamnyam havasi gyopárba (öreg volt) és élvezte, hogy az éji szellő páfrányszőrét borzogatja. Feküdt, de egyik rőt szemét álomtalanul felnyitotta, mélyen és halkán lélezett, szunnyatagon, de éberen. És messze a Kish partján a lehorgonyzott világítóhajó hunyorgatott, kacsintott Bloom úrra.

Micsoda életük lehet odakünn azoknak a mindig egy helyen veszteglőknek. Ir világítótornyok igazgatósága. Bűneikért vezekelnek. A parti őrök is. Rakéta és nadrágbója és mentőcsónak. Aznap, mikor kéljutra mentünk az Erisi's Kingen, odadoztuk nekik egy zsákban a régi ujságokat. Medvék az állatkertben. Cudar egy út volt. Iszákosok rázatták össze rajta a májukat. Beleokádtak

a tengerbe, hízalni a heringeket. Tengeri betegség. És az asszonyok istenfélő riadalommal, Milly a rémület minden jele nélkül. Kék öve lobogott, nevetett. Nem tudják még ebben a korban, mi a halál. Aztán kitisztul a gyomruk. De ha elveszettnek hiszik magukat, félnek. Mikor Crumlinban elbújtunk a fa mögött. Nem akartam. Mama! Mama! Jancsi és Juliska az erdőben. Alarcokkal is rémítették őket. Feldobták a levegőbe, aztán elkapták. Megöllek. Csak félig tréfa? Vagy mikor a gyerekek háborusdit játszanak. Komoly játék. Hogy célozhatnak emberek puskákkal egymásra? Néha elsül. Szegény gyerekek. Nem volt, csak vörhenye és csalánkiütése. Calomelt vettem neki ellene. Mikor jobban lett, Mollyval aludt. Ugyanolyan fogai vannak. Mit szeretnek? A másik magukat? De akkor reggel az esernyővel szaladt utána. Talán nem akarta bántani. Megnéztem a pulzusát. Lüktetett. Kicsi keze volt: most nagy. Kedves Papus. Mindent megmond a kéz, ha megfogják. Szerette a mellénygombjait számolni. Emlékszem még az első fűzőjére. Nevettem rajtuk. Eleinte kis mellbimbók. A bal érzékenyebb, azt hiszem. Az enyém is. Közelebb a szívhez. Kitömik, ha a kövérség a divat. A növényi fájdalmak éjjel, mikor hívott, felkeltett. Hogy megrémült, mikor először jött meg a természete. Szegény gyerek! Furcsa pillanat az anyának is. Visszaidézi a lánykorát. Gibraltar. Lenézett a Buena Vistáról. O'Hara tornya. Rikoltó tengeri madarak. Öreg berber majom, felfalta az egész családját. Naplemente, takaródót jelző ágyúlövés. Mesélte, hogy nézte a tengert. Ilyen este volt, de tiszta, felhőtlen. Mindig azt hittem, lord lesz a férjem vagy egy úr, akinek yachtja van. *Buenas noches, senorita. El hombre ama a la muchacha hermosa.* Miért engem? Mert olyan idegen voltál a többiek között.

Jobb lesz nem ragadni itt egész éjjel, mint egy csiga. Az idő bágyaszt. Kilencfelé járhat, a fény után ítélve. Gyerünk haza. Túl késő van *Leah, Killarney liliumá*-hoz. Nem. Fenn lehet. El kell mennem a kórházba, hogy megnézzem. Remélem, túl van rajta. Hosszú napom volt. Mártha, a fürdő, temetés, kulcs-ház, muzeum az istennőkkel, Dedalus éneke. Aztán az a hepciás Barney Kiernannál. Védekeztem, ahogy tudtam. Részeg szájhősök. Amit az istenéről mondtam, szíven találta. Hiba volt visszaütni. Vagy? Nem. Menjenek haza és szégyeljük magukat. Mindig társaságban isszák le magukat. Félnék az egyedüllétől, mint a két éves gyerek. Hátha eltalál. Nézzük más oldalról. Akkor nem olyan rossz. Talán nem akart bántani. Éljen Izrael. Háromszoros éljen a sógornőjére, akivel mászkál, három rossz foggal a szájában. Ugyanaz a fajtajú szépség. Kiváló attrakció, mint vendég egy cséze teára. A borneói vadember feleségének nőtestvére éppen a városba érkezett. Képzeljük el hajnalban, egy csomóban. Az ízlések különbözők, mint Morris mondta, mikor megcsókolta a tehenet. De Dignam volt a teteje. Egy gyászház mindig olyan lehangoló, mert sohasem tudhatni. Mindenesetre kell neki a pénz. El kell mennem a Skót Nővérekhez, megígértem. Furcsa nevük van. Biztosra veszi, hogy mi patkolunk el előbb. Az az özvegy

hétfőn Cramer előtt jól megnézett. Eltemette szegény férjét, de a biztosítási összeg minden bajból kirántotta. Özvegyi dézsma. Miért ne? Mit mást lehet tőle kívánni? Kénytelen hízelkedéssel boldogulni. Utálom az özvegy férjeket. Olyan elveszettnek hatnak. Szegény O'Connor, felesége és öt gyermeke mitillmérgezést kapott. A kloáka. Tehetetlen. Kell, hogy valami jó pástétomkalapos matróna anyáskodjék rajta. Védelmébe vegye, szélesképpűen, nagy köténnyel. Szürke női flanelnadrág, három shilling párja, hihetetlenül olcsó. Csunyát szeretni annyi, mint örökké szeretni, azt mondják. Egy nő sem tartja magát csúfnak. Szeresünk, hazudjunk és legyünk szépek, mert holnap meghalunk. Még előttem van, hogy mászkált, hogy rájőjjön, ki figurázza ki. HÜ. LE.: hülye. Sors ez. Az övé, nem az enyém. Egy bolté is, sokszor elnéztem. Mintha az átok ülne rajta. Álmodtam tegnap? Várjunk csak. Egy kicsit zavaros volt. Vörös papucska volt a lábán. Török. Nadrágot viselt. Azt hiszem, ez igaz. Szeretném pizsamában? Pokolian nehéz erre felelni. Nannetti elutazott. Postahajó. Most Holyheadnál járhat. Nyélbe kell ütnöm ezt a Keyes-féle hirdetést. Össze kell hozni Hynest és Crawfordot. Alsószoknya Mollynak. Van mit tennie bele. Mit? Lehet, hogy pénzt.

Bloom úr lehajlott és megfordított egy darab papírost a par-ton. Közelebből megnézte és próbálta kibetűzni. Levél? Nem. Nem tudja elolvasni. Gyerünk inkább. Jobb. Nem tudok megmozdulni a fáradtságtól. Egy régi füzet egy lapja. Az összes lyukak és kavicsok. Ki tudná megszámolni? Sohasem tudni, mit talál az ember. Palack egy kincs történetével, hajóroncsról ledobva. Csomagposta. Gyerekek mindig szeretnek dolgokat a tengerbe dobni. Bízna benne? Mi ez? Egy bot darabja.

Oh! Kimerített ez a kis némbér. Most már nem érzem magam olyan fiatalnak. Vajjon idejön-e holnap? Mindig valahol várni rá. Vissza kell jönnie. Mint a gyilkosoknak. Hát én?

Bloom botjával gyöngéden macerálta a vastag homokot lába előtt. Üzenek neki írásban. Hátha megmarad. Mit?

ÉN

Valami lúdtalp reggel letapossa. Hasztalan. Elmossa a víz. Az ár ideér, pocsolya a lába helyén. Főlé hajlok, megnézem benne az arcom, sötét tükör, rálehelek, mozog. Minden sziklán vonások, forradások, kezdőbetűk. Oh, az az átlátszó harisnya! De ők nem tudják. Mit jelent az a másik világ, haszontalan tacsónak mondtalak, mert nem szeretem.

VAGYOK A

Nincs hely. Hagyjuk.

Bloom lassú lábbal kitörölte a betűket. A homok reménytelen dolog. Nem nő rajta semmi. Minden elmúlik. Nem kell félni, hogy nagy hajók mennek erre. Csak a Guinness bárkái. A Kish körül nyolcvan nap alatt. Félig szándékosan.

Eldobta fa-tollát. A bot az iszapos homokba esett, otthagadt. Ha egy hétig próbálgatná az ember, nem sikerülne. Vé-

letlen. Sohasem látjuk egymást viszont. De kedves volt. Isten veled, édes. Köszönöm. Olyan fiatalnak éreztem magam jóvoltodból.

Ha most el tudnék szunyókálni. Kilenc felé járhat. A liverpooli hajó rég elment. Füstje sincs. Tegye ő is ezt. Tette is. És Belfast. Nem megyek. Loholás oda, loholás vissza Ennisbe. Hagyjuk. Csak hadd csukjam be a szemem egy pillanatra. Azért nem alszom el. Félálmom. Sohasem ugyanaz. Újra denevér. Nem árt. Csak néhány.

Oh drágica egész kis lányfehérséged láttam piszkos övkötő szerelemre gerjesztett ragacsos mi ketten haszontalan Grace Darling moll vele félágyon metimpikózis alsók Raoulnek parfümözi a feleséged fekete haj domborodik hasa seniorita fiatal szem Mulvey otromba évek álmok visszatérnek hátsó kikötő Agendath önkívület aranyos megmutatta nekem jövőre nadrágban visszatér jövőre jövő.

Denevér szállott. Itt. Ott. Itt. Távol a szűkeségben harang kondult. Bloom nyitott szájjal, balcipője oldalt a porban, hátra-dőlt, lélezgett. Csak néhány.

Kukuk.

Kukuk.

Kukuk.

Az óra a pap lakásában a kandalló párkányán kakukolt, ahol O'Hanlon kanonok és Conroy atya és tisztelendő John Hughes S. J. teát ivott szódás vajaskenyérrel és hideg sertéssültet gombamártással és arról beszélt, hogy,

Kukuk.

Kukuk.

Kukuk.

Mert egy kis kanárimadár kijött a házikójából, hogy megmondja az időt, amit Gerty MacDowell észrevett, mikor ott volt, mert neki nyitva volt a szeme és az esze ilyenekben, Gerty MacDowellnek, és rögtön észrevette, hogy az idegen úr, aki ott ült a sziklán és nézte, hogy az az úr felszarvazott férj, azaz

Kukuk.

Kukuk.

Kukuk.

ten
vol-

ver-
is.
sbe.
cért
em

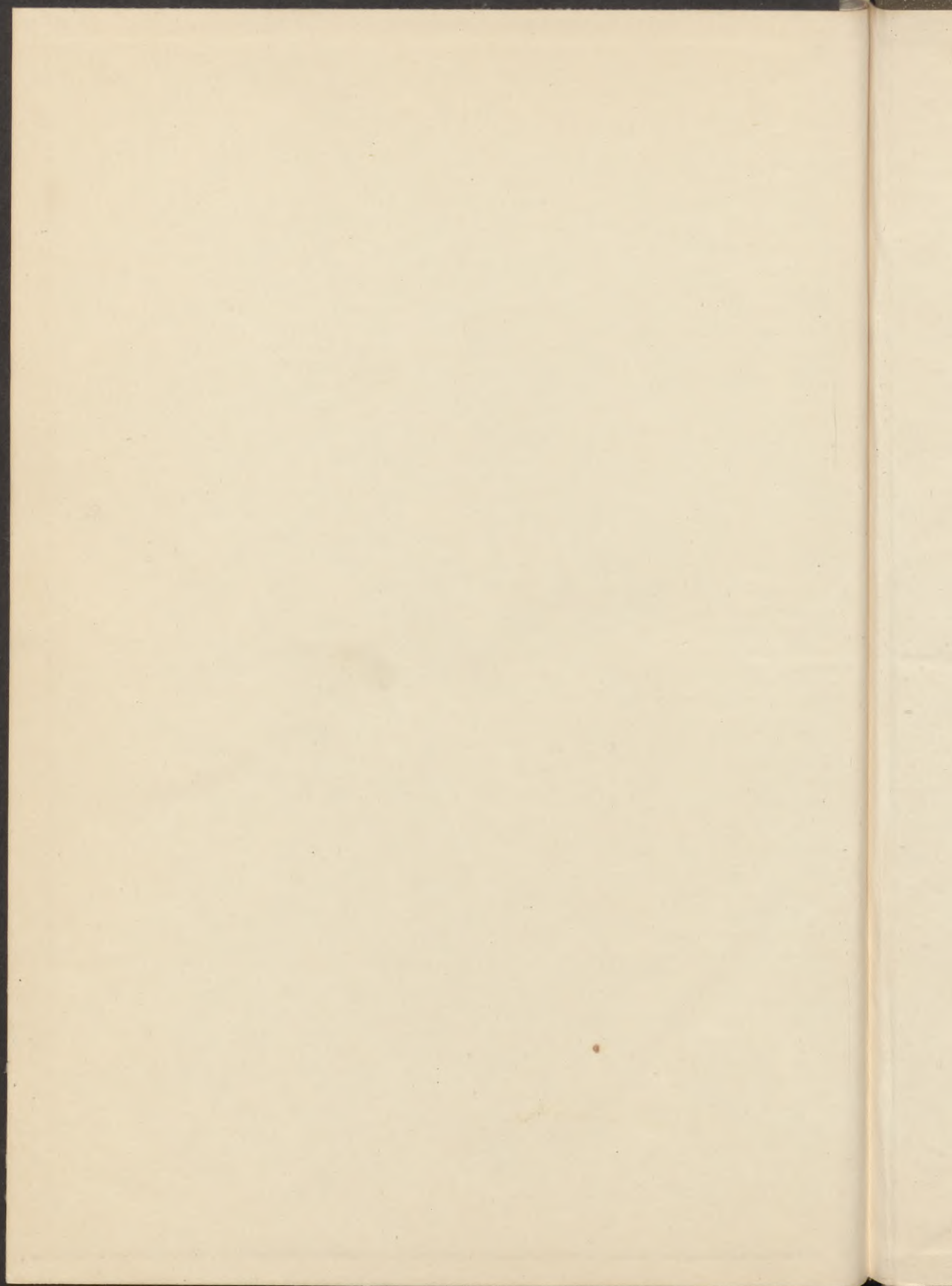
ötő
ar-
özi
em
ath
za-

ang
tra-

olt,
ug-
lteti

eg-
olt,
rty,
ott

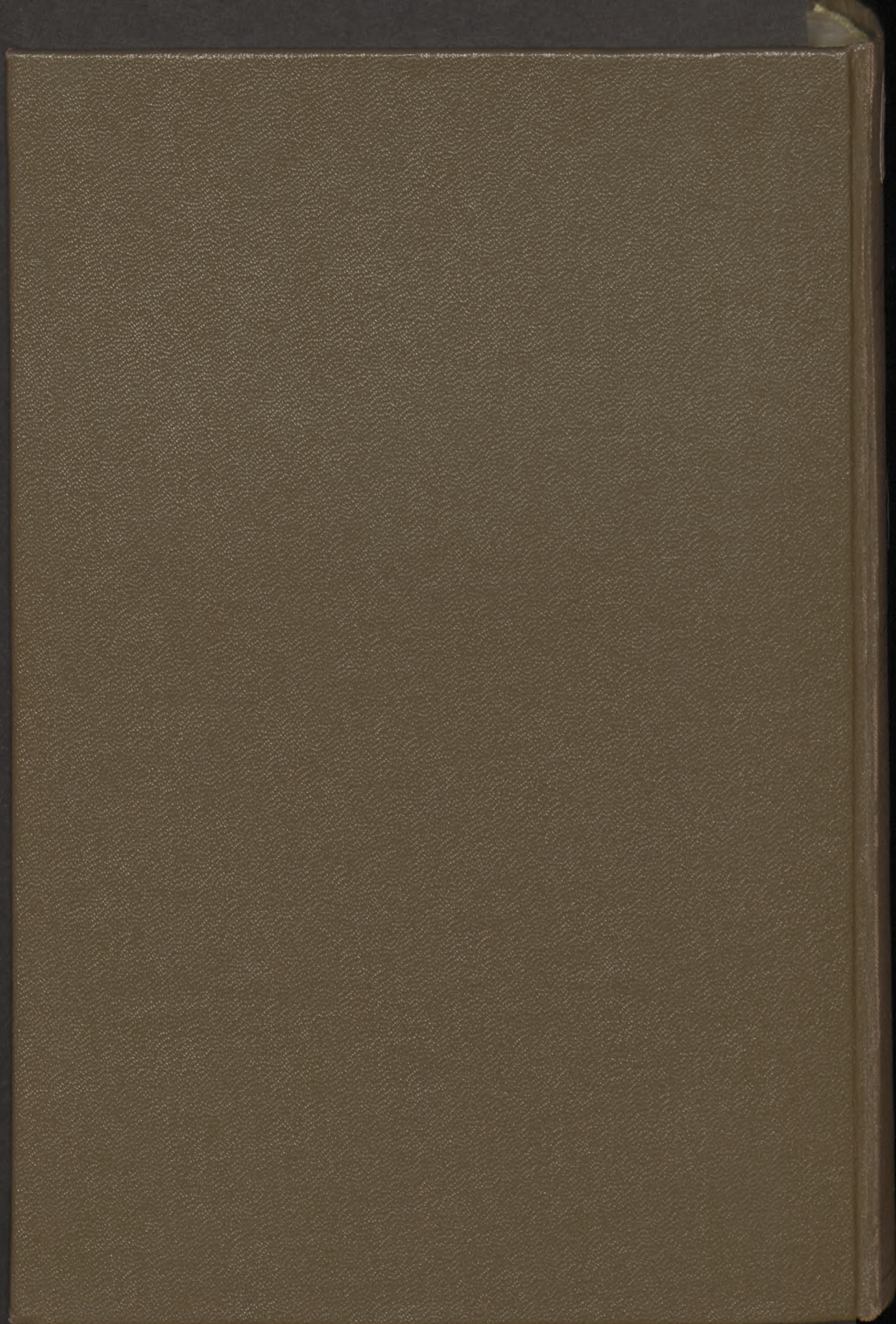

XXXXXXXXXX

1973 NOV 9

164.089

JOYCE

ULYSSES